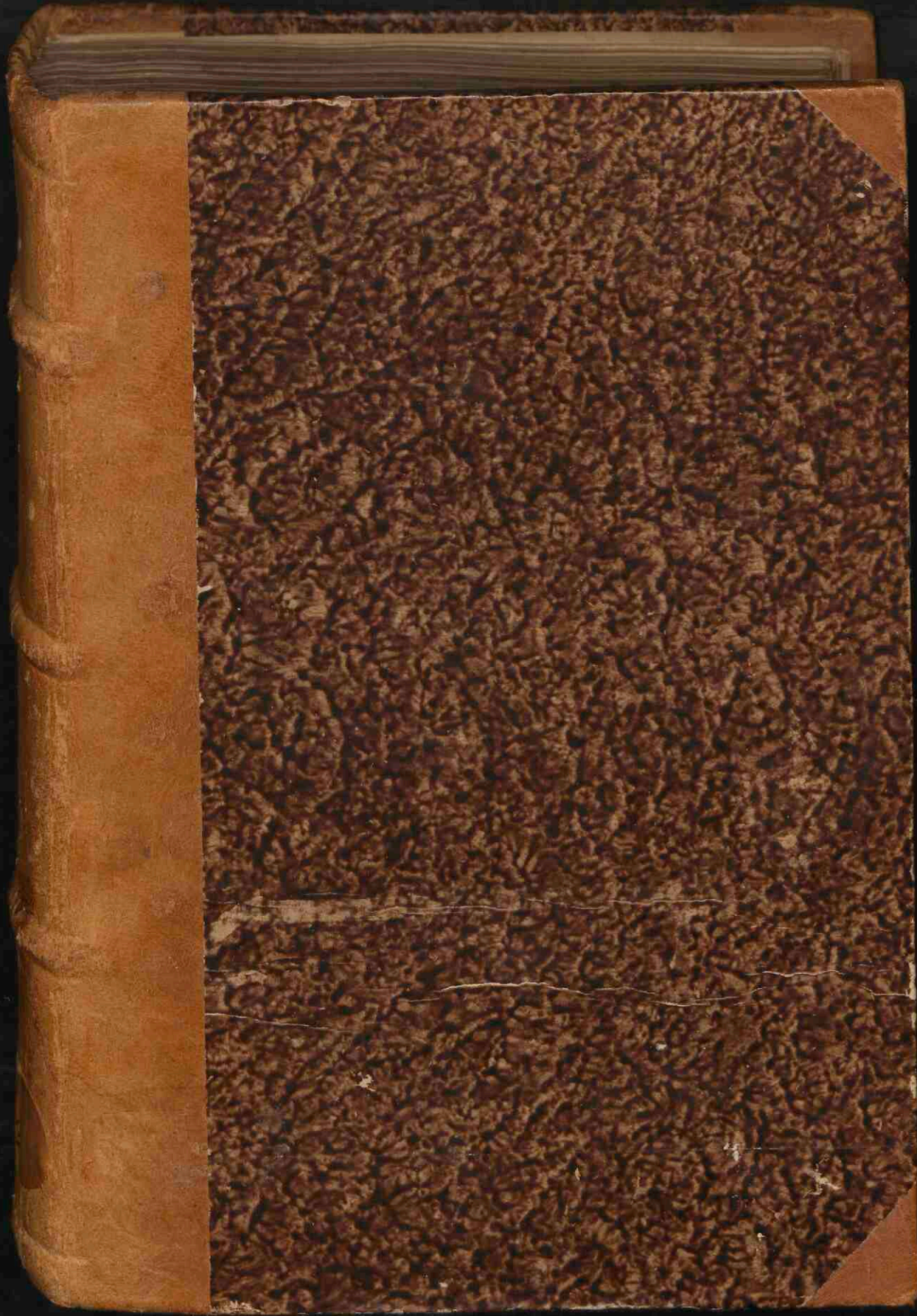

Opus postillarum et sermonum de tempore

<https://hdl.handle.net/1874/337500>

32 = w

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.

N°. 419.

K 7008

N. 12

1029

1029 (*Eccl. 419.*) *Charta. 4°. 238 ff. 2 col. 1544.*
Jordanus de Quedlinburg, Sermoenen opten 10—25 sondach na
Pynxten.

Het begin van den „10 Sondach” ontbreekt. — Op 't einde: Dit boeck is vol-
eyndt Anno M. CCCC. ende xliij den achten dach in Junius op der heyligher
drieuoldicheit dach. Ende heeft gescreuen Sr. Stijnken Zeberts god ontferme
hore zielen.

Hs.
5 E 12

waerts meyntstu
dat sy wt sal gaen
Inders vande vleys
totte geest vanden
werlike begreeten
totte goeden des ge
moets Vandem ge
ruicht en onrusten
der werelt ende d'
sorgen van buyten
tote onwendiger rus
ten des herten **E**n
augustinus inden
boeck vand' schou. be
winge des herte seet
Die ziel geedelt in zte
beelde gods vort
mitte godliker geh
kenisse begripelike
der salicheit **W**at
is di gemeyus in
vleysche want het
en is anders niet da
dreck en niet **D**ec

seet bernaerd **D**e
ziel merstu di edel
heit die sonde sal di
omenschelike dinc
ken wesen **T**en. iij.
wox die redelike
siel een huys gods
geheyt nad' reden
d' oneydeliker sake
Want god toe dien
eynde dit huys ge
tymert heest op dz
in da' schuer in wo
ne sal Als die psalm
spreekt **D**ie heer heest
syon wtueroren.
In heeste wtueroren
hem tot eene wo
ninge **W**ant god da
van ewigheit heest
E voer ge wete dit
eynde he te wonen
inde huys d' zielen
wies voerwetenly;

met en mach bedro-
gen werden **Daer**
om moet hi wone
ind' geloinger sielen
als hi sechde tot **Sache**
us **In** dine huysē was
ic bliuen **Mer** du
mogest vragen wat
dwinget god te bliue
indē huysē d' sielen
dat hi seet **It** moet
blyuē in dine huysē
Daer toe is te seggē
datter dzerhande
dwanck of noettve
sijn **Die** een is der
ghiker voersienichs
dat god te voren ge
odmeert heeft den
loep der natueren
Als dattet noot is
die sone des smergēs
op te gaen **En** god
wort gedwongen dz

te doen / sal die loep
d' natuerē staende
blyuē die hi ingeset
heest **Des** gelincs da'
die vrucht indē lich-
aem d' moeder ge-
schict en bequaem
gerwordē is **Wort**
god gedwougē die
redelike ziel da' in
te stozē **En** aldus
sōe wort hi oeck ge-
dwougē te bliuen
ind' geloinger zielē
Die daer wael ge-
schict is want hi
dat voer geodmeert
heest in ewichheit
Want die ongescapē
wylheit oñ buert
hoer seluē in die
heilige sielen / nae
hoere ordneringe
Den andere n

2
verweert werden
tot deuocien. **V**an
denersten is te we
ten dat wi in en
sprecken vande ma
teerliker kercken
materlyc. Dat die
kerck getymert vā
hout en van steen
geheytten wort dat
huys gods. **M**er vā
der mateerlike ker
cken in die dat sy be
sluyt dat huys gods
en die geestelike kerck.
En dat die mateer
like kerck god is ge
wyt en geheylacht
totten godlike dienst.
Tot benedycien en
besweringe en gebe
den en myssen en
anderē dienst. Gehey
licht oümits den sa

cramente. **E**n gredete
ouermits den reli
quē der heiligen.
En ouermits ver
gaderinge d' gelou
ger die een lichaem
sijn geworden in
xpō oümits dē geest
der weder baringe
mit stadig^g deuocien
geoeffent. **D**ie is die
kerck daer mē van
mach beduden. **D**at
in paralyponemū
staet. **D**ie seet die hē
Ick heb wtuercozen
dit huys ende hebt
geheylacht dat in yuē
naem daer in sy in
ewicheit. **E**n hier af
staet oec een sygner
in genesi. **W**aerlyck
die en is andes mer
dan d; huys gods.

Als die heilige kerck
hout inder kerck
Wynge en d; wael
te recht want ouer
mits der heyligunge
d; wynge d; bene
dyuen en des ge
beeds als voerseet
is Soe en is daer n;
alleen die mateerli
ke of wtwendighe
kerck van hout en
van steen **M**er daer
is oec die vergaderi
ge d; gelouger die
die kerck wort ge
heyt **W**ant dan dese
kerck wort geheyt
en is een huys gods
Dat aemerkende sul
len wi verweet wer
de daer wt tot hore
myne **W**ant natu
lic mynt dat kinet

hys vaders huys
Daer wi oec grem
pel van hebben in
xpo die inden tem
pel bliuende tot sine
~~en~~ anders sprack
En wisti niet dat
my noot was te we
sen in die dingen
die myne toebehoere
als Lucas seet **E**n
als hi quam tot
Yherlm Soe ginck hi
altoes werst inde tem
pel recht als in hys
vaders huys ~~Want~~
~~die glose~~ **E**n waer
lyck willen wy goe
de kinder wesen Soe
sullen **f** mynen en
stadellyck versueken
ons vaders huys
Want die glose seet
op dat woert Na

3
thens **E**n hi ginc
inden tempel. sprac
aldus **D**oe die heer
was ingegaen in
die stadt. doe ginc
hi ierst in den tempel
Veruende een fouwe
ous geestelike liden
Dat soe verwaert
wi gaen. ten iersten
sullen wi gaen tot
ten hijs ons gebeet
En als wi ons ou
mits den gebeden
god beuolen hebben
Dan sullen wi gaen
tot anderē ouleden
Want daer wt dat
tet is een huys gods
sulle wi verweert
worden dat te eere
Want den hijs
gods hoert toe gro
te reuerencie ende

werdicheit. **A**ls die ps
saet **D**inne huys be
taent heylicheit. **E**n
daer om en salmen
daer in geen ydelh
of ontamelicheit trac
tere. **E**n in genesis staet
Dese stede is buerlick
en dat is sonder twy
uel den diuelen die
daer wt vdrēue wer
de oimts beswerin
ge. **E**n oec veruerlic
den na volgers der
diuelen. **A**ls die gene
waren die die heer
hier wt werp wtē
tempel. sprekende.
Ghi hebt van myn
hijs gemaect een
cynke d' moerdenaers
Vandē anderen is
te weten dat die kerck
woest gheeyten een

huys des gebeds.
Want daer toe wou
de god dat die tem
pel te Iherlm en al
le ander kercken te
getymert worden
Op dz die mensche
daer bidden souden
En hier wt is ons
gegeuen groet be
troinwe te vcrigen
dat wi bidden / wat
waer toe soude god
wille dat wi daer
badeu / hi en wou
de ons vhozen Als
ind' coningen boeck
staet Doe salomon
gebeden had dat
die gene die inden
tempel soude bid
den verhoert mos
ten werde **D**oe ant
woerde hem die he

Ick heb dij gebet
verhoert / en heb
dit huys geheylt
En mijn ogen sul
len daer wesen en
mij herte tot allen
dingen toe **E**nde in
paralipomenen staet
Mijn ogen sulden
altoes open wese
en mijn oren sulle
op gericht wesen
totten gebeden des
geens die daer bid
den deser steden **W**t
welken woerden
wi mogen vsame
ne drie dingen wa
om wi geern ind'
kercke sulle bidde
en god louen **E**en
werste **W**ant god
heeft daer open
ogen / oinnits wel

ken hi beschouwet
die ymicheit d' geu
re die daer bidden
en die begeerten vā
eles herte **E**n an
dere want hi he
uet daer opgerich
te ozen ouerunts
welke hi vlytelic
toe liuyfert die aen
dacht der geure
die da' bidden op
dat huse verhoert
En doerde wāt
hi heeft sijn hert
daer in dien dz hi
vlytelic aen meret
alle dingen die da'
geschien **E**n want
hi seker daer heeft
sijn hert daer tot
ous soe fullē wi
oec hebben onse
herte tot hē **N**adē

4
woerde die daer
staen ind' coningen
boeck **B**ereyt v' her
te den heer **W**ant
dan als die kerck ^{alio}
is een huys des ge
beets en der verho
ringe als voerge
seruen staet **D**aer
wt hebbe wi een lee
ringe als dat dat
gebeth dat ind' kerck
ken geschiet is crach
tiger dan dat daer
buytē gedaen wort
En dat da' om want
dat lichaem xpi da'
tegenwoerdich is in
den heyligen sacra
mente en der heyl
ger engelen die by
hem staen **D**aer seē
gregorius oock af
seet in eenre andere

wys **I**n die vga
deringe voere ge
lounger menschen
In welker ver
emgige dat gebedt
behoerlyck is als
Mathews getuyget
ist dat twee van v
overdrachten op e'er
den van wat saken
sy bidden het sal he
geschien van myne
vader die tude he
mel is **E**n is dat
waer van twee
hoe voel meer ist
dan van voelē **W**a
om die psalmysta
waer seet Gebene
dyt ind kercken **&**
Dat and' deel des
Mynser moens
huys is een
huys des gebeds

Dit woert is te we
men ten anderen
mael naden syne d'
seden of der doechde
As dat men byden
huys gods verstaet
die redelike gebuiche
siel **S**oe sijn hier te
merke twee dingen
Dat ierste is wa
om en wt wat sake
die gelouge siel ee
huys gods geheytē
wort **W**ant hi seet
myn huys **A**en
andere waer om
en hoe die siel is ee
huys des gebeds
Want hi voert seet
een huys des gebets
Ande iersten is
te weten dat in
elcke geschapē din
gen sijn vier sake

5
sijns wesens **A**ls
die sake die dz dinc
maect **D**ie forme
Die materie **D**at
eynde **D**at waer
om **E**n god heeft
hem tott' redeliker
zielen na alle die
vier maniere der
sake **D**aer om wort
die ziel wael gheyte
sijn te wesen: ende
oec sijn huys om d'
in woninghe **D**ie ve
delike ziel wort ge
heyt en een huys
gods **E**n versten
nader reden d' sake
die dat dinc gemaect
heest **W**ant al ist
sake dat god voel
dingen heeft ouer
mits mede deylinge
der saken **N**ochtan

heest hi voert ge
bracht die redelike
ziel ouermits hem
selue sonder mydde
Waer mede men be
quamelijcke bedude
mach dz woert des
ps **D**ie heer heeft
getymert syon: en
sal werde gesien in
sijne glorie **W**ant
die heer seluer gety
mert heeft dit edel
huys: als die rede
like siel die syon
geheyt en wort om
der schonwinge **E**n
sal werden gesien
ind' glorie als ind'
glorificeringhe der
heyligen als die
psalm spact **D**ese
glorie is alle synen
heyligen **E**n ande

ven mael wort die
redelike ziel gelhey
ten een hups gods
uad' reden d' mate
rien **W**ant da' in
veruult wort dz ge
breck d' materien
Van welker die an
der dingen sijn vōt
gebracht **W**ant in
~~alle gescreuen crea~~
~~tuerē~~ alre gescrepē
re naturen en wort
niz nitters geuoude
waer wt die redeli
ke ziel moecht wort
gebracht **W**den
Wecht als van cēre
voer wesen d' mate
rien **W**ant die siel
moest gescrepē wde
van nīz dat alleu
god toebehoert **E**n
dit getuget die edel

heit d' sielen na hoe
re materlike sake
Want god ovrunt
sijne ongeeynder
mogenheit **V**uult
selue dat gebreck
der materie **D**ie ziel
van nīzes scyppende
en van nīz hoer me
de depleude die puer
werkinge sijns selfs
Waer bi die ziel in
hozen wesen staet
als Dionysius in
den boeck vanden
godliken namen
spacet **D**ie redelike
sieleom ho' edelheit
en dy goetheit gode
sijn goet hebbeude
een weskhe leuen
As datse wesen mo
gen ouerunt hem
selue **E**n dat hoer

wesen en veruogē
is dinsteerlyc dat
is onsterfelyc. Ten
dorde wort die rede
like ziel gheuyten en
huyt gods na rede
d' forme. **W**ant si is
geformt nade beelt
der heiliger driuel
dichheit. En die heyl
lige driuoldichheit
en mocht die vedel
ke ziel niet meer v
edelen dan dat hi
ho in preuten die
forme syns beelds.
En dat was daer
toe want die gelike
nisse is een sake d'
myne dat die ziel
dan tot he soude kee
re want si inde ge
schapen dingten hōs
gelijcs niet en vounde

6
na Augustinus wo
den. **M**er yemant
mocht vrage en isser
niet meer gelikenys
se d' godliker natie
ren inde engelen
dan in die ziel des
mensche. Daer toe is
te seggen dat die god
like natuer mach ge
merct werden in
vverhande wys.
En iersten in ho
seluen. **E**n ande
re in die dat si heest
oud' scheidē persone
na seystentheit des
persens oersproncs.
En dorde in die
dat si is een erem
plaer alles dinctas.
En vierde in die
dat sy geleke wort
tot allen dinghen

Nader ierst' wisen
is in dē eugelē meer
wt geprent die ghe-
kenisse des beelts
Als in dē dat hoer
natuer is sympele
en subtylre **M**er na
den drien anderen
manyerē is die mē-
sche meer nae die ge-
kenisse des beelts
Want ond' alle cre-
atuere die mēsche
like natuer alleen
heeft ond' scheidē
persone nade oer-
spronck **E**n in he-
uet een mede deel
achtichz in allen
creatuere **W**ant die
mensche wort ghe-
heytē oirints dē
naem alre creatue-
re als Marcus ge-

tiget **D**aet en pree-
dicit dat ewangelium
alle creatuere **D**at
is dē mensche als
Aristotilus Gregoer
seet Dec seet Aristo-
tilus inden boeck
d' zielen **D**ie men-
sche is alle dingen
dat is na deelachtichz
Dec is die ziel ge-
heel in dē geheelen
lichae en geheel in
elken deel des licha-
ems **D**aer om is
wiel geseet dat na
ghenisse des beelts
die ziel die volmaec-
sten alre creatuere
is **E**n hoers gelyc
en wort niet geuo-
dē in dē creatuere
En want si dz na-
tuertlyc heeft na

7
hore formen die ho'
gegeuen is / soe woet
wael van hoer ge-
sproken In cantica
dat si is schoen en
sinnertlyck waert dz
sake dat die siel dese
schoenheit wael aen-
mercken / mitmer-
meer en soude sy
soudigen / want als
Ozigenes seet Niet
en is onsaliger da'
der in gegeuender
werdich; te v'geten
En ho' edelheit niet
te achten Iher om
vermaentse die ben-
degom tot stadiger
aen merckinge hore
edelheit Sprekende
in cantica O alre
schoenste d' wiuen
kenste di setuen uz

als hoe edelhe du ge-
scapē bist na minne
beelde Soe gauck wt
van deser omwetelhs
En af gaet naden
voetstapē d' cudden
des vees Dat is aē
merct alle creatue
re die ou redelhe sy
die da' alleen daagen
die gelikemisse der
voetstappen gods En
alstu ouermits aen
merkinge di v'ndes
te wesen bouen hē
allen / edelheks gefor-
mert in gelikemisse
mns beelde Dā hie
det dyn huereken
Dat is dan bedwin-
get dyn derten en
beestelike becoeringē
Want al bistu nad'
sielen / in welker

dat godlike beelde is
schoen en opgericht
Nochtaus nad' syn
lichheit hebste bereyft.
tote quaden **H**ier om
om te beware die
schoonheit des beelis
Doe bedwinget dijn
huerkens en weyd
se byden tabernake
len d' hoerde **O**uer
mits vlytiger hoede
Op dit selue woert
in canticis vospo
ke seet **Bernardus**
in enen sermoe **I**st
dattu di seluen niet
en kentste soe sack
wt **D**it is een har
de en scerp berispi
ge **W**ant dit woert
plegen te hoere die
kuechte van horen
here als sy seer toer

inich syn **E**n oec
die weechden van
horen vrouwe als
sy die swaerhijc ver
thoert hebbe **A**ls
ganc vā hier gart
van mine aenschij
wt desen huyse
Dit sceppe en be
rispende woert dat
wreet en bitter is
gebruyct in die
bruydegom tegen
sine genuyde **M**e
nochtans op voer
werde ist dz si ho
selue in en kentet
Want hi en mocht
niet crachtigers
noch geweldigers
doen ho'te vuerre
dan hie dreyget
dat sy wt sal gaen
Waer van of wer

8
dwauck d' beloften
of des v'bonns is dat
god oec mede gedwo
gen wort **W**ant hi
is die onbedriegelike
waerheit **E**n hi he
uet geloest dat hi
wone sal in die siel
des recht'adigen
Als hi getuget seg
gende doer sachari
as den phheet **J**ouet
en verblift dyspon
Want siet ic come
en sal wone in
midde van dy
Den dordē dwauck
is den dwauck der
mynen **E**n desen
is den alre stercke
Want die myne is
sterck als die doot
als in cautica staet
En die apostel seet

ad romanos **W**ie
sal ons scheidē vā
d' myne xpi **E**nde
ouerunts deser wort
god oec gedwongen
te blyue inder sielen
die myne die hi he
uet tot' zielen **W**aer
om hi begeert dat hē
wort gegeven ene
inganch als in cau
tica staet **D**oet my
op die doer myn
sust en my' bruyt
En in puerbys
staet **H**et sijn min
weelde te wesen in
te kyndere d' men
sche **E**n hugo in
den boeck vanden
trouwel schat der
sielen seet **O** ziel du
biste oirants grote
scout verbonden,

Du hebste voel ont
fangen en niet en
hebste gehad van
di selue. **E**n vo' alle
dese en hebste niet
dattu wed' moges
geuen dan alle dat
tu mynes. **W**ant ou
mits myne ist di ge
geuen en dat inach
niet beter noch beta
meliker wed' werde
geloent dan in my
nen. **O**ec en heeft hi
di daer om in geuyt
want hi in di want
dat ~~te~~ seer te myne
was. **A**der want hi
di te vergeefs seer
geuyt heeft. **E**nde
heeft di alsoe ge ma
ket dat hi di nu ou
mits v'dientē te mee
uyt. **H**ier om wat

we allen saken die
ziel een huys gods
is god daer in te wo
nē. **D**aer om seet hi
propherlyck daer aff
myn huys. **V**andē
anderē waer om
en hoe die gelonge
fiel is een huys des
geheets. **H**et is te we
ten dat god al is hi
ahre wege. **N**ochtans
en mach ouer al
aengebeede werde.
Nochtans wort hi
sonderlinge da' aen
gebeede daer hi ge
louet wort te wesen
in eenre sonderling
manyeu. **A**ls wy
bidden en segge. **O**u
se vader die byte in
dē hemel. **W**ant wy
uz en twpuelen hē

te wesen indē he
mel **Aldus** oock
want wi gelouē
dat god woent in
die gelouige ziel.
nadē voersēchden
sijne. **Daer** om mo
gen wi hē van byu
nē in onser selen
bidden. **Als** die apof
tel seet. ad corinthios
ic sal biddē inden
geest. en ic sal bid
dē inden gemoede
En onse heer seyde
totte samaritānsche
wyf. **Die** vax is ge
come en is nu
die gewarige aenbe
ders den vad' sullen
aenbedē indē geest
en ind' waerheit.
En seet voert. **Die**
geest is god. en die

9
gene die hē aenbedē
is noot dat sy hem
aenbedē indē geest
en inder waerheit.
als Johānes getaget
Hier om want die
geest die god is. woet
in onsen geest. **Soe**
sulle wi ons te maet
gehechken daer ver
gaderen. **En** sluytē
bintē alle gedaenten
d' dingen die onse
herten mogen ver
stroeyen. **En** alsoe
sullen wi god aen
bedē indē geest en
ind' waerheit. **Aldo**
bade anna samuels
moeder. van welken
men leest ind' comin
gen boeck. **Anna** spēk
in hoer hertē. en alleē
wordē beruert hoer

lypen. En daer en
waert te mael geen
steme gehoert van
hoer. Daer af gesect
wort dat ho' aensicht
off wesen niet en
waert v'wandelt in
menigerhande dinge
hier af seet Math.

Wanneer du sulste bid
den. soe ganck in dij
slaepcamer. En mit
beslotene dozen bide
dine vad' en den
vader diet siet mit
v'bergen hi salt dy
louen. **Dat doordedeel
des sermons 11.2:**

Om huys is ee
huys des ge
beeds. Die woert is
te nemē uadē olisten
spue. Als dat biden
huys v'staen wort.

dat huys d' ouerster
wouinge. Soe sijn die
selue twee dinge
die voer gesect sijn
hier oec te merckē.
Als waer om dattet
heyt dat huys gods
en dat huys des ge
beeds. Vande eerste
is te weten dat die
wouinge der hemel
scher salichheit bequa
melijcken wort ge
heytē dat huys gods.
En dat om dat gro
te gesyne d' heylige
mit god. Want na
den woerde **ysidorus**
soe wort die te same
wouinge eens gesyns
een huys geheytē.
En want in dier
hemelscher salichheit
alle engelē en alle

10
heiligen he hebben
tot god als een ge
fynne tot hore huys
heer. **E**n die huys
genote seer gefellhe
syn mit hoere huys
heer. **E**n oec meer
oud' malcanderen
dan der geure die
bute wone in an
deren steden of dor
pen. **I**er om en
wort die hemelsche
woningē in omoge
lyc geheven een
huys gods. om die
geselschap der geure
die daer in woenen.
Die genoechlichkeit
en schoenheit des
huys voersach die
ppheet in de geest
sprekende. **S**alich sijn
sy. **H**eer die in di

ne huysē wone. **E**n
wael seet hi salich.
Want in desen huysē
syn drie gemacken
die niet gerwerdeert
en mogen werden.
Waer om die gene
die da' in wone in z
recht salich werden
geheten. **W**ant da'
is omverstoerlike
rust. en een oit vloec
dicheit der rijchheit
en een genoechlich
acuseu. **E**n soe waer
dise drie in ene huysē
syn da' en mach son
d' twynel anders in
wesen dan blychhap
en vroude. **I**er vā
seet bernar-dus in
eenre epistelen. **L**aet
ous haeste tot een
re sekerre steden da'

wi mogen wonē
sond' vrese daer
wozt dat ierste ge
ruert Daer wi sul
len wozscappē son
der verdriet dat is
dz aud' Daer wi o
ueruloedich sullen
weseu sond' gebreck
dat is dat dorde

En ierste seg ic
dat in desen hemel
schen huysē gods
is ouerstoerlike
rust als Amias
getuydet sprekende

Mijn volc sal siten
in schoenheit des
vredē **E**n indē tabē
naculē des betrou
wens en in ouer
uloediger rusten
Want die heiligen
indē hemelschē huys

sullē hebben on
stoerlike rust **E**n
elck dinc heest
dan rust als wā
weēt coemt tot sy
nē lesten eynde **E**n
want die heyligen
in dien huysē aen
ruerē hoer leste
eynde daer om sul
len si da? hebben
ouerstoerlike
rust Als die psal
spæct in heest dy
nen eynde vrede
geset En merke
lyc seet die ppheet
dinc eynde **W**ant
da? is twee hāde
eynde d' saliger
Dat een is **E** van
butē en dz is die
gescapen salicheit
die ons in die huysē

salich maect inder
formē **H**et is een
ander eynde van
bynē / en dz is die
ontfescapē salichz;
die ons werkende
salich maect / die
god seker is **D**ie
werste salicheit als
die geschapentz / is
recht als een eynde
da' men in rust **M**
die and' als die on
gescapen salicheit
is recht als eē eyn
de da' in gerusth' /
om want in dien
huysē altoes grote
rust is / en datse vā
nemen / v' stoert
en mach werden
want daer die ouer
ste vrede is **D**aet
ons dan haestē in

11
te gaen in die rust
Naden raet des a
postels ad hebreos
Van deser ruste en
vrede seet prosper
in dē boeck vanden
schouwēden leuen
Dat toecomēde leue
is salichlyc ewich
en ewelike salich
Da' is seker vryh
en vry sekerhett
sekeren vrede en
vredelike vrolichz
salige ewichheit **D**a'
is volmaecte my
ne / da' en is gene
aure **D**aer is een
ewich dadach en
suel beverēge **E**n
een geest hore alre
En anderē seg
ic is in die huysē
des hemels een ge

uuechtyck aenſien
Want wat is genoe
geliker dan ſouder
oud' laet den te ſien
dat aenſchyn vol al
re vrouden in wel
ke die engeleu bege
ren te ſien en te be
ſchouwe Als ſcē pet'
ſect in ſynre epyſtelē
Daer die Hoſe op ſ'
Waer om begeren
ſi te ſien dat aenſicht
des ſy tot geenre tyt
op en hondē te ſhou
we Anders dan dat
die ſchouwinge der
godliker tegenwoer
dichē die heiligen
en die engeleu alſo
vblndt en ſalicht
dat ſi van ſynre glo
rien te ſien wimer
meer verſaedt en

werdē **Mer** altoes
hougere ſi onvſade
lye na ſynre ſuetich'
als ſcē Augusty' ſ'
inde boeck vander
ſtat gods **Da'** ſal
weſē die doecht of
cracht te ſyen dat
tu myuſte **En** het
ſal weſen die ouer
ſte ſalichett te my
nē dattu ſiet **Ende**
daer ſal wden ge
dronckē dat ſalige
geſicht in ſynre ſō
teyue **Daer** dat ge
ſicht d' ewich' alre
claeſte ſal geopent
werdē Dec ſect hi
inden ſeluen boeck
Daer ſullen wile
dich weſen en ſien
en myuen en louē
En doede ſeg ic

12
dat in die huysse
des hemels is on
verteerlike rydom
als die pphet seet
Glorie en ruycheit
sijn in dine huysse
En d'andere stede
By sullen droucke
werde vander vryd
baerlyz dyns huys
En die vruchtba
heit en sal us ver
myret wden van
voelheit der myoe
res als Augustinus
seet op ene spahn
Die erfennisse xpi
ouermits welker
wi mede erfgenaē
sijn en wort met
vermyret oimits
wemichuoldicheit
d'besitters Noeh si
en wort benamwet

oimits voelheit d'
erfgenamen **M**er
sy is alsoe groet de
voeke als si is den
cleyne. alsoe groet
elken. als si is den
he allen Deck seet
die selue Augustinus
Daer sal wesen dat
me myne sal niet
en sal begeert wer
de datter niet wesen
sal **W**ant alle datt
wesen sal dat sal
goet wesen En die
ouste god sal dz ou
ste goet wesen datt
is alte mael alre
salichste En altoes
alsoe te wesen des
fulle fischer wesen
Vandē anderen
is te wete dat dit
huys gods is een

huys des gebeets .
Want als Johānes
damascēnis seet. **D**at
gebet is een opclijue
wijge des gemoets
in god. **W**aer is dat
gebet dan salig' dan
da' die gemorden
soud' wijddel en ge
heelyck werden ge
noert in god. **S**oud'
enige v'streynge en
v'douckeringe vā sin
tasien / alsoe wi hier
menichuoldelick in
den **R**oechtans en
bidden die heyligen
tz om enich goet
dat hē geb' seet / off
om enich quaet / dz
hē hyndert. **M**er
ho' gebet is dz stadi
ge lof gods. **D**aer om
doe die **A**pheet geseet

had **S**alich sijn si
hē die in dinen
huys woenen. **D**oe
sechden hi voert
aen vā ewen tot
ewē sullen sy dy
louē. **H**ier op seet
Beruardus. **V** salige
coninc ruyck des pa
radys. **V** salige ruyck
der weelden / tot
welken ic v'sucht
vande dal d' tranē
Salich sijn si die da'
in woenen / en dy
sullen louē van ewē
tot ewē. **D**ec seet hi
op een and' stadt
in die vaderlande
en sal te mael geen
wederlyc toe gelaten
wde / of enige d'oe
seuisse / als men da'
singt in den psalm

Als d'geenre die
 verblide, soe is
 die wounghe in dy
 En ter andere
 steden ewige blyt
 scap sal he wesen
 Tot welker vrou
 den en blyscappen
 ons brengen moet
 die da leest en reg
 uert in dien hemel
 schen huysse In e
 wicheit d' ewich;
Uine Optēvision
daech dat werste
deel des sermoens
Aerster jordanus

Wie hem ver
 moetmoedicht
 die sal behoude wer
 de In desen coeren
 woerden staet dat
 slot des heelen ewan
 gelys In welken

die heer nad' para
 bolen die oetmoedich
 des die des publicans
 geprijst heuet soemēt
 een gemeyn regule
 tott' leeringhe eens
 bestelics kerstens
 Bewysende soe wie
 vechtuerdich wil
 werde en verhoget
 inden ryck d' heme
 le dat hi hem pijn
 hem seluen te voer
 moedigen En tussche
 desen twee als der
 veruederinge Teu d'
 verhoginge heuet
 hoer die veruederin
 ge na reden der ver
 dientē En die vho
 ginge na reden des
 loens Hier om inde
 voersproke woerde
 wercket die heer ten

ersten die sake der
verdienten daer hi
seet **Hoe** wie hem
oetmoedicht **En**
andere bewys hi
die **Werkinge** des
loens / daer hi voer
seet die sal vhoget w
den **Hoe** hē elck son
d' hebbe sal in sijne
veroetmoedinge / op
dat hi rechtuerdich
werde en da' by ver
hoget werde **Des** heb
ben in een openbaer
leeringe aen desen
publicaen / van wel
ken dit ewangeliū
spract Want onse be
houder ruert van
desen publicanen **vij**
pinten / daer hi hē
af prys **Wt** welke
die publicaen wort

bewesen dat hi in
hē seluen gehadt he
uet waerachtige
en volcomenheit
oetmoedichheit **Waer**
om dat hi wdeliken
ouertuuts der sentē
cien des schē richt
ters / en onse behou
ders wort geseet te
wesen rechtuerdich
En dese **vij** punte
des publicaens ant
woert **vij** graden
der oetmoedichheit
Want als **Inckling**
seet in dē boeck van
der gekkenise **Oet**
moedichheit is enen
gratē berch **In** wes
hogede is een licht
dat niet cleyu en is
En d' hi een seer
schoen schaar eerlik?

persone dat sijn heylige
 doechde **Mer** **U**
 wie begeert te come
 tot desen berch dien
 is moet dat hi ouer
 uins grade opclijme
Hier om die ierste
 graet d' oetmoedich;
 uade woerde scē be
 nedictus in sijne re
 gule is die aurt des
 here **D**it is die wort
 tel der oetmoedichet
En is recht als die
 voet der berchs **als**
 die wise man seet
Die wortel d' wysheit
 is god toutsien **W**ant
 elke sijn daer om
 wort vromen ende
 sot gheeyten te wesen
 om d; hi hē keert vā
 dē onwandelbaren
 goede en keert hem

tot lechheit d' sonden
 Begeert hi dā te come
 tott' wysheit soe ist
 moet dat' begyt utz
 tē aurt gods **W**āne
 dan de sinder ouer
 deuct d; vo' die sūdē
 hoert ewige pijn **E**n
 vo' die goede v'dientē
 dat ewige leue en die
 ewige glorie **S**oe be
 gynt toutsien dē geue
 die ziel en hys in die
 helle mach werpen
Dat is uade knechtel
 ken aurt **O**f hi begyt
 toutsien v'scheyden te
 werde vande ewigen
 goede **E**n dat' liaden
 kyndiken aurt **w**e
 welken aurt geboze
 wort oetmoedicheit
Op desen graet sette
 die publicaeu sijne
 en ald9 wort die aurt
 gheiten die wortel d' oet
 moedich;

voert Want van hē
geset wort dat hi staē
de was want hi had
voert gegaen vander
eenre sonde in dander
Mer nu als hi ver
maent wort intē
aert gods Is hi staen
de geworden / en en
woude niet voert
gaen om meer te sou
digen **E**n da' om is
in hē waer geworden
dat woert n dat in
Jonas staet Dat meer
stont van sine syde
Bydē meere soe wort
vstaē dat quade heet
dat' syedt / of heet
is ouermits werh
ken begeerten / als
Job sprecet In sal doe
syde of heet werden
recht als een pot die

die diepte des meers
syedes **E**n die sprecet
hi vande viant die
oimits ongeoslofde
begeerlicheidē doet
ontteke dat quade
herte Die meer stōt
in desen publicaeu
doe hi berispt waert
vande aert gods
Dat die heyde der
sonde in hem rustē
Aldus stonden oeck
die kynd' vā isrl'
doe si ~~achter~~ af hietē
van dier soudiger
geselschap der vrend'
geboren / dat was
d' heyde Daert aff
staet in numers
Hy stonde voerde he
en belyeden ho' sonde
Die and' graet is
d' oetmoedichett is

Caesaris

Comment

~~Beato Ga~~

Aug. 15

X cum an

J. Gluscau

15
kenisse sijn selfs ge
boeke hem seluen
snoede rekenende da
and' luyden Van
desen graet seer Her
nardus Oetmoedic
heit is een doecht ou
mits welker die
mensche ind' alre
waerachtichste ke
nissen sijn selfs he
selue snoede wort
Als in exempel
hebbe inden apostel
die daer sprack ad
corinthos Ic beudie
in yuste d' apostele
Deck soe spract hi ad
philypensen Ghisult
in oetmoedicheit
malcandere v ouer
sten houdē te wesen
daer die glose of op
seet Niet en sullen

wyt wane alsoe dat
wy ons ~~baer~~ beuyse
dat te wauen Mer
waerachtelije sullen
wy vmoeden datt'
yet verborgens mach
wesen in ene ande
re in welke hi bouē
he is Al is onse goet
in welken wi schyue
die ouerste te wesen
met alsoe vborgen
En se Augustinus
seet inden boeck vā
der Jonckerscap Ghi
sult vmoede in dat
hemelick and' luyde
bouen v te wesen
al sy di in dat ope
baer beter gerekent
datt' si Tot dese graet
wort bewyst geco
men te wesen dese
publicaen in dien dz

hi van veer stont
Want hi sekerlyck
hem seluen alte snoe
de en onwdich reke
den god te genaken
En daer om genaet
te hem god **A**ls oec
gesect wort vande v
lozen soen **D**oe hi noch
veer was doe sachē
die vader en waert
berueget mit beru
herticheit **D**' gesont
Des gelyck waest
vande .x. melactschē
die van veer stonde
en vcregen die ber
herticheit **D**' gesont
makinge **M**er wat
sulle wi hier in
thoenē **L**aet ons
voer oghen setten
die vincerde openba
sondersē **I**c sette die

heylige maria wat
dalena hoe dat sy
vā veer stont **W**at
acht' byde voeten
des herē bekende sy
die snoetheit hoere
leelicheit **S**oe reken
de sy oimits dien
hoer selue onwdich
den heer voer sijn
aensache te openba
ren daer om so bleef
sy van acht' staen
En waerlyc die hē
aensachse mitte oge
sijne goedertierenhē
Want men leest da
af dat die gekeert
totte wiue sy mon
toe sprack **S**ietstu
dit wyf **E**n voert
sechde hi totte wiue
Dijn geloue heeft
di gesont gemaect

gauck in vreden.
Als Lucas getuget
Die derde graet
 der oetnoedicheit
 is ned' slaen d'oge
 Als mit herten en
 mit lichaem oetnoe
 dicheit te bewissen
 Dat gesicht geuest
 in die eerde: na see
 benedictus woerde
 Want vlyessinge der
 ogen is een teyken
 der houdyen en ou
 schemelheit **I**n dien
 dat sy bute slyten
 reuerencie en ayn
 Want die he outscien
 en schame plegen
 alre meest ho' ogen
 weder te slaen recht
 of si he den andere
 uz en doste gelijke
hier af seet gregorius

in moralibus Die
 houdie wort wt ge
 reckt totten lichaem
 toe en verst bewyft
 doer die ogen **D**a' om
 bidt die wise ma **E**n
 geuet my met heer
 die vlyessinge myre
 ogen **T**ot desen was
 gecome dese pubhane
 Want van he wort
 geset dat hi uz en
 woude **D**ijn ogen
 op slaen inde hemel
Op om dat hi beken
 den dat hi vertoerut
 had de god des hemels
En dat hi wael seg
 gen mocht mitten v
 loze soen **V**ader ick
 heb gesoudicht inden
 hemel en voer dy
En want inden he
 mel die stoel gods is

daer om en woude
hi of en dorst syn oge
met op slaen ten he
mel van schaeuten
synre soudē **Sce Am
brosius seet inde boeck
vande ambochten**

In onsen gebeden be
haecht god seer wael
die seemelheit ende
sy versdent seer toff
gracie by god wat
dat heeft op getogē
en gepresen dē pub
licaen **Want hi is**
en dorst op slaen
syn ogen ten hemel
van schaeutē synre
soudē alsoe dat hi
in hem selue sechden
O heer god ic werde
confus en schame
my mij aensicht te
verheffen totti / wat

my boesheit sijn
vmechuldicht
op mij hoeft Ende
my soudē sijn ge
wassen tottē hemel
toe **Des gelijcs badt**
**dauid in paralyo
meu seggende Ic**
heb gesondicht bo
nē dat getal des sams
des meers **Sū mij**
soudē sijn gemech
uldicht ouer mis
welke ic dine toern
vdiert heb **It en bē**
met werdich te sien
die hoeheit des he
mels van volheit
myre boesheit **Het**
is te wetē dat al hi
vnder den graden
der oetmoedicheit is
mede getelt en wort
die schamelheit / mer

27
sy is een mede ge
sellijne der oetmoe
dicheit. **met** Of sy
is recht als een sus
ter. Inyde welken
die oetmoedicheit
met wesen e mach
Want see **Wrecking**
inde voer sechde boec
set twee susteren.
als oetmoedicheit
en schemelheit. Die
een is bi god en die
ander voerde men
sche. **Welker** die een
als die schemelheit
die voer god is. is
een goede bewaerster
en een trouwe ge
sellijne der oetmoe
dicheit. volherdich
bluende op dz die
mensche niet en son
dicht. **Want** wan

neer die mensche
bevoert wort. so doet
sy hem dencken in
he seluen. **Doe** ic die
of die sonde. hoe sal
ic voer god of voer
die **mensche** heyligen
die my sien in myn
ogen op doerre slaen
En aldy bewaert
dese suster. dat is oet
moedicheit. den me
sche dat hi uren son
dicht. **Die** and' suster
dat is die schemelheit
die bi den mensche
is. **Alle** ist dat si se
sontyt bewaert
van sonde. **Nochtans**
is si sontyt bedrie
gende. en een alre
quaetste moerdster.
Sy doet den mensche
aldus seggen in he

seluen **H**et sal al
te grote schande we
sen **g**ene ic deser be
coringe enen toe ganc
yb sake datmēt na
maels ~~vermaent~~
verneent of weet
Toch ten sal geen
mensche wetē noch
sien **I**c salt wael he
len ten sal minner
meer bekent wden
Ic moet een wemich
consenterē d' genuēch
tē / eū daer na pen
tencie doende / sal ic
beter wesen dan ic
nu ben **W**ant voel
menschen sijn na
dē val op gestaen
eū naemaels beter
ghewordē **A**ls dus die
~~mensche~~ die voerde
mensche is / da' wort

hi somtijt bi bedro
gen **E**n si bedriecht
mit hoze quade ra
den **M**er die ander
suster / dat is die seae
te die da' is vo' god
die niet en mach be
dragen noch bedro
gen en mach wden
Want nad' sonder
siende dat oinnits
den quaden vart de
ser sust' / die berch d'
oetmoedicheit om
gekeert wort / soe
verstoert sy **D**y be
droest ho' / si sūcht
En die wil screyt
si / eū den mensche
raet geuende seet
aldus in hoer seluē
Ic onsalige hoe suoe
de ben ic geworden
eū hoe leelic vo' den

aensicht gods en
 der heylig' engelen
 Soe dat ic izē mach
 op slaen mij vgen
 ten hemel Dit sijn
anceling woerde
 Soe wanneer dan
 die mensche sinen
 voet set op desen
 graet soe verdient
 hi genade Aldus ist
 geschiet in dese pub
 licanen Des gelycks
 soe wast in maria
 magdalena die sde
 se twee susterē bi hō
 had **M**er altoes
 waert sy oūmits
 der **G**eenre als der
 bedriegend' alsoe v
 leyt dat sy viel in
 die diepte d'quade
Mer daer na doe
 hoer riet ~~die ander~~

en daer toe dreef die
~~en~~ ander trouwe en
 goede suster Doe ver
 dreef sy van ho' die
 suster die moeroster
 en setten hozen voet
 op desen graet der
 oetmoedicheit als seē
Oregeen mid' omche
 van hoer seet **W**ant
 si aensach die vleckē
 hore leelichz soe hep
 sy tott' fonteyne der
 beruhticheit Sy en
 schaemde hoer niet
 voer die geen die da'
 woscapien **M**er wāt
 si hoer seluen van
 bynen swaerlyc schaē
 den Soe en geloefden
 si niet te wesen van
 buytē des si ho' scha
 me sonder Siet hoe
 dat sy die moerost'

als

die quade sinst' van
hoer verdreef **W**ant
sy hoer niet en schae
den voer die worsamp
pers die daer saten

Mer die trouwe en
strenge suster hielt
sy vast bi hoer want
sy hoer seluen van by
nen seer schaemde vo'
god **E**n aldus heeft
si genade verdieut

Die vierde graet
nae Uweling woerde
is rouwe van soude
Want als hi seet het
sijn soude die hem
kenen sonder te we
sen nochtans en heb
be sy geneu rouwe
daer aff **E**n dat en
is uz genoch totter
salicheit **W**ant het
is noot dat elck rou

we heb van struen
voer gelede unyda
den en genade beghe'
En hier om set hi
een gelikenisse van
enen die unydaen
heest tegen sinen he'
en daer af geneu
rouwe en heuet.

Het waer **S**pot dz
hi genade daer aff
bode daer hi hem af
behjdt gene rouwe
te hebben **D**at desen
graet is oec gecome
dese publicaen van
welken geseet wort
dat hys loech sij boest
daer hi he in betwe
sen heest rouwe te
hebben **W**ant daer
in dat die boest gesla
gen wort soe bewyrt
den rouwe des her
wort

9
ten van hynen wāt
die glose seet **hi** slaet
sijn borst ende hi
eyseht pijn vā hem
seluē op dat hē god
spare wil **Also** heeft
oec gedaen dauid da'
af gesect wort ind'
coningen boeck **Dauid**
heeft geslagen sijn
hert nae die dat hi
dat volc getelt had
En sechden tottē her'
Ic heb gesondicht in
dier daet **A**der heer
ic bidde dattu ouer
vuerste die boesheit
dinus knechts want
ic heb alte dwaselic
gedaen **H**ier om dese
publicaen sloech sijn
borst recht als droe
inich en onw' dich
tegen hem seluē.

Waer om het oec een
gewoent is den goet
telike mensche in ho'
biechte of ind' w'fpre
kinge hore schult ho'
borst te slaen in be
straffinge des herten
en getuych der consci
encien **W**ant lucas
getuyget dat die scha'
gecome was te sien
die passie **x**p' inden
cruce **D**oe si gesien
haddē die teykenē die
da' geschiedē dat si
slaende ho' borst we
der keerden **D**at slaē
der borste is mit den
genē die penitencie
doen wil **W**ant het
is in v'giffenisse der ^{dagelijck}
sonde nade woerde
Augustinus ind' boeck
vand' penitencien.

het sijn **viij** punten
ouermits welken
dagelicke sonden v
geue werden te we
ten biecht **D**ie boest
te slaen / te besprengē
mette wywater / be
rouwe des herte / te
lesen dat **p̄z n̄z** / te
teykenen mitte crū
ce / ontfanginge des
heiligen sacraments
Vergēinge d'ourech
ten **N**er dat hier
geset wort vander
biechte **D**at salmen
verstuen vander ge
meyne biechte / die
die geestelike luyde
doen ind' p̄riemen
Ind' completen en
voerd' myssen **W**ant
vande sacramēt der
biechten en is geen

twiuel die dootsonde
en werde da' oec by
vergeue **I**n datter
geset wort te teyke
nen mitte cruce / is
meest te vstaen van
der benedixien des
bisscops **V**oert dat
geset wort vande
p̄z n̄z is oec te ver
staen vande andere
gebede die daer ge
schen ind' gewyde
stede **D**atter oec ge
set wort vande ont
fangen des heiligen
sacraments / dat wt
reycet hē gemeynlyck
tot allen sacramēten
der nyer ewē **I**n
welken voel gracieu
gegeue wort **E**nde
oec in die leste salu
ge **D**ec in te sien dat

heilige sacrament
met begeerte wan
meert op geboert waer
of gethoent **Dat au
der deel des sermoens**

God weest gena
dich my sonder
Dit is een cost en
mit gebet oinnits
welken die publicae
vdiert heeft wt' sen
tencien des behouds
rechtidich te wden
Nu want die recht
uerdich werdunge
des bosen in gecure
wys geschien e mach
ten si datt' gelecht
woert dat fundament
der oetmoedichheit.
Want scē gregorius
seet in ceure onue
he Die gene die son
d' oetmoedich; ander

doechde vergadert hi
draget als stof inde
wint **Hier om op dz**
dese publicaen recht
dich werde soe heeft
hi in desen costen ge
gebede alle grade der
oetmoedichheit begrepe
Nu is also gerechte
dicht wed' gekeert in
syn huys dat is in
dat huys sijne consci
encie **Wt** welken hi
ouernits quaden v
die tude sijne sonden
in elleyuden gewandt
heeft **Want** daer sijn
vij graden der oet
moedichheit **Die** nae
dien dat hi d' vier ou
gegaen heeft sonder
woerde als voer be
wyst is **Du** aenghaet
die die ander in sine

woerde aldus spre
kende In welken
woerde drie dingen
gemerct sijn die daer
hoere totter volcomere
heit oetmoedicheit

Dat eerste is een
gemeyn oud' werpē
des geheleu mensche
tot god in dien dat
hi seyde **O god** **D**at
ander is een geheel
latinge sijns selfs ou
der die bermhertichz
gods daer hi seet.

Weest genadich **D**at
dorde is een belpen al
der sondē metter ste
uen daer hi seet **M**y
sonder **E**n in desen
drien werde bestrepe
drie grade der oetwoe
dicheit **D**ie eerste is
en die vyfte mid' ordi

nancie d' grade **O**ud'
geworpen te wesen
god en den mensche
ou god **W**ant pro
perlyck aensiet die
oetmoedicheit die ou
d' werpunge des men
sche tot god In dien
dat die mensche ou
mits oetmoedicheit
denct dat ^{god} is oueynde
lyc bouē hem **E**n
en rekent hē seluen
met te wesen voer
god **E**n wt dier aē
merckinge hē seluen
god te mael onder
werpe / na volgende
den genen die daer
seet **I**ck en ben niet
gecomē minne wille
te doen / mer des geens
die my geseynt heeft
En op dat hi te crach

telker in dese graet
 vestiget den voet d'
 oetmoedichet Soe
 ond' werpt hi hem
 selue oec de mensche
 om god na volgen
 de den gene daer die
 apostel af spreckt ad
philypenses In is
 geworden onder da
 mich tot' doot toe De
 sen graet heeft op ge
 clome dese publicaen
 In dien woerde doe
 hi seyde O god Wel
 ke naem na Johanes
damaascen woerden
 beteykent dat onge
 eynde meer des god
 liken wesens van
 welke name see Aug
ustinus in sine spie
 gel seet Alsoe dick als
 ic b denck of hoer die

twee corte cilben en
 die vier letteren mit
 welke men de ihs spelt
 dat is god Want dien
 naem di alleen O almo
 gende heer mes recht
 toe behoert En als
 ic aensie die groetheit
 dijne doechde en die
 wonderlike scheppens
 se der werelt en hoer
 cierheit En die te ga
 der mit my selue aen
 merke al swigende
 dyn ontfermenissen
 die van ewicheden
 sijnCKERhyc in den
 vier lettere en twee
 cilben beschouwe ic
 dat oueruidelike en
 onbegrypelyck en
 onspreekelike loen d'
 ouermits de gesicht
 des gemoets En ou

mits den oge des pie
ren gelouen uaden
weten en vsmogen
dattu my cleyu men
sche mydelijck geru
diget te geuen **Dit**
sijn **Augusty** woerde
hier om wāneer die
mensche meret die hoecheit der
godliker mogentheit
bouen hem **Welck** in
dien name **Deus** dat
is god / die da' mede
betykent wort **Soc** en
māchs hys niet late
hi en veruoetmoedicht
hem onder god **En**
dit aen merckē ver
maent ons **Sā peter**
en seet **Werdet** ver
uoetmoedicht onder
die mogende hant
gods **Wāneer om**
waer om wāneer

die mensche bidden
de noemt dē naem
Deus of god **In** dien
selue verhoget hi
god en vuoetmoedicht
hē selue **En** sōe da
mge gebet is god ot
fenchelijck als die
wise man seet **Dat**
gebet des geens die
hem veruoetmoedicht
doer tredet die wol
ken **Des** gelycs doe
dand op getogen
had gerveest tot die
groetheit der godhik
mogender goetheit
sprekende in den
psalm **Hoe** goet is
god van **ysrl** **Daer**
nae ueder daelt hi
tot sijns selfs vuoet
moedeginge sprekē
de **En** ic ben te niet

ge wordē en ic en
 wistes niet **Ic** ben
 gewordē als ee beest
Dese selue woerde
 sal sprekē een mo
 nick tot sinē abt.
Of een geestelyck
 mensche tot sinen
 ouerste wāneer hē
 vets wat geboden
 wort **Als** in scē Be
nedictus regelystaet
Aldo oec na die dat
 scē augusty in sinē
 voersprokē woerde
 dien name **Deus**
 of god alsoe seer ver
 hoget had **Doe** ver
 mengeden hi dā me
 de syns selks veroet
 moediginge spreken
 de **Dattu** my de yu
 mensche gewdiger
 te geuen **Wt** welkē

en voel ander exen
 pelen d' scriftuerē open
 baer is **Dat** hoe voel
 die mensche god meer
 verhoget en hem sel
 in vernedert alsoe
 voel te meer vhoget
 hē god **En** aldus sien
 wi dat dz voersprokē
 woert des ewange
 lys waer is **Hoe**
 wie hem vernedert
 die sal verheuen w
 de **Mer** du mochtet
 seggen nae dien dat
 die naem **God** alsoe
 hoge en crachtich is
Waer om en heesten ^{ong}
xps inet geltent den
 dagelichē gebeden
 te seggen onse god
Ader te seggen onse
 vader die biste inden
 hemel **En** waer om

en sechden dese pub
licaen met / vader
weest genadich my
sonder **M**er hi sechde
god **D**aer toe is te seg
gen / want in allen
werke en woerde
des publicans wost
beruyft die oetmoe
dicheit. **W**ant oec
alle dat ewangelij
besloten wort in oet
moedicheit. **E**n die
name god / den men
sche meer buyget tot
oetmoedicheit / dan
die name des vaders
doet. **A**ls openbaer
is witten voerseiden
woerde / want die
nae des vaders betey
kent een bewegender
wijne. **E**n oec want
die publicaen he seke

rekende omwiddich ee
soen gheheuten te w
den. **A**ls oec die vlo
zen soen dede die da
sprack **I**c en ben niet
werdich dyn kint
te heuten. **D**aer om
en sechde die publicaen
met vader / mer hi
seyde. **g**od / recht off
hi he seken voer
god alre niet maer
ten dat toe behoert
desen graet d' oetmoe
dicheit. **D**ie vj graet
der oetmoedicheit.
na Auelinus woer
de is. **D**at die men
sche lide dat hi ver
sinadelyc wde ghe
handelt. **A**ls dat hi
alle versinadetsse
en alle moeyensse
die he geschen / met

alleen vduidelijck
 mer oec mynlic en
 geern ontfange.
 recht of hem groet
 gemack geschieden
 nader wreke gods
En Anselmus seet
 hier af een gelike
 ruffe sprekende woert
 dat enich knecht ees
 here mysdaen had
En als he da om
 voel moeyenssen ge
 schede dat hi dan
 niet weder en sprekē
 noch en mürmerce
 den **M**er dat hi meer
 seiden dat hi dz lede
 tint recht hi sonde
 te eer vanden ber
 hertichz by den heer
 als **A**n Anselmus seet
Wy die voel mydaē
 hebben tegen onsen

heer god en onsen
 scepper sullen ons
 alsoe voelte vlitiger
 veroetmoedigen soe
 boel als wi sien dz ^{meer}
 wi vgriffenisse behoe
 uen **O**p dat wi mo
 gen seggen mitte pro
phheet **H**eer tis my
 goet dattu my voet
 moedicht hebt op dat
 ic leer dyn geboden
Op desen graet was
 op geclomen dese pub
 licaen in dien dat
 hi sprack weest gena
 dich **I**n welke woer
 den hi anders niet
 en badt dan die ont
 fermhertichz gods
En dat beteykent dz
 woert genadich **D**z
 soe voel geseet is als
 ber hertich en goet tie

re **E**n wort genoet
van hi en sueltych
recht of hi seggen
woude / weest suel
like bi ouermits di
re barmherticheit
dattu die sonden ver
geueft **W**ant die pro
pheet inden psalm
liddende voer hem
en vo' ander luyde
spreekt aldus **W**eest
genadich onse sonde
om dine naem / daer
die glose op seet **N**eit
om ons diet niet is
dient en hebbe' mer
het moet ons gescue
werde witter goeder
tierenheit dyns na
men / dat mit onsen
werken nzen mach
vcregen vde **W**ant
alsoe groet is die goe

deuere' gheit ende
genadich; des schep
pers **I**n sake dat wi
ons veroetmoedigen
te biddē hi is bereer
genadich te wesen
als seē **A**mbrosius
seet op **L**ucas **D**ie
heer **I**hus is van
soe groot' goedertiere
heit / dat hi oec **J**u
das genade gegene
sonde hebben / had hi
barmhertich; begreert
En **B**ernardus ver
treckende dat woert
in cantica **L**aet ons
lope' na di **O** heer
Ihu **L**aet ons lopen
in den roeke dijner
saluē / horende dattu
niet en versmaect
de armen / noch en
verouwerdest den

sonder **W**ant du
en hebste niet **V**ou
werdt den behende
moerdenaer **N**och
die screyende sonder
sche **N**och dat oet
moedich biddeude
cananeensche vrou
ke **N**och dat wyf
die begrepe was
in ouerspel **N**och
den genen die daer
sat in den tolle noch
de oetmoedigen pub
licanen **N**och den ver
saken den **H**onger
Noch den **V**uolger
dijner discipulen.
Noch die geen die
dy cruyste **L**aet ons
dan lopen in de roe
ke dijner salinge.
Die. viij. traect d'
oetmoedichheit is be

24
lyinge d' souden **D**ese
traect der oetmoedich;
is belyinge ende is
van ene sware opch
me **W**ant die ander
werde van byuen
ouergebracht inder
herten **M**er dese wt
berstende wter herte
voeregaende witten
monde **W**aer om
die oetmoedichheit mee
re gerekent wort in d'
belyinge des monds
vo' die mensche dan
in der **V**uederinge
des herten voer god
want **G**regorius in
moralibus seet **D**at
sijn teykene d' waer
achtiger oetmoedich
elck sijn boesheit te be
kenen **E**n die bekennt
in d' steinen der bely

inge te openē / dat
hi onder der beken
inge begriypt alle
die. vi. voerſechde
graden **M**er den
graet der biechten
wt ſpreekt hi ſonder
linge / vecht als die
hoger en meerre
noot is **W**ant al yt
dat inē alle die and
voſede grade over
gaet / coemt inē n
tot deſen graet der
biechtē / die ſonder
en woxt n in gee
re wys gerechtū
dicht **W**aer om o
Auguſting ſeer goe
dertierlic vmaent
totē biechten ſpree
kende optē psalm
O menſche waer
om ontſietſtu di te

biechtē **W**ant dat
ic weet ouermits
d' biechtē dat weet
ic myn dan dat ic
n en weet **W**aer
om ſcaemſtu dy te
biechten dyn ſondē
Ic ben een menſche
alſtu byt en oecē
ſondē / en geen men
ſchelicke dingē en
ſyn my vzeemde
Daer om **O** men
ſche biecht enē ſon
der dyn ſonden.
Want ſchuwēſtu
die biecht en du
ſterheſt / du ſulles
werden vdoemt
Daer toe ſoe eyſt
god die biecht / op
dat hi den oetmoe
digen menſche v
loeft **D**aer toe ver

doemt hi dē men
sche die da' met
en biecht op dat
hi pinicht den ho
uerdigen Siet hoe
hoge en seer noet
drustich dese traet
d' oetmoedichent is
als die biecht Dat
soe wie da' toe met
en clymet die sal
verdoemt werde
Mer het is te we
te dat die biecht of
die belynghe is twe
erhande Die een
is ind' herten die
doer god geschiet
En dese is van na
tuerlike recht Die
ander is ind' stemē
die da' geschiet Doer
den mensche Ende
dese en is n; vā na

tuerliken vrecht
Mer van gesetten
recht **W**ant voer
der mensheit vpi
was genoch die
biecht des herten
Mer nae dien dat
god mensche is ge
wordē soe wil god
dat die biecht ghe
schiede voerde men
sche ind' steden xpi
Want daer in dat
hi den diens der
sacramentē gegue
heest macht te byn
den en te ontbⁿen
den heest hi ons
beroyst dat vo' alle
richters in sijne
steden die biecht
geschen sal **I**her om
aldus soe heest xps
swygende die biecht
x wāt god noch ge' mensch
en was

in geset **M**er die a
postelen hebben se
openbaerlyc gemey
gemaect **M**er di
seggest dat die sou
den owermits rou
we vergeue wer
de nade woerden
In soe wat vzen
die sonder sucht soe
sal hi behoude we
sen **W**aer om is
dan die biecht noet
des monts **D**aer
op machme segge
Al wordt die son
de oirmits rouwe
vergeue nochtans
is die biecht mit
steinen noot wa
neer mensche hebbe
machense die
noot is buyten
en sluyt **A**ldus ist

dan openbaer die
nooddrust ende hoedich
des graets d' oetmoe
dichheit **D**esen graet
heuet oec op geclō
me dese publicacien
In dien dz hi sende
ay sond' **W**ant
naer in dat hi be
kendē hē een sonder
te wesen **S**oe heeft
hi mit gemeyn ge
biecht alle syn sou
de **D**at in dier tyt
genoch was mitte
andere graden der
oetmoedichz als
voerscreue is **W**at
doe noch is en was
dz sacrament der
biechten **I**n had
det doe geweest hi
was nae bereethz
syns herten alsoe

geschiet dat hi tot
 ten priester gedaen
 had weert dz des
 noot geweest had
 waer om hi tot
 god wael seggen
 mocht mitte pro
phet **M**yn ondbi
 ue heb ic di bekent
 gemaect **E**n myn
 ongerechticheit en
 heb ic n̄ vborogē
En dat is te spreke
 vand' biechte die
 woer god geschiet
Voert volgt daer
 na **I**c heb geseet
 ic sal belien tegen
 god my ongerech
 ticheit **E**n du heb
 ste vergeue die
 boesheit mynre
 sonden **E**n alsulc
 ke biecht waer ge

noech da' die noot
 verbode dz sacramēt
 der biechten **I**her om
 sprecet St. augustus
 indē boeck vander
 penitencien **D**esen
 graet d' oetmoedich
 seer verheffende en
 seet aldus **D**ie biecht
 is een gesontheit d'
 sielē **E**en verstreyst'
 d' soude **E**en weder
 maect' der doechdē
Een wed' vechster
 der duuelē **W**at sal
 ic meer seggen **S**y
 stopt den mont der
 hellen **S**y opent
 dat paradys **I**her
 om laet ons bidden
 dē heer dat hi ons
 geue in dese graet
 ons ind' eerde alsoe
 te wde' veroetmoe

dicht Dat wi v die
ne moeten v hoget
te werden inden he
melsche vader lande
**Ame Opte. ry. sou
dach na pynsten
meest' predans ser**

Weerde moen.
Op gedaen.

Mercus int. vii.
capittel Dit woert
is gesproke vā on
sen behoud' tot ene
crancke doue stom
me mensche En
heest stede inder ge
sontmakinge elcs
sonders Want elck
sonder is doef tot
god waerts die
da' syn oren stopt
dat hi god niet en
hoert tot he spreke
de **Euther** o'v'mits

den prediaers / off
ouermits d' heiligh
scriftuerē / of ouer
mits den godliken
inspreke Want god
in desen driem ma
nyere spreckt En
soe wie niet en ho
ren die syn doef.
Seck syn si storne
die god tot he roept
ouermits voel wel
daden / niet en ant
woerde ouermits
dancbaerheit en
behoerlike bekent
ge van welke twee
gebreke die he' wael
beclaget do' **psalm**
den **aphet** seggen
de **ic** heb geroepe
en si en hebbens
niet gehoert En
dat is uaden ge

27
baeck der doefheit
Ic heb geroepen en
hi en heeft us ge
antwoert der goe
dertierheit. En ds
is nadē gebreck
der stontheit. Mer
hoe die sonder van
beyde desen gebreckē
ouermits der god
liker goedertierens
genesen mach, dat
verclaert die voert
ganck d' genesinge
des sieckē daer dit
ewangelnū af seet
hier om in desen
voertganck des ewā
gelns gemoetē ons
.iiij. puntē vlytelic
te merckē. Want
ten ierstē wort die
sieck gebracht tot
ousen behouder

Gen. ij. wort den
behoud' gebeden om
te genesen hē. **Gen**
.iii. wort die sieck
vande behoud' aen
gegrepē en geschey
dē wt' scharen
Gen. iiii. steckt
die behouder syne
vinger in syn ore
Gen. v. soe ruert
hi syn tonge mitte
spekel synus mouus
Gen. vi. soe sach
hi inden hemel.
Gen. vii. suchten
hi **Gen. viii.** soe
sprack hi werdt op
geloken **Gen. ix.**
soe ontfinck die sie
ke volcomē gesont
heit. En alle dese di
gen die lichaemlic
syn gescheet inder

genesinge des sieckē
Die werde geeste
lyc v̄milt ind' ge
sontmakinge elckē
vā ons **H**ier om
ten verken tott' ge
sontmakinge des
sonders behoert
we dat hi werde
gebracht totten be
houder **E**n dit ge
schiet in voel ma
nyen **W**ant sou
tyt geschiet ouer
wants der predica
cien of lerynge als
in actibus staet.
Doe sy dit hoerde
worden si beruert
van herte Exem
pel in scē peter die
daer beruert waert
tott' stemen des haes
die daer was een sy

guer des predicaes
Want als matheo
getuget **D**ie haen
creyde en petrus
gedacht des woerts
dz hē die hē Ihus
geset had en weu
den bitterlyc **S**om
tyt wort die soud'
toe geleyt oirunds
berispinge d' sieckē
En sonderlyge als
hi v̄set dat si ter
doot is Als die psal
unsta seet **H**oer
cranchent is geme
nichuoldicht en
daer na haesten sy
Exempel in esch
ias den conic die
daer berispt waert
ouerunds d' sieckē
Syn aensicht keer
den tott' wandt en

scryde seer **Som**
 tijt geschiet dat
 wt exempel van
 enen anderen die
 sijn leuen betert
Want in prover
bys staet dat yser
 wort gescript ou
 mids den yser. En
 die mensche scrift
 dat aensicht sijn
 beuents Exempel
van se ypolitus
 ouermits wies
 exempel alle sijn
 huys gesyn waert
 bekeert **Som** tijt ge
 schiet dat ouermits
 aelmussen te ghen
Want thobias seet
 aelmusse verloest
 den mensche van
 allen sonden. en
 vand' doot Exem
 Die

pel va cornelium
 Die toe geset wat
 dyn gebet is geho't
 En dyn aelmussen
 sijn gecome voer dz
 aensicht gods als
in actibus staet
Som tijt geschiet
 dat ouermits toeley
 dinghe der conscien
 cien als in prover
bys staet In wort
 ouermits d' consci
 encien gesteken ge
 lye als ouermits
 een sweert **Oue** r
 mids welke steck
 men recht gedre
 ue wort tot god
 wand' gracie. en
 in spreken gods
Exempel van da
ind Doe hi dz volc
 getelt had sloech

hi voer sijn borst
en sprack totte heer
Ick heb seer geson
dicht in deser daet
Mer ic bid di heer
dattu mi vgeues
mi boesheit als in
d'ouingen boeck staet
Gen. ij. wort die
behouder gebeden
Want die wille ou
mits den gebeden
der heilige wort de
sonigen gesontheit
vercregen Als oec
in **Job** gescreuen
staet dat god sprek
tot **Jobs** vrienden
Job mi knecht sal
vo' v bidde en ic
sal sijn gebet ont
fangen op dat v
die adwaesheit is
gerekent en wde

God wil gebeden
sijn al woude hi
oec nochtans doen
Want hi seet **Als**
lucas getuiget bid
den heer des bou
wes dat hi werck
lypde seynde in sy
ne bouwe hi was
schuer die heer des
bouwes die die wer
lypde daer seynde
woude nochtans
seiden hi bidt **Exe**
pel vande beware
des wimgaerts die
daer vercrech van
de vad' des t' huyf
gesyns ouerunds
sijnre bedeu dat die
wimgaert niet af
en waert gehou
de **En** in **Job** staet
keert di tot einich

vandē heyligē Ten
 in wort die sieke
 af gescheyden vāder
 scharen **W**aer in een
 leerlinge wort gege
 uē den genen die hē
 betere willen **D**at sy
 hē fullē afstrecken
 van quaden gesel
 scap der werliker
 mensche die daer v
 staen werde biden
 scaren **W**aer van
 verstaen werde by
 eenre gehkeynste
 en wort bewyjt
 dat die heer niet en
 woude ingaen in
 dat huys des prin
 cen vand' syuago
 gen sijn dochter te
 gesont te maken
 die schaer en waer
 ierst wt getaen .

als mathew getuiget
Die hebbe aen ge
 merct die hē ande va
 ders **O**p dat si hem
 af scheyden mochte
 vandē scharen soe
 sijn sy gevloen tott'
 woestme en tot hey
 meliken steden als
 die psalm spreect
Niet ic heb my ge
 uevret en ben ge
 bleue ind' enicheit
Ozigenis seet op le
uiticu in eenre o
mehē **A**lsoe lange
 als yemant vmeugt
 wort is mit' schare
 en gekeert wort in
 der menchvoldichz
 d' vloeyngē **E**n niet
 alleen ledich en is
 god noch gescheyde
 vand' gemeyntē **S**oe

en mach hi niet **al-**
leen heilich wesen
Mer want niet al
leen die geue die on
nids penitencie w
de gebzocht tot god
hem af scheyde moe
ten vand' scharen
ouernids des lichaens
Soe sullen si doch dat
doen onnids aftrac
ken des geinoets / en
dat is genoch totter
salicheit **W**ant sinte
gregoria op jobs wort
seet **I**c heb hē eē huys
nid' eueheit die daer
leest af gescheyde in
den lichaem **M**er on
nids dē gedachte der
eertseher begeerten
hem schue indraget
die vermenginge d'
menscheiker wande

vinge die en is niet
nid' eueheit **M**er ist
sake dat yemant heh
aemlike wort ghe
druct onnids der
schare des volcs / en
nochtans geen ver
menginge der werlike
sorgen in sijre her
te en lyde die en is
nider scharen niet
Gen in soe stac
die behouder sinen
vingen in die ozen
des sieken **E**n dit ge
schiet wāneer god
den sond' in seynde
aen werkinge si sijn
re sonden / recht of hi
alle sijn sonden in sijn
re herten gescreuen
sage **E**n dit wael be
teyken daer die heer
mit sine ving' screef

in die eerde als Johā
nes getuget **W**ant
hi screef d' geene
sonde die daer by
stondē en beschul
dichden dat wyf
als die glose seet **O**f
uadē woerdē somp
ter ander screef hi
letterē hi welken
elck mocht lesen sijn
selfs sonde **A**ldus
scrift oec die behou
der oec stekende sijn
vingerē in die vze
des eertiche herten
alle sijn sonde t' me
moeren brengende
Alsoe dat si sijnre ke
nissen tegenwōdich
sijn of sy gescreuen
warē **S**ū hoe dat
god pureliker sijnē
vinger steet in dz

30
oer des herte alsoe
voel te beclageliken
bekent hi sijn sonde
Als gregorius seet in
moralibus op dat
woert Job **H**ier o
beriff ic my seluē
Hoe veel meer dz
yemant ontfanget
dat licht der weere
gracie alsoe veel te
meer bekent hi hē
berispellic te wese
Ten v soe ruert
die behouder ouer
mids sijnē spekel
die tonge des men
sche **B**yde spekel
datt' neder vloeyt
vande hoeft inde
monde woet ver
staen die godlike
natuer in xpo die
hi vande vad' gebo

zen outfange heeft
Want beda seet die
spekel inden mon
de xpi / is die sma
ke der godlik' wys
heit / die da' spreckt
Ic ben voert gegae
wte monde des
ouerste /erst gebo
zen voer alle crea
tuere **M**et dien
spekel ruert die he'
die tonge des men
sche / als hi he' ver
maent tott' biechte
En mit recht na
der kennisse d' waer
heit / die in geseynt
is ou' mids den vi
ger gods den ore
des herte / soe wort
volgende die biecht
die beteykent wort
ou' mids de' vuerē

der tongen **D**aer is
drierhande biecht
of belyngte **A**ls der
sonde / des gelouen /
en des godlike loues
Vander belyngte d'
sonde / hoe die volge
sal die kennisse / daer
hebstu af indē ser
moen hier te vore
Mer vand' belyn
ge des gelouē / dat
die dē mensche woot
is / spreckt die apostel
ad hebreos **S**onder
geloue ist omogelike
god te behagen / wāt
hoe seer yemant tot
god gebrocht wort
En voer hē gebedē
wort / en vanden
vinger gods / als
voerscreuē is ge
ruert wort / ten

31
Vordert al n̄ isser
geen geloue. **Want**
als seē Augustinus
seet **Al** ist dat inder
wortel des boems
te mael geen gedaet
noch schoenheit en
openbaert. **Nochtas**
wat schoenheit of
suerlychz inden
boem is die coemt
daer wt. **Aldus** oec
wt oetmoedicheit
des gelouen. **Wat**
sichheit dat die siel
ontfangen sal dat
coemt wttē fundamēt
des gelouen. **Vand**
belynge des godlike
loues die oec niet
recht volgen sal na
der berueringe der
oer of d' tongen da'
vā sprecht die psalm

Ic sal di belven in
rechtichz des herten
Dat verstaen wort
na cassiodorus woer
de vander belynge des
~~geloue~~ godlike loues
die die gene spreken
sal die daer bekeert
wort tot god. **En** dat
is rechticheit des her
ten. **Rechtichz** des her
ten is een heilige re
gule der kostene de
loue. **Iher** om dz hi
seet **Ic** sal di belven
~~en louen~~ in rechtichz
des herte. **Dat** is na
de woerde Augusti
alsoe voel geset. **als**
Ic sal di belven en
loue. **want**u gericht
hebt mi totten goede hert
Dat te vore afgekeert
was. eert geruert

waert mitte vng/
en spekel des behou
ders **Jen. vi.** mael
sach die behoud' op
mede hemel Daer
by lerende dat die
sonder bekeert die
ogen sijne aen
dacht en begeerte
oprichten sal totte
hemelsche dingen
Want wat batet dz
yemant verlost
waer vanden eert
sche draege had hi
sijn gemoede niet
op gericht totten
hemel **Op** dat hi
seggen mocht mitte
pheet **Ic** heb totti
verheue mij ogen
gh' die woenste
mede hemel **Op** welc
woert Augusty seet

Ouerunds goeder
begeerte werde wi
vheue mede hemel
Als wi ouerunds
quad' begeerte wer
den getogen totten
legen **Iher** om dat
die pheet seet **Totti**
heb ic verheue mij
ogen recht of hi
seggen woude **Van**
de eertsche dingen
daer mijn ogen te
voren in waren ge
nest heb icse opge
richt na te volgen
dine wil **En** dit is
te verstaen vande
ogen des herten
Jen. vii. mael
soe heeft die behou
der gesucht **Dus**
daer by lerende
dat wy sichte sul

len om die inwo
 ringe der tegen
 woerdiger onsa
 licheit **E**n dit vol
 get wael naden
 voerschede woerde
Want nae dien dz
 die mensche die oge
 sijne aendacht en
 begeerten op heeft
 geslagen inden he
 mel **S**oe besynen
 der zielen snedete
 werde alle die din
 gen die ind' eerde
 sijn als scē Grego
 rius seet **E**n daer
 om moet hi al v
 suchtede sprekende
 weten **A**phect **O**
 my want myn
 in wonyge is ver
 lengt **E**n ter ande
 re steden **I**ck bren

de van suchte myn
 herten **H**eer **D** voer
 di is alle myn begeer
 te en myn suchten
 en is voer di niet
 vborzen **N**ae dien dz
 dese vy punten voer
 geschiet sijn **S**oe spck
 die behouder **W**erde
 op gedaen **R**echt als
 ouermids dien woer
 de den sonderē geue
 de vol afschuerige
 van pine ende van
 schout **W**ant daer
 vlichts volgt **E**n te
 hant sijn op gelokē
 sijn oren **E**n ontlof
 sten die bant sijne
 tonge **E**n hi sprack
 te recht **E**n aldus
 is die sonder weder
 gijet tott' volcomen
 re gesontheit **D**at

ander deel des ser

Werdet op **uouens**
afgeloken **Nader**
bewysinge d' medeci
nē der geesteliker
gesontmakinge soe
volcht daer **Te. viij.**
mael dat woert
der gebenedid' mo
gent **Als dattu is**
des opgelokē **welc**
in hem houdt die
cracht alle d' ande
re voersede pūte
Want hi mocht
desen voerscheden
siecke alleen mit
enē woerde gesont
hebben gemaect
als hi alleen mit
enē woerde alle
dingē schep **Mer**
op dat hi bewisen
woude oimms sy

nē Exempel hoe
voel daer toe hoēt
tot' genesinge der
sieker sielen **Daer**
om soe heeft hi hē
gewerdicht oimms
desen voert gauck
tot onser leer te tho
nē vander crach
tich' des woerts.

Werdet opgelokē
Mer tot stichtinge
der geesteliker men
sche is te wete dat
biden ore oimms
welken dat woert
in gaet in die siel is
beteykent die crach
tē des verstants.

Ouerimds welke
dat gemoede begry
pelyc is d' godliker
tegenwoerdicheit.

Na welke die ziel

gemaect is naden
 beelde gods **I**a vñ
 mer si is seker een
 beelde gods / naden
 woerde Augustinus
Want dat sijn die
 poerte doer welke
 god in gaet in die
 ziel **W**elcke inganc
 god seer begeert ..
 want sijn weelde
 sijn te wesen mitte
 kynderē der men
 schen als in p^{ro}u
bys staet **E**nde die
 brudegom in canti
 cis begeert myulyc
 dat hē die poerten
 op gelokē werden
 sprekende **V**uycket
 my op my suster
 myn bruyt **M**et
 recht wort die gelo
 inge ziel een bruyt

Xp̄i des ewigē woets
 gheheten **O**m die ge
 lychheit des beelde
 als scē Augustinus
seet **D**ie siel is gema
 ket nadē beelt gods
 die daer gefozmeert
 wort vand' waerhz
 schier / overmids ge
 nen wesen dat tusschē
 geset **T**ot deser sijnre
 suster die brudegom
 begeert in te gaen
Mer die poert beslo
 tē vnydende sprect
 hi **V**uycket my op
Die poerte d' sielen
 wden gesloten over
 mids tweerhande
 grendelē **I**nd' ierst'
 wys overmids in
 sluytunge des quaets
 dat is der sōndē **E**n
 soe waer die is / daer

en gaet god in in
Want die wise mā
seet Die godlike wys
heit en sal niet in
gaen in die quaet
willige siel. **Noch**
wone in dē lichaē
dat den sonden on
derdanc is. **Jud**
andere wys ouer
mids wyslyttinge
des goets. wāt god
da' oec niet en ge
werdicht in te gae
Mer die viant na
den woerde **Mathe**
wānceer die ouer
geest wt gaet van
den mensche. soe
wandert hi doer
droge steden sijn
rust suckende. **En**
als hi geen en vint
soe seet **he hi Ick**

sal weder keren
tot dien huysē da'
ic wtgegaen ben
En als hi coemt so
vint hiet ledich. **als**
vande goeden w
ke seet die glose.
En dan soe niet
hi tot hē. **vi.** scal
ker geesten dan hi
en si in gaen wo
uende da' in. **Elckē**
grendel van desen
tweē voelden **scē**
Augusti in hem
te wesen. **En** da'
om belijdt hi oet
moedelyck den hē
sprekende in den
boeck sijne biech
tē. **Dat huys myn**
re ziele is enge
wer waerts sulstu
daer in come hiet

34
is van di vualle
de maket weder
In seet vernallen
de om die in sluy
tinge des quaets
En al mach god
alle beyde die grē
dele vande gemoe
de af doen. noch
taus wil hi d; da
we come die veye
wil d' siele. als se
Augustinus seet
Die di gescapen
heest sond' dy. die
en sal di us sach
make sond' di En
daer om bid die
bruydegom d' siele
dat si hē op luyet
Daer sacharias
die pphet af seet
O du berch lybanus
luyet op v poerte

Lybanus die beduyt
wozt een blauck ma
kende. beteykent die
redelike ziel die daer
blauck is ouermids
die doecht d' onoesself
En die schoenheit
des beelts in hoere
scheppenisse Dese siel
luyet dan hō poerte
op. wāneer die schoet
des gemoets int al
le vlyt hē selue wt
strect en bereyt tot
t' begripelich; des
ewigen woerts.
En dese opluykin
ge d' oze begeert die
gesontmaker ouer
mids sine geboden
vande zielen. daer
hi seet Effeta. dat is
du werdet opgelo
kē En merkelich

seet hi **N**iet alleen
en werdet op gelo
kē **M**er werde me
de op gelokē **W**ant
hi hē seluen n^u ver
mach op te luyken
Noch ten is inder
macht d' sieleu n^u
sy en werde gehol
pē vander graciē
gods **E**n dat betey
kent dat hi seet **D**i
werdes op geloken
Recht of hi seggen
woude **D**oet seluer
da' toe dz in dy is op
dat ic op luyken
mach **D**es gelycks
yt dat inden boeck
d' machebeen staet
Die he' moet me
de op luykē v her
tē in sijne ewen
en in sine geboden

Want het hoert
god toe dat hert op
te luykē mer het
behoert dē mensche
toe sine vriē wil
daer toe te geuen
Die da' geuuet
sal werde in god
en in vsmadinge
d' sōdē **M**er het
is te wete dz god
met altoes sonder
myddel en weret
noch in en gaet in
die ziel **M**er ouer
unds ordnancie
nae gelykenissen
eens cloeckē mans
wisen menschen
Want ierst soe in
stecket hi dē vng
daer na die hant
en ten leste hem
seluen te mael.

25
En dz na ouden
scheyt des dzerhā
de staets **Want** te
ierste in steket hi
den vinger in die
siel d' geure die
da' begynen een
goet leuen / wt
pende die oū bliuē
geder sonde **Nae**
scē Lucas woerde
want ic indē vin
ger gods die bian
dē wt werp **Wat**
oūmids dē vinger
gods / dat is ouer
mids dē werken
des heilige geest
wōdē die diuelen
wt geworpē **Dat**
sijn die ouereylich;
d' diuelē / als der
sonde / en ho' ouer
blyngē **En** dit he

uet die he' beteykent
oūmids den instekē
sijne vingerē in
die oze des douen
Daer hi bewysden
dz hi wt soude wer
pen alle vlekken der
sonde die da' ware
in die oze des herte
En dat is tegen dz
ierste slot der sielen
ouermids instuytē
ge des quaets / als
der sonde **Ken** an
dere soe in steket
hi sijn hant als
totten genē die vōt
gaen hem vweckē
de **Als in canticus**
staet **Mijn** gemy
de heeft sijn hant
gesteeken doer dat
gat **Byd'** hant ver
staen wi die wken

Byden gat verstaen
wi die cracht d' re
deliker sielen nae
welker si begripe
lyck is der geesteli
ker en godliker in
geestinge Die oec te
voer beteyket wort
byden glasen venst
ouermonds welken
dat licht quam in
der arcke die oec
byde oren beteyket
wort Hier om dat
die brudegom d' sie
len sijn haer stach
do' dat gat wat is
dz anders dan dat
hi d' sielen doechde
in geestet om wael
te doen Daer om
do' dit gat wort dz
woert gods inge
leyt tott' sielen ou

monds ingeestinge
En ouermids d' sel
uer cracht wegeleyt
tott' leer des eue me
sche oirmonds wtspre
kinge der stemen
En om dit te bewi
sen soe en sijn dese
siche daer dit ewan
ghu af spreckt met
alle die oren geo
pent tontfangen
die godlike ingees
tinge mer oeck is
die tonge ontlost
om te spreke Want
hi da' na stannach
telic die glorie gods
predicaten als dz ewa
ghu getuyget Ende
dit is tegen dat an
der slot d' sielen
Gen dor den soe
waneer die grende

len of die sloten d'
 fielen af gedaen sijn
 als voerseet is Da
 gaet god ind' siele
 hoer suetelike troef
 teude overmids sijn
 re tegenwoerdich;
En dat is inden
 volmaecte als ind'
apocalypsi staet **Ic**
 staer voer die doer
 en cloppe waer
 da' yemant die my
 op luyket die doer
 ic soude tot hem
 in gaen. en mit
 he eten my auot
 mael. en hi my
O wat genuchli
 ker ingauck **O** w
 eten is dit volweel
 de **W**ant yser ye
 mant seet hi die
 my op luyket die

doer Daer die glose
op seet **D**ie hem be
 rept tot myre tesse
 woerdich; ic sal tot
 he gaen in die hey
 melichheit sijn herte
 hem geuende hulp
 en voort gauck d'
 gracie **E**n ic sal
 my hem eten want
 ic sal verwaellhust
 gen in sijn geloue
 en werken **W**ant
 my weelde sijn te
 wesen mitten kin
 dere d' menschen
als in psalms staet
En hi sal eten mit
 my **W**ant hi sal ge
 mecht hebbe van
 myre hulpe om vro
 lichheit en sekerheit
 d' reynre consciencie
Als oec in psalms

staet Dat seker ge
moede is recht als
een stadige worscap
Mer nu staet te be
sien welc die gericht
ten sijn die si mal
anderē aendienen
in dese anotinael
En want god seet
dz hi sijn anotinale
eten sal inyster siele
Hoe hozet ho! toe
die gerichtē aen te
diene **E**n welc sijn
die **W**aerlyc die ge
richten ouermids
welkē xps geern
gespijst wort dier
sijn twee **D**at vers
te is vullinge des
vaderliken willen
Dese spijse is hem
seer begeerlyc wat
hi seet / als Johanes

getuget **D**at is nu
spijse dat ic doe de
wil des geens die
my geseput heeft
en dat ic sijn wer
kē volbreunge **E**n
dan wort die wil
gods des vaders
in ons volbracht
Hoe wāneer die
onsen wil in allen
dingen de godlike
wil medefornich
wort **D**at ander
gericht dz god seer
begeerlyc is dz is
dat hert d'geloung
sielen **D**it gericht
eyschet hi seer bege
lyck van ons / spre
kende in prouer
bys **G**oen geest
my dyn hert **E**n
hugo in de boeck

27
vanden sielen spreect
In allen creatuerē
die becōmert werde
indē menschehken
dingen en wort
met hogers genon
den dan dz mēsche
like herte **N**iet edel
re n; gelik' god.
Waer om hi andes
n; en suect vā dy
dan dat hert **D**e
se twee gerichtē
brochtē die discipu
len dē hē' na sijre
vrysenisse doe hi
hē vraechdē of sy
vet teten hadden
En si hē brochten
hormch mitt' zoten
en een stuck gebra
den vissche **B**iden
hormch wort vstaē
dē godliken wille

Wies behagen suet
is bouen den hormch
en den hormch seem
Als die psalmista s
Gyden vissche moege
wi vstaen dat hert
des menschen datter
vloeyt indē wat' der
ongestadich; **W**elkē
vissche na dat hi ge
uangen en witten
water der vloyend'
begeerlychheit getogē
is en gebraeden ou
mids dē vuer der
wynen **S**oe wordet
een spijse daer god
seer geern aff ghe
spijst wort **S**y broch
ten een deel des ge
braden vissche en
genen heelen vissche
Want in desen aout
mael en cimen wy

god niet alinge on
se herten geofferen
Want wi en mogē
hē hier niet mynē
wt alre hertē **Mer**
also als wi hem wt
tē deel kēnen, alsoe
mynen wi hē wte
deel **Mer** indē vad'
lant sal volmaect
worden onse onvol
comenheit **Want**
wij sullen god da'
mynen wt alre
hertē **En** hē voert
brenge enē heelen
vysche ende dien
wael gebradē **Mer**
want die siel oeck
etē sal mit god.
want daer geset
woert **En** hi mit
my **Hoe** laet ons
sien welc die ghe

richtē sijn die god
d' ziele voerset **Die**
drie is o'innits **Wel**
kē datmē leest dat
die heer sountyt sijn
vriendē gespyst he
uet **Dat** ierste ge
richt is dz broet
des v'stants, daer
die wise man vā
set **hi** sullen spysē
mittē broede des le
uens en des v'stants
En indē psalm staet
hi heestse gespyst
mitt' vettich; des
weyts **Die** glose is
Dat is mittē gees
telkē v'stant **En**
dat gericht voer
te sette hoert pro
perlyck toe den per
soen des soens woets
Als dē soen niet

30
welke dat vstant
gespuyt sal werde
Dat and' gericht
is homich der suetic
en der godlik' gra
cie Daer oeck af ge
seet wort indē vō
sedē psalm Ende
vande steen saden
huse mit homich En
dat hoert pperlyc
den persoē des
heiligen geest toe
Want gelyck als
dat homich inder
spysen houdt den
opperste staet ind'
sueticheit Aldus
uader glosen soe
hout die gracie des
heiligen geest dat
vordel der suetic
ind' spysen des her
te En dit homich

wort geseet te vloyē
wittē steen die da' is
xps Als oec Johānes
getuyget vanden heyligen
geest Ja vā xpo
da' hi sprack vande
heiligen geest seggen
de Die ic v seynden
sal viertinds desen
gericht wort pper
lyc gespuyt die wil
Wāneer die ver
milt wort vā vol
heit d' godliker suē
ticheit en goetheit
der mynē Dat hi
seggen mach dz woēt
dat indē boeck der
wylheit staet **O** hoe
goet en hoe suet
is heer **g** dine geest
in ons **D**at dorde
gericht is māna d'
godliker onthoudin

ge **V**uerunds wel
ken dat gemoede al
soe gneest wort in
de godlike gemoede
goede dattet van
genē anderē dingē
mit gemiechtē niet
denckē en mach **I**a
alle creatueren wer
dē hē lastelyck als **O**
agnes seet inden
persoen vā **M**aria
magdalena **V**uer
unds dat ic alleen
sueke te sien my
nē schepper **D**aer
om sijn wyswaer
te sien alle creatu
rē **I**her om aldus
dangen siel heeft al
leen gemiecht in
god van wies ge
selschap si geen ver
drict en heeft mer

vroude en blyscap
Als da' staet in dē
boeck d' wysheit
En dit wort betey
kent inden māna
uz welke god ge
spryst heeft die kī
der van yfrahel
Da' af gesproken
wort in dē psalm
Ihē gaf hem teeten
hemels broet dat in
hem hadde alle ge
muechlich des sma
kes: wie elcs begeert
driet aten **A**ls daer
staet in boeck der
wysheit **D**it ghe
richt voer te sette
hoert pperlyc den
persoen des vaders
toe te spisen die
memozie **W**elker
toe hoert alle die

gracie gods in ho/te
 te verbergen en te
 onthoude Van de
 sen gericht heeft ge
 smacet sunte Augustinus
da' hi spract
inde boeck sijne
biechten hier om
he' van dier tyt dz
 ic di geleert heb te
 bekennen soe bleuef
 tu in myre me
 morie En da' vijn
 de ic di waneer ic
 dijre gedencck en
 heb gemecht in dy
 En sijn heylige
 weelden die ghi ge
 geue hebt my aen
 siende myn god
 my onfermhertich
 Welke weelde ons
 moet gewerdiche
 te geue die hemel

sche vader Die daer
 leest en regneert in
 sine enige soen en
 mitten h. geest in
 die ongeeynde we
 relt der wereltlanne
Oyten xij sondach
dat ierste deel des
sermoens Meester
Jordanus
Salich sijn die
 ogen die sien
 dat ghi siet Lucas
int. xi. capittel en
Marcus in sinen
xij. capittel Sute
Augustinus die heylige
 keerre seet inde
 boeck sijne biechte
 tot onsen heer god
 aldus **O** he' onsalich
 is die mensche die
 alle dingen weet
 of kent en dy niet

en kent Ende sa-
lich is hi die dikent
al en kent hi oeck
geen ander dingen
En die geen die
die dingen en dy
bekent Niet en is
hi om die dingen
te saliger mer om
di is hi alleē salich
yt sake dat hi di be-
kēnende glorificēert
als enē god **Wt**-
welke woerden opē
baer is onse salichs
te staen mede sien
en inden bekēnen
gods **Want** die sel
uer augustinus seet oec
Dat sien gods is d;
geheel loen Dat on-
se behouder noch
claerhker bewyst
spreekende als Yohā

nes getuydet Dit is
dat ewige leuē dat
sy dy bekēnen alleē
enē waerachtigen
god en Ihū xpū
die du geseyt heb-
ste En dat sie
bewysen die voer-
sproken woerden
salich sijn die oge
die daer sien die
dinge die ghi niet
In welke woer-
de drie dingen w
de geruert die da
behoere tot elken
gesicht Als die reet
scap mede te sien
die gedaente ende
die tegenwoez Die
reetscap des gesichts
sijn die ogen mit
meyninge des wille
En dit is vander

40
syden des geens
die da' siet die ge
daente Dat is dat
beelt of die gelyke
missē des sienslike
dingen die dē oge
in geprent of in
geformiert sijn.
Dat tegenwozp
is dz lichaem dz
gesien wort van
welkē dat gesicht
ontfanget die in
prentinge des siens
Als scē augustinus
subtylick vclaert
in dē boeck vander
stadt gods Da' hi
beruyt datmē dat
nae desen drie oec
nemen mach in dē
inwēdigen mēsche
dat beeldt gods Als
die drieholdichett

in der eenheit En
dese drie werde ge
merct inden voer
sprokē woerden
Gen iersten die
rechtscap daer in
datter geset wort
Die ogen die ge
daent of dat sien
In dien datter toe
gedaen wort dz sien
Dat tegenwozp da'
in datt' volgt die
dingen die ghi siet
van allen desen
drie is te weten dat
in ons mogen ghe
merct werde vierd'
hande ogen daer
xps mede gesien
wort in vierreha
de licht En ouer
unds vierrehande
forme des g tegen

./ walh;

woeps die oeck
antwoert vierre
hande salich; Als
aldus in elcken
syn. ~~woerde~~ heb
ben die woerden
des here voerspro
ken Salich syn die
ogen die sien die
dingen die sy siet
Die eerste ogen
in ons syn lichaem
lyck. met welken
die apostelen en die
ander inder tyt dz
xps was in deser
werelt he sagen
oimids d gedaen
ten die vandē lich
aem **xpi** natuer
lyc hoer ogen inge
pant wort En dz
was indē lichaemli
kē licht want sond

licht in gesien en
wort Want sy sa
gen hem ind' men
scheliker formē ge
lyck als and' lichaē
like dingen die da
gesien werde mit
tē lichaemlike ogen
Van welke gesicht
gepheteert was
van **ysaias** Alle
vleysche sal sien
die salichheit ons
gods Sy sagen die
werke syns leuens
die teykenē en die
myrakele die hi
dede Van welken
alleen ho' ogen al
hier salich werden
gehepte **M**er dese
salichheit antwoer
dende desen lichaē
like gesicht is de

en wemich Ende
 aldus hadden dan
 oec salich geweest
 die woden ende die
 heyden en die on
 gelouge en oeck
 die gene die cruyf
 te Want sy sagen
 die teykenen en mye
 rakelen die daer ge
 geschieden Nochtans
 en waren si daer
 van niet salich
 anders dan nad
 veruolginge des
 gemeynen volcs
 Gelyck als dick
 die gene oeck sa
 lich werde gehey
 te die selsen din
 ge sien of hoere
 en wonderlike
 dingen verstaen
 of vernemē Als die

coningyne van saba
sechden totte conick
salomō Salich sijn
 v dienes die dage
 licer bi v staen en
 sien en hoeren v
 wysheit Als die
de oec salich gehey
ten die gene die
oueruloedich ind
werelt sijn Als die
psalmista seet Sy
 sechden dat volck
 salich die dese din
 gen hebbe Nochtans
 soe heuet dat lichaem
 like gesicht xpisti
 crachtich geweest
 voel mensche salich
 te maken Want die
gebenedide aensicht
was alsoe gracioes
dattet tot hem toech
 die gene diet aen

sagen en oec dede
vliete die gracie in
hē Want sommighe
van desen gesicht
lichaemlike gesicht
is op gegaen en he
uet begouen een an
der geestelyck gesicht
Van welken na vol
get gelyck als nu
indē lichaem xpi
indē heyligen sacra
ment **O**f oec som
tyt van vlytigen
aensien des crucifix
Of het gaet een de
notie ind' herte des
geens diet aensiet.
Hoe voel te meer is
dat te gelouen van
die leuendē aensicht
beyde godlyck en
menschelyc als Ihe
roimus op Mathe

sect Waerlyc die cla
heit en mogentheit
der verborghend' god
lichkeit die da' oeck
scheen indē mensche
like aensicht xpi
mocht oimids den
iersten gesicht tot hō
trecke die gene diet
sagen **W**ant sectme
vand' crachtē des ada
mans dat hi dz yser
tot hē trect hoe voel
te meer mocht tot
hē trecken die heer
alle creatuere die
geue die hi woude
En dat en is geen
wonder **W**ant
wast dat hester die
coningine vanden
aensien des conincs
asverus waert
beuange in vwon

deringe en sprack
 Heer du biste seer
 wonderlyck ende
 dy aensicht is vol
 genaden **Dertmen**
 dit van hester wat
 salmen dan moge
 seggen van dien
 alre gloriose aen
 sichte xpi elke gelo
 unge siel die dsiet
Dese gracioesheit
 des aensichts voer
 kenden die heilige
 vaders **En** begeer
 den he te sien mit
 groter begeerten
 met hore lichaem
 liken ogen **Mer** si
 en sagens niet als
 dit ewangeliu ge
 tuset **Want** die va
 ders nader glosen
 al sagen si he van

veers te bore ouer
 mids ene spiegel en
 in eenre donckerh
Nochtans en sagen
 sy uz syn lichaemlike
 aensicht dat si begree
 de te sien **Dec** en ho
 den sy niet die wys
 heit wtte monde des
 ouerste **In** wies sy
 guer men leest in
 der coningine cony
 gen boeck **Dat** dat
 gemeyn ceertrick
 begreede te sien dat
 aensicht salomons
En te horen die
 wysheit die die he
 gegene heeft in syre
 herte **Dese** waer
 achtige salomon
 was xps **Want** hy
 waerachtich vreed
 sam was **Mer** sy

en sagens doe u
want doe noch u
gecomen en was
volheit d' tijt in
welke god seynde
soude syue soen.
Mer daer na doe
dat woert vleysche
was geworden
Symeon die seer
wuerichlyc onder
den andere vaders
begeert had te sien
dat aensicht des he
ren inden vleys
doe hi hem niet
alleen en sach in
oec droech in sine
arme **I**s hi van
sinre tegenwoer
dich; vint mitte
heiligen geest en
riep al sprekende
Nu laet heer dine

knecht na dinen
woerde in vrede
Want mij oghen
hebbē gesien dine
heylgeuer **W**t wel
ke het openbaer
is van hoe grote
salichheit het was
xpm te sien mitte
lichaemlike ogen
Waer om de apos
telen wael geseet
is **S**alich sijn die
ogen die xpm ge
sien hebben **D**ie
ander ogen die
xpm sien sijn gees
telijc **D**ese oghen
sien xpm o'ants
in gestor' gedaen
te als ouermids
d' gracie **E**n dat
is inde licht des ge
loue **D**at t' tegen

wozy des gesichts
 is **aps** niet alleē
 in menscheliker
 formē / mer oec
 ind' godliker for
 mē In die d; hi
 wort geloest te we
 sen die soen gods
 als **Johānes getu
 get** Alle die gene
 die den soen sien
 en gelouen in hem
 die heuet dat ewi
 ge leuen Dit ghe
 sicht coemt dick wt
 te iersten gesicht
 Als seē **Thomas**
 toe gesect waet
 als **Johānes getuget**
Thomas waattu
 my gesien hebste.
 soe gelouestu in
 my **Mer** want
 niet altoes dit ge

sicht wt die en co
 met / mer oec gelo
 uend' voel in hem
 dies iz gesien en
 hebbe mitte lichaē
 like ogen **En** daer
 om volget daer na
Salich sijn sy die da
 niet gesien en heb
 be en als mitte lich
 aemlike ogen / en
 nochtans gelouen /
 als oimids geeste
 like gesichte **En** de
 se werde waertlic
 salich ghehepte / wat
 de sy te hant de voet
 geset hebbe in dat
 fundament / ouer
 mids welken men
 omwet tott' salicheit
En want buyten
 desen gesicht voer
 gaende nyemant en

mach comē tott' sa
lichert' na Marcus
woerdē Soc wie da'
gelouet en gedoept
is die sal behouden
wesen Mer soe wie
niet en gelouet die
sal vdoent werde
Met desen ogen en
oerunds dese gesicht
hebbē oec xpo ghe
sien die vaders vā
dē andē testament
Want na scē Augus
tinus woerden soe
haddē sy dat selue
geloue van xpo
dat wi hebbē Juds
dan dat wi geloue
opeliken dat geloef
den sy bedeecliken
En dat wi gelouen
dat geschiet is dat
geloefden sy dat toe

comēde waer Wat
dan die heylige A
brahā xp̄m̄ oerunds
desen gesicht sach
getuget die he' da'
hi spreec tottē iude
als Johānes getu
get Abrahā v vad'
heest he' verblyt
dat hi mynē dach
sien soude en hi
hreesten gesien Me'
dat is mitten geeste
like ogen in den
geest ouerunds dē
geloue Veck hebbē
voel comingē en pro
phetē xpm̄ ges
gesien ouerunds
dē geloue Nochtans
iz als die apostelen
Die welc he' sagen
alsoe wael lichaem
lyck als geestelyck
al sach he' abraham
licht hocchtal? dan die

44

Sy sagen hē onder
die mēschen wande
rē en hoerden hē
in soe grof mogent
heit sprekende die
dingen die gēe pro
phēeten gesien noch
gehoert en hadden
En daer om en
seet hi met inden
ewangelie Sy wou
den my sien off
hoeren Want die
pphēetē hebhē gesie
en gehoert inden
geest Mer hi seet
sy wouden sien die
dingē die ghi siet
en hoeren die dingē
die ghi hoert En
dat en is n; gegeue
enich dier coningen
of dier pphēetē als
hier geseet wort ..

Die dorde ogen sijn
vstendelike ogē ouer
vnds welcken god
wort gesien vande
schouwende mensche
indē godliken licht
En in desen gesicht
wort ontdeckt die god
like vborghent; den
schouwende mensche
gemoede Mer off
my uad' graciend'
godliker schickinge
En die gene die
xpm sien mit alsul
ken ogen worden
waerlike salich ge
heymen Want dit ge
sicht is eenrehande
deelachticheit d' ewi
ger salichheit En een
voersinake d' godli
ker sueticheit Van
welcken gesicht die

apostel ad corinthi
os spreckt **W**y beschou
wen ouerunds ene
ontdecken aensicht
die glorie des heren
En werde oisformt
in dz selue beelt vā
claerheit in claerh;
als vande geest des
herē **E**n wael seet
hi ouerunds euen
ontdecken aensicht
Want die twe ierf
te gesichte geschiede
ouerunds bedecten
aensicht in lichaem
like gedaenten **O**f
vande anderen te
spreke in beeldelik
gedaente **M**er dit
dorde gesicht geschiet
oivunds af trecken
vā alfulken beelden
en indē godlike licht

ouerunds eenreha
de vstendelike aen
dacht **I**n welker
manere als scē
August seet op ge
nesi **D**at die pphete
ho' visioene hebben
gesien **E**n al hebbe
si der sonige gesie
in beeldeliker ge
daente als **Ezechiel**
en sonige ander
Dat gesicht wort
getogen totte geeste
like ogen **N**ochtas
dat vstant d' heyl
ger verborghentheit
wort hē gegeneu
ouerunds vsende
like gesicht **A**ldus
heest **Daniel** gehad
visioene en bedu
dingen der drome
ouerunds vstende

like ogen en ouer
mids den godlike
licht verlicht **A**
wast sake dz die deo
me ende beeldelike
bifioene vanden
gene die daer shepe
worde begrepen
mit geesteliken oge
Aldus heeft petrus
gesien een vat en
hoerde een stemme
spreken **Slaet doot**
en retet als in **ac**
tibus staet **Dz** was
altmael in beeldel
ke en geesteliken
gesicht **Mer** daer
na doe hem geseet
waert inde geest
van ornelius en
de gene die mit he
ware **Sact** mit he
dat was een ver

95
stendelike gesichte
Des gelijcs **Johanes**
in apocalypsi sach
vij candelare **En**
voel ander dingen
in geestelike gesicht
ouermids beeldelike
gedaente **Mer** hi had
dat verstant der h
verborgenthheit ouer
mids verstandelike
gesicht also als alle
dese dingen geopenbat
werde ouermids **see**
Augustus daer hi dese
dingen of materie
vertrect **En** ten is
geen twiuel die apos
tele en hebbe dick m
verstandelike oghen
xpm gesien **Alse**
wael nad mensheit
als nad godh; ouer
mids ontdekkinge

voelre. vborgeentz
En alre meest na
sijne heemelwaert
en nader seydinge
ge des heyligē geest
Waer om dat si be
quamelijc na desen
sijne salich gheheytē
werden indē voer
sproken woerden
Salich sijn die ogen
Die vierde ogen
sijn bouē verstant
Met dese wort god
gesien indē licht
der glorie. daer
inden psalm aff
staet In diue licht
sulle wi dat licht
sien Aldus sach pau
lus god in ene ryck
En voel heymelic
heidē die met en
beteemden dē men

schē te spreke **M**et
desen ogen heeft
Moyse god gesien
als Augusti seet
En dit gesicht tot
welken alle ander
gesichte vō geseet
geordneert wden
maekt volcomelijc
salich die gloriose
ogen die dē coninc
in sijne schoenijz
schouwe **D**at and
deel des sermoens
Salich sijn die
ogen die sien
die dingen die gy
siet Dese woerde
in welke die heer
salich maecten die
ogen sijne Jonge
ren die hem eude
sijn werken sagen
mit lichaemliken

ogen ~~Di de~~ mogē
 wt gestrect wden
 totten genen die
 hē en sijn werke
 sagen mit geestel
 kē ogen des ghe
 woeds ouermids
 geloue als hi sey
dē tot scē Thomas
 Want ghi my ge
 sien hebt thomas
 soe gelouestu my
 Salich sijn sy die
 my niet gesien en
 hebbe en nochtans
 geloue Aldus seide
 hi oec den wyue
 toe die van hē spē
 en seiden Salich is
 die lichaem die di
 gedragē heeft hi
 antwoerde Salich
 sijnse die dz woert
 gods hore en dat

betware hier om
 ond' die gelikem
 se des gelichaemli
 kē gesichts bescreyft
 die he' die forme des
 geesteliken gesichts
 Want gelikerwijs
 als totte lichamelike
 gesichte drie dingē
 behoren Als die reet
 scap des gesichts
 Dat tegenwoep En
 dat middel Dz reet
 scap is dat oghe
 datt' siet Dat tegen
 woep is dat dinck
 datter gesien wort
 Dat middel is dat
 licht / of die lucht
 die daer verlicht is
 Also oec indē geeste
 liken gesicht / sijn
 die ogen die daer
 sien die schouwende

menschē Dat tegen
woep des gesichts
is die materie des
schouwen **D**s ind
del is dat licht d' gra
aen of d' glorie **E**n
dese dingen wden
gevoert inden boer
sprake woerde **D**s
ierste in die datter
geseet wort die ogē
Dat and' als daer
volcht die da' sien
die dingē die sijn siet
Dat dorde als voer
seet is **G**alich sijn
die ogen **V**anden
ierste is te weten en
te merke twee din
gen **T**en ierste wa'
by indē schouwendē
menschē werden ge
nome die ogē **T**en
andere welke die ogē

sijn **V**andē iersten
is te weten dat ge
liker wys als wy
natuerlike dingen
sien dat niet na
elke deel des lichaes
die ogen genomen
en werde **m**er sy
werde geseet in een
secker deel des lich
aens **A**ldus oec
in geesteliken din
gen **W**ant dan in
dē mensche is dat
lichae die siel en
die geest **H**o moet
men besien na wel
ke van desen ogen
geestelike ogen we
dē generat niet
naden lichaē **W**ant
die ogen en sijn n
dan lichaemliken
dingen **M**er nad'

47
sielen / want die
siel in dien dat si
den lichaem sijn le
uē geest en dat in
desen hout soe en
mach si hoer soe
niet wt strecken
buytē den lichaem
tottē ewigen dingē
Mer als die apos
tel seet Vase wan
deringe is inden
hemel Dat en is
niet nadē lichaē
noch nader sielen
noch nadē gesieldē
lichaem mer nadē
geest Na welkē le
uen en verstant
wy gelyck sijn dē
engelen gods als
die glose da op seet
En na welken wi
sijn nadē beelde en

ghelikerisse gods sijn
re begryppelick als
seē Augustinus seet
inden boeck vand
heiliger drienoldichs
Iner om ist noot
dat wy nadē geest
die daer is dz ouerste
en dat beste inden
mensche die ogen
nemē die daer sullē
mogen vnemē die
heymelicheit gods
Want daer om heest
god geseput den h
geest dat hi soude
verheffen onse geest
tot hem Als vichar
dus seet indē boeck
vand heiliger drie
uoldicheit Van wel
ker vheffinge Ezechi
el spreect Die geest
heest my vheuen

tusschen den hemel
en der eerden **T**ot
wies vclarrighe
twee dingen sijn
te merke **T**en wi
sten hoe dat onsen
geest wort vheuen
tussche den hemel
en erde **T**en ande
ren hoe dat onsen
geest geschicket
werde sal tot deser
verheffinge **V**ande
erste is te wete dat
als da' gescreuen
of gesproke wort
inden boeck vande
geest en vande siele
Hoe sijn twee steden
tusschen welke die
menschelike geest is
en mach hem tot
elker keeren **A**ls
god inden ouerste

die byde hemel ver
staen wort **E**n de
se werelt indē ne
derste die bid' eerde
vstaen wort **G**od
na gelikemasse sijn
re ewichheit is onbe
wegeljc en daer
om wort hi geme
ten mit' ewichheit
Waer om is dat
want die ewichheit
is een heel te same
en volmaecte besit
tinge als Boecius
seet **W**elck genen
creatuieren en be
hoert dan god alle
En dese werelt is
ongestadich ouer
mids den loep hore
wandelbaerh; **E**n
daer om wort sy
gemete ouermids

der tyt **Welken**
 tyt is een mate d'
 wandelbare dingē
 als Aristotiles seet
En die dingē die da'
 by gemeten wden
 heyten tytlike dingē
Mer die vedelike geest
 als in dē middel tus
 schē desen twee **En**
 dat middel is deel
 achtich van elken
 wterste om d' te sa
 men knopinge des
 heelē dingēs **Ende**
 daer om ist woot
 dat onse geest ouer
 drage mitte ewigen
 dingē **Als** da' in dat
 hi in dē wesen is te
 make stadich ende e
 wich blyuende **En**
 in desen manieren
 en wort hi tyz geme

ten oimids der tyt
Want byd' tyt alleen
 gemete wordē die
 tytlike dinghen **Veck**
 en wort hi niet alleē
 gemete oimids der
 ewicheit **want** die
 behoert god alleen
 toe **Mer** hi wort ge
 meten oimids een
 ve middel mate wel
 ke da' is deelachtich
 der ewicheit **Want**
 in dē boeck vanden
 geest en vand' sielen
 wort gesēet **Die** mē
 schelike geest ouer
 mids eenrehande
 hoeheit syns wesens
 is bouen dese wan
 delbaerhē die hier
 beneden is recht
 geschapen in dē oer
 spronck off in den

leegste d' ewicheit
En daer om en co-
met hi n̄ tot dier
onwandelbaerh̄z
die by god is al yt
dat hi comē mach
tott' onwandelba-
heit mitte engelen
En oec vand' an-
dere syden is onse
geest deelachtich
mitte tythiken din-
gen **I**n dien dz hi
in sommige werkin-
gen wandelbaer
is ende moet ver-
volginge lyde nad'
tyt **W**ant in dien
voergenoemde boeck
staet **I**st sake dat
onsen geest hē kreert
in dien dingen die
beneden ouerhyde
te hant wort hi v-

streyt en in eenre
wyse vā hē geschey-
dē ouermids oneyn-
delike verscreynge
En dat om na de
ser merkinge soe
wort hi tythlyck en
gemeten mit' tyt
Want Hugo inde
boeck vand' arche
noe seet **S**oe wan-
neer onse geest be-
gint bescrepen te
werdē ouermids
die vloepende be-
geerte dan so is
hi in alsoe menig-
gerley dingen ge-
deelt als der din-
gen sijn die hi be-
geert **H**ier om dā
aldus yt openbaer-
hoe dat onse geest
is recht als inde

49
middel der ewich;
en d' tytelich. geset/
ouerunds der na
tuere. **E**n daer hi
wozt hi geseet ver
heue te wesen tus
sche hemel en eerde
En oirunds der v
heffinge d' gracieu
soe treckt hi hem
selue veer bouen
d; middel. **W**ant
uide boeck vande
geest en vand' sie
len wozt aldus ge
seet. **I**st sake dat
die menschelike
geest he seluen wt
reckt totte oneyu
delike dingen ou
irunds d' verstreym
ge die beneden is
En dese ontellike
dinge allenstken

latende is en he sel
ue vergadert in een/
en leere. **W**esen mit
he selue. **A**lsoe voel
te meer wozt hi v
gadert in een hoe
voel d; hi vheuen
wozt opwaert. ou
irunds kenne en be
geerte. **h**ent hi ten
leste te male onwa
delbaer werde. **E**n
coemt tot dier wa
re en ewig. onwa
delbaerheit die by
god is. **O**p dat hi
eruelic rust sond'
alle ysonde d' wan
delbaerheit. **V**an
de andere als hoe
onsen geest geschiet
sal werden tot deser
vheffinge is te wete
als Rycharthus seet

Ver dat onse geest
berheue wort in
die verborgentheit
d' ouerster stilheit
of des vrede. Soe ist
woot datt' geschiet
een eerlike en een
wonderlike scheydi
ge. Niet die ontlos
singhe des lichaems
en d' sielen / mer ee
ander scheydinghe
d' sielen en des geest
Die wonderliker
en glorioser is dan
datter in ons plach
te werke. Als die a
postel seet ad hebre
os Die leuendige
en crachtige reden
gods die doergaen
der is dan enich
sweert dat aen bey
de syde saydet. va

kende tott' scheydi
ge d' sielen ende des
geest. Iner om hoe
voel dz onsen geest
van alle dingen /
en oec vand' sielen
Iner oec van he
selue gescheyde wort
Alsoe voel te meer
wort hi te salichlik
en volcomeliker v
heue tott' ouersten
Waer om te wete
is dat somtyt onse
geest alsoe seer ge
togen wort en ge
scheyde vand' sielen
en vand' lichaem
dat die geest wort
geheytē te wesen
indē geest. Somtyt
alsoe seer dat die
geest wort geheytē
te wesen bouē den

geest. En oec som
 tyt also seer dz die
 geest woer geheytē
 te wesen sōnd' geest
Dat werse is o
 penbaer. oimnds
Rycharthus woerde
 indē boeck vander
 beschouwinge daer
 hi sprecet van sūte
Johānes ewangeli
ta En woer die
 geest dan in mit
 recht geseet te we
 sen inden geest.
 wāneer hi vergetet
 alre dingē van bu
 te en is onwys at
 en onwetende
 alre dingē die indē
 lichaem gedaē wer
 dē. En alleen ver
 staet oimnds d' me
 mozien en den ver

stant die dingen die
 bydē geest en indē
 geest gedaen wden
 als Johānes in apo
 calypsi seet. Ic was
 opten sōndach indē
 geest. Waer op rycha
thus seet. Dat is die
 geest te wesen indē
 geest. hē seluen te
 male te vergadere
 in hē selue. En die
 dingen die inden
 vleysche of byden
 vleysche geschien te
 mael niet te weten
 Tot desen graet d'
 scheidinge was sē
Augusty gegrepe
 Doe op een tyt
 een wnf tot hem
 quā ende begeerde
 hulp van hē in
 hore droefheit. In

sat ind' studeringē
en en sach noch en
hoerde niet hoe voe
le dat si sprack of
clopte. Ende dz en
was geen word.
Want hi te mael
vergadert was
in hem seluē in
de geest. En seer aē
dechtelyck dyspenteē
den vand' heyliger
driewoldicheit. Als
naemael den sel
uen wyue geopē
baert waert van
god. **D**at ander
als dat die geest
sontyt bouē is de
geest. En dat is o
penbaer, want on
sen geest wort som
tyt also seer af ge
togen, en oūmids

vuerich; d' mynen
gegrepē bouē hem
seluē. Alsoe dat die
geest mach heytē
te wesen bouē den
geest, als Hugo in
de boeck vand' en
gelscher Iherarchie
seet. Die scharpich;
of sietichheit d' my
nen is, wāneer
sy alle dingen oū
lidende versmaet.
Die ouerspedende
vuericheit d' myne
is, wāneer sy ho'
seluē ouerdymt, en
in gelikemisse hoēs
genyden ho'seluen
vsmact, en vsmac
dende ho' seluē ach
ter laet. En dz ge
schiet in eene wō
derliker maniere

57

Dat si ouermids
de vuer d' mynen
opwaerts vheuen
woxt en bouen ho
selue ouermids die
cracht d' mynen
wort gedreue dat
sy wt gaet van ho
seluen en ho seluen
iz en gedencet als sy
alleen god mynet.
Dit sijn hugo wo
de nae deser ma
nyere was petrus
geruct bouen hem
selue Daer in acti
bis van staet dat
petrus wed' comen
de tot he selue sprack
Nu weet ic waer
lyc dat die he sine
engel geseynt heeft
Daer richardus
bedudende aldus op

seet Dit en woet iz
onwyselyc geseet.
want petrus veer
boue den mensche
was en veer bouen
he selue Anders en
waer da' met van
welke hi wed' tot
he selue quam Tot
desen graet was
oock ste Augustin
gecome doe hi allec
stont rustende by
sijne moeder en
sprake te god siecte
ouerdymede alle
tythike dingē Soe
antwoerde sy in
ene ryck nyste hee
le slach des herte dz
concrnye d' ondbeken
der vruchbaerlyz der
ewiger fonteynen
Als staet inde boeck

synre biechtē **D**at
doorde als die geest
sontyt soud' geest is
En dit is openbaer
wt' coningen boeck
daer ald9 staet **D**i
die coningyne van
saba siende Salomōs
wysheit · en die glo
rie syns huys · voert
meer geneu geest
in hoer en hielt ·
Dat richardus al
dus bedudende is **E**n
seet **E**n wort die
geest mit recht is
gesect hem seluen
is te hebbē · wan
neer hi begynt te
male te ontbreken
van hē seluē ende
van sinē wesen ·
En ouer te gaen
in d'zet is omateel

lyc **E**n waerlycks
meer dan mensche
like **E**n ouerunds
eetve wonderlike
ouerformyge Soe
schyns die geest vā
der menschelichent
tontbreken in die
godlichent **A**lsoe dat
hi te hant is en is
in hē seluē · alleen
op die tyt · in wel
ken dat hi also ho
gelyc dē heer aen
hanget **W**ant die
god aenhanget is
een geest met hem
En aldus ingaet
hi gelyc in die v
borgentheit d' god
heit · voepende is
ten pphcet **M**yn
siel heeft ontbroken
in dinē heyl **T**ot

desen graet begeer
 de August vheue
 te wesen die inden
 boeck sijne gepenue
 aldus seet **H**eer ic
 bid houdt en vegeet
 myne geest en ne
 met dieu na dine
 wil **O**p dat hi ou
 ronds dynre leydinge
 op dyne in dat
 ryck der vruchtba
 hert **D**aer du woetste
 israhel mitte voetsel
 der waerheit **O**p
 dat hi doch al da
 mit grypender ge
 dachtē aenruer die
 ewige wysheit die
 alle dingen ougtaet
 en die bouen alle
 dingen is **M**er he
 der sullen die totty
 vliegen tegen voe

pen voel dingē he
 oueronds dine gebo
 de moeten si begyne
 te swygen **S**y moete
 swygen want alle
 dingen gaen ouer
 die da' geschapē sijn
Myne geest moet ou
 gaen vā hem seluen
 en come totty **E**n in
 di alleen de schepper
 alre dingen vestigē
 die ogen des herten
Totty moet hi ga
 pen di moet hi aen
 denckē di moet hi
 peynen di moet hi
 schouwē di moet hi
 voer ogen hebben
 en di moet hi omke
 re ind' herten **D**ie
 daer bye dat ouerste
 en dat waerachtege
 goet en vlyschap die

duere sal ewelike son
der eynde **Dat dorde**
deel des sermoens

Salich sijn die
ogen die daer
sien die dingen die
ghi siet **Na** dien
dattet gesien is wa
by die ogen gemerct
werde inde scouwē
den mensche welck
dat is inden geest

Goe volcht hier nu
te sien welck dz die
ogen sijn **Tot** wies
vclaringe te weten
is al ist dat die mē
schelike geest **In** die
dat hi **geschapen** ge
scheiden **is** wort vā
der sielen is een sy
pel wesen **Nochtans**
met vānd? **seh**er
natuerē daer god

af is / nochtans ist
een beek gods in die
dat hi ouermids
schouwige opclymt
tot god op dat hi
hē verstaē en myne
Alster gesprokē wort
inde **boeck** vanden
geest en vānd? sielen
hier om die oghe
des gemoets sijn
vstant en begeert
ouermids welken
geest vstaende en
myneude hē wt
strect tottē ewigen
dingen en die yet
wat aenruert **Hu**
go inde **boeck** vā
d'engelscher herach
ten **sprect** Die hemel
sche gemoeden off
geeste op clymē tot
tē ewigen dingen

53
ouermits myne
en kenne En wer
de die naeste nae
hoech; d' vergaderi
ge die si hebbē bi god
Mer om die geest
heest twee oge als
dat vstant en die
begeert of kenne
en myne **M**itten
enē verstaet die
geest mitte andere
suēt hi **Nae bernardus**
duis woerde op dz
woert des psalmis
Hi heuet gesien op
die kynder d' men
schen op dz hi sien
woude of daer ye
mont waer die god
vstaet of suēt **Dese**
twee ogen na **ber**
nardus woerde **Is**
die kenne dz lucht

oge en die myne
dat vchter oghe
Want wi natuer
lyc sien altoes dat
dz lucht/ oge cranc
ker is dan dz vchte
En da' na is dat
oge der kenne cranc
ker **Want** in desen
leue en mogen wi
god niet volcome
lyc bekēnen als
hi is v in hē seken
En daer om ist dz
ons inder scriftue
vē wort geset een
mate d' kenne **Op**
dat wi niet meer
en sinakē of en v
staen dant wort
is te sinakē **Exem**
pel van moyses
ind' wolken **Mer**
ons en wort niet

geset enyge mate der
myne want ons
wozt geboden te my
ne meer dan vy ver
tuogen **W**ant hoe
voel die myne sterc
ker vieriger ende
mreliker is alsoe
voel is sy beter wat
sy meer verlicht is
mit god **W**aer om
Bernardus seet
God heeft alle dinge
gedaen in getal
In gewichte en in
maten wt geno
me alleen die my
ne **W**ant die mate
d' myne is sonder
mate **D**aer om heyt
me dat oge d' myn
ne dat rechter oge
Want da' die kens
se buyten staet da'

geet die myne in
Hier om is te wete
na se Bernardus
woerde dat dat oge
d' myne heeft veel
voedele want het
is cuyse het is
sympel het is recht
en is recht het is
cuyse **W**aer om
het gehepten wort
een oge der diuen
Wancert siet in die
dingen die de men
scheliken gebruiken
verleent syn **W**aer
iz genelst en wort
met wellyste mer
inde vergenckeli
ke leuen beschouwt
die ewige dingen
Dit oge en wort
nimmermeer oec ge
sloet **W**anttet sou

der ophoude den ge
 tie fiet diet myn
Want is die myn
 een oge soe moet
 vmer die myne sy
 wesen syn als **Au**
gustif seet **D**it oge
 en wort oeck tot
 geene tyt beuleet
 of ontlaert mit e
 enigen stoue d' eert
 scher begeerten
 wantet n; vā bu
 ten en begeert **D**it
 oge en wort oeck
 op geen tyt vblint
 ouermids doncker
 heit want het siet
 sond' op houden dz
 licht d' godhk' goed'
 tiereuheit **O**p dat
 tet tot geene tyt
 witten wege en gaet
 vande wael behage

des godlike willen
Dit oge en wort
 oec nimmermeer be
 swaert met slaepe
 want het is altoes
 opgericht tott' begeer
 te des ouerste goets
Als in **causa** staet
Ic slaep mer my hert
 dat wakket **D**it oge
 dat is synpel want
 in hem en is geen
 suspicie **A**quacet v
 moede **M**er het trect
 alle dingen ten beste
Dit oge is oec scarp
 van gesichte want
 die geest is dat geeste
 lyck oge d' mynen
 die alle dingen ond'
 suet **J**ae oec die diep
 heit gods **D**it oge
 is oec recht en rech
 ter want tuit geere

lucht mynige ned
waert en keert **V**e
eertſche begeerte en
buyſet ned/waert
Mer het ſiet altoes
onkinds der vernich
der cracht d' myne
den genen in welke
die engelen des he
uels begeeren te
ſcourve **D**it is dat
een oge van welke
he die brudegom be
lyet gewont te we
ſen ſprekende in
matia **D**u hebſte
gewont myn hert
myn ſuſt en myn
bruyt **I**n een dyn
re ogen **W**ant die
bruydegom wort
geſien vande myn
naers mit beyden
ogen mer alleen

wox hi inde ene
gewont **W**ant da
dat vſtant vdonc
kert daer tredet
die myne doer da
die vdrue wort
daer wort deſe toe
gelaten **D**it recht
wondende oge my
nichde wt te ſteken
Naab die conuick
va amonite / dat is
die duuel **I**n ſeide
daer in ſal ic mit
v aengaen een ou
dracht dat ic mit
alre rechter oghe
wt ſal ſteken **A**s
ind conigen boeck
ſtaet **W**ant wan
meer die myne af
is gehaelt dat is
dat rechte oghe.
Goe blyuet dat v

stant alleen tot
dwalinge **Want**
te verstaen en̄ n̄
te mynen was
een sake d' dwali
ge d' geene / wel
ke doe si god beke
den hē n̄ en glori
ficerde als enen
god **Mer** si sijn wt
gedeyt in hoze u
gedachte als die
apostel seet Id vo
manos **Dit** sijn
Bernard woerde
En̄ dit is tegen
die geen die curi
ose en̄ onbsadelyc
sijn der wetentz
en̄ ondersiekers
sijn d' godlik' mo
genheit **Recht** of sy
god alleen mitten
verstant mochte

55
behagen **Want** sy
pynē hem alleen
daer mede hē te sijn
En̄ daer in keere
si alle die scarpheit
hoers verstants ou
rds boeseliker vli
tichheit **Daer** ō woet
da' in gewont dat
hert des brudegoms
in eenre andere wi
sen **En̄** n̄ en beha
get hē da' in **Mer**
wee dē geue die dit
recht' oge van hem
keeren en hem voer
stijpen **hier** om is
vlytelijc te merken d'
onsen geest aldus v'
heuen en̄ aldus ge
schepde / aldus ver
emcht / en aldus ge
selijct als voerseeris
Somtyt alleen nu

enē van dien twee
ogen **S**omtijt mit
beyden / die godlike
tegenwoerdicheit
schoruwet **D**at al
dus te vstaen is
So wāneer onsen
geest geruert wort
ouerunds eniger
in vlietinge des god
liken lichts dat hē
enige dingē bouē
~~nate~~ natuer van
god geopenbaert
werdē sond' enige
werkelijke onder
vyndinge d' godli
ker sueticheit **D**an
so schoruwet hi god
alleen mit enē oge
Dat is mitte lich
terē **M**er wāneer
hi daer wed' tegen
geruert wort mit

enige suake der
myne der unwe
diger sueticheit
Gond' dat hem
indē godlike licht
enige dingē bouē
natuerē geopen
baert werdē / dan
siet hi die godlike
tegenwoerdicheit
alleen mitten an
derē oge / dat is
mitte rechterē oge
Mer wāneer die
geest bestort wort
mitte godlike licht
en is te myn ge
spijt mitte troest
d' godliker suetic
dan besourwet hi
god gewechlyck
mit beyden ogen
Van desen ogen des
geest wort gespro

ken in cantica.
 Syn ogen sijn als
 der diuen ogen op
 die riuere d' wa
 terē die mit melck
 gewassche sijn en
 sitten biden alre vol
 sten vloeden **Want**
 die ogen des werde
 gheeyten der diue
 ogen om d' sympe
 lheit wil als voer
 sett is **En** veck in
 den vstant op dat
 si us en dwalen
 vand' waerheit
En ind' begeerte
 op dz si niet af en
 buygen vand' ou
 sten goede **Dese** oge
 sijn op die riuere
 d' waterē god schou
 wende in toebloy
 nige d' hemelscher

56
 ganē **En** aldus dan
 ge gemoede werde
 gheeytē gewasschen
 te werde wesen in
 melck **Dat** is gepūt
 mit blyndend' claer
 heit der onnoselheit
Du da' sitten biden
 alre volstē vloeden
 d' godliker myldich.
Want hoe voel meer
 dat sy sceppē wter
 kēnisse ende d' waer
 heit mynen alsoe
 te meer ouervloeyt
 hē wit' volheit der
 godliker waerheit
 en goetheit ouvloey
 deliker te sceppē **De**
 se onuersadeliicheit
 der oge geesteliker
 ogen aemercken die
 wyse man seggen
 de **Dat** oge en sal

met versadet wer
de mit sien waer
om die psalm leet Mijn
ogen sijn altoes tot
ten heer dat is al
le mijn gesichte sijn
tot he Ic en heb my
tz gebuyget totten
eerstchen dinge Aer
altoes heb ic my op
gericht tot godliken
dingen Daer wy er
enipel van hebben
in onsen behouder
die in alle sijn groet
dadigen werke al
toes heuet verheue
sijn lichaemlike oge
tot god de Wader
Als ind' consecra
ceringe des halige
sacraments En in
der Vinemichuoldi

gringe der broeden
En inden gebeden
indē anonyma
als Johannes getu
get Ihus opslaen
de sijn oghe sprack
Vader verclaert di
nen soen En ten
is iz te twiuelen
hi en had sijn gees
telijke ogen altoes
tegenwoerdelyck
op gericht totten he
melschen vad' ende
tott' geheere drie
uoldicheit Want
hi iz alleē ee seon
wer en was mer
oec een begriper
Das vierde deel des
Die dae sermoens
sien die dingen
die ghi siet Daer die
datt' gesien is waer

57
by gecome genoe-
me werden die
geestelike ogen. En
welck die oge sijn
Soe volcht nu te
merken wat si sien
Welc da' is dz prin-
cipael punt des ser-
moens Tot welker
belarunge te merke
sijn die dingen die
die apostelen van
xpo gesien hebben
En deser dinge sij
voel en ontellicke.
Nae see Johannes
woerde mit eynde
sijns ewangelys da
hi seet het sijn voel
and' dinge die Ihus
gedaen heeft soude
dese elck hi soude be-
screue werden **Ic**
en vmoede niet dat

die werelt begrypen
soude mogen die boec-
ke die da' af te scriue
ware. **Nochtans** mo-
gen wy die dingen
ouerlegge tot. vi. toe
Ten eerste saghen
si dz gloriose mensche-
like aensicht xpi des
gods soens. In wel-
ken die engelen be-
geere te scouwen.
En dit getuget **Jo-**
hannes sprekende
Dat wi gesien en
gehoert hebbē van
den woerde des le-
uens dat boetscappe
wi v. Ten andere
hebbē sy gesien die
heylidheit sijns leuens
in sijnre wanderi-
ge als **Johannes** ge-
tugget sprekende **En**

siet my want ic le
ue en ghi sult leuen
En bannuch die pro
pheet sprecet Da na
is hi ind' eerde ghe
sien en heeft mitten
mensche gewandert
Ten dorde soe heb
be si gesien sij macht
in werke der myra
kelē als Lucas ge
tuet sprekende
Hude hebben wy
wonder gesien
Ten vierde heb
be wē gesien sijn
clærheit ind' ouer
formyngē als Ma
Johānes thens daer van ge
tuet Wy hebben
gesien sijn glorie
recht als die glorie
des een gebore soes
vande vādē **T**en

vijste hebbe sy ghe
sien sine sege in sij
re opstantenisse
als Johānes sprecet
Wy hebbe gesien de
he' **T**en vi hebbe
sy gesien sijn grote
mogentheit in sijre
opchyminge totten
hemel Als in actib
staet Daer sijt aen
sagen is hi op ver
heue Aldus leestme
oec dz hi na sijre
opuaert ge open
baert heeft somige
heyligē die hē sagen
in lichaemliken
ogen Als scē peeter
doe hi seiden Heer
waer gaestu **E**n
oec scē pauvels
als hi sprecet ad co
muthios Alre leste

16 hi oec van my
gesien **E**n oeck **S**c̄
Johānes ewangelist
doe hē die hē' open
baerde mit sine Jon
gere en noeden hē
tot sijne woescap
sprekede tot hē **Coet**
my genynde **Oec**
sc̄ Augustus die wel
ke xpus sienlyck
openbaerde **I**nder
wassinge d'voeten
wies voete hi oec
dwoech **Als** prosp'
oec seet in enen ser
moen vande loue
Augustinus **I**tem
sc̄ Erytossel die hē
dwoech op sijn schou
dere in die gedaent
eens ceyne kynde
kens **I**tem die **h.**
Martha Doe hise

50
viep wt desen leuen
sprekende **Coet**
my genynde wer
dyne **I**te **sc̄ gregorius**
die hē ontfinc tot
sijne tafelen ind' ge
daenten eens pelgrys
Ite noch **leestne** vā
menigen goede men
schē die ind' hostien
des heyligē sacramēts
xpus als een ceyn
kyndeke gesien heb
be **Alfine** oec leest
inden vad' leuen vā
ene brued' die tynne
lachtich was inden
geloue die hē in al
dysdang' manere
sach **Alsoe** sien oec
die scouwede men
schē den heer al en
yt n'z mitte lichaem
like ogen nochtans

ist mitte ogen des
geest na mengelha
de manere. als her
nardus seet nader be
weginge datse geuuet
werde in god. Want
sonyge sien hem in
menschelk' formen
en dat onderscheyde
Als die sonyge in die
gedaente eens kyntis
van wies gesicht dz
gemoede vint wort
in ontsprekeliker
genuchte. Als me
leest vand' heyliger
weduwe paula.
Want se Iheronim
scrift in ene sermoen
vand' hemequaert
der saliger maget
maria. Dat sy sach
een kynt geboren
ind' cribbe. En me

nichuoldich; d' enge
len daer by die daer
songe. Glorie sy god
ind' hogen. Veck
sach si die drie con
gynegen mit drier
hande gaue aenbe
dende dat kynt. En
in alle desen vblj
de si oimnds d' ou
ster vrolichheit des
geest. Des gelycks
leestme van sonyge
andere deuote per
sone. dat sy xpm
gesien hebbe inder
gedaente eens deyne
kyndekens. Want
vand' heyliger ma
get mechteldus leest
me dat si was ge
grype opte korf
nacht inden geest.
En sach die salige.

x magi

59
dat sy dat kynt
gebaert had en hielt
in hoer schoet welc
hoer ziel aldus inde
geest geruickt wese
de nam dat sueten
gebedwilde kinde
ke wt schoet der
werdiger moeder
en dructent mit
grof vuerich; des
geest aen hoer hert
Waer wt dat sy
ontfinc onspreke
like vroude hoers
geest **Ander** men
sche beschouwe he
ind' gedaenten des
gecrupsten **Die** da
aemerken na **scē**
Bernardus woer
de / den ouste raet
gods ouer die me
schelike salicheit .

Van vnes aen mer
ke die vierige ma
ne wde doerssteken
in hoeren geest ouer
mits den speer des
medelidens **Dat** **scē**
Augustinus oud' uou
de had doe hi spack
inden boeck vander
besouwinge ons heve
Jhu xpi **Dat** cruce
die ingelen dat spee
voepen my dat ic
waertlic mit **xpo**
vsoent ben ist dat
ic he myne **longing**
heuet my die zyde
xpi geopen en ick
ben daer in gestaen
en rust daer sonder
alle vrese **I**n heuet
wt gered sijn ar
me inde cruce **En**
sijn hande wt geste

ken my te omhelsen
Tusschen die arme
unus behouders
wil ic leue / ende be
geer te sterue. **O**uer
unds deser medeli
dend' myne hebbe
sonnge heiligen alte
seer inde geest ghe
bornt / dat oec in
horen lichaem die
wonde openbaerde
Alsme leest vande
heiligen oetmoedi
gen vader Sint
Franciscus Deck
leestme vander. h.
vrouwe monica
dat si op een tyt va
oudencke d' passien
xpi / alsoe grote gra
cie des medelidens
en menichuoldichz
d' tranen vreech ou

unds d' perssen des
cruce. **D**at ho' tra
nen o'vloedelyck
wtuloeyden op dz
pauymen vande
kerke / alsoe dat sy
se met en mocht
v'bergen. **E**n soe
si meer vmaent
waert af te laten
vande o'vloedichet
der tranen / soe sy
meer ou'bloeyden
Dec leestmen
van ene heiligen
brueder die vande
heer begeerde dat
hi he' tonen wou
de inde cruce also
hi da' voermachs
aengehangē had
Dat he' verleent
waert nae sijne
begeerte **V**an Wel

60
kē vnsien sijn heet
mitten speer d' my
nē alsoe doer steken
waert dattet scheē
of dat sweert des
rouwen sijn ziel
had doer gaen **Die**
sonnyge sijn ind'
beschouwinge van
den leuē xpi ende
sijnre heylig' wan
deringe **Aldus** sach
hē paucus doe hi
rueder geslagen in
dē wege sprack -
Heer wat wiltu
dat ic doe **Aldus** sō
sach hē oec august'
daer inē af leest.
Dat hi indē begyne
sijnre bekeeringe
op had gedaen d;
boeck des apostels
en las **Doet** aen ouer

sen hee' **Ihū xpi**
Doe openbaerden
hē een aensichte der
kyntsch' wysprekinge
En vluchts daer na
waert hi bestort in
enē licht d' sekerheit
Daer sijn verstant
in alleen af vlychte
en waert in kēnisse
der waerheit / mer
oec waert sijn be
geert ontfunct tot
vuericheit des heylig'
gen leuens **Want** hi
en was in alleen of
steken totter mynen
des geloues / mer oec
tott' versmadinge
der werelt **Want**
hi en was in alleē
onsteken hē insha
geden alle dat ind'
werelt was ouer

unds der godliker
suetichz. **E**n hem is
geopenbaert in dat
diepe sijnus geest den
godliken wil. **D**eck
sien souyge sijn my
rakelen bouen gaen
de die menschelike
broetscap en natuer
like vermogen als
Ryuardus seet **E**nde
see Johanes sach in
apocalypsis voel wo
derliker dingen vol
godliker v'borgent
heyden. **A**ls dat hi
sach. **v**y. candelare
en mit inddelt van
he ene die gelycten
den soen des men
schen. **E**n voel and
dinge sach hi die te
verwonderen sijn
In welcke geestlike

v'staude elck oge des
geest v'licht wort. **D**es
gelyes geschien noch
in voel menschen
openbaringe in de
geest daer sy mede
bestort werde mit
ontpreekeliker troef
tinge. Exempel va
see Johanes ewan
gelista **D**oe he die he
openbaerde en hem
noeden tot sijnre he
melscher worschap
Doe sprack hi heer
ic heb gesien dyn
aensicht en ben
recht als wtē gra
ue verweert. **D**yn
wencken heuet in
my v'weert ewige
begeerte. **D**ij stemme
is vol hornichulop
ender suetichet.

Dyn toesprecken is
ongeluck den toe
sprake d' engelen.
Noch sien die sommige
de heer ind' ouerfere
myge daer die heel
druuoldicheit d' daer
personen ho' open
baert Die vader in
der stemen Die soe
ind' formen d' glo
rificerender mensche
En die heilige geest
ind' wolke Die geest
des mensche wort
oec somtijt inder
schoonwige oimonds
in vlietinge des god
like lichts gegrepen
Dat hem geopenbat
werde sommige ver
borgene dingē En die
van eygenheit der
godliker personen

67
Of van eertheit des
wesens In dier ma
nyere soe sach hem
Iohannes inden geest
doe hi rusten op die
borst des herē indē
quontmael daer hi
dranck die vloeden
des heiligen ewange
lys Indē begyne
was dat woert Die
in uolpen des godlike
lichts schijnt oec dz
genoele heuet see Au
gustinus die daer
spract indē boeck sijn
re bueche aldus Ick
ben in gegaen in
mij yuere da' du
my in leydende wa
rest En heb gesien
mit eerehande oge
mijre sielen bouen
mijne gemoede dat

omwandelba^r licht
des heren **N**iet dz ge
meyn licht dat sien
lyck is alleⁿ vleys
en dat en was dat
tz **M**er seer anders
en veer van desen
alle **N**iet en wast
bouen myne gemoe
de / als die hemel bo
ue die eerde **M**er
het was bouen my
het was bouen my
want het heeft my
gemaxet **E**n w ick
was daer beneden
want ic daer af be
gemaect **D**ie die wa
heit kent / die kent
dat **E**n die dz kent
die kent die kent
die ewich; **D**ie my
ne kent dat **O** ewy
ge waerheit **O** wa

achtege myne en
gemeynde ewichheit
Die sijn seer **A**ugus
tyns woerde **N**och
sien soninge beshou
wende menschen de
he? **J**hu in sijne
bruyense en hemel
uaert **D**at is inder
glorificeringe des
lichacens en d' siele
En inder bloten ge
sicht d' godheit **M**
sach he paulus in
de doorden hemel **E**n
dese mannyer des
gesichts wort seer
weinch menschen ge
geuen in desen leue
Mer het sal gegeue
wde allen heyligen
in der toecomende le
uen / waneer wy he
fullen sien alsoe als

62
hi is Dat hē gewer
digen moet ons te ge
uen die gene wies
aensicht is dat heel
loen En die daer is
als Goecius seet een
effen rust den god
dienstigen En wie
te sien dat eynde is
Ihus xps Douse hē
die daer leest en reg
mert een god van
ewē tot ewen Amē
Opten viij sondach
na pyursten Meest
Jordanus sermouen
dat ierste deel
Staet op ende
gaenck Lucas
mit viij capittel De
se woerde sijn van
onsen heer enē me
laetschē mensche toe
gesproken die ghe

vepyncht waert van
der lichaemlik me
laetschap Reche aldus
wozt toe geseet een
ve pegeliker gelou
ger sielē die gerey
nichte is vand' geeste
liker melaetschap
Want een pegelijck
siel oimands beulekan
ge der essfōdē me
laetsche is Mer sy
wozt oimands der
doepen gereynicht
En die gelouinge mē
schē die oimands der
dopen gereynicht
sijn staen in dier
hande onderscheyde
Want die soninge
die da' sijn die lig
gen in die werke
der sondē Soninge
ander sijn die daer

Vragen indē goe
den werke. **E**n die
die dorde sijn ledich
tott' ruyten der be
scouwinge. **E**n ye
ghelick van dese n
spreec die heer toe
indē woerseede wo
den. **S**eggende tot
elcke na sine staet
Staet op en ganc
In welken woerde
twee dingen gebo
den wden. **T**en
ierste dat opstaen
als hi voerseden
Staet op. **M**er wāt
tet n'z genoeg en is
enē wandelaer op
te staen. **H**e hi ē mo
oec mede voert
gaen, daer om soe
wozt ten anderen
mael dz gaen ge

boden, als hi woert
seyde. **E**nde ganc
Hier om ten ierste
werde dese gebode
op te staen, en dat
ni drierhande wys
nade drierhande staet
Want hi seet totten
ierste. **S**taet op vā
den sonde. **T**otten
andere. **S**taet op vā
dyre traechheit. **T**en
dorde. **S**taet op vā
dyre ruyten. **V**ā
de ierste spreec die
apostel tot dien vā
ephesien. **S**taet op
die daer slaepste als
indē sonde, en ver
ruyt vander doot.
Dat is vand' toeco
mend' vdoemnisse
nader. **g**losen. **E**n
xps sal di vlichten.

Den anderē mach
 mē toe geue dat die
 engel sendē tot pe
 trus als in actib⁹
 staet Peter slaet
 doot en eet. Den
 dozde hoert wael
 toe d; woert dat in
 cantica staet dat
 die bruydegom tot
 bruyt sprecet Staet
 op en coemt naer
 re mi; vrendyne
 Daer die glose op
 seet Ophoudt een
 wench die rust d; n;
 re schouwinge en
 arbeyt om ander
 mensche te wyuen
 Op welke woert
Origenes seet heer
 wat hoer ic vā dy
 gheeft reden d; n;
 woert. Du gebiedes

op te staen he hi en
 heeft n; gelegen die
 da; was in die hoecht
 der besouwinge.
 Neen hi waerlyck
 hoe sal hi dan op
 staen het schyns of
 d; vmanynge on
 moegelycke dingen
 voer had dat sy vee
 vā di heer. In en
 heeft n; gelegen
 want bouen alle
 hoechet heeft hi ho
 ger geweest die in
 di alleen hē voelde
 ougenoert du die
 biste die alre ouste
 Mer hē wort gebo
 dē op te staen van
 dē slaep. Ic en weet
 n; in wat stedē hi
 sloop d; hi dē slaep
 soude late om dy

hem ingeestende
En soude arbeiden
om te bekeere die
menichuoldicheit d'
sondere **E**n dese drie
hande staet d' men
schen wort gethoent
in desen ene gerey
nichde melaetschen
Want die staet der
bekeerder sonderen
wort gethoent in
dien woerden doe
hi sach dat hi ghe
reynicht was **I**n
welke bewyst wort
dat hi bekenden dz
hi onrey gerveest
had **E**n in v'v'v'v'v'
d' godliker beruher
ticheit gereynicht
was **D**at da' toe be
hoert den gene die
penitencie doen.

Die staet d' geere
die voert gaen in
ene werkende le
ue wort daer in
geruet dat hi v'v'
wed' gekeert is
danck seggende **I**n
welken gemeret
wort die sochwil
dich; d' werkinge
Die toe behoert den
gene die in enen
voertgaende leuen
staen **A**er die staet
d' scoinwend' men
schen wort ons be
wyst **I**n dien dat
hi quam in; gro
ter s'eme groet
makende god; dz
een getuych was
grot' deuocien **E**n
hi viel tot sine voe
ten **D**at hoert toe

64
den schouwenden
Als exempel is in
maria magdalena
Mer het is te we
te al ist dat die he
enen yegeliken va
desen gebiet op te
staen ~~Nochtans~~
Recht of hi seiden
in der herte eens ye
gelincs ouer mids
in geestinge dit
woert Staet op
Nochtans syn der
voel mensche van
cleke staet die ver
suyne op te staen
Dat geschiet van
druerhande saken
Als vand' toeneygi
ge die inde men
sche blyst vander
erffonde die den
mensche seer af

trecke vand' doecht
En dit is te ver
staen vand' eerste
Mer vand' andere
wt becomeringe d'
tijtlyker daige die
dz hert te seer ver
strepen En vand'
doerde dat hert te
keere van des vleys
eygen gemack op
datter da' niet op en
riyt **V**and'ersten
is te weten dat die
toeneygelich; bliue
de inden mensche
vand' erffonde den
mensche seer afereet
dat hi niet en vryst
vand' sonde Want
dat lichaem datter
gebroken wort be
swaert die siel also
seer dat si na hore

begeerten tottē doech
den in op staen en
mach **E**n dat be
claecht **I**heremias
die pphet seggende
Waer om heeft die
heer in gegeven
een hant daer ic
in van op staen en
mach **W**ant die
toeneychlich; d' erf
sonde is recht als
een hant die ons
afstreckende is van
de goeden en toe
deinende tottē qua
de **I**n deser hant
heest ons die heer
gegeue een pyn d'
souden onser werst'
anders **O**p dit die
ongehoersamijent
der leden soude we
sen de menschen

in pynē der werster
ouertredinge **E**n
dese toeneyginge
is nadē oer spronck
indē vleysche **M**er
ouermids voert
vlietē inder sielen
Want als in wort
dat vleysche ont
finct in onweyue
beroeringen **E**n
als in wort dat
gemoede beulect
mit onweyue ge
dachte **A**ls richar
dus seet inde boeck
vand' beschouwen
ge dattet te mael
coent vand' erf
sonde **E**n dese twe
als die beroeringe
des vleysche en die
gedachte des herte
werde gefygureet

of beteykent biden
twee veterē, daer
sē peter in dē ker
ker mede gebondē
was, dat hi niet
op gestaen en con
de, die engel en quā
en brack die veterē
ontwee, en seiden
Staet op haestelyck
Vande anderē is
te wete, dat die hecō
meringe d' eertsher
dingē dat hert seer
neder driect totten
nederste dingē en
alsoe dattet swaer
lyck op staen mach
tot godlike dingē
en tot doechdeliken
werkē En die also
darnich sijn wden
beteykent bydē cro
pel die alle daghe

65
wāz gedragē voer
die schoen poerte des
tempels, en en ver
mocht us by hē selue
op te staen **W**ant die
begeerlicheit d' eertsch
dingen en hoer beco
merige altoes broet
bidt, want si altoes
meer en meer be
geert En minner
meer en seet si het
is genoech En al
dusdangē broet bid
der is cropel ende
cruypt op eerden
Mer sijn gesont ma
kinge is, af te setten
die becomeringhe.
want alsoe mach hi
ierst op staen **W**ant
vā dien cropel leest
mē doe sē peter ge
seet had Staet op en

wandert / dat hi te
hant op stont ende
guck int hē wan
dere indē tempel en
god louende **Aldus**
sal oec doen die men
sche die voert gauen
wil in doechden.
Vandē dordē is te
weten **A**l yt d'zet
god behagelyc is so
tut die rust d'schou
winge / nochtans
wil hi d; die siel ho
bi wylē geue tot
arbeyt des w'kens
Als in cantica staet
In die een wemch
te vorē besvorē had
die dochteren van
Iherū d; si niet en
souden wecken die
geruyde eer si seluer
woude **I**n weetense

in seluer sprekende
Staet op en comt
naerre **W**elke ver
wekinge na onser
materie op dese tyt
anders is en is
dan een v'naminge
totte arbeyt des
wercks **W**ant het
sijn sommige mensche
die o'vinds eygen
re myne en ge
mack d' ruste ge
neycht sijn tot hē
selue dat si is geer
totte arbeyt op en
staen **A**l openbaer
is ind' bruyt / vele
die brudegom ge
biedt op te staen en
hē op te luyken.
En si wed' antwoer
dē **I**c heb mynen
voek wt getogen

hoe sal ickē wed?
aen doen Ic heb
mij voete gewas-
schē hoe sal ics we-
der vuyl maken
En want si hoer
ontschuldighden /
en in geern op en
woude staē Hierō
op een ander tijt
doe si tottē heer op
staen woude / doe
afweychedē die ge-
mynde en ginc vō
bi En al ist sake
dat dese dingen ge-
togen werde tot
enē goedē vstant
vandē beduyders
Nochtaus geual
let dicwile / wāneer
dat soungē men-
schē om rust der
schoonwige hē alte

66
seer aff trecken van
goed' werkinge / dat
syt beyde verhesen
Als scē Gregorius in
moralibus seet Dat
tet dicwyl geualt dat
die gene die becom-
mert sijn oimnds
mēschelk' ouleden /
wael souden leuen
die hē seluē doden
mittē sweerde hoerre
rustē Dit is geseet
vandē ierste princepa-
len pinc op dz wōe
staet op En ny volgh
ter va anderē Dat
and' deel des sermo
Act Wanttet als
Omet genoech en
is / god dē brudegom
v' sielen / dat die siel
op staē / mer dat si
oec gae Da' om nae

dien dat hi te seet he
uet **S**taet op **G**oe wie
get hi daer toe ende
seet **S**aet **A**ls hi oec
seet in cantica **I**erst
werf staet op **E**n
ander werf **C**oemt
naerre **A**er hoe die
siel sal gaen **E**nde
naerre comē totten
tot geboden des bru
degoms / daer is af
te wete **D**at die siel
gaende tott' volcomē
heit / eer si comet
totte eynde hore pel
grymaedsen moet
aervoeren . **v** . wege
Op dat si alsoe doe
de ene omganc / te
lesten wed' come
in horen oersprong
da' si wt geuloten
is **E**n dit heytē we

gen d' ewich' / want
si van ewicheit be
gynen / en wed' tott'
ewicheit leyden .
Daer abbucida die
ppheet af seet **D**ie
houelen d' werelt
sijn gecroent vā
den wegen sijne
ewicheit **E**n nae
desen syne soe spēet
god d' sielen neghe
werven toe / en seet
Saet **D**ie ierste
wech is in hoer
scerpenisse **E**n da
om seet hi **S**aet
wt my **D**ie an
d' wech is in hore
wandertugte **E**n
daer van seet hi
Saet vo' my **D**ie
dorde wech is in
ho' veroetwedege

ge **E**n da' om seet
hi **G**aet van my
Die vierde wech is
in aemerkinge hoers
sels **E**n da' om seet
hi **G**aet in di selue
Die .v. wech is
vsakinge hoers sels
En daer om seet hi
Sandt wt di selue
Die .vi. wech is
in vsakinge d' tyt
liker dingen **E**n
da' seet hi **G**aet
van di selue **D**ie
vii. wech is inder
vvolgginge **E**n da'
om seet hi **G**aet
nae my **D**ie viii.
wech is in d' schou
winge gods **E**n da'
om seet hi **G**aet tot
my **D**ie .ix. wech
is beueninge hoers

14
sels mit god / en da'
om seet hi **G**aet in
my **E**n als alle de
se om gungen aldus
vintt sijn **H**oe gaet
die siel wed' tot hore
oersprongk of begy
ne **A**mer om te ierke
soe seet god tot' siele
in hore scheidung
Sandt wt my **T**ot
wies veldingte te we
ten is **D**at die rede
like siel heeft geweest
va' ewicheit nae for
meliker rede in god
onse heer van wel
ken si ind' tyt ouer
tunds d' scheidung is
wt geuloten totten
wesen hoere eygen
re weselich **W**ant
alsoe god vande' besfi
ne alle dingen gesca

pen heeft indē woer
de sprekende **I**et
moet een licht wer
de en da' is eē licht
En des gelikē wo
de vande andere in
creatuere **A**ldus
schept hi noch dage
lics die siel indē wo
de en seet **G**aet wt
my ghi die lange
geweest hebt in my
indē formelike we
sen **G**aet nu wt my
totte natuerliken
wesen **A**ls in genesi
staet **D**ie he' sprack
tot Abraham **G**aet
in dat eertryck des
gesichs **E**n wael
woort dese werelt
In welke god geset
heeft die sielen en an
der creatuere die

ond' de hemel sijn
gehepte een eertryck
des gesichs in een
re wys **W**ant al
is die forme d' sielen
weselyc in god noch
tans doet si daer toe
eenrehande gesicht
van bute totte we
sen d' scypinge
Waer om gescepe
te wesen in wel
ke dit gesicht en
det mach wael ge
hepte wde d' cert
ryck des gesichs
In eenre andere
wys **W**ant wi is
en sijn in deser we
relt anders dan tot
sien **E**n da' na we
d' te gaen tot dien
daer wi af gecome
sijn **D**at suuerlyck

60
gefygureert is
ind' dinien Noe .
als in geneſi ſtaet
Noe ſeynde een du
ie wter arcke arc
ke doer dat venſt'
Op dat hi beſien
ſoude of die wate
re der eerdē yet
ophielden Welke
dinie doen ſi niet
en vant daer hoſe
voet op ruſte mocht
quam ſi wed' tot
hē ind' arcke Noe
Die beduyt die ge
ne die da' ruſten
En beteykent god
den vader die al
toes geruſt heeft
in hē ſehue Die
ack in welke wa
re alle manieren
vā leuetidē dierē

Dat beteykent ons
dat vaderlike hert
In welke alle ma
nyere d' dingen na
hore formeliker ſake
en leue den vreden
voer geweeſt hebbe
daer ſi namaels wt
geuloten ſijn indē
weſen Dat venſter
in dz oūte d' arcke
beteykent v die vol
comen vrede na wel
ker die ſiel en and'
vſtendelike geerten
ſijn wt geulote in
ene weſen Van de
ſen venſt' is wt ge
ſeynt die dinie dz
is die ſiel In dat
certryck des geſichs
En als ſy is en vant
daer ſi hozen voet
op ruſten mocht .

soe keerde si weder
tot god dē vader
da' si wt geuloten
was **Want** die rede
like siel in genē din
gen die geschapen
sijn v'noeghet en
mach werde **Sy** en
keert wed' als sy
hozē omganck ge
daen heeft tot horen
exempelaer da' sy
wt gecome is **Ten**
anderē mael seet hi
Saet voer my / als
dē wech d' goeder
wandringē **Want**
nae dien dz die siel
gescape is en den
licham veremicht
En die mensche ge
comen is totte **hare**
der bescheydenheit
Goe moet hi also

wandere in deser
werelt / dat hi niet
en v'dwale vande
rechte wege **Dat**
hi is ewelyck en
blyue in elleynde
van sijne oersprōc
En op dat die me
sche dan is en dwa
le / soe set hē god
en ewe sprekende
Saet voer my .
hier of staet in
genesy **Die heer**
sprack tot Abrahā
wandert vō' my
en weest volcomē
Welck woert die
heer Abraham toe
sprack in onser al
re persoenē / dz wi
sullen wāderen
volcomelick voer
hē **En** nad' glosen

69
soe wandert die
mensche vo' god
die daer leeft uadē
wil gods / en sijn
gebodē hout Die
in alle sijnē wegen
en werke altoes he
uet een op gesicht
tot god **E**n denckt
dat hi vo' hem is
die daer siet die v
borgentheit des her
ten **E**n die aldus
wandert vo' god
die sal hē vuer
huede dat hi niet
en dwale vanden
rechtē wege **A**ls eē
knecht die eē dunck
doet vo' sijnen heer
die arbeyt trouwel
ker daert sijn heer
siet dan off hi da'
is en waer/tegen

woerdich **D**aer om
leerde die oude **T**ho
bias sijnē soen en
seyde **A**lle die dage
dijns leuens hebt
god in dijne herte
Aldus danich hebbe
gewest die da' **S**a
lomon vo' badt in
d' coninge boeck **M**
leyder aldus en wā
dere sijn voer god **M**
die daer wandere
die wege die niet
goet en sijn / mer
uac horen sondeu /
als ysaias seet **A**
soe wandere oeck
die gene in wies
persoen die wise
man spreckt **I**ck
sal gaen en toeloy
en in weelde **E**n
Ozee die pphet seet

Dat onsuuer wyf
sprack Ic sal gaen
na myne mynners
Dese en gaen us vo'
god mer sy gaen in
dz nederste d' eerden
intte diuel van
welken wech Cypre
amus seet in eenre epif
teu Dat die wegen
des dootliken leuens
breect en wyt sijn
Iher sijn toe trecke
de genoechelicheit
en dootlike weelden
Da' soe stuecket die
diuel op dz hi mach
bedriegen Ii lacht
op dat hi mach be
droeue Ii toe treckt
op dat hi mach do
den Ten dorde seet
hi Gaet van my
als de wech d' oetmoe

dicheit Iher van
staet in genesy Abra
ha sprack tot loth
sinus beueders soen
Ic bid di gaet van
my Alda seet god
der sielen toe die hi
in antica sijn sust'
heyt Aldus danigen
veroetmoediginge
is d' sielen woot
die daer tydet tott'
beschouwinge gods
Want oetmoedichz
is den wech ouer
mids welke men
coemt tott' hoeheit
gods Als die psalm
seet Daer is die we
ch daer ic he tonen
sal die salichz gods
En lucas getuyget
Hoe wie hem ver
oetmoedicht die sal

vheue werde **En**
scē Ambrosius seet
 Soe wie begeert te
 houdē die voetspo
 der godheit hi vol
 get die leege dingē
 d' oetmoedicheit
Iner om wāneer
 die mēsche inden
 wech d' gemeynre
 wanderinge heeft
 voer god gewan
 dert **I**st dat hi be
 geert te comē tott'
 hoeheit der schou
 winge / soe sal hi
 hē seluē voetmoe
 digen en rekenen
 hē seluē onwīdich
 tot allen dingē /
 voerdē godlike aen
 sicht des heren **En**
 dit is een salich af
 ganch vā god en

hē seer behagelijck.
Als hi gebiedt der
 bruyt in antica spre
 kende **A**fkeert dyn
 ogen van my **R**echt
 of hi seggen woude
Berdeyt di niet oū
 mids den crachten
 dīre ogen / my te
 sien **M**er af keert
 di van my / aensien
 de dyns selfs cranc
 heit **En** daer om
 voetmoedicht di vō
 my / onderwerpen
 de di mynre gracie
Aldus afkeerde hē
 petrus vande aen
 sicht des herē doe
 hi wt dieper oet
 moedicheit / en aē
 siende sijn onwer
 dicheit is neder ge
 uallen voer die voe

ten **Ihu** seggende
Heer gaet van my
want ic ben een
mensche eē sonder
Daer is te merke
dat petrus n; en
seide **Ic** sal van di
gaen **Mer** hi seide
heer gaet van my
Want petrus wist
wael / soe waer dz
hi hē keerden dat
hi den he' tegenwō
dich vanden soude
nadē woerden des
psalms **Waer** sal ic
gaen van dinen
geest **En** vwaert
sal ic vlyen van di
nē aensicht **Ihr**
om aensach **petrus**
sims selfs onwer
dicheit / en badt de
he' dz hi van hem

ginge **En** bewys
den die sake segge
de **want** ic ben
een mēsche een
sond' **Mer** het is
te weten / dat hoe
voel meer die mē
sche in deser mate
van god gaet / also
voel te meer ge
naeeter hem god.
want we dier v
oetmoediginge had
die he' petrus te
lieuer **want** te
hant da' na hem
die heer al troeste
de toe sprack **En**
wilt n; ontsien
voert aen sulstu
die mensche vaen
Des gelycs **jonas**
die pphet / doe hi
hoerden dat hem

die he? seyn den
woude tot min
ne Doe vloec hi vā
den aensicht des
herē en rekenden
hē seluen omver
dich te wesen al
sulker boetschap
En da' d na dede
god sijn myrakel
inde buyck des wal
misschen Ten. iij.
seet hi Gaet in di
seluen als dē wech
dijre eygenre aen
merkinge Aldus
seidē die heer den
vergichtige men
sche daer genesen die
was Gaet in dij
huys dat is In d
huys dīs hersten
en da' aen merct
di seluē als Hugo

71
leert en seet Gaet in
tot dñus selfs hert
en ond' suect di sel
uē subtyllye Merct
wan du coemste en
waer^{du} gaetste Hoe gy
leest wat ghi doet
wat ghi vliest Hoe
voel ghi dagelincs
toe neemt / of hoe
voel ghi af neemt
En dit aen merckē
is dē mensche seer
mit die daer begeet
wael te volbrengen
sine omgancck Wāt
Crisostom⁹ seet op d;
woert des psalms
Heer ontfermt mij
re want ic cranck
ben Als grote mit
ticheit den dienre
gods te kennen sijn
eygen crancheit .

En in sijner crachte
of vdieneē geen betrou
wē te sette **W**ant dā
begyut die godlike
cracht by te wesen
als da' ontbreect die
menschelike vmetel
heit **E**n in dese we
ge d'eygenre aēmer
kinge voer vordert
noch meer die diepe
oetmoedich; die in
dē wege hier te voer
was begōuen wt
aēmerkinge d'godh
ker mogentheit .
Want in dese wech
verdriet den men
sche yet lange te me
ren in hē seluē wāt
hi ontfanget eē vre
selich; wt hē seluē
Als scē Anselmus
in dē boeck sijner ge

peynsen seet **O** wort
sijner benaunwingē
ist dat ic my seluē
aensie **W**ant ic en
mach my seluē niet
hyde **I**st dat ic my
seluē aen merke .
soe vneert my my
selfs aensicht **I**st
dat ic my seluen in
aen en merke / soe
bedruiget my myn
vdoemensse **I**st dz
ic my seluē sie / dat
is my een onvdrach
like vrese **I**n deser
vresen soe sal die me
sche haesten als hi
erst mach / te gaen
wt hē seluē / als hier
my volget / **Ten . v .**
seet hi gaet wt dē
seluē / als den wech
d' vskinge d'ys selfs

Hier af getuget lu
cas daer hi seet -
 Vanck wt en gaet
 van hier Die men
 sche sal gaen wt he
 selue dat is wt sy
 ue eygene syue wt
 alre menscheliker
 redē wt sozge en
 begeert alre dingē
 En sal geregeert
 werde nad' ewiger
 ewē gods Op dat
 hi seggē mach unt
 ten apostel ad phi
lippenus Vergeten
 de die dingē die ach
 ter sijn wt strecke
 ic my selue totten
 dingē die voer sijn
 Daer bydē dingē
 die acht' sijn van
 welke die mensche
 wt gaen sal vstaē

wozt dat die dingē
 die ond' geworpen
 sijn d' menscheliker
 ewē Mer biden din
 gen die voer sijn en
 die dingē die gere
 geert werde vand'
 ewiger ewē na scē
Augustinus woer
 de inde boeck vand'
 waerachtiger geeste
 licheit Desen wech
 heeft die he' geleert
 sprake de Soe wie
 nae my comē wil
 die versake hē selue
 Mer leyd' daer yser
 somyge die hoer ge
 brekē wael sien en
 en achtend' niet wt
 te gaen mer sy bly
 uend' gemuecht heb
 bende inden sonde
 en vgeten hore om

ganck tottē eynde
te brengen Da' ma
theus af spreect Gaet
wt hē te gemoet .
En die apostel ad
hebreos vermaent
ons sprekende laet
ons wt gaen tot hē
wttē tentē Dat is
nad' glosen witten
wil d' synlichheit .
En .vi. mael s
hi Ganck van di
seluē als den wech
d' v'sakinge alle
dier dingen die hi
di sijn hier af ge
tuget Matheus seg
gende Gaet en ver
woept alle dingen
die du hebt en ge
uet den armē En
Lucas seet Die niet
en v'saect al dat hi

besit hi en mach
mij Jonger uz we
sen En die dingen
die die mensche be
sit sijn dese En
ierstē est sijn siel
welck in dien dat
si dz leuē geest soe
salse die mensche
hozē in souuygen
pintē Dat ander
is dz eygen lichaē
wies gemack en
weelden die men
sche sal laten Dat
dorde sijn die oudē
die magen en die
werlike vriendē
dwinē al achtē la
tē sal Dat vierde
sijn die tyflike din
gen die oec moet sijn
te laten nade voer
sprokē worden .

73
Gaet en vcoept
 alle dingē **D**it sijn
 die dingē die die
 mensche en wā
 neer hi alle dese
 dingē om god laet
 dan gaet hi vā hē
 seluē **E**n mach
 seggen dat woert
 dat **N**icheas spāc
 Ic sal gaen berouest
 en bloet **D**at doerde
 deel des sermoens

Wilt na die dz
 die gelouinge sijn
 le of die heel men
 sche seluer gaende
 wt hē **V**inuds v
 sakinge sijnus ey
 gens wille | sijnus
 eygens sijnus | sijn
 ve eygenre begeer
 tē | en sijnre eygere
 redē **E**n sal oeck

gaē van hē seluē
 oinuds v sakinge
 sijnus selfs en atre
 dingē die hem niet
 toe en hoze **E**n aldy
 alle dingē achter
 gelatē soe hebbe hem
 alle dingē gelaten.

En dan en weet
 die mensche nā wā
 hi hē keren sal **D**an
 sprect god die da' is
 een leytsinā deser
 menschen **J**en · viij ·
 mael seggende **G**aet
 na my als dē wech
 myre nauolginge
Recht of hi opelyck
 seide **V**olcht myn
 voetstapē en dan
 soe en moegestu nā
 dwalē **A**ldus seide
 hi tot **p**etro **G**auck
 na my **A**ldus seide

In oec den anderen
jongere Coemt nae
my ic sal v maken
visschers d' mensche
Des gelycs seiden hi
Matheus volgt my
Want alle die volco
menheit eens korsten
leuens staet ind' nae
volginge xpi Als seē
Augustinus seet inden
boeck vande kersten
leue Te vgeests heeft
hi ene korste naem
die xpi n; nae en
volget En cyprianus
inde boeck vande .xij.
misbruykinge seet .
Nymant en wort
n; recht kersten ge
heye dan die xpo
inde seden medefoe
mich is Want dien
jongelinc die vraech

dē uadē wech d' vol
comenheit antwoer
dē Ihūs Wilstu vol
comē wesen Gaet
en vcoept al dattu
hebste en geuet den
arme En ghi sult
ene schat inde hemel
hebbē En comet en
volget my na Mer
hoe dat wi sullen
gaen nadē heer en
hē volgen daer is
voer af geseet inde
sermoen des vyften
sondachs na pyne
ste Ien .viij. mael
seet god Gauck tot
my als dē wech d'
beschouwige Mer
dat die gene die ach
ter gaet na yemant
die volget sijn voet
stappē Mer hi en

74
siet hē niet in aen
sicht **I**her wt wost
genomē dat onder
scheyt tusschen die
werkende en schou
wende menschen.
Want die Werkende
gaen achtē den heer
volgende die voet
stappē sijnre wan
deringe **M**er die be
schouwende gaen
totte heer beschou
wende sijn aensicht
Dat sinerlyck gesy
gineert was in **M**oy
ses **D**ie een syguer
was elc leuens. bey
de des werkenden
en des scouwenden
Dese moyses doe hi
den badt en senden
Thoent my die glo
rie als in erodo staet

En hem waert ge
antwoert **D**u sulste
sien dat achterste vā
my mer myn aen
sicht en moechstu
niet sien **B**idē achtē
ste werden verstaen
die dingē die toebeho
re den wikkende leuē
Mer bidē gesicht des
aensichts wost geno
mē die scouwinge
En al waert **M**oy
ses doe getweygart
dat gesicht des aen
sichts **N**ochtaus leest
mē tot anderē steden
dat die hē sprack tot
Moy ses van aensicht
tot aensicht als een
mensche pleecht te
sprake mit sinen
vrient **E**n dz **M**oy
ses aensicht vecht

was als gehoerut
vande' geselschap d'
wede sprake gods
doe hi was inder
schouwinge **Want**
he' waert geseet va
de' he' **Alint** op tot
my in de' berch **Siet**
en seide hi' **Alint**
acht' op na my **Al**
geschieden oec **See**
petrus doe he' tot een
re tyt die he' geseet
had **Sanc** achter
na my **Op** een an
der tyt doe petrus
den he' badt en sei
de' heer gebiedt my
te come totty **Doe**
antwoerde die hee'
Coemt **En** doe gick
hi totte hem op die
waterē **Siet** die ge
ne die altoes uade'

heer plach te gaen
Nu gaet hi wt sin
derlinger gracieu
totte heer **En** tot
sine aensicht dat de
scouwende mensche
toe behoert **Die** on
derrede die vloede
d' werelt onder die
voede voete hore
begeerten' en gaen
te schouwe dat ae
sicht des here' **En**
het is te wete dat
die iongere' meest
plouip ware en ou
wete de en onvolco
me' alsoe lange als
die heer lichaem hi
bi he' was totter
sepidunge des heyl
gen geest **Daer** om
thoende he' die heer
wench vande' schou

75
winge gods / and's
dan in synre ouer
formyngē / daer en
uam hyd' iz meer
dan drie toe **Eū** da'
om yt dat hi hore
voel eū oec die wil
heest geseet **Comt**
na my / of volget
my **Mer** seldē lesen
wy dat hi hi hore
enich geseet heest /
coemt tot my noch
taus tot eurre tyt
heest hys alte myl
delijck genoeft tot
hē als **Mathe'** ge
tuyget sprekende .
Comt allen tot
my die da' arbeyt
en belast sijt / eū ic
sal v v̄maken **Wat**
hi is bereet dē ge
uē die da' wael ar

beydē indē werken
dē leuen / wed' te v̄
maken indē scouwē
dē leuē **Waer** om da'
trouwelic toe tydē
sal elcke gelouinge ziel
dier gegeuē is te wā
derē in desen o'ganck
Op dz si seggē mach
dat woert mit scē
Iohānes **Ic** gae tottē
geue die my geseuyt
heuet **Sy** seet die my
geseuyt heest wt hē
o'minds d' scheypin
ge **Tot** dien gae ick
suckēde die schouwī
ge syns aensichts
Eū da' toe soe roep
se die bruydegō in
in cantica seggen
de **keert** wed' keert
weder simaunte
keert wed' keert

weder op dat wi
di sien mogē by de
ser sunamita die da'
beduyt wort alsoe
voel als geuangen
Iner in wort ver
staen die gelouge
siel die wilueer ge
uangen heeft ghe
weest oūmits den
sonde / doe sy is recht
en wāderde vo'
god / gaende indē an
dere boerseide wege
En nu is si gena
gen oūmits der god
liker myne **E**n da'
om soe roepse die
brudegom weder
en seet **W**ierwerf
Keert wed' om die
•m• wegen die sy
gewādert heeft
eet sy quam totte

staet des weges .
Want nae dien dz
si was gaende vā
god / was si gaende
in ho' seluen / ende
gaende van ho' sel
uē / en gaende na
xpm **E**n want sy
dese vier wege tot
sine behagen ouer
gegaen heeft **D**aer
om roepse die bru
degom mynlycke
tot hē / en seet vier
werue tot ho' **K**eert
weder **I**n seet / keert
wed' op dz wi di sie
mogen **W**ant die
bruydegō heeft ge
wecht ho' te sie / en
vā hoer gesien te
wden **E**n gebruyet
d' sprake voetre luy
de / recht oft hē is

genoech en wa' dat
 hys alleen sage **N**
 dat hi da' voel in
 beschuyt en seet dat
 wy di sien **D**at die
 vad' di sye die soen
 di sye die heilige
 geest dy sie **E**n alle
 dat hemelsche heere
 dy sye **E**n du di sel
 uen oec sieste. **D**ijn
 ene mensche di sye
En op dat wy dy
 allen sien **D**ie vad'
 sal di sien en **d**ijn
 memorie dy stercke
 de **D**ie soen sal dy
 sien en **v**lichten
dijn **v**stant **D**ie h
geest sal di oeck sien
dine wil siel ma
 kende tott' wyuen
Dat hemelsche heere
 sal di sien en **w**zi

vlydende / dattu dy
 selue sieste / **d**ine toe
 comende val te ver
 hoeden **G**od danba
 te wesen en **w**z toe
 te gene **d**ynre doech
 den of crachte **D**ijn
 enen mensche sal dy
 oec sien **h**e o' inudo
dine exempelē siuen
 quade wech te laten
 en gods **w**ken in
 di groetmakende.
Van allen dese seet
Origenes aldus **E**n
 ierst vande vader
 en vande soen en vā
 den heylgen geest .
Het is een gesicht vol
 weelde der memorie
 die gesterat is van
 de vad' / des **v**stanto
vlicht vande soen
En siue wil **v**sielt

vandē heyligē geest
Vandē hemelschen
heere ist openbaer/
want ist dat si hem
vblidē vand' bekeeri
ge des sonders hoe
voel meer vbliden
si hē vand' na vol
ginge alsoe groter
volcomenheit. **M**er
van dien dattu di
seluē siet / siet. **V**age
nis. **N**iet en seg ic
dattu die dingen siē
sult die di nū aen en
gaen. **M**er ghy sult
di seluen aensien.
O myn zuel ist dat
tu di voerhoedest
dattu niet en val
ste. **I**st dattu weder
geues danck dūē
schepper daer om
dattu wael op ghe

richt staet. **I**st dat
tu dūē scepper dyn
goede werke stade
lyck toe geuest dy
veroctmoedigendē
Dan sietsu alre
bestē di seluē nae
myne duncken.
Vandē enē mensch
seet hi het is een
en nū die leechste
aen merkinge des
geens die siē wil.
aen te sien den ge
nē die waerlyck
penitencie doet.
Want oirunds die
gesicht seer openba
lyc gevondē wort
exempel des navol
gens dat een lich
teude werck is en
seer te v'wonderen
Sū nyemant die

penitencie doet te v
sinade **Gen. 11.** seet
god Gaet in my, de
wech d'geesteliker v
enichinge **En** merck
dz die siel in allen
hoze voertgange ge
rust en heeft moge
vynde **Oec** is inde
wegen d' schoonvri
ge die ind' tyt seer
coze duert, en laet
nae hoer grote on
rustich; des gemoets
hent dat si weder
coemt **Mer** in de
sen wech daer die
siel gaende in god
comet tot horen be
gine, daer vint si
rust **Want** als wi
sien in allen gescha
pe dinge, dat sy na
tuertlyck is en ruste

97
vo' dz si come tot
hore ~~begine~~ begine
Daer hebbē wi ere
pel af vandē wat
dat minnermeer en
rust eert wed' coemt
tott' zee **Oec** vander
sone die is en rust
tot dat si comet totte
punt hore bevoerm
ge **Noch** voel meer
is dat ind' redelik
sielē, die om dat si
gemaect is naden
beelde gods minner
meer ruste en mach
eer dat si veycht
wort is horen be
gine **als** seē **Augustij**
seet inde boeck sijne
buechte **Heer** du heb
ste ons gemaect tot
di, oirunds impren
tunge dyns beelde.

En onse hert is on
rustich tot dattet
comet en wed' rust
in di **T**ot deser ruste
in te gaen vmaent
die pphet syn ziel
sprekende in dē psal
Keert di myn siel in
dijn rust want die
heer heeft dy wael
gedaen **W**ant doe
die pphet hoerde
in den geest dat die
heer der sielen seide
Gaet in my **E**n hi
wist wael dat daer
alleen rust is ende
and's nergent **S**oe
vweeten hi syn siel
gehoersam daer toe
te wesen **M**er hoe
die siel in sal mogē
gaen in die rust en
in dit begīne van

welke sy wt geulo
te is **S**oe is te wete
dat die siel heeft ge
weest van ewichheit
voer ho' scheppen
se in god nae forme
like wesen en een
int god in dē wese
Mer daer toe soe en
mach sy uz weder
come want dat
is omogelyck der
creatuere die voert
gebracht is / dz we
sen d' tegenwoerdig
weselichheit in; god
benicht te werden
in dē wesen **N**och tās
begeert die redelike
siel mit hē veremicht
te werde na moege
liker maten **W**elke
veremigte is ouer
in dē dē werke der

78
myne In welken
die gene die daer
mynt vernicht u
wort mit dien dat
hi mynt. Want
die myne als Dyo
misius seet Is doen
de ene ouergaenck
Want sy ouerfornt
den mynende in
dat gene dat hi
mynt. En hier af
spreet oec seer Johā
nes in sijne epyste
le God is die myne
die daer bliuet inder
myne die bliyst in
god en god in hem
Giet nu aen die
maeyer hoe die
siel gaet in god en
in hē bliuet. En o
te bewysen die vol
come verrynghe soe

doet hi dat toe. En god
in hē. Want ten wa
geen volcomen verry
ge d' sielen mit god
waer si in god en
god niet niet hoer
Hier af soe spreect
die waerheit seluer
Soe wie mi vleysche
eet en mijn bloet
drinck die bliyst in
my en ic in hem
Welke materie v
treckende is. berna
dus op cantica daer
hi spreect. En wilt v
des niet v wonderē
Want hi eet ons
En hi wort van
ons geeten. In die
dat wi sijne my
ne naerre werden
toe gewoecht. Want
anders en worden

wi iz volcomelyck
mit hē veremicht
Want ist sake dat
ic eet ende iz en
werde geete **S**oe
schynit hi te wesen
in my mer ick
noch niet en bē in
hē **I**st oec dat ic
werde geete ende
niet en eet soe schynit
hi my te hebbe in
hē mer ic en heb
bē niet in my **E**n
dan en soude niet
wesen een volcomē
beyunge **M**er ist
dat hi my eet op
dat hi my heb in
hē **E**n hi van my
weder geete wort
op dat hi si in my
Da' is dan een ge
heel vaste te samen

knopunge **W**āmer
hi in my en ic we
der in hem wesen
sal **E**n hi seet een
exempel in gelike
dingen **N**ochmans
niet ouer al ind
gelyck indē god
liken wesen **A**ls
waer die soen alsoe
indē vader dat die
vader iz en waer
in hem **O**f waer
die vader alsoe in
dē soen dat die soe
iz en waer indē
vad' dat waer
een onvolcomen
beyunge **M**er
want my die soen
is indē vad' ende
die vader indē soe
soe en yser niet
dat in welke die

29
benynghe ontbreect
Mer die vad' en
die soen sijn waer
lyck een **E**n die te
geliken vand' ver
eyngē d' sieleu mē
god seet **Bernard**
voert **D**ie siel vā
welker goet is god
aen te hangē / die
en sal mē vmoede
dat si hē volcome
lyck vernicht is / tē
sy dat sy ho' geuoelt
bluende in hoer
en ho' in hem siet
dat si also een ge
heytē werde mit
god **A**ls die vader
en die soen een sijn
indē seluen wesen
Al ist dat die geue
die god aenhanget
een geest wort mē

god / nochtans en
mogen wi niet een
wesen mit god / als
die soen is mitte va
d' **W**ant hi seet **I**ck
en die vad' sijn een
Mer wi sullen een
geest mē hē wesen
ist dat wi hē aen
hangē mit mynē
Hier om als die soē
seet **I**c bē indē va
der / en die vad' in
my / en wi sijn een
Aldus oec die men
sche die ind' mynē
is die mach oeck
wael seggen **I**c bē
in god en god is in
my / en wi sijn een
geest **E**n dese beny
ngē mit god en maect
mē die te samē stocti
ge d' natuerē / mer

dz ouerdragen des
wille Dit sijn ber
nardus woerden
Hier om roept god
die siel tot deser v
enige sprekende
Gaet in my Ende
oudraget seer wael
op dz woert dz die
heer **M**aria mag
dalena toe sprack
als Lucas getuget
Gaet in vrede n.
Want uergent en
is vrede dan in
god die onsen vrede
is Die die twee din
gen een gemaect
heuet Als die apos
tel seet ad ephesios
In welke vrede die
mensche gaet in
desen leuen / ouer
unds ene vofmaect

d' glorien En in de
sen vrede geue ons
die prince des wre
den also hier te gaen
ga dat wi da' in
moete ouer wan
dere totte ewigen
vrede d' hemelsch
stat Ih: km wies
eynde gheset is in
vredē Op dat wi
dat niet en gaen
in vredē / mer ewe
lyck rustē in vredē
Da' die pphet af
seet In vredē en
in dat sehue sal ic
slapē en rusten
Want voert aen
seet die geest dat
sy sullen rustē vā
horen arbeit Des
gūne ons **I**hus
xps wies stede in

vredē is gemaect
 En wies woningē
 in syon is **Dē** berch
 der hemelsch' schou
 wingē **Daer** hi
 regneert mitte va
 der en den heyligē
 geest **In** die onge
 eynde werelt der
 werelden **Amen**

Op'tē xv. sōndach
na pynsten aēest
Joedanus sermoen
Dat ierste deel

Sweet tē ierste
 dat ryck gods
 en syn gerechtich'
 En alle dese din
 gen fullē v toe ge
 worpē werden
Matheus int .viij.
capittel **Het** is te
 weten, als Aristo
teles seet **Dat** da?

is een eynde d'goe
 der dingen, daer
 alle die ander toe
 geleyt werde **Wēle**
 eynde alre meest
 woot is aen te denē
 ken en te sueken.
Want da' in staet
 die salicheit d' men
 schen **Want** ken
 nisse en suekinge
 des eynds, dz helpt
 seer tottē regement
 des menscheliken
 leuens **Hier** om ist
 dat onse behoud' in
 desen tegenwoerdigē
 ewangeliē begeren
 de is al onse leuen
 wael te ordineren.
 En tottē rechtē schul
 digen eynde te schic
 ken **Soe** leert hi oō
 vo' alle dingen te

suekē dat ryck gods
dat da' heeft die re
den des leste eyndes
Welck eynde voer
wort gedacht alle
der andere dingen
Als die tytlike din
gen dat die geordi
neert werde tot dus
dangen goedē ge
schieten eynde **En**
dz bewisen die vo'
sproken woerden
da' geseet wort **Sue**
ket ten ierste dat
ryke gods **In** wel
kē woerde ons .ij.
dingen vo' werden
geleect **Ten** ierste
die ierste aendacht
des leste eyndes als
da' wort geseet **Suect**
ten ierste dz ryck
gods en sijn gerech

ndē
tich; **Dat** and' is
toe gaenlike siche
kinge dier dingen
die tot dien eynde
diene als hi voert
seet **En** alle dese di
gen sullē v toe ge
worpe **Vande** ier
sten is te weten dat
dz ryck gods is dier
hande **Dat** ierste is
by ons / of wi sijn
da' in **Dat** and' is
byue ons **Dat** dor
de is bouē **Dat** .ij.
is dz ryck d' steyde
der kerckē **Dz** and'
is dat ryke d' gra
cie **Dat** derde is dat
ryck d' glorie **In**
welkē god regneert
mit sijnē heyligen
En een pegelyck
van desen is te ierste

te siuekē **W**ant vā
den ierste wort ge
sproke in scē **Matth**
ewangeliē Die soen
des menschen sal sijn
engelen seyn den en
die sullen vsgaderen
van sine ryck alle
schandē **W**elc woēt
als **Gregozij** seet
men in geurewys
vstaen en mach vā
der hemelsch' glorie
Want in dz ryck
der saliger en mo
gen te mael geen
schandē geuonden
diene vsgaderen
sal **M**er dat ryck
der hemele wort
geheytē dese tegen
woerdige kerck.
Van welker twee
dingen te merken

81
sijn **D**at ierste is hoe
dat in desen ryck schā
de of dwalinge ge
uondē en mach w
de **D**at and' is wa
in dat ppertyc ghe
merct mach werde
dat wesen des ryck
Vandē ierste is te
wete dat inde ryck
d' kerken sijn men
gerhande manyerē
d' mensche **A**s ma
theus daer af getu
get sprekende **D**at
ryck d' hemelen is
gelyc der segen die
geworpē wort int
meer vergaderende
van alle manyerē
der vissche als scē
Augustinus seet **S**oe
heest die kerck goe
den en quade sterck

en crancke **E**n en
mach niet wesen
sond' crancke noch
oec sonder quaden
dat wael beteykent
is in hē peters scyp
ken **D**at niet allee
in hē en behelt pe
trus mer oec die
wils Judas hier o
wt dien deel daer
die kercke cranckē
heest soe werden
schandē in hoer
geuondē en soe
mach si dwalen
En si dwaelte te
hoert als te sprekē
vande sinderen en
quade menschen
Want elc quaet
mensche is onwe
tende en in dwalē
ge **M**er vande deel

d'goeder en d' sterck
dat is d' volcomen
der mensche **S**oe en
mach die kerck niet
dwalē noch in hoer
en mach geen scan
de geuonden wer
den **W**ies schult is
dit anders dan dz
si geregeert wort
wan god als ysai
as seet hoer ont
fermer salse rege
ren en sal hem
druckē geuen van
d' fonteyne en daer
om en mach hem
niet ontbreken
als Dauid seet
Die heer regeert
my en my en sal
niet gebreken **E**n
hier om wort die
kerck genoemt dat

ryck gods **D**at al
 soe is te verstaen
 en is dat een yeghe
 lyck volcomē men
 sche inder kercken
 is en sal mogen son
 digen **M**er want
 die kerck seluer is
 en mach dwalen
Die vmer in somm
 ge gelouinge men
 schen altoes unbe
 ulect bliuet **W**aer
 om dat si wort ge
 heyte een maget
 die geen vleck noch
 rympe en heeft
Selyck als ind' tyt
 der passien xpi ind'
glorioser maget **M**a
 bleef geheelheit alle
 der heyliger kercken
Vandē anderē is
 te wete dat dz wese

der onbeulect kerckē
 wort sinderlinge ge
 merct in twee dingē
Als in volcomē ver
 enyngē des geloues
 en d' mynē **E**n vol
 comē navolgen des
 leuens xpi **I**c seg ten
 wiste dat dz wesen
 des ryck als der on
 beulecter moed' aen
 wort gemerct in
 volcomē venyngē
 des gelouen en der
 mynē **W**ant die
kerck wort geheyte
 een v'gaderinge der
 gelouinger mensche
 veremicht inden ge
 loue en ind' mynen
Als mē leest in Decre
 to **W**aer om die co
 nick des ryckē bidt
 seluer voer syn gelo

inge en voer die
kerke sprekende **Ick**
en bid niet alleen vo
dese / mer oec voer al
le die gene die ouer
vonds horen woerden
in my gelouē sulle
Op dat si al een sijn
gelyck alstu vader
in my byt. en ick
in dy **E**n dat in de
ser verenynge des
geloues en d' myne
dat ryck d' kercken
staet / bewysst ons
die apostel d' tot die
van ephesien daer
hi dese verenynge seet
te wesen eenhij des
geest sprekende aldā
West sochtuoldich
te houdē eenheit
des geest in dē bant
des vrede een lichaē

en een geest **I**soe
als ghi geroepē sijn
in enē hope in uer
roepinge **E**en heer/
een geloue / en een
dope **D**aer die apos
tel voel eenhij noet
die da' horen tot deser
verenynge des ge
loefs en der volco
mend' myne **W**t
welke die merke
lyck volget dat die
kerck die wi sond'
triuuel gelouē te
wesen heyllich / en
die niet en mach
dwalen **D**aer om
niet een en heytet
om dat si in eenre
stedē is beslotē / als
te romē of te **I**hstā
Want die apostel en
seydē niet een romē

of enyge and' stedē
 Mer hi seet een ge
 loue Maer af ber
nardus seet inden
tractaet vande cre
do d' apostelē Wi seg
gē Wi seggen dat wi
 gelouē in die heylige
 kerke Dat is in die
 kerck die daer heyl
 lich is en geteyn
 En̄ met alleen in
 enē deel bestote der
 werelt besloten Als
 die conuente sijn d'
 kettere mer alre
 wegē wt gebreyt
 Gelyck als ind' sy
 guere xpi Jacop
den patriarch ge
 louet was Ghi sult
 werde gebreydt tot
 ten oesten tottē wes
tē tottē supde ende

tottē noerde van deser
 kerckē spæct Hugo
indē boeck vande .ij.
sacrament Die kerck
 is dat lichaem xpi
 leuende gemaect oū
 mids den geest En̄
 veremicht ouermids
 eentre gelouē En̄ heyl
 lich gemaect oūmids
 der mynen Des lich
 aemus leden sijn alle
 gelouige menschen
En̄ al een lichaem
 om den enen geest
 en̄ dē enen geloue
En̄ gelyc als inden
 menschelike lichaem
 elke leden by sonder
 hoer eygen officie heb
 bē En̄ nochtans een
 pegelyc n̄ en weret
 hē seluen alleen mer
 alle den geheelē lich

aem Aldus ist oec
in dē lichaem der k-
kerken want da-
sijn wydt gedeyft
die gauen d' gracie
En nochtans dat
een vegelyc heeft
dat en heeft hi n-
z alleen tot hem sel-
ue Want al ist dz
die ogen alleē sien
nochtans en sien
sy niet alleen tot
hoers selfs behoef
mer des gebelen
lichaems En des
gelycs ist oec van
dē anderē synen.
Aldus ist oec vande
leden d' heylig' ker-
ke Hier om soe w-
z mēsche die vdiert
heeft die gawe gods
die sal wetē dat sy

hē n- alleē toe en hōt
al heeft hysē alleen
Hugo Hier om wā-
neer du kerstē wer-
des soe wortstu een
lit xpi / deelachtich
gemaect den geest
xpi Wat is dan die
kerck dan die voel-
heit d' gelouger of
der gemeyne koestē-
heit Ten dordeu
wort aen gemerct
dat wesen d' onbe-
ulecter kerckē / en
volcome na volgm-
ge xpi Want dat
geloue sond' myne
en sonder werken
is sonder forme En
dat geloue sond' wēk
is doot voer god.
als seē Iacop seet
En aldus die veyn

ge des gelouē en der
wijnen / in welken
die kerck staet / en is
n̄ sond' werck **Wa**
om yemant te v̄geefs
kersten heyt te we
sen / of vande r̄yck
xpi / ten sy dat hi
ouerunds dē werke
volge die voertstapē
des leuēs xpi **A**ndes
en mach hi niet koef
ten geheytē werden
dan by ene toenaē
Waer af set sē Au
gustinus seet inde boe
ke vande kersten le
uē **N**iemant en v̄
criget enige name
sond' sake **S**al yemant
geheytē werde eē
schoen maker / sōe
moet hi oec tē w̄ste
schoenē maken **O**ff

671
sal hi geheytē wer
dē een sunt / of een
ander werck w̄est
van ey enyge conste
off des gelycē **E**nde
voert seet hi **M**et dus
dangen exampelen
bekenēn wi dat geen
naem en sal wesen
sonder daet of bewi
singē der werken
Mer elc name sal
wesen wter daet
en wten werken
Hier om sōe v̄criget
hi te vergeefs den
name d' kersten h̄
die xpi niet en
volget **W**ant wat
batet dattu heytes
dattu niet en byt
en v̄criget mit on
recht eens anders
name **M**er beger

stu kosten te wesen
soe sulstu mit recht
doen die dingen die
der kerstenheit toe be
hoere / soe mogestu
di dan dē name aen
neme hoe sal die kos
stē werde gehepten
In welken geen
werk en is d'kerf
tenheit **E**en kersten
name e is een nae
der gerechtichz / der
goedertierheit **D**er
geheelz / der v'dul
dicheit **D**er eysheit
der goddiensticheit
Der oetmoedichz / en
d' onoeselheit **E**nde
hoe sulstu di desen
name bercrygen
Odi da' mede besud
dē ghi die van aldy
voel dingen n; een

en hebt **voert seet**
hi **D**ie is kerstē die
den wech **xpi** sijns
leuens pynt te wan
dere als hi gewand't
heest **E**n dē arbeyt
xpi in allen dingen
na te volgen / als ge
screuē is **D**ie seet dz
hi in **xpo** bliuet die
sal also wanderen
als hi gewandert
heest **I**n is eē kerstē
die dach en nacht
god dient **D**ie sond'
af laten sijn gebodē
ouidenet **D**ie arme
wozt d'werelt op dz
hi in god ryck wer
den mach **D**ie oud'
dē mensche wozt ge
rekennt sond' glorie
op dz hi glorioes
schynē sal vo' god

en vo' die engelen.
Die in sijne herte
n; en heeft ruyge
geueynstheit **W**ies
siel sympel is en ou
beuleet **W**ies conf
ciencie gelouich is
en puer **W**ies ge
moede te mael in
god op gericht is
Wies hope al in god
is **D**ie meer begeet
hemelsche dingen.
dan die eersche **E**n
die menschelike din
gen vsmaet, op dz
hi die godlike dingē
vercrigen mach.
Alle dese woerden
spret Augustinus
Want xps seluer
roepende is scē **M**a
theus en die ander
discipule tot desen

85
ryck en sprack vol
get my **J**h̄ petrus
indē persoen alle d'
apostele glorieert
hē te wesen van de
sen ryck sprekende
Siet wi hebbe alle
dingen acht' gelate
en sijn di na gevolcht
Bewysende dat in
dien volgen staet
volcomenhe; d'kerkē
Indē strydt wesen
de **W**aer om hi
voert seet, vragē
de vandē loen **W**at
sal ons da' voer wde
gegeuen **E**n die be
houder antwoert
In die my gevolcht
syt sult sitten op
die .xij. stoelen en
oedelen die .xij. ge
slechten van Isrl.

Of hi seggen woude
Ghi sult vander
strydend' kerckē ou
wde geuoert totter
segenechtend' kerckē
Daer ghi inz my
sult oerdele. en inz
smy sult regnerē
En dit ryck gods
sullen wi suekē vō
alle dingen **I**n d'ē
hande wys **E**n
ierste nad' letter
Des sinergens als
wi op staen sullen
wi ierst sueken die
kerck **D**aer ysaias
af seet **M**ijn ziel sal
di begerē ind' nacht
en myn geest in
die pureste myns
herten **E**n ande
re die gebode gods
en die insettinge d'

heyliger kerckē stade
lyc te houdē als **S**a
lomo seet **E**n laet inz
die etwe d'ijre moed'
mer byndt die stade
lyck in d'ijre herten
En doerde dat exem
pel des leuens xpi in
alle sine werken aē
te sien als **M**oyfes
in exodo seet **S**iet
en doet naden ex
empel dattu opten
berch is bewyst
Dat/ander deel des
Suet ten sermoēs
ierste dat ryck
gods **D**at and' ryck
gods is bynen ons
En dat is dz ryck
d' gracie daer seē **L**
cas seet **D**at ryck
gods is byne v **V**an
welkē ryck d'ze d'ni

gen sijn te merke
Een eerste welc
 dat die coninclike stoel
 gods is inde ryck
 der sielen **E**en ande
 ve wat god doet in
 dien ryck **E**en dor
 de hoe ho' die ziel heb
 be sal in dien ryck.
Handeersten mo
 gen wy seggen dat
 die coninclike stoel
 gods ind' zielen is
 dat ouste dz yreste
 en dat edelste des
 herte van dien co
 ninclike stoel mach
 me vstaen dz inde
 dorde boeck d' con
 gen staet **Salomo**
 heeft he seluen doen
 make ene groten
 coninclike stoel va
 elpenbene **E**n dien

het hi cledē mit fyne
 goude Welken stoel
 .vi. gradē had aen
 elke syde daer me
 mede op clam **E**n
 dat ouerste des stoels
 was rout va acht
 om d' leuyngē wille
En da' ware twee
 handē aen elker syde
Een die hielt dz suttē
 als ene loen stoel.
En twee leuwe ston
 de byden handē hel
 pende dat sitten ond'
 setten **E**n .xij. cleynre
 leuwe stonde op die
 .vi. gradē **D**esen co
 nincs stoel beteykent
 geestelike dat ouerste
 des herte In welken
 die ewige soen gods
 wad' manere eens
 conincs he gewerdicht

te sittē als in enen
ryck **Welcs** conincs
stoel wael heyt te
wesen van elpenbe
nē om dat schynsel
d' reynicht en die
blyuckinge d' cuyshz
die in alsoe dangere
sielē geset wort **Wat**
als die gloze sprecet
soe is dz elpen dierē
gebeente ond' alle
vieruoetige beesten
ahre cuysten **Deck**
is dz elpen been seer
cort en blanck dat
ter toe wort gegene
d' schemelheit en d'
cuyshheit **Want** van
soe dangere sielen
wort gesproken in
canticis **Dine** lichaē
is elpenbenich **Dese**
conincike stoel heeft

hi doen deden mit
goude want als die
gloze seet soe doet
god die claerhz sijre
glorie in alsulker
sielen schynen **Die**
routhz des stoels vā
acht beteykent die
rust des ewigen
soen gods die in al
sulker sielen begeert
te rusten **Als** in pro
ubys staet **Mijn**
weelde sijn te wesen
mittē kindere der
Die handē die da'
hieden dat sitten
beteykent die troes
tuige d' godlik hul
pen die alsulken
siel outhoude heeft
alsoe datt' die ewige
soen gods in ruste
mach **Want** anders

en soude die gesca-
pe geest in hē met
hiden mogen den
ewigē god ten wā
dat hi wort gesteret
vand' cracht des ou-
ste **En** dat wort be-
teykent hiden twee
leuwe by elker sy-
de hant **Want** een
leuwe dat alre sterk-
ste diere is **En** die
ziel en soude niet
mogen ontfangē
noch behouden in
hoer den ewigē soē
gods si en wort ge-
steret vander hant
der godliker sterch-
Vrempel ind' ma-
get maria doe sy
vraechden hoe sal
dat gescheen **Ant-**
woerde ho' die en

07
gel **Die** heylige geest
sal van bouē in di co-
mē en die cracht
des alre ousten sal
di om schijnē **Desen**
coninckē stoel mach
wael groet geheytē
werdē **Want** hi in hē
outfanget den grote
coninck coninck dien
die hemelē niet en
mochten begripen
Die cleyu leuwekens
op elken graet om
den opclijmer te o-
houden is die gaue
der stercheit **In** vy-
werke des heiligen
geest sond' wies hul-
pe nyemant dese gra-
den op clyuen en
mach **Des** coninck
stoel had in grade
aen elke syde alsoe

datmē aen beyde sy
den op clam by .vi.
graden **E**n alsoe
ware da' .xij. gradē
en .xij. cleyure leu
wē op elckē graet
een **B**y welke gra
dē genomē werden
die volcomēheyden
alsoe daniger sielen
die da' werdich is
op te clymen tot de
sen conuulike stoel
des ewigen soē gods
ind' sielen **D**ie ierf
te .vi. graden der
volcomenheit wden
genomē vandē deel
des werkeuden le
uens die da' geeyst
werdē ind' sielē **E**n
die and' .vi. graden
wden genomen van
dē deel der kēnisse of

der schouwige van
dē deel des werke
den leuens indē ge
nē die op clymen
willen tot desen co
nuulike stoel **D**oe beho
rē hē .vi. gradē toe
der volcomenheit
Die ierste graet is
vgetelicheit d' tythikē
dingen **W**ant het
en is n̄ genoech die
sielen die tythiken
dingen te laten
mer sald' oeck ver
geeten / op dat sy
seggen mach mit
ten apostel **I**ck v̄
geet die dingen die
voer geleden **D**aer
mē bydē dingen die
acht' sijn v̄staet die
tythike dingen / en
bydē dingē die vo'

88
sijn vstaetmē die
hemelsche en ewige
dingen **Daer dauid**
van spreect **Vergeet**
dij volck en dz huys
dijns vaders **Die an**
d'graet is te wande
ren en te begeren
tottē ewigen hemel
schen dingē en goe
den **Want** ten is der
zielen nū genoech dz
sy den iersten graet
der vgetelhz d'eyth
ker dingē op clyt
Ten si dat sy oec op
clyne dē anderen
graet tottē ewigen
dingen **Want** die
apostel doe hi gesect
had **Je** vgeete die dy
gen die geleeden sijn
Doe seiden hi da' toe
En wt streck my

tottē dingē die vō sijn
Daer om in desen
graet na see August
woerde die siel met
en wort gehouden in
den schoet d' mensche
liker te meesterchap
die desen graet op cly
met **Mer** sy pynt hō
met voertgaugē der
reden totter ouerster
en onwandelbare
ewen **Waer** om dat
woot is den op clym
mer hē te hoinweta
aen die clyne leukēs
Die dorde graet is
een geheel ond'wer
pinge ond' god **Want**
da' by wort gemerct
dat ryck gods inder
sielen **Als** dat die men
sche al geheel en alinge
sy te make god ond' ge

wozpe en die nedste
reden der ouerster
En dat d; lichaem
ouder werde gewox
pen den gebodend;
reden **E**n dan die
ne alle creatiuren
dier sielen **N**och gee
creatuer en mach
alsulck; sielen trec
ke of dwingen te
sondigen **I**nde per
soen dier siele spreckt
die apostel tot den
romeyne **I**c ben des
seker dat noch doot
noch leue noch eny
ge ander creatuer
ous en mach scheidē
vand' mynen die da
in xpo ihu is **D**ie
my graet is een
vestinge in god al
re hopen en troesti

gen **I**n dien graet
alle dat die siel vā
god scheidē mach
dat is ho' een pijn
Want dier sielen
iz alleen met en
lust te sondigē / mer
oec v'drietet ho' en
vruer yt ho' pyulge
Tot desen graet was
se Augustin geco
me doe hi sprack
inde boeck syne
briechten **N**ay my
hageden al dat in
der werelt dede
en het was my seer
swaer oitunds d; n
ve sueticheit **E**n d;
hi seyde dat was
mogeliche want die
desen graet op d; m
me setten al horen
troest in god **E**n

da' om ist seker dz
alle v'genckelike
troest afkeerende
vā god dier sielen
pyulyc is **Want**
scē Augustinus s
indē seluē boeck **Al**
le oueruloedicheit
die du myn god is
en byt. die is my
armoede **En** oec al
sodangen siel in
diē graet. en wort
van genē⁺ die ver
trauckelyck sijn ge
quelt. **Noch** vandē
doot der lieuer vāē
de. noch van eny
tegenheit. vā wel
ke die mensche d'
werelt v'stoert ple
gen te werden **En**
want al den hope
der sielen in god is

+ dingen

89
So en mach hō geen
druck^x dan dz gene x ^{lyden} **En**
dat hō van god v'
uerre mach **En** in
alre bedwessenisse
mach si seggen mit
Dauid den pphet
Heer myn god en wer
de is gewerret van
mynē aenschyn in
mijre hulpe **Die**
v. graet is vrolicht
indē druck **Want** al
sulker sielen vandē
druck is alleen niet
bedroeft en wort.
mer oec t verblyde
Jude **Juden** persoen
alsulker sielen **seet**
die apostel ad roma
nos **Wy** gloaceren
in droefenisse. wete
de dat droefenisse
weret v'duldicheit d'

proeyninge **E**n die proe
uyngē werct hope
Wandt die apostelen
bedruet en in liden gē
geu vroelike vanden
aensicht der richters
En des gelijcs vint
men vanden mar-
telare en vā andere
heyligen **M**er di
mochte seggen **H**et
was den martelare
licht inden liden te
vblyde **W**ant si niet
en twiuelde hem
die croen bereyt te
wesen **M**er wi ind
dwoefensse te vbly
de en onsiachheit de
ser werelt is seer
swaer en recht on
mogelyc **D**aer op is
te seggen **D**at een
mensche in myne

willike liden en sal
druck of liden van
god dan van yemant
anders om god -

Want die martelars
ledē vande tyrānen
tormentē om gods
wille **E**n die dingē
die ons werden ge
daen vanden geue
die ons bedrucken •
die comē ons van
god als seē **A**ugustinus
seet opten • xxxi •
psalm seggende •

Niet en segt in diue
gemoede waerlyc
god en acht niet die
menschelyke dingē
Noch en segt oock
niet dat heuet my
die diuel gedaen
Mer te male weder
om keert die geeseli

ge tot god **W**ant di
die duuel uezē doet
hi en v̄henget/die
die macht van bo
uē heeft **E**nthe tot
ter pijnē als des
bosen **O**f tott' coz
re rien als des soēs
Want het is van
god als van euen
medicus of eue ar
fater die da' wt
sijnde die wonden
des sieken tot ghe
sontmakinge/en w̄
tott' dodoot **D**ie
vi. graet is een
wijnlyck aenhan
gen gods om hem
seluē **A**ls wāneē die
siel god aenhanget
met om dat sy yet
van god dat buten
god is v̄dieuē mach

90
Ner want d; selue
datt' is god aen te hā
gen goet is als sē
Augustinus seet **J**ude
voerseiden graet wort
geset hoe die siel bli
delijck druck tydet
om dat ewige loen
Ner hier en heeft
die siel op geen din
gen op gesicht dan
alleē totten goede d;
god selue is **E**n dat
in eenre manieren
tott' w̄uē der sal
ger inde vad' lande
Die god w̄uē om
hē seluen wt alre
herte wt alre ziele
en wt alle crachten
Alsoe datt' uezē is in
hē dat daer niet en
tijut **E**n oec die siel
in desen vi. graden

geset mynt god also
om god **W**t alre
herten: wt alre sie
len en wt allen
crachten: alsoe voel
alst mogelyck is in
deser tyt **E**n die ziel
in desen graet mach
sonderlinge seggen
Dyn ryck toe come
ous **V**and' ander
syden als oimids
der kēnisse of der
schouwen schouwi
ge clyntmē op op
totten conuulcken
stoel des ewigen
soen gods: oimids
vi. and' graden
Den ierste graet
is een wed' trecke
d' synen totte yreste
Als wāueer die siel
ho' aftrect van syn

like dinge van bu
ten: en keert ho' tot
te inwendigen **E**n
desen graet was
in moyses doe hi
syn scape gedene
had totte yreste d'
woestmē: en sach
den doerne bossche
borne **A**s in erodo
staet **D**en andere
graet is oideucki
ge der godliker din
gen en inde lichte d'
natueren **A**so voel
als yemant ymach
wt natuerlike din
gen **d**a' **D**auid vā
seet **D**ie gedachten
myns herte syn al
wes in dine aefichte
En want die ghe
dachte ontbreect: ten
sy dattet geholpen

werde van god. da
om seet hi voert.
Heer myn hulper
en myn vloesser
Den derde graet
is dat beeldelike ge
sicht. oimnds wel
ke dat yemant ont
deet werde hemel
sche vborgen dingen
boue der naturen
in beeldeliker gedaen
ten. in gestort of v
cregen oimnds der
gracien gods. In wel
ke sc̄e peter gesche
den doe op hē viel
die ougancle des ge
moets. als in actib⁹
staet. En Johānes
in apocalypsi nade
woerde Augustin⁹
op genesi. Den. iij.
graet is een vsten

91
delike gesicht. en dz
oimnds sieulike ge
daente. **A**ls wāneer
yemant vlicht wort
vā bymē te bekēnē
enye dingen. die
nochtans is en gae
bouen die mate der
natuerliker. **D**kemissen
Den. v. graet is
oec noch vstandeli
ke gesicht. Mer dat
is oimnds vstande
like gedaenten. En
desen graet behoert
toe den engelen. van
natuerē. En hoert
toe d' sielen. xpi we
volheit der gracien
Die hi had van be
gyue sijnre ontfene
kemisse in hē setuen
in geplaut die ge
daent alre dingen.

Dw. vi. graet is
een eenfornige ves-
tunge des vstantes dz
te mael gepuert is
van allen mateerli-
kē dungen Van alle
fantasien en gedae-
ten in een oerspron-
gelyc begyne d' ewi-
ger vonden En tot
desen graet en clyt
mē niet op dan in
eenre ruckinge alst
geschieden van pau-
lo en moyses nae
scē Augustinus wo-
dē Op dese .vi. gra-
den staen .xij. clep-
ve leinwē op elken
graet twee Daer wi
by vstaen die .xij.
artykelen des korste
geloue Of die .xij.
vruchte des geestes

In welke die ziel
nider schouwinge
godlyck geleert wort
wort En voel god-
like heymelicheidē
vden der sielen ge-
openbaert Welke
die ierste .vi. gra-
den werde genome
byd' rechte hart d'
godheit Ende die
ander .vi. byder
luchte hart d' meuf-
heit Overmits wel-
ke grade alle god-
like schouwingen
geschieden **Dat doe**
de deel des sermons
Sweet ten ierste
dat rijk gods
Een anderen
mael salme sien
wat god in desen
conickken stoel doet

der sielen En daer
 af mogen wi seg
 gen dat god die va
 der daer baert sine
 enyge soen hi schiept
 hemel en eerde en
 voersiet en besocht
 die siel daer Ic seg
 ten ierste hi baert
 de soen want die
 soen wort alsoe ge
 bore vande vader
 dat hi nochtans nu
 mermeer wt en
 gaet vande vader
 mer hi bliuet altoes
 inde vad' Want
 die vad' en heesten
 us eens ongaende
 gewonen mer hi
 wynt altoes onwa
 delbaer Want wae
 die vad' is da' wynt
 hi den soen Ic hi dan

inde conichke stoel d'
 sielen soe wynt hi da'
 den soen En want
 god die mynende
 siel die da' gesicht is
 totte schouwe des ewi
 gen soen gods Na die
 dat voer geseet is sie
 telic aengedruet sine
 vadersliken hert ou
 mds inwendige om
 beuanginge en seer
 sueten inghyden En
 in dier indrukinge
 of in dier inghydinge
 Soe wort die siel vuyt
 baer en ontfanget
 den soen in dien dat
 hi in dier sielen gebo
 ren wort En in dier
 geboerte soe in stont
 die vader en die soe
 dier sielen den heyl
 gen geest En dan soe

woert die siel bekennen
de als Iohanes getu
get Die heylige geest
die troest hi sal val
le druck leere En al
soe ontfinget die siel
alle druck vande va
der Hy heeft alle druck
inden va soen Ende
sy bekenet alle druck
inde .ij. geest van
deser geesteliker ge
boerten des soen gods
machte vstaen dz
daer staet inde psal.
Ic heb di huden ge
wonen Ten andere
mael seg ic dat god
inde coninclike stoel
der sielen scerpet he
mel en eerde en alle
creatuere En dz woert
aldus geopenbaert
Want god die vader

oimds dien seluen
woerde sprack hem
selue en alle crea
tuere als Anselm
seet dat die vader
sprekende die soen
he seluen sprack alle
creatuere Ende dat
woert had die pro
phet inden geest
ghehoert doe hi sey
den God heeft eens
gesproke dese twee
heb ic ghehoert Want
dese .ij. als den soen
gods en alle creatu
re heeft god die vad
rens gesproke als
in ene enyge woer
de Ten derde mael
seg ic dat god inde
coninclike stoel der
sielen voersiet en be
sorchet dier sielen.

93
En dat bewyft seer
suntig Hugo aldus
spreekende v sueticly
myre sielen en licht
myre ogen wat
sal ic di wed' geuen
En vtellet da' voel
waeldade gods by
soud' en seet da' vot
Sekerlyck my dinnat
waner ic sijn out
fermenisse by my
aen merke Ist geoe
loft te seggen in een
re maniere Soe en
doet god anders n
dan hi voersiet my
salicheit En ic sie he
alte mael alsoe beco
mert tot myre hoe
de recht of hi alle
ander dingen vgete
had' en myre al
leen woude aendec

ken Atoes bewyft hi
he my tegen woerdich
Atoes byedet hi hem
setuen my bereet
Werwaerts ic my kee'
hi en laet my niet
Waer ic ben hi en
gaet niet van my
Dit sijn die woerde
van hugo Ten dor
de mael is te besien
hoe die siel ho' hebbe
sal byuen hoer selue
tot horen conuick
Daer af is te weten
dat sy te iersten en
voer alle dinge sijn
ryck sal sucken als
hier gesect wort Sue
ket ten iersten dat
ryck gods En dat
m. my. manieren
Ten iersten false
dick tot hem gaen

oivinds den gradē
die voer geseet sijn
Daer van seet die
ppheet inde psalm
Vaet tot hē en ghy
sult vlicht werden
En anderē soe sal
die siel hē bewyssen
onderdanicheit. en
hē te mael onder ge
wozpe sijn Als dat
sy niet een ogenblic
ho' en sal af neygen
van synē geboden
En dat is volcomē
oud'danicheit die be
ter is dan offerhan
de **E**n. iij. sal sy be
kenen al ho' goeden
van hē te wesen. ge
lyck die gene do die
ontfangen heest sijn
goet van sinē leen
he' Want wat wi

ontfangen hebben
dat hoert god altoe
En wi en mogen
ous te mael da' nē
af aen trecken. als
ons eygen. anders
dan onse sōdē. Na
dē woerde Dzer des
ppheetē **O** Wat dijn
verderfens is alleē
woty **M**er dñ sa
licheit wt my.
En. iij. sal sy
die eerste vruchte
die tiende. en die
trybiyt alle hore
werke god beralen
Alho' werken hē
toe geuēde. en we
d' in hē te storten
Ist dat wi beden.
slapen of eeten. **O**f
wat wi anders doe
niet en sullen wi

94
dz doen om ons ge
mack of oerber / off
nutticheit / mer tot
tē loue gods **R**echte
of wi niet en waach
ten ons selue / mer
alte male hē **N**adē
woerde des psalms
Niet ons heer niet
ons / mer dine naē
geest glorie **D**eck soe
machme seggen
Dat soe wannē
die siel van beyden
syde desen gract op
gedoymen is **S**oe
come te gader indē
ousten graden vol
come myne vande
werkende leuen
En opgetogen te
wesen indē ousten
des gemoets vande
beschouwende leuen

En dan wort die
siel vhoert in horen
gebeden gebet dat
sy lange gebede heeft
seggende **D**ijn ryck
come ons toe **E**n hō
wort vint datt na
volget indē ps: iiij
Dine wil geschic
oec ind' eerden als
indē hemel **E**n dan
aensiet die ewige
soen gods die siel in
myuliken gesicht
sittende indē sine co
nūchken stoel wouē
de ind' sielen herten
En als sy dat ver
neent soe mach si
sprekē **I**c ben gewot
van mynen **A**ful
kē woude outspruck
die salige Augustinus
doe in sprack Du heb

ste doerschoten mij
hert mit dyne my
ne **E**n dan spane
die ziel den boech der
mynen en schiet in
dz hert des ewigen
soen gods **E**n als
die soen gods dat
voelt soe mach hi
spreken dals daer
staet in canticis
Du hebste gewont
mij hert in een dij
re ogen **W**ant die
ziel heeft twee ogen
Dat een te sien die
ewige dingen dat
and' te schicken die
tytlike dingen **M**er
dat and' en wondet
n; dat hert des bru
degoms mer alle
sijn crachte te sien
sijn ougegaen in dz

ierste en da' in v
sauent / op dz die
braydegom mit die
oge wde geschoten
Of anders die ziel
heeft twee oghe
Dat een d' mynen
dat daer wout
dat hert des soene
gods **D**at ander
oge is dat oge der
scheuwinge dz ou
derfuet die woude
mit sijn gesicht van
oud' in tredende in
die vborgeth; gods
En aldus soe wort
volmaect is in ons
dz ryck gods **D**at
dozde ryck gods is
boue ons en dat is
der hemelscher glori
en **T**ot welke xpus
ous noedt setgende

95
Comt ghi gebene
dide nins vaders
ontfanget dz ryck
Dit ryck sullē wi
niz recht voer alle
dingen sieckē **Want**
het is dat alre ou
uloyeuse dat alre
gemuechlicste dat alre
duerachtichste **En** een
begeertlyck eynde al
le der andere ryckē
Als scē **Augustinus**
seet in den boeck vā
der stat gods **Daer**
sal wesen al dat mē
sal mynen **En** niz
en sal mē begeeren
datt' niet wesen en
sal **Mer** al datt' we
sen sal dat sal wese
die ouerste god en
dat ouste goet **En**
dat alre salichste le

uen en alre gemuech
licste de gemoede
Daer sullen wi den
dencken en sien **Wy**
sullē sien en myne
en louen **Besiet** wat
ter wesen sal in den
eynde sonder eynde
Want welc is anders
onse eynde dan te
comē tot dien ryck
wies geen eynde en
is **Mer** om soe suet
ten iersten dat ryck
gods **Tot** welken
ons moet brengen
die conuick d' conu
gen die da' leest en
dat ryck besitende
is **En** regneert hi'
en inder ewichheit
Opren **En** soudach
meester **Jordanus**
sermoē dz ierste deel

Een groet pphē
te is ond' ons
op gestaen Lucas
int. vii. capittel Se
neca in eentre Episte
len begrevendē te v
heffen die edelheit
des gemoets sprect
aldus **V** mensche die
natuer heeft di die
dingen gegene u.
Welcke dingen ist
dattu die niet en la
tes. du sulste geprese
wden gelyck god.
Mer gelyck en sal
di n̄ maken dat
gelt. want god niet
en heuet gelt noch
cledinge. want god
bloot is. noch dat
gerucht of toenbaer
heit. want nyemat
en heuet god bekent

Al ist dat voel luy
den van god qua
lyck v̄worden. **M**
dat en sal n̄ onge
prijncht blyue. **D**ie
schaer d' knechten
Noch die gedaente
noch die crachten
en mogen dy god
maken. **W**ant ist
dattet gemoede gro
te is. recht en̄ oeck
goet. **H**oe sulstu dā
dat gemoede and's
heytē dan god ge
herbercht inden
menschelike lichaē
Die sijn die woer
dē Genca **W**t wel
ken woerden wi
mogen v̄gaderen
drie dingen die d̄
gemoede godfor
nuch make. als d̄

96
tet sy recht / groet
en goet **D**at dorde
van desen wort ge
noch besloten inde
twee iersten **W**ant
een groet en recht
gemoede en mach
niet wesen ten sy
goet **W**ant bi dien
seluen dattet groet
is en recht / soe vol
get daer nae dattet
goet moet sijn .
Want nade woden
bernard⁹ **D**ese twee
groot en rechte vol
make die reden
des godlike beelde
inder sielen **J**ot wel
ken dingen te ver
staen is te weten
dat Bernardus si
op cantica in etie
sermoen vander

na sibheit d' sielen
en des soen gods .
Su bewyft da' dat
aldusdange na sib
heit daer in staet dat
die soen gods uniter
zielen vereenicht is
Want in hem sijn
weselyc en tegenwo'
delyc die volcomen
heit des godlike
wesens **A**ls waerheit
wysheit / en deser ge
lyck **M**er die ziel is
geschape naden beel
de gods . **W**ant si is
begripelyc en begee'
lyck dier dingen .
Die begripelychheit
bewyft ons die groet
heit dier sielen **S**u
die begeerlich; die
rechtheit / want see
Bernardus seet Da'

by is die siel groet .
Want si is begeerlyc
en begripelyc der
ewiger dingen. **E**n
daer bi is si recht
Want sy is begeere
de d'ouerste dingē
En daer by is si me
de deelachtich des god
liken beelids. **S**c̄e au
gustinus seet **D**a
by is die siel een
beeldt gods . want
sy is sijne begrip
elyc en mach sij
re deelachtich we
sen. **H**ier om nae
desen twee . als
groot en recht wort
aen gemerct die
godforinchheit des
gemoets. **D**ie sunte
Bernardus heyt
die siel. **E**n **s**c̄e au

gustinus noemtse te
wesen dz gedanck
En hier wordet
genome voer een
als vo' dz beelt der
sielen . welker in
onser natueren is
beters en is . **n**a
sc̄e **A**ugustinus wo
den **I** hier om sijn
twee dingen by
welke gemerct wort
die godforinchheit
des gemoets. **D**at
werste in die groeth
die da' staet in be
gripelycheit der
ewiger dingen .
Dat ander is die
rechttheit d'ouerst
dingē. **E**n dese twee
werde groet geseet
indē voersproken
woerde. **D**at werste

92
in dien dat daer
wort geseet **E**n
groet **ap**heet **D**at
ander als hi voert
seet **I**s op gestae
ouder ons **I**her o
dat ierste in welkē
wort aen gemerct
die godforrnichheit
des gemoets / offē
die gelychheit des
gemoets mit god
Dat is groetheit
in **w**elker die siel
begripelyck is der
ewiger dingen / d;
is alre wesenlychheit
ker volcomenheit
gods **E**n dese groet
heit des gemoets
mach **w**den ghe
merct in desen din
gen **I**en ierste in
dien dat dat gemoet

de is begripelyck al
re volcomenheit
des godliken wesens
Als d' wysheit / der
wetentheit / d' veer
sichticheit / d' regee
vinge / d' machten
En der heerlicheit
ouer alle dingen
die da' sijn byden
mensche / en der v
standelheit **w**ant
doe vander makin
ge des sinenschen
getractiert **w**aert
sprack god **l**aet
ons maken den
mensche na onsen
beelde en onser ge
lykenisse dat hi bo
uen sy den visschen
des meers / en den
vogelen des hemels
en den beeste d'eerde

En dat wort gespro-
ken inden psalm.
Wat is die mensche
dattu sijns gedach-
tich bist / en des me-
schen soen dattu he-
vandes **G**hi hebt he-
gemeynt beuede-
den engelen / naet
glozen en in; eere
hebtu he gecroent
en hebt hem geset
bouen die werke
dyner hande Alle
dingen hebstu ge-
wozpe onder syn
voeten **E**n ande-
ren machme mer-
ken die groetheit des
gemoets **D**aer in
dat die vstantnisse
gelegē is **I**n dien
dat die verstantnis-
se is een gelycheit

alles dinghes Ende
in hem houdende
die gelycheit alles
dinghes **E**n niet son-
derlinge dit of dat
Want die weder-
wozpe des vstants
is alle dinc mit
gemeyn te spreke
En daer om soe
noeme die grieke
de mensche My-
crotopannus dat is
die myne werelt
En aripenna seet
op dat boeck Arif-
totiles geheytē
Saphisita Dat vol-
comenheit d' rede-
liker sielen is dat
si werde een ver-
standelike werelt
En daer in hoer
werde bescreuen

die forme alles ding
 ges / hent sy volco
 men **werde** **wat**
 in ho' is geschiede
 misse alre dingen
En dat si dan also
 oughe in een ver
 stendelike **werelt**
 in gelikemisse syns
 wesens alder we
 relt **En** see **August**
spreekt dat die rede
 like siel is gelikemis
 se alre dingen **En**
 dat is datt' geset
 wort inde boeck
 der **wysheit** Datt'
 alle dingen inhou
 heeft wetenheit d'
 stemen **En** dorde
 so wort gemerct
 die groetheit des
 gemoets **Daer** in d'
 dat gemoede is en

Wort benaemwet in
 enyger stede of tyde
Want dat gemoede
 also tegenwoerdich
 byc he becomert is
 euen dreck datt' is
 ou d' meere / of te
 getwoerdich vo' den
 ogen **En** wandert **wer**
 also nutte geledeue
 of toecomende din
 gen gelyck als of sy
 tegenwoerdich wa
 ren **Als** see **August**
 vclaert inde tiende
 boeck synre biechte
Daer hi aen mer
 kende was die groet
 heit syns gemoets
 ald' sprekende
Groet is die cracht
 d' memozen **D**un
 god alte groet is sy
 want si is oeydelijc

Wie is gecome totte
gronde da'af **E**n
dit is die cracht des
tijns gemoets **E**n
toebehoert myne
natuerē **E**n ic selū
en begryp niet al
dat ic ben **I**her om
is dat gemoede hē
seluen te hebben **i**
na nauwe dattet
niet en begrypt
Waer dat is dat ic
ben **I**s daer yet bu
ten hem dat iz in
hē en is **N**eemt hoe
comet dan dattet
dat iz en begrypt
Iher om opzijt in
my oen grote ver
wonderinge en v
scrickinge heeft my
begrepen **D**ie men
schen verwouderē

die hoecheyden der
bergen die grote
al vloede des meers
Die breede neder
vallinge des waters
d' vloeden en die
wythet der woest
zee **D**en oghaick d'
sterren **E**n late hē
selue en en vrou
derē hē iz vā hem
seluen **W**at ist al
le dingē die ic seg
ic hebse gesien iz
te ogen **M**er ic en
can anders iz ge
seggen dan die ber
gen die vloeden d'
waterē **E**n die se
ven die ic gesien
heb en die woeste
zee die ic geloue
te wesen **I**en wa
dat icē van byne

99
sage in myre me-
morie in groter
wythent recht of
icse van byuen sa-
ge Nochtans in die
te sien en heb ick
uz in getogen doe
icse sach mit myne
ogen Noch die din-
gen en sijn uz byn-
ne mer ho' beelde
En ic heb bekent
wat my in gepret
is En wt welken
sijnen des lichaems
En en draechse uz
alleen mer die on-
gemeten begripelic-
heit myre memo-
rien En hi spreckt
voert en by brengt
des gelycs in van
allen dingen die
da' bekent werde

oumids den vzen
cousten Groet is die
cracht d' memorien
O myn god ic weet
wat vreselik' druck
dattet is Want si is
diepe sond' eynde en
meichuoldich En
dit is myn gemoede
en dit ben ic selue
hier af spreckt yfido-
rus O mensche wy
v'wondert ghi v va
die hoecheit d' sterre
en die diephent des
meers Mer gaet gy
in v selue inde af-
gront d'ns gemoeds
en v'wondert di of
ghi moecht Hier o
die pphet baruch v'
wonderende die groet-
heit des gemoeds
na deser driehande

aen merckinge
seggende V ysrahel
hoe groet is dat
huys gods Dat is
tekenoede in wel
ke god wort geher
bercht als Jeremias
seet Eu hoe gewel
dich is die stede sij
re besittinge Mer
yemant mocht vra
gen waer af is on
se gemoede alsoe
danck in groetheit
in begeerlycheit
vo' and' creatuere
Daer machme op
antwoerde dz die
redelike creatuer
die vstant heeft vor
del da' in heeft vo'
and' creatuere die
beneede ho' sijn Wat
die creatueren sijn

voert gebrocht tot
t' gelikenisse der
forme die in god is
Eu hebbē ho' eyge
formen na god da'
si na gemaect sijn
By soud' sijn si vā
een gescheyden ind'
uatuere in sijn
linger gedaenten
Mer die redelike
of vstendelike cre
atuere in dien dz
hi soe is soe heeft
meer god tot een
re gelikenisse dan
enige forme die
in god is Want
die vstendelheit in
die datse soe is en
is n' gesindert tot
die of tot dat Mer
tot allen dingen
als Aristoteles seet

100
Die mensche is in
eenre wys alle dy
geu. **E**n in genesi
staet **G**od heuet ge
scape den mensch
na sine beelde / en
laet tott? gelykenis
se enyger formen
die in god is. **M**et
en seg ic dat die
mensche geen for
me in god en heeft.
Mer dz die vsten
delike creatuer
met en wort ge
sindert tot enyge
formē als ander
creatiere. **M**er
si om vat in eenre
wys alle formē na
der gelykenisse gods.
Da om seet scē Au
gustinus. **O**nse ge
woede of onse siel

wort godfoerlich /
van god soub enyge
creatiere. **M**er op
dat wy ons keeren
tot zedeliker leer / so
mogen wi seggē / dz
soe wāner dese groet
heit of begrypetichs
des gewoets volcu
melke volmaect
wort. **D**an wort dz
gewoede godfoerlich
en in eenre wys god
gemaect. **E**n dz mach
wesen in deurhan
de merkinge d' groet
heit voerseet. **E**n
werste wort die groet
heit des gewoets
gemēet volmaect
by vsmadunge alre
tythiker dingē om
god. **W**aer dan dz
gewoede soe edel is

dattet is begriypende
die godlike volcomē
heit waer om het
bouē alle creatuerē
is Soe sal dz gemoede
bomwerdē besuēt
te werdē in snode
dingen **E**n dit is ee
edel houerdie **W**ant
dz gemoede wort be
suēt mit allen v
liken dingē in dat
sy ho^{er} afkeert van
god als **sc** Augusty
seet **v**and^{er} nuttich
des gelouē Die vlec
ken sijn dat yemat
enyege dingē mynt
behauen god en
behauen tgemoeede
Semca seet **A**l wist
ic wel dat god my
sonde vgeue en die
mensche in en soude

7 v. sielen

wedten **N**ochtaus
soude ic my schame
te sondigē **E**n dat
om die lechheit der
sonde en om edelhe
des gemoets **E**n hi
af sprect **B**ernardus
op **c**antica **H**oe voel
meer dat dz gemoe
de sijnē edelen oer
spronck bekent also
voel te meer schynet
hē te hebbē een one
del leuen **E**n alsul
ken edelen gemoede
mach wael groot
heytē te wesen **S**em
ca seet **D**en is geen
druck groot inden
menschelike dingē
dan dat gemoede
dat grote dingē v
smaet **V**andē ande
rē wort die groeth;

des gemoets vol
 maect vinnids hat
 leydinge alre crea
 tuere in god **E**nde
 want dan dz gemoe
 de alle dese dingen
 hout als voer seet
 is **S**oe salt alle din
 gen aen nemē tot
 sijne stichticheit.
Als aen merkende
 is in allen creatur
 re dz edelste datt
 in is **A**l ist dat ee
 pegelhe creatuer
 soungē gebreckē he
 wet **N**ochtaus heeft
 een yegelyck crea
 tuer yet volcomies
 en edelheit in hem
En alle die dingen
 die da toe hore der
 edelheit die sal dz
 gemoede van dieu

creatuere af trecke
 tot sijne mitticheit
Want om hē alle din
 gen gescapē sijn.
 welck openbaer is
 by tebrēngē by alle
 creatuere **B**estūen
 de vande mynste en
 suetste **W**ant sol sa
 lomou leert ons dz
 wi wysheit sullen
 leere vande myrke
 sprekende in pro uer
 bys **G**aet ghi trage
 mensche totte myr
 ke ende leert wysht
Want het bereyt hē
 selue die spysē in de
 somer en vergadet
 in de bouwe tyt dat
 bet des wynters etē
 sal **A**ldus sal oec doe
 die mensche als die
apostel sprect ad gala

thas Die wile dz wi
de tyt hebben / soe
laet ons dat gode doe
So mogē wyt nama
els vnydē in sijnre
tyt te meye Voert
exempel indē leuwe
ryck en andere vo
gelen die vroeck des
smorgens singen lo
uende hore sceppe
Adus sal die meu
sche oec doe Des
ghelyc soe vnytwē
in elcken creatiue
enye goetheit wt
welke ghi moecht
trecken exempel d'
stichticheit Want
een yegelyck creatū
oimids sijre natuer
liker werkinge schijnt
toe te spreke den me
sche of sy seggen wou

den Wy hebbē v ex
empel gegewe doet
oec also In dier wy
sen sprekē alle crea
turen / als scē Au
gustin seiden in den
boeck sijnre biechten
Doe hi vraechden
vā god / wie hi wa
en sprack voert
Ic heb d'eerde ge
vraecht of si god
waer Mer sy ant
woerde / dat sijn is
en waer Ic vraech
dens d'zee En sy
antwoerden my
Suetē bouen ons
Ick vraechdent den
hemel / sonne ende
mane / en de sterre
En sy hebbē geroe
pen mit grot' stem
me In heeft ons al

len gemaect **Voert**
 spreck **scē Augusti**
Mij vrage is mij
 aendacht / en hoer
 antwoerde was ho
 gedaente **En** gelijc
 als da' een yegelijc
 creatiuer bewisen
 de ho' onvolcomē
 heit heeft geleert
 god te sieken bouē
 ho' **Als die pphet**
inden psalm spreck
 alle creatiuerē nodē
 di tottē loue gods.
 sprekende **Louet dē**
heer ghi vande he
mel Louet hē indē
hogen **En** also spra
 kē die kynd' indē
 ouē des vuers **Be**
nedyt dē heer alle
wken des heeren.
Ien dorden soe

wort dē graet des
 gemoets volmaect
 ouermids stadig' ge
 hoednisse d' godliker
 dingē **Want** dan dz
 gemuede oimids d'
 memorien / als voer
 seet is mach hebben
 die tegenwerdichz
 gods en alre dingē
 oimids horen ghe
 daente / die dz gemoe
 de nochtans vscheydē
Soe salt voel te meer
 pijnē te hebbe die te
 genwoerdichz gods.
 die da' alleen mach
 vinnallē dat gemuede
Als scē bernardus
 spreck indē boeck sign
 re gedachte **Dat** die
 siel is gods begripen
 de / en sy mach wael
 becomert wden nuz

alle dingen **M**er is
en mach sy v̄vult
werdē daer mede
Want dē genē die
god begrypē en
mach geen d̄nck
veruullē dz myre
is dan god **A**ls sē
Augustinus in dē boeck
synre b̄chte sp̄cct
Doe hi in alle crea
tuere god gesocht
had / en hē ten leste
vant in synen ge
moede **D**oe sprack
hi **D** schoenheit ick
heb di lact gemynt
En siet ghi waert
bynen / en ic socht
dy b̄uten **W**anneer
ick di aen hangē
we alle myre her
ten / dan en sal my
tot geure tyt droef

feruse of arbeyt we
sen **E**n myn leue
sal wese leuende en
vol van di **E**n die
geue die ghi v̄vult
die op heft di van
allen rouwē **E**n
want ic dyns niet
vol en ben / soe ben
ic my seluē eē last
En aldus ist open
ba / hoe die groedh
des gemoets vol
maect wort / da' dz
gemode godsoemich
van wort **E**n da'
bi wordet genoemt
een groet ppheet .
Want een ppheet
wort gēheitē een die
die dingen voersiet
En aldusdange
gewoeden schynen
na te wesen / die dy

gen die van hoere
 natuerē veer sijn
 van begripelicheit
 des mensche, als vō
 bewijst is **O**p aldus
 dange gemoede u
 oūmits dē dze vol
 makingen vō seet
Schynet veer te staē
 vandē gemeynē le
 uē d' mensche, recht
 vhoget in sonderli
 gen voordel, also dz
 god oec da' in geher
 bercht wort **W**aer
 om oec dusdangen
 grote gemoede wael
 wesen mach die sacl
 des auontmaels wel
 toe gemaect **daer**
Lucas af spreckt **I**n
 welke god hē gēw
 dichte te wescappē
Waer vā **bernard**

seet op cantica **I**n
 breetheit des herte
 dyns gemoeds, soe
 bewijst een grote
 cammer off sacl des
 auontmaels, wael
 toe gemaect **D**ie siel
 is seker sach in
 welkē die heer alful
 ke rust vint **E**n hi
 en sal hoer n; mo
 gen weygeren die
 rust des hemels **O**
 wat groter breethz
 der siele is dat **W**at
 groe' vroude der v
 dienten is dier siele
 die daer wort geuō
 dē vdelhe outfangē
 de in ho' die godlike
 tegenwoerdicheit
En vā alfulckē ge
 moede machmē be
 quamelyc seggen dz

woert eens groet
p̄pheet **N**a dien dz
ter geseet is van
groetheit des ghe
moets als daer hi
seet **E**en groet pro
pheet **D**oe volget
daer na te sien vā
der rechticheit des
gemoets **W**ant hi
sp̄rect **I**s op gestae
ouder ons **W**ant
op te staen is dat
hem een richt en
recht op staet **E**n
dat heyt recht te we
sen wies myddel is
ongeluck en is den
eynde **W**ant dan dz
gemoede van sijnē
bestue is van bouē
en gaet in dz selue
als in sijnē eynde.
Doe is dat gemoede

recht dat hem af
scheydet van allen
dingē die v̄gancke
lyc sijn recht als
van ongelucke mid
dele **E**n op gericht
aen siet die ewige
dingen **V**an deser
rechticheit des ge
moets suldi hebbe
hier nae mid ser
moen des naesten
sondachs **C**lymt op
Mer nu laet ons
bidden dē he^r **J**h̄m
xp̄m den groten
propheet die op ge
staen is ond' ons dz
hi onse gemoede op
richten wil van de
sen v̄ganckeliken
dingen tott' ewig
volcomenre rechtis
die hi seluer is **D**ie

gebenedyt is inder
ewicheit Amē **Op**
ten xvij. soudach
weest Jordanus
sermoen Dat ier
diensste deel.

Ucluynt op **Lu**
cas iij. viij. capit
tel Want die vriet
scap pperlyck is on
d' den gelyken als
Aristotiles seer in dē
boeck ethycorum
Hier om sal die vriet
scap te wesen ond'
den gelike naeden
woerde tulyus **Dz**
die hoge dingen is
den gelyck den lee
gen **Als dat vand'**
sydē des odyten sy
gewōdigunge d' ver
uederinge **En** van
d' syden des leegen

104
sy gewōdigunge d' v'
hogingē **Want** dan
god souder eyude bo
uē gaet dz gemoede
Sal dan tusschen
hem wesen een re
den d' vrientschap
soe moet wese van
gods syde bouē gaen
de gewōdigunge der
vuederinge **En** vā
der syde des gemoets
grote werdich ma
kinge d' v'hogingē
En elc van desen
heuet begrepen dz
voer sprokē woert
op dattet sy eē woert
gods totte gemoede
Vrient cluynt op **Ic**
seg vrent om die
ongemetentheit der
godliker waedaet tot
ons **D** wat grof ge

werdigunghe gods ist
Dat die scpper den
creatureren En die
he' dē knecht hem
gerwerdicht te hebbē
tot ene vrient Voet
seg ic Clynt op.
Want het is te ma
le een grote verho
ginge des gemoets
dattet op clynt tot
god **H**ier om indē
vōsprōkē wōden w
dē twee dingen ge
merct **D**at ierste
is dz sond'linge toe
ueygen gods totten
gemoeve **D**at and'
is dē saligē voert
ganck des gemoets
tot god en tottē oū
ste dingen **D**ie ierste
bewyst die groetheit
d' godliker gerwīgū

ge als dz hē god
gerwōdicht dz gemoe
de tot ene vrient te
hebbē **D**at darr ge
merct wort in die
woert **V**rient **D**a'
ore die apostel vā
seet **I**n heeft hē sel
uen ver oetmoe
dicht aen nemēn
de die forme des
knechts **O**p dat si
waerlyc ond' een
mochte wesen een
redē d' vrientscap.
Dat and' is die be
wisinge der rechtig'
d' s'cheppenisse des
gemoets datt' na
tuerlyck sal op cly
mē tot siue oerspōe
Dat beteykent wort
in die dz in seet Cly
met op **I**n een vā

Moyses boeckē ge
heytē Numeris
staet dz god tot moy
ses sprack **S**tynt
op indē berch aba
rym dz is indē ou
sten gauck **W**ant
dz opchynē des her
ten tot god in dese
leuē en is n; dan
eē ougtauck **E**n in
desen op chynen
wozt volhuact die
rechticheit des ge
moets des sinensche
Van welke geruert
• wort indē sermoē
bandē sondach vo
ledē **E**n hier in v
uolcht **V**andē ierste
is te wetē dat tot
getwarig; vrient
scap behore viere
hande werkinge

105
Die ierste is ont
deckinge d' heyme
licheit / want **J**uly
seet indē boeck van
d' vrientscap **W**at
is suet / dan te hebbe
enē vrient met wel
ken ghi alle dingē
als wilty seluen
doet of sprekēt **E**n
dit werck d' vrient
scap thoent ons xps
sprekende in synen
yongere **I**c heb v
vriendē geheytē.
Want alle dingē
die ic gehoert heb
van mynē vader
die heb ic v cindich
gemaect **D**at oud
is oudlinge gemeyn
scap des leuens -
Want aristotiles
seet indē boeck Eth

corū **H**et hoert den
vriende toe alle d' in
gē int gemeyn te heb
bē **E**n dz alle vrient
scappen sijn sullen
in gemeynheit **W**d⁹
heest xps stadelyck
int sine Jongeren
een gemeyn leue
gchader **A**ls sine mach
vriende doergaende
den text des ewan
gelys **D**at dorde is
in ede fornicus; off
eendrachticheit des
wille **w**ant **J**ulius
spreekt **H**et hoert de
vriende toe ene wille
te hebbe **E**n een vrient
is my een ander ic
Als hi seet **D**ie vrient
scap vmenget also
die gemoede d' vrien
den / dz vā twee by

na een wort **E**n
En een philosophe
spreekt wat vrient
scap is / en seet -
Vrientscap is een
siel te hebbe in me
ingerhande lichaeme
Als xps oec heest
geseet sine Jonge
Ghi sijn myn vrie
den doe di dz ic v
gebiede als **J**ohan
nes getuget **D**at
vierde is een ondu
linge medelyden
als **J**ulius p **W**at
mach alsoe groten
vrucht wesen in de
geluckigen dinge
Als dat ghi hebe
ene vrient die da
af vblit geluck
ghi v verblides
En oec tegenheit

en dyn vdract mit
 dy is lidende **Hier**
 af psprect xps als
Johannes getuyget
Meerre myne dan
 dese en heeft nye
 want dan dat hi
 sijn siel set vo' sijn
 vriende **Mer** wat
 na Aristotiles wo
 de die vrientscap
 geboude wort an
 nuds gelijchheit des
 schuldigen wedge
 uens voer die ont
 fangen dingen
Als dz die gene die
 da' myne wed' wort
 gemeynt **En** want
 dan xps heuet be
 wynt dz hi vrient
 scap tot ons heeft
In desen .iii. voer
 seden manyen **Goe**

fulle wi he' weder
 bewysen vrientscap
 in desen vier w'lan
 ge der myne **Den**
 erste fulle wi onse
 heymelich; he' ontde
 ken **Dumts** bloter
 belyngte onser sonde
Want al sijn he' die
 verborghenheiden
 ons herte bekenet
Nochtans fulle wy
 he' onse sonden ont
 decken ind' brechte
 als of hise us en wist
Op dz wi mogen
 seggen intten pro
phet **Mij** oublyue
 heb ic di bekenet ge
 maect **En** mijn ou
 rechtidich; en heb
 ic voer di niet vbor
 gen **Je** heb gesect ic
 sal tegen my setuen

den heer belien mij
ongerechtigheit. **E**n
ghi hebt vergeuen
die boesheit myner
souden. **W**ant daer
by wden ons onse
souden vgeuen dat
si hem ondeckt wer
den ind' biechten.
Dec seet die pphete
Untdeck den heer di
ne wech. **W**i sullen
oec god openbaren
die heymelicheit on
ser werken die wi
doen sullen. **E**er wy
vet doen als **Johas**
leert. **B**ide den heer
dz hi dine wech stue
in alle goede werken.
En alle dijn rade
moete blyuen in he
En andere sullen
wi mit god gemeey

scap make indē le
uen. **D**innds heyl
ge godachten goede
wke en ymige
gebede. **O**p dat al
onse leue wde ge
stuert uadē exem
pel sijus h. leuens.
En alsoe werden
wi gemeey mit
he inden mede le
ue. **Als hi selue seet**
Ic heb v exempel
gegeue dat is also
te verstaen. **V**etlyck
als v gedaen heb
dat ghi oec also doet.
Want alle dz leue
xpi ind' eerde on
nids d' menscheit
die hi gedragen he
uet is gerweest ee
leerunge der seeden
en d' doechden als

107
scē Augustinus seet
indē boeck vander
waerachtiger gieste
licheit. **T**en dorden
sulle wy onsen
wille medefor
tinch maken sinē
wille. **W**ant ist dz
die vrientscap die
da' is een sedelike
doecht. **D**a' die hey
denische meester af
gesprokē hebben.
Dat dz gemoede d'
vriendē also vere
nichte dat vā twee
een wort. **G**oe sal
die vrientscap d'
wāre mynē gods
voel meer mogen
doen. **D**ie da' mede
fortinch maect on
sen wil den god
like wil. **J**a te ma

le onfortinch den onsen
indē sijnē. Als paulus
spreet ad corinthios
Soe wie god aen
hanget onnds dē
lyne der ware
vrientscap die daer
is onnds d' mynē
die is een gēest
in god. Eū nae scē
augustinus woerde
Goe worde die my
ners onnds d' mynē
nē vrencht eū van
tween worden sy
een. **T**en vierden
sullen wi medelidē
hebben mit sijnre h.
passien. **W**ant ist dz
wi medelidē hebbe
mit onse vrient die
da' tydt vo' hē seluē
Hoe veel meer sulle
wi dan medeliden

hebben mit onse vrient
die daer lidet in vo' he
seluen / mer vo' ons
Alsullke vrient was
die apostel doen in
sprack ad galathas .
Ic ben mit xpo aen
den cruce gemaect
Mer leyde voel men
sche sijn ondanckbaer
dier groe' vrientscap
pe xpi tot ons en
en hebbe geen mede
lide mit he **A**ls se
Ieromus beclaecht
en seet **A**lle creatie
ren hebbe medelide
in xpo in sijne pas
sien **D**ie soune waert
vdonckert **D**z vertryck
besiden **D**ie stenen
schoerde **D**ie godine
des tempels waert ge
deyt **D**ie grauē wor

de geopent **A**lleen
die onsalige mensche
en heeft geen mede
lide vo' welke xpo
nochtans alle lide
woude **M**aet alleen
en sullen wi medely
den hebbe in sijne
passie / mer oec sul
len wi geeren wat
lide om xpo **A**ldus
sullen wi hebben
gedaen die apostele
daerme af leest in
actibus **D**ie aposte
len gingen vbliden
de vande aensicht
des heracts / want
sy werdich waren
om de name ihu v
suaetheit te liden
Waer by sy gepneest
sijn te wesen waer
achte vrientē gods

Want van hē leest
mē in enē sermoen *
Dit sijn die secreters
en vrienden gods die
vsmaden die gebode
der princen / en v
dient hebben die
enige louē **Hy** w
dē sy gecroent en
ontfangen dē zegen
Iher om soe wort
een pestelyck alsul
kē zul te recht van
dē bruydegom gehey
tē een vriendyne
Als in canticis staet
Staet op en coenut
naere mij vriendi
ne Die da' vūdaa
get mit dien dz hē
gesprokē wort vūct
clymet op **Dat an**
der deel des sermoens
meester jordanus

108
Olyuit op na die
datter geseet is
van groetheit d' ge
werdigunge gods tot
tē menschen **Vūmits**
welker hē god gew
dicht dz gemoede veiet
te heytē Soe volchter
ny te seggen vand'
rechticheit d' mensche
liker vhoginge / da'
dz gemoede mede op
gericht wort totten
vūsten dinge Daer
men bequamelijck
van seet **Olyuit op**
Waer by twee dinge
sijn te merken **Dz**
quid' is waer in die
rechticheit des gemoets
wort volmaect van
denersten is te we
ten dat die rechtich
des gemoets wort

gemerct in drien
dingen. **Jen.** .j. in
d' vestinge der
crachte op waerts
die Synderis heyt
Synderis is een
cracht der sielen
Altoes bequaem
geuest te wden
indē oüsten dinge
natuerlyck toe pē
kelende totte goede
en ontfiende dat
quade. **En** na deser
crachten d' sielen
en geuallet met
tot enyg' tyt / dat
gemoede te dwalen
of te sondige. **Waer**
om na deser cracht
dat gemoede be
quaemlyc vecht
wort geheyt. **En**
sonyge heytent

een vonck d' sielen
Of meer ee vonds
d' godhik' natuer
ind' sielen. **En** vā
deser natuerliker
rechtich; des ge
moets' soe ist dz
alle souden hoe'
pyn mede bren
gen van bynen
indē gemoede / al
waert oec dz mē
mermeer pyn vā
būte en geschwede
Als in genesi staet
Jer stont sal di we
sen die sonde ind'
dozen des herten
dat is die pyn der
sonde. **En** dz is soz
scē augustiny seet
Heer ghi hebt ge
bode / en het is al
soe dz elck ongeordi

weert gemorde is
 hē schue een pijn
Sermon seet **I**n eē
 grote pijn der son
 dē in hē schuen
 dat sy rechterwert
 gepijnicht werde
 als si geschnit sijn
In oec die wyle dz
 si geschnen **A**ldus
 da' wed' tegen is
 dz loen d' ephiker
 dingen en d' doech
 deliker werke in
 hē schuen **E**n .ij.
 wort aen gemerct
 die rechticheit des
 gemoets in dat op
 richten d' ouerster
 rede **W**ant die re
 dē wort gedeelt in
 te twee deele **A**ls in
 dz oijste en dz nedste
 deel als sē Augusty

seet **D**ie nedste rede
 heeft aen te denken
 te schickē en te rege
 rē die tytlike dingen
En weert die rede
 nad' menscheliker
 wt **A**er dz oijste
 deel d' rede aenhan
 get den godliken en
 den ewigē dingen
Die te schauwē en
 die te begeeren **E**n
 nemet die rede in
 nad' ewiger 4 ende
 godliker wt **E**n
 het is een en die
 setue cracht d' siele
 ondscheydē na me
 ingerhande officien
En dz die vstendeli
 ke cracht der sielen
Als sē augustinus
seet **D**ie vstandelike
 begeert die geregeert

is vanden vrede set
vo' hē v'stendelike
bekeninge **E**n want
tet der natueren
oufer siele in gege
ue is dat si ouer
mits de ousten din
gen en deel d' reden
op gericht sal wde
te schouwe en te be
geeren die ouste din
gen **D**a' af wort
dz gemoede ghehe
ten recht te wesen
Waer in openba'
is die edelheit des
mensche bouen alle
and' creatuerē **I**n
wes teyken die ma
tyer den mensche
gegeue is o een op
gericht maefel des
lichaems **E**n alle
ander dierē sijn ne

der gebuycht tott'
eerde **E**n ist dzine
braecht wa' af den
mensche die natuer
is dat vels wat
in hē is opgericht
te schouwe die ou
ste dingen **M**en
mach da' op segge
dattet daer om is
Want die mensche
gescapē is naden
beelde gods **E**n wi
sien dat dz beelt in
de spiegel by hem
seluen keert aen te
sien dat druck wies
beelde dattet is **E**n
wa' dz beelde van
v'stendelik' natuerē
het soude natuer
lyck o'mits sijnre
begeerte hem kerē
tot sijnē oersprongk

110

Aldus yt hier van
den beelde gods in
dē gemoede **T**en
dode woxt gernerit
die rechticheit des
gemoeds ind' na-
tuerlik' liefde gods
Want die gerrech-
ticheit is natuerlyc
in geprent en ge-
plant den gemoe-
de / dztet god sal wy
ne boue hem selue
En dz sal wesen ou-
rinds der liefde des
behagens / da' hi an-
ders n; mede en
meynt / noch en
meynt dan dat
goet is **E**n dz woxt
alleen geuonde in
god o'itmits sijn ey-
genheit / mer in an-
dere dingē o'itmits

deelachtich; **W**ant
om dz dat godlike
goet een sake is alle
ander goede lief te
hebbē / want in dese
goede dat god is nye
want myshagen
hebbē en mach **E**n
daer om en mach hi
n; ongeuynt wesen /
o'itmits d' liefde des
behagens uit goede
Aer die mensche
mach hebbē in sijnē
eygenē of sonderli-
ge goede myshagen
om yets quaets dat
daer mede is ghe-
menget **A**ls openba-
is indē geuen die hē
selue dode / als Aris-
totules se' indē boeck
ethicorū **W**elke qua-
de en harde dingē

gedaen sijn **E**n om
d' quætheit en schalk
heit / vlien sy en hatē
te leuē / en doden hē
seluen **E**n oūmids
aldusdang' natuer
liker liefden **S**o mynt
dz gemoede dick indē
staet d' gebroekentz
god bouen al / ende
naest god hē seluen
Mer ouermids na
tuerliker liefde der
vrentscap of d' ey
genige genre goet
willichz en wort
god n; gemynuet
Want die vrentscap
eychet eeuwehande
gelychheit / en da om
en hoertse god niet
toe **M**er god hoert
toe wat beters / als
lof en eer **D**es gelyses

band' goetwillichz
oūmids wellker ve
want de' andere en
hē seluen goet wil
Aldusdangē goet
en sülle wi god n;
wille / mer wat mee
res **E**n aldy pper
lyck te spreken vā
d' liefden d' vrent
scap en d' goetwil
lichheit **S**o en wort
god n; gemynuet bo
uē alle duick / als
te mynē oūmids
d' liefden d' vrent
scap in god dz hi
goet is / meer dan
in hē seluen / dat
goet dz hi selu is
En te meer want
tet is dat goet gods
Als oft wort waer
dz hi schade soude

lyde in hoer eer
soe had hi liever
de scade des goets
dz hi selu is dan
des goets dz god
is. **E**n hi soude he
meer tegen setten
de gene die scade
woude doen in
de goede dz god is
dan in dien dat hi
selu is. **E**n meer
soude hi begeeren
dat dz goet behau
de wort dat god
is dan dat goet dz
hi selue is. **E**n des
gelycs oüms der
liefde d' goetwillich
wort god genyt
boue al als dz een
mensche wil en be
geert god alle goet
En beter goet dan

111
he seluen nad' ma
nyere voerscreuen
En om dese drier
hande gerechticheit
die god natuerlyck
den gemoede in ge
gene heeft. **S**ect die
wise man wael. **G**od
heeft de mensch recht
gemaect. **M**er ny vot
gaende tot sedeliker
leer soe is te weten
Al ist dz gerechtichz
des gemoets na dese
drien vo'sect is en
blyft oec ny inden
staet d' gebroekere
natuerē. **N**ochteans
soe is sy ouermids
der sonde seer gebuy
get en gecrount. **W**at
Spyderis dat is die
cracht d' siele al en
is sy te mael us wt

gedaen / noch en -
mach wt gedaen
werde. **N**ochmans
is gecreent en om
latē of vslapt dat
sy also crachtelike is
toe en prekelt tottē
goede en tot wed'
knagen des quaets
Die mēsche is swa
re tottē goede dan
tottē quade. **W**ant
alle die gedachten
des menschelken
hertē sijn bereet
totten quade in alre
tyt. **A**s in genesi
staet **D**ie oijste re
den wort oeck dick
vkeert vā hoere
rechticheit oūunds
in gene d' nederste
rede die bedrogen
is vand' synlicheit.

Want dat nederste
deel d' rede vleydt
als dz wyf / die
dē man den appel
reykēde was. **A**d
dan dz nederste deel
d' rede die vleyt is
vand' synlicheit.
Die reyct of briet
der ouerst' reden
die genuecht der
dootsoudē. **E**n ist
dan dz si mede da
in consenteert / soe
ist vdoetwelike en
swaer sonde. **D**ie na
tuertlike heft gods
is oec seer onvolco
mē / in voel men
sche die dz niet en
ouderuynde in hē
selue. **D**a' om ist
woot dat die gerech
ticheit des gemoets

dz gecronit is ou
 rinds aughteit d' sou
 dē / weder geformt
 wde oimids nyhz
 der gracen **E**n dat
 begeerdē die ppheet
indē psalm sprekende
Den rechte grest / dz
 is dat gemoede dat
 vā natuerē recht ge
 scapē is / mer ouer
 mits aughteit d' sou
 dē gecronit / v̄m̄dt
 als oimids d' gra
 cien / in mynē byn
 neuse / dat is in my
 nē crachte d' sielē
 of des gemoets **¶**
Vandē anderē is
 te wete / dat die ge
 vechtichheit des ge
 moets v̄m̄gt wort
 In drierhande wys
 In volmaect **E**n

dz oimids dē dze
 godlike doechden
By welke dat ge
 moede recht wort
 gemaect **W**ant ten
 ierste / die rechtichz
 dier crachte **S**ynde
 r̄sis / wort vermydt
 en volmaect ouer
 mids dē geloue by
 welke dat gemoe
 de alsoe seer gesteret
 wort / dattet ouermits
 geen tegenhz of be
 corunge en mach
 wden af gekeert
 vandē goedē d' doech
 dē **N**och en mach w
 den gedreue / tot eny
 gē quadē / tegen die
 godlike eer **A**s pauly
spreekt ad hebreos
Die heyligē hebben
 v̄wōnen die conie

rycken oümmes den
geloue **E**n die selue
apostel leert ons oec
aen te nemē dē schilt
des gelouē **I**n wel
kē wi wt mogen
doē die vuerige ge
schutte des alre boeste
En dz is ond' vondē
indē heiligen mar
telaren die gewapēt
oümmes den geloue
Bwōnen hebbē alle
tormentē en dreygū
ge der tyrānen **D**ese
rechticheit des ghe
moeds had **J**ob daer
af gescreeuē staet **H**i
was een si sympel
man en recht **W**aer
op seē **G**regorius seet
Wie dz begeert dz ewi
ge vaderlant die le
uē sympel en recht

Sympel indē wken
en recht indē geloue
Als sympel indē goe
dē werke die hi he
benedē doet **E**nde
recht indē oüsten
dingē die hi indet
siue yuuestē vuck
En want na deser
rechtichz des gelouē
wort recht gemaect
die cracht synderis
Ie volgen dat goede
en te vlien dz quade
Daer om volget
daer bequamenlyck
dat **J**ob was god
outsiende **I**nden
werke des goeden
En af wykende
vandē quaden in
den vlien d' sōdē
nae **G**regorius woer
dē **E**n want dese

selue heylige man.
 die cracht Synderi
sis also recht hadt
 gemaect ou' mids
 dē geloue Daer om
 waest dat hi alle
 tegenheit en becoer
 ge ou' mids d' cracht
 des gemoets v' van
 Die rechticheit der
 ouster rede wort
 vuydt ou' mids der
 hope By welken
 dz gemoede alsoe
 geuest en gestadicht
 wort. indē godliken
 goedē dattet iz en
 mach wde gekeert
 bi enyge passien of
 berueringe d' syn
 licheit. Noeh en mach
 wde gebuydet vand'
 begeerlicheit d' ouster
 dingē tot desen ver

ganchkē dingē als
 sē Vregory seet Die
 hope vuert dz gemoe
 de op in die ewichz
 En da' om en voelet
 geen dingē diet van
 buytē lydt En hier
 om ist dz soungē h.
 martelare iz alleē
 met genoect en hebbē
 die seerichet d' pynē
 Mer si hebbē hem
 oec suet getveest.
Alme keet van sē
steue en sē lauren
cius en van voel
 and' ouermids
 cracht d' hopen also
 geuest en op gehan
 gen in god Dat ouer
 mids wed' vlietē der
 herteliker gewoectē
 in die nedste crachtē
 die seerichet en pū

Vslondē waert wā
nadē woerdē Augus
tinus Soe wort die
geseet te wesen een
rehande vo' smaect
der hemelscher blit
scap **W**elker v'leent
is in te gaen inden
paradys / in dē suete
gaerde **E**n da' wt
te halen bloemen
en waerriykendē
cruidē **M**et welk'
die bitterhendē deser
tegenwoerdig' tegē
heit suet gemaect w
dē **V**an deser rechtich'
des gemoets wort
geseet In prou'bya
Die recht sijn sa sul
le leuen wonē in d'
eerde **D**at is in dē
vertryck d' leuender
In welker eerden

dese die recht sijn
en op gericht oū
mits hope / in ter
tyt wonende sijn
al daer mit hertē
fit **M**er inder toe
comend' tyt oūmits
ondinudinge der
salichz **D**ie rechtich'
d' natuerlik' hede
wort gemaect oū
mits d' caritaten
gods ofte' myne
Want in scē au
gustinus woerde
Soe is die caritact
een werck d' rech
tichheit altoes heb
bende die ogen toe
god **E**n da' en bouē
gaet dese myne / in
geforunt d' carita
ten die natūlike
hede **W**ant dese

114
in alre wkinge
altoes die ogen d'
aendacht tot god
heest **M**er het is
anders nyster na
tūliker liefde daer
vo' af geset is **W**at
wt deser caritaten
of godliker myne
werde al onse wer
ken vdiēlyc off
en god ontfenkelijc
En butē hoer en is
geen werck vber
lijc noch vruchtba
Als die apostel seet
ad corinthios **A**
ganc ic alle myn
goet dē armē en
myne lichaem te
vborue **E**n had ic
geen myne het en
bordert my niet
Sē augustin' seet

~~E~~n is geen hoysen
~~myne die alle dinc~~
Is alleen die my
ne die alle dinc
vwynt butē wel
ken is en dorgen
eyge goede vken
Sy trect tot hō alle
dingen **E**n oec god
seluer en dz en is
geen wond' want
sy dat gemoede te
male onderworpt
den godliken wille
En da' by god van
dē hemel trect en
dz gemoede vhest
vand' eerde **E**nde
doet god ned' dalen
in dat gemoede **E**n
van deser rechtich
des gemoets wort
gesprokē **I**n canti
ca **D**ie rechtē myne

di **O**p welke woert
Bernardus sprecht
in sisyue . xvij . ser
moen op cantia
En sueken en te fina
kē die dingē die op
t'eerde sijn . is een
croynheit d' sielen
En weder da' te
gen **E**n deuckē en
te begeerē die dingē
die opwaert sijn .
dat is een rechtich
der **zuelē** **E**n sal de
se rechticheit vol
maect wesen . soe
yt woot dz si wde
gehoudē in alle d'g
gen mit beuoelen
en consent **I**c sou
de seggen dz die is
recht van herten
die in alle dingen
te recht gehoelt **E**n

van die dz hi te recht
voelt . in genē din
gen contrarie en
sy **S**iet van wie
daer wort geseet
tott' **bruyt** **D**ie
rechte mynen dy
Als die da' in alle
dingen te recht
voelen . en dan de
rechten volgen .
Voert seet hi in dē
. xv . sermoē **I**her
om soe heuet god
den mensche recht
gemaect nadē ge
moede . en n'z nad'
om eyne materie
Want hi heesten
gescapen nae sine
beelde en na sijnre
ghelikerisse **E**n hi
is recht . als ghi
leest **Recht is onse**

115
heer god, en daer
en is geen onge-
rechticheit in hē
Als dz die rechte
god heeft dē mēsch
recht gemaect, ge-
lyc hē schuen, dz is
soud' ongerechtich;
alsoe in hem geen
ongerechheit en is
Want ongerechtich
is een soude, in des
vleysche mer des
herten. Soe sulstu
bekēnen dz ghi die
gelikemisse sulste
behoudē of weder
maken in dē geeste-
liken deel van dy
Want god is een
geest, en die gene
die hē gelick wille
wesen, dien is noot
in te gaen tot sijre

herten en stadelyck
te wke dit werck
in dē geest. Daer sy
in ontdeckē aensicht
beschouwē die glorie
gods, ougefocint in
gē wden in dz seluer
beelde van clærheit
tot clærheit, recht
als vande geest des
heerē. Nochtans he-
uet god den mensche
gegeuen een statuer
des lichaems rech-
ticheit. Des witten
sweden maersels
dat den inwendigē
die daer gemaect
is in dē beelde gods
soude vmanē sijre
geesteliker rechtich;
te houdē. En die
schoenheit sijre in-
wendicheit soude be

straffen die myn
maechtheit des ge
moets **Want** wat
is onbetameliker
dan inde rechten
lichaem een ~~ex~~ crone
gemoede te dragen
Het is een vkeert
en onreyn druck
dat eertsche vat
dat daer is dz lich
aem dat gemoect
is vand' eerde. die
ogen op waerts sal
hande den hemel
aen te sien **En** dat
gesicht te vmael
lustigen mitte licht
d' hemelen **En** een
geestelyck hemels
creatur sal wed'
da' tegen ho' ogen
dat sijn die inwen
dige synen **En** die

gemoede

begeerte ned' waert
trecken inder eerde
En die ~~gemoede~~
soude wden inde
sofferuen. weder
aen te hangen de
slyck en den dreck
En wed' te weite
te inde modder ge
lyck die soch **Sciet**
dy **O** myn ziel dat
ghy die godlike ge
hkeimisse gewan
delt hebt in een
beestelike getyke
nisse **Sciet** dy
wed' te vallen in
de slyck. **ghy** die
geonne byt van
de hemel **Sciet**
di **O** ziel. seet dat
lichaem **In** de aen
merken myns we
seus. **ghy** die syt

gelyck den sceppe
recht geschapen.
En ghi hebt my
ontfangen tot ene
hulper. die di ge
lyck ben nad' scep
pinge der lichaem
liker rechtheit. **W**
waert ghi v keert
het sy opwaert tot
god. of ned' waert
tot my. **W**ant nye
man en heuet in
hate sijn vleys. **A**
re wegen lopet di
te gewoet die ge
daente d' schoenheit
dijne ziele. **E**n
van allen syden
hebt gy nade staet
dijne wdicheit
hand' meesterfchap
d' wyfheit gefellike
vmaninge. **H**er o

116
na dien dz ic houde
en bewaer myn
vordel dz ic ontfan
gen heb om dinen
wille. **H**oe en soustu
niet confus wer
de. dat ghi dat dij
vlozen hebt. **W**aer
om sal die sceppe
sien sijn gelykenisse
wt gedaen in dy.
Dat hi nochtans
die dyn stadelyck be
waert. en praesen
teert di in my.
Nu soe hebt ghi al
le die hulpe die di o
my gebuerde. ge
keert in confusien.
Ghi gebruyket myns
dienst. ghi beestelike
geest in woent on
wdelyck in dz me
schelike lichaem. **H**er

om aldusdange crō
me sielen en mogē
dē brudegom niet
nynen **W**ant si en
sijn geen vruudy
nē des brudegoms
mer d' werelt **A**ls
hi spreck die daer
seet **S**oe wie wil
wesen een vrient
deser werelt **H**i
wozt geset een vi
ant gods **M**er nu
mocht yemat vra
gen na die groeth
of rechticheit des
gemoets of d' siele
Wed' dattet is die
siel seluer die da' is
groet en recht **O**f
dztet anders wat is
ind' siele **E**n off
die groethz yet is
die gerechticheit

Of da' wed' tegen
die gerechtichz die
grootheid **H**ier op
antwoert bernar
dus op cantica in
dē . xxx . sermoen
Daer hi spreck van
d' naheit der sielen
tot god en seet aldus
Hier ou want
die siel daer aff
groot is d' ewiger
dinge **E**n da' af
recht is want si
begeerende is die
ouste dingen **D**ie
siel die daer niet
en smaect noch
en siect die din
gen die opwaerts
sijn in die opter
erde sijn **D**ie en
is claerlyck niet
recht **W**ie crōme

117
Nochtans en laet
sy hier uz af groot
te bliuen inder be-
gripelijchheit / **E**-
al en mach si uz
heel begripē dw
ewige dingen **O**p
dat alst' gescreuen
staet in den psalm
Nochtans die men-
sche oügaet in eue
beelde / mer dat is
indē deel **O**p dz die
hoerheit des soen
gods openbaer w
de van dier geheel
heit **W**ant hoe sou
de vand' groetheit
en rechtheit die soe
gods valle / die also
heest / dz hi is dat
selue dat hi heest
Of daer om yt in
dē deel / want wor

de die mensche te
male beroest **S**oe
en bleef daer geen
hope d' salicheit
Want af het die siel
groot te wesen / soe
soude sy oec af late
begripelijc te wesen
Want als ic gesce
heb / die grootheid
der sielen die wort
gerekent vand' be-
gripelijc / **E**n wat
soude sy vandē ge-
ne hope wies sy uz
begripelijc en wa
Imer om oümds d'
grootheid die sy
houdet / al heest sy
die rechticheit ver-
lore **S**oe oügaet die
mensche in euen
beelde / als hincke
de uz euen voet

^{kynd}

eū wort eē vrent
Want ic waen dz
van alfulken men
schen geseet is .
Die vrentde kynd
hebbē my gelogen
Die vrentde kynd
hebbē hē seluē ge
hyndert vā hozen
wegen **S**y sijn suū
lyck getucent vrent
de kynd . want
si sijn kynder om
d' behouderē groet
heit **M**er vrent
om die verlorren
rechticheit **E**nde
hi en soude niet
geset hebbē gehint
mer sy sijn geualle
of vet des gelycs .
waert sake dz die
mensche dz beelde
wt had gedaen .

Mer my nad' groet
heit soe gaet die
mensche in enen
beelde **M**er nad'
rechticheit wort
hi gestelt recht als
hinckende of ver
lant eū af geschōt
vande beelde . als
da' geseuē staet
Nochmans on' gaet
die mensche in enē
beelde **M**er te ver
geefs wort hi mede
bedroeft off gestoert
te mael te vergeefs
Want da' volgt hi
vsament' fant eū hi
en weet n'z wie hi
dat v'gaderen sal .
Waer om en weet
hys niet anders
dan dat hi hē med'
buyget tot desen ne

^{scat}

scat

derste dingen ende
 vsamen **scat** d' eerde
Ic male en wort hi
 niet van die dingen
 die hi ind' eerden be
 woelt. **Wien** huse ver
 gaderē sal **Wed'** den
 tot grauenden dief
 of den berouenden
 vrant **of** dē vstijn
 deude vier **En** da'
 af is die mensche on
 salich. want hi hem
 crōmet en wed' buy
 get totten dingen die
 ind' eerden sijn **Dit**
 is die screevelike stem
 me **des psalmis** **Ic**
 ben onsalich gewor
 de en gecroent hēt
 totte en eynde en al
 le den ghyck ic be
 droeft **Want** hi ond'
 vynt in hem seluen

die waerhz d' seute
 sien die die wise mā
 spreck **God** heeft den
 mensche gemaect.
 mer hi heeft hē seluē
 in geulochte voel
 droeffenisse **En** te
 hant geschiet tot hē
 die stēme des bespot
 ters sprekende **Werdt**
 gecroent **op** dz wi
 ou di gaen **Mer**
 wan sijn wi hier
 gecroē. doe wi leuē
 woude dz recht en
 dat grote **By** welke
 twee wi bewyft heb
 bē dat die twee iz
 een en sijn ind' siele
 noch een mitt' siele
Gelyc sy een sijn
 mittē soen gods en
 een indē soen gods
Als wi geleert hebbe

mit trouwer bewij
singē. **E**n vand' rech
tich; is opeubaer
wte vofeden wo
dē, dat si and's is
was dan die siel.

En anders wat dā
die grooth; d' sielen.

Want daer die rech
tichheit is en is da'
blyuet nochtans die
ziel wael. **D**ec soe
blyft si groot. **W**ant
die ziel en mach is
beroeft werde van
hoze grooth; ghe
lyck dat si beroeft
mach werde hoere
rechtichheit. **N**ochans
en is die ziel niet
hoers selues groeth;
Al is dat die ziel
niet en wort geuo
dē sond' groothheit.

Nochans wort die
groothheit geuonden
butē der sielē. **G**hi
vraget waer wort
sy geuondē. **I**c seg in
dē engelē. **E**n dā wt
wort gepreest die
groetheit des engels
en die groothheit d'
sielen, als wt begri
pelichheit d' ewichheit.
En is sake dattet
opeubaer is d; die
ziel is onderscheydē
vā hoze rechtichheit
daer om want sy
dier wael deruen
mach. **W**aer o en
soudet dan is ope
ba' wesen, dat die
siel ond' scheydē is
vā hoze groothheit.
Welck sy hoer niet
cringen en mach.

alleen eygen **Want**
 die rechticheit niet
 en is in alre sielen
En dese groothet
 is en is alleē ind'
 sielen soe ist open
 baer dat elck is on
 derscheyden vaud'
 sielen **voert** soe en
 ist geen forme vā
 des dincē dattet heyt
 een forme **Mer**
 die groothet is een
 forme d' sielē **En**
 niet en is sy dā om
 geen forme want
 sy is en mach af
 gescheydē werden
 want alsoe sijn an
 der ontellike forme
Mer om en is der
 zielen hō groothet
 niet meer dan die
 rāne sijn swarthet

Of die suce sij wit
 ticheit **Of** die lachlic
 heit of redelicheit
 den mensche en is
Nochtans en vynt
 stu nūmerweē ra
 uen sōnd swarthet
 noch suce sōnd wit
 ticheit noch dē men
 sche die is en is lach
 lyck en redelyck.
Aldus is die siel en
 die groothet d' sie
 len al sijn sy omū
 scheydelyck nochtans
 onder scheyden van
 malcanderē **En** hoe
 en sōndē sy is wese
 onderscheyden wat
 die groothet is ind'
 sielē als in eenre
 substancien en die
 ziel is die substancie
Mer alleē die oūste

en ongeschapē na
natuer die daer is
die heylige drauol
dicheit heuet die
puer sonderlinge sy
pelheit hoers wesēs
Soe dat in ho' met
en wort gevonden
Ander en and **A**nds
waer in en in **W**at
sy blyuende is in ho'
selue dat sy heeft is
sy **E**n dat sy is dat
is sy altoes **E**n ind'
seluer maniere in
hoer wden voel in
een **E**n menigerhā
de in dat selue soe
dat sy van getal der
dingen niet en ont
fanget veelheit **N**och
van menichuoldichz
en voelt si ewidrach
tichz **A**lle stede hant

se en ordnert alle
dinge tot hore stede
Nergent en wort sy
in eene stede ont
houde **D**ie tyde vo'
lyde oud' ho' mer
sy en ouertydt met
Die toecornede din
gen en v'wachse
iz die geleden din
gen en wed' denct
sy met die tegen
woerdige dingen
en oud' siect sy iz
Woert soe bewys
bernardus indē sel
ue sermoen dat
die groothet gods
god seluer is die
da' groot is **E**nde
die rechtichz gods
god selu is die da'
recht is **E**n die
goetheit gods god

120
setū is / die da' goet
is **D**es gethes van
der wysheit / vand'
rechtuerdicheit / en
van andere doech
de **W**ant als seē **Au**
gustynus seet **I**n
god en is geen toe
valle / mer wat in
god is d; is wese
lyc in hē / en dat
is hi selū **H**ier om
is die soen gods d;
beelde gods **E**n die
wensche is gemaect
na die beelde / en na
d' gelikerisse gods
Welke gelikerisse is
in drien dingē / als
Bernard bewijst
In synpeltit des
wesens d' siele / en
in ewichheit des leues
In vryheit dē wille

Welke vryheit des
wille is clareheit lyc
een godlicheit sijn
wende ind' sielen / als
die peerle indē gout
is **W**ant wt dier
vryheit d' siele in kē
nisse des ordels **E**n
woensche d' begeeri
ge tusschen goet en
quaet **L**euē en doot
licht en duysterisse
Dit is genoch nu
ter tyt van grooth;
en rechticheit der
sielen gesproken .
Mer laet ons sien
of wi yet gecromet
sijn tot eertschen din
gen **D**at wi ons
op richte totten ou
sten hemelschen di
gen / die te begeere
die te mynen / ende

da' wt te vsmaden
die vgenckelike din
gen **O**p dat dz becht
en die gelikenisse
gods in ons vmaect
wde en also op mo
ge dymē in god.

Als ons vmaent
woet inde vō spro
kē woerde vrent
dymē op **O**p dat
wi hē beschouwen
de oūgefornit mo
gen wde van clær
heit in clærheit.

Als vande geest
des herē mit hē
gebruikende die
ewige clærheit

**Ame Opre .xviij.
soudach meester
jordan sermoen**

Ohi sult lief heb
bē dme heer dy

nē god wt alle dñ
re hertē **Mathews**
in .xxij. capittel
als hugo seet van
d' engelscher theach
ten **H**et sijn twee
crachte by Iwelk'
die **ziel** op dymē
tot hemelschē din
gen **E**n da' in en
ger wys reykēt /
als sijn vstendelz
en begeerte **E**nde
beyde dese crachte
werde vstaen inde
naem des herten
vand' begeerten
des h wort hier
geset **G**hi sult lief
hebbē dinen god
wt alle dñre her
tē **M**er vō dat v
stant wort dz hert
genomē **D**aer **see**

Mathews af seet
 Salich sijn sy die rey
 sijn van herten
 want sy fullē god
 sien als oermit
 de vstendelike oge
 Aldus hebbē wy
 lief mitt' herte en
 wi sien en bekēnē
 mitt' herte **E**n soe
 wa' ho' die ziel
 becomert mit god
 taken dinge da' is
 wot dat da' dat
 hert in beyde ma
 nyere heel si vga
 dert en vernicht
 in hē seluen **A**s
 dat die ziel god
 lief heb wt alre
 herten en sielen
En bekēnen god
 mit alre herten
 hier om te spre

ken vanden hert
Iud' ierst' mannyere
 als dat hert te vernē
 boer die begeert **S**oe
 fullen wi god lief
 hebbē wt alre herte
Welc men vstaen
 mach in vier manny
 re **N**ae vier staden
 der mensche **D**ie .i.
 sijn die begīnende me
 sche off die penitencie
 doen **D**ese fullē god
 lief hebbē wt alre
 herten **A**s dat dat
 hert is en sy gedelyt
 of vrogen tot enygen
 dingen die contrarie
 sijn d' godlik' mynen
Met welker die
 myne gods is staen
 en mach **A**s die du
 gen die in ho' begry
 pē enyge dootsouden

En van alfulke die
god myne seet die
wise man Die god
lief heest die sal vo'
die sonden bidden en
sal he daer af ont
houden Aldus dede
dauid als hi sprack
In myne herte heb
ic vborghen dyn we
spreke op dat ic di
niet en sondige Dese
mensche hoert toe
dat sy dz heel hert
god alsoe bewaren
ontbeulect datt' geen
sonde d' in en tre
det **M**er want niet
genoech en is geen
sonde te doen ten sy
dat die mensche be
geert de goede wer
ke aen te staen **E**n
da' om seet dauid vōt

Heer du biste gebe
uedyt **L**eert my doe
dij rechtidich ma
kinge **E**n hier we
der tegen wort ghe
sproke vande ande
re die da' seggen
dat sy god lief heb
ben en nochtans
dat hert gedeylet heb
ben totte vgaucke
liken dingē Daer
die wise man aff
seet **W**ee de dob
bele herte **E**n op
een ander stede
Dat hert magaen
de bi .ij. wegen
en sal uz hebben
geluckige voert
gangē Aldus sijn
die gene die daer
wille myne god
en die werelt **E**n

die en hebbe god niet
 lief wt alle hoer her
 ten tegen welken
 die wa'heit seet in
 de ewangelho **G**hi
 en moget god n
 dienē ende d' we
 relt **E**n die twee
 herē dient die con
 trarie sin. heest
 hi den enen lief.
 soe haet en vsmact
 hi den anderen.
En noch yser een
 and' manyer der
 hefdē. als **Trifost**
mus seet **G**od lief
 te hebbe wt alre
 hertē. dat is dz dz
 hertē niet en sy ge
 buyget enich druck
 meer te mynē dan
 god **N**och dat ghi
 gven gemuecht en

hebt in die schoenly
 der werelt. meer dan
 in god **N**och in eere
 noch in goude. noch
 in sytuer. noch in
 dier gelyck **M**er dat
 ghi god bouen al dese
 mynt **W**ant is die
 myne dyns herten
 becomert n
 eyngē van desen. soe en
 mynt ghi god niet
 van alle d'ure hertē
Want alsoe voel als
 d' hert is geneycht
 tot eyngē anderen
 dingen **A**lsoe voel
 myn yt geneycht
 tot god **E**n dat en
 mach niet wese son
 der dootsonde. die
 creatuere ind' my
 nē voer te sette voer
 den scepper **E**n die

is den leechste graet
god te mynen die
oec woot is tott' sa-
licheit **Want** ten
mach uz myn we-
sen dan dat dz heb-
uz toe en laet dz god
contrarie is **Want**
als seē Augustinus
seet Die schalke vi-
ant en heeft geen
crachtiger bedaege-
nisse af te halen die
myne vand' herte
Dan dz hyt mocht
doen datmē onbe-
huedelyck in dier
myne sond' reden
duet wandereu
Welck dat geschiet
waneer hi d' her-
ten in seynt dz con-
trarie is d' myne
gods **Exempel vā**

dē heyligen Dauid
da' geen twyuel aen
en is hi en had
god lief wt alre
herte **Mer** doe die
scalke viant hem
in seynen vande
onbehuedē gesicht
des wyfs begeer-
licheit die contra-
rie was d' godlike
mynen **Doe** viel
hi vand' mynen
gods **Welck** hi na
maels nochtans
wed' verwerf vā
nits penitencie
Die and' sijn die
voertgaende of w-
kende mensche **Die**
fullē god lief heb-
bē wt alre herten
Alsoe dat sy alle ge-
dachte alle begeerte

Alle woerde en w
 ken brenge tot my
 ne gods als tot ene
 eynde Als die apos
tel spreck ad corinthi
os Wed' ghn eet off
 drinct of anders
 yetswat doet dz doet
 ter eere d' glorien
 gods **Welck** vuult
 wort waneer ye
 man sijn leue or
 dineert totte dienst
 gods **En** voert al
 le dingen om hem
 doet en eyndelick
 ordneert in god
En laet die dingen
 die da' af leyden va
 god als die sonden
En hier na soe ~~wort~~
 wat dingen dat die
 mensche mynt off
 doet dat sal hi myn

ne en doen in god
En in god weder
 brenge **Op** dat ge
 lye als sy vhetē we
 ter godliker myne
 dat si also weder ge
 bracht werde totter
 godliker mynen
Rade woerde des
 apostels ad chorin
thios **At** v werken
 die ghn doet die
 moeten geschen in
 d' mynen **En** dese
 maner god te my
 ne wort den wen
 sche gegeneu inde
 kerste gebot als see
Augustin seet inde
 boeck vande kerste
 leue **Dy** wort gebo
 den god te mynen
 we alre herte **Op**
 dz ghn alle die ge

dachte alle die begre-
te alle dz vstant En
alle dñ leuen te ga-
der brenget in hem
van wien ghy alle
dingen ontfangen
hebt **Hier** o wat da-
toe coemt te myne
inde gemoede, dat
sal derwaert gestuet
werde daer die heel
duysticheit d' myne
loeft En die is die
and' maner god
te mynen **Dat** hert
wort hier genomen
dattet mede begrypt
die and' twee die die
ewangelijt da' toe
doet **Als** die siel en
dz gemoede die wel-
ke vstaen werden
inder herte na voel-
leeres woerde wat

alle die gedachte en
en aendacht **Alle**
myne en begeerte
Al onse sprake en
wkinge voert gaet
vand' herte **Als** die
he' betuyget in scē
Matheus ewangelie
xv. capittel **Vander**
herte gaen wt qua-
de gedachte dieft en
manslacht / onspooel
ouftheit blasphe-
mie en des gelijcs
die die goede dingen
contrarie sijn waer
om ond' de name
des herte wael be-
gripen wden alle
ander piante van
deser myne gods
die da' is wt alre
herte scē augus-
tinus inde boeck van

de loue d' mynen
 Een coet gebodt wot
 di gegeuen hebt my
 tie en doet dz ghi
 wilt **Eest** dat ghi
 swyche soe swyget
 vā mynen eest dat
 ghi roept soe roept
 vā mynen **Eest** dz
 ghi di betert soe be
 tert di van mynen
In dy sal wesen die
 wortel d' mynen
 vā bynen **Of** ghi
 spaert soe spaert
 van mynen van
 deser wortelen en
 mach us gaen dan
 goet **Die** dorde staet
 d' mensche sijn die
 volcomē ende die
 schoinveude mēsche
 Dese sullē god myn
 nē wt alre herten

Wt alre siele wt allē
 gemoede wt alre stec
 heit wt allē crachte
Alle dese begrype ic
 te sijnē oud' die ge
 heelheit des herten
Als dat in allē desen
 us en soude ombre
 kē den mēsche ten
 worde te male tegen
 woerdichtic in god
 gedragen **Also** alst ^{veer}
 mogelyck is inden
 staet des wegē **Wat**
 dese manyer god vol
 maectelyc en volco
 melyc lief te hebbē
 en is us mogelyck
 den f' mensche hier
 inder tyt **Mer** be
 hoert daer toe den
 genē die dat al rede
 begrepen hebbē **Noch**
 ten sullē die volco

men dusdange wy
ne na volgen **O**p
dz sy hē setuen trec
ken also veer alst
mogelike is in gelike
heit d' volcomenheit
Exempel inde apos
tel die da' spreckt ad
philippenses **N**iet dz
ic nu ontfange heb
of dat ic begripen
heb of volcomen hē
Mer ick volge na
hoe dat ick sal mogē
begripen **W**t welke
men openbaerlyck
vstaen mach **A**l ist
sake dat die volcomen
heit d' geure diet be
gripen hebbē ons is
mogelike en is in de
sen leue **N**ochtaus sul
le wi na volgen dz
wi ons da' toe trecke

also voel als wi v
mogen **E**n da' in
staet die volcomenheit
des leuens **T**ot wel
ker volcomenheit
wy genoecht wōden
bydē inde des herli
gen ewangelys -
Want dese manyer
god te mynen wt
alre herte en is
niet onder den ge
bode mer ond' den
raden **E**n toe behōt
alleen dē volcomen
mensche die hier
in eenre manyerē
beginen die toe co
mende saken te
sien **E**n god ouer
tinde beschouwing
ge te geuake ende
sinre gebruyken
oimnds enen voer

125
smack d' godlike
sueticheit **M**er hoe
hē die mensche mo
gen trecke tot vol
comenheit d' geure
dier ontfangē heb
bē **D**a' vā is te we
ten dat d' mensche
like herte alsoe voel
te meer volcomeliks
mit alre aendacht
woet genuert tot enē
druck also voel alst
af getogen woet vā
voel dingen **E**n also
voel volcomeliker
wordet genuert god
te myne alst af ge
togen woet van be
geerte der tytliker
dinge **N**a sē August
inus woerde da' hi
seet **G**ierichs is een
seyn d' ziele myne

Mer een vmeerringe
d' myne is een vmy
deringe der gierichit
En volcomenheit der
myne is geen gierich
mit allen te hebben **H**e
om alle vaden met
welke wi geroepē w
den tot volcomenheit
hoze da' we dat d' hert
des mensche afgekeert
wde vand' begeerten
d' tytliker dingen **O**p
dattet te vrier mach
gaen in god beschou
wende mynende en
sine wil volbringende
En da' toe woede ons
die ongescapē wysheit
sprekende **I**n pū bys
kenut geest my d' m
hert **O**p d'zet onbe
comert wde van alle
anderē dingē **E**n my

alleē aendenckende sy
Dit sijn gewarige ar
me van geest hem
hoert toe dz rye der
hemelē dat hi' it be
gynē en al da' vol
bracht sal werden

Die vierde staet
is d' saliger inde n
vad' laude Dese my
nē god volcomelyck
wt alre hertē **E**n hi'
mede wden begre
pen alle die voerge
noemde crachten.

Want sy alle aēdacht
alle gedachten alle
begeertē alle crachte

Alle ho' vniullinge
altos tegenwoerde
lyck vefende sijn in
god **E**n dan wort
god waerachtelyck
en volcomelyck ge

mynt wt alre her
tē **W**ant dz is al
en volcomē wel
kē niet en ontbreect

En dan wort god
geuynt wt alre
hertē wāneer in
vā alle dese ~~en~~ in
ous en ontbreect.

en wden alte male
tegenwoerdelyc en

altos gekeert in
god **E**n dan wort
volcomelyc vint
dat gebode d' myne

gods wt alre her

tē **M**er dese manne
d' volcomere my
nē en is in d' geen
re die da' noch wā
dere in dē wege.

Mer d' geene die da'
hebbē begrepe dat
is die na geuolche

sijn of becregen
 hebbe dz si sochten
Ad wden wael ge
 seet te wesen die be
 grenpers inde vader
 lande **W**ant in dier
 hemelscher salicheit
 altoes die wil der re
 deliker creatuere ge
 buert wort in god
Want dese salicheit
 staet inde gebryke
 gods **E**n die salichz
 en is iz inde gebry
 ken hebbe mer inde
 volcomenre mynen
 gods die toe hoert de
 saligen **B**ehaluen
 dese vier manere
 der godliker mynen
So is noch een vyfte
 manyer bouen
 gaende alle die voe
 seyde manere die

da' god alle toe be
 hoert **E**n wort ge
 meret in tweerhan
 de wys **I**n eenre
 wys vand syde des
 duncks datme myne
 sal **I**nd' ander wys
 vand syden des geens
 die da' mynt vand
 syden des duncks dz
 men myne sal dat
 een dunck werde ge
 mynt also voel alst
 te mynen is **I**n dier
 manere so mynt
 god he seluen alle
En die maner d'
 mynend' en is iz
 gemeyn te maken
 eyge creatuere
Want een yegelyc
 dunck also voel te
 mynen is alst goet
 is **E**n want die goet

heit gods sond' eynde
is **S**oe is hi oeck te
mynen sond' eynde.
En sond' eynde te my
ne en v'mach geen
mensche. **W**ant ghe
re geynd' cracht
en hoert toe onge
eynde weck. **H**ier o
mach god alle hē
selue myne so voel
als hi te mynen is.
Want syn cracht
te myne is alsoe
groet / hoe groet dz
syn goetheit. **I**nder
andere wys als vā
der syde des geens
die da' mynet. **A**s
dat een druck wde
gemynt na al den
v'mogen des geens
die da' mynt. **E**n de
se manyer hoert

oec god toe die hē
selue oneyndelyck
mynt na alle sine
v'mogen. **M**er dese
manyer die is wel
gemeyn te maeken
de redelike creatue
ren. **A**s dat sy na
al de v'mogen hoze
crachte god myne
sal. **W**elck dat is
god te myne / wt
alre herten / wt al
re sielen / wt alle de
gemoede. **E**n wt al
ve stercheit of trach
te. **A**s bewyst is by
den vier manyere
na de vier staeten
d' mensche. **D**at
ond' deel des seinds
Ghi sult mynen
dine heer dine
god wt alle dynre

127
hertē Na dien dat
t' gesien is hoe dz
die redelike geest
god aenruert uz
alre hertē nader
begeerte oūnds
d' mynē Soe volch
ter nu te sien hoe
dat hi aenroert
god uz alre hertē
nadē vstant by kē
tusse en schouwin
te Want na scē Au
gustinus woerden
swet en woet enich
duick gemynit ten
sij bekennt Na dien
datt' gesiet is van
d' godlik' mynen
Soe betaemet wel
nu wat te seggen
vand' kēnisse gods
Tot welke wael
diert dz woert des

herē als Matheus
bescreyt Salich sijn
die reyn van hertē
sijn want si sullen
god sien Op dz wot
seet scē Augustinus
Dat is een reyn hēt
welck da' is een sym
pel hert' En het is
een sympel hert' dz
te male is een onge
deylt hert' En alsid
ken heelen hert' hōt
toe god te mynē en
te sien Van desen
heelen hertete ne
mē dat hert' voer
dat vstant seet die
ppheet In alle myn
re hertē heb ic di ge
socht Waer op scē
Iheronim' seet In
alle myre hertē dat
is uz wt enē gedeyl

dē herte **M**er wt
enē hert dz vernicht
is in hē seluen **A**
sulke hart had die
bruyt als si sprecht
in cantica **I**c slape
enū mij hert waect
Sy seet ic slaep dat
is **I**c heb mij syuen
enū alle die crachten
Enū alle weinichol
dichz vā buten af
getogen enū doe sla
pen **E**nū dan waect
dz hert wāneer
die geest van bynē
die biden hert v
staen wort in rus
ten is **H**ier om te
sprekē van desen
reynē hertē die ge
heel sijn soe sijn .ij.
dingen midē vōsprō
kē woerdē te merke

x wakende

So vādere hi gehele tot
ē hertē oūmits beschou
winge

Den ierste hoe
danich reynheit
des hertē midē mij
wende enū schouwe
dē geeste geeyshet
Ic wort **I**n die dat
da' geset wort .
Salich sijn die reyn
vā hertē sijn **D**en
.ij. hoe dz god vā
aldusdangē geeste
gesien mach wōde
in desen leue want
da' na volcht **S**y
sulle god sien **V**ā
dē ierste is te we
ten al yt dat die
wyse man seet **I**n
puerbys **W**ie sal
moge seggen mij
hert is reyn **O**ff
hi seggē woude
Niemant **E**nū dat
is waer wt eygere

128
cracht **N**ochting
ist mogelyck vand
gracien gods **D**ese
goede geeste da' wy
hier van sille spre
ken **H**ier om is te
wete dat die reynich
des herte is te mer
ke in .vij. graden
Die eerste graet
is afwerpinge der
quader gedachten
Daer toe vmaent
ons die heer doer
de' apheet **I**saas
Werdet gewassen
en weest reyn en
af doet dz quaede
uw gedachten van
innye ogen **D**ie an
der graet wort aen
gemerct in wtrodi
ge d' dwalinge des
gelouen **A**ls dat dz

hert niet en wort be
finet in zwingen
d walenden souden
Als voel menschen
herte se syn die seg
gen dat si van ene
vruu geest syn en
spreke amtelike
dwalinge **T**egen die
welc se Augustij
seet op Johānem.
En wilt d' vryheit
niet misbruyken
tot vryelyck te sondi
gen mer gebruyse
tot uz te sondigen
Van deser onrey
micheit wort dat
hert gereynicht ou
tints rechte geloue
Als se peter seet **I**n
actibus **O**uerunds
den geloue reyn
makede hoer herte

Die derde groet
wort aengemeret
ind' wed' bydinge
d' mynen van buy
te **W**ant sy beulect
den mensche seer
indē aenschyn gods
Matheus indē .x.
capittel **S**oe wie
vader en moeder
meer mynt dā my
die en is myn niet
wōdich **W**ant die
myn is also onrey
dz si is wōdich en
is te openbare vo'
dē aensicht gods
En seet hi dat van
vad' en moed' **W**at
is dan te seggen vā
anderē dingen van
buyte **M**er gy mo
get vragē welc is
die myne vā buyte

die den mensche
alsoe onrey maket
van buyte indē aen
sicht gods **h**oert **u**s
see **A**ugustin' seet
indē boeck vander
nutrichheit des gelo
uen **D**ie onweynich
des gewoets is en
ger dingen myne
behauē god **V**an
welker onweynich
hoe dat yemant dā
meer of gepuerget
is alsoe voel te lich
ter siet hi dz ewige
licht **I**her om alle
myne daer yemant
enich druck mede
mynt / dat hi om
god is en mynt /
beulect dat oge des
herte / dattet god is
sien en mach **D**ie

129

• in graet d' rey-
nheit des herten
wort aengemeret
In symphelheit en
gerechticheit d' aen-
dacht **W**ant alle
onse wke wden ge-
ordelt wtt' aendacht
Als scē Gregorius
seet in moralibus
• vtreckende dat
woert ons heren
Die lanterne dyns
lichaems is dij oge
Wat wort wt ge-
sprokē by den oge
Anders dā die aē-
dacht des hertē vo-
comende dz werck
Die eer si ho' oeffet
in dz werck so be-
schouwet sy te hant
dz si besteert **I**n seet
die lanterne dyns

lichaems is dat oge
Want bid' radie d'
goeder aendacht w
dē verlicht die ver-
dientē des goeden
werck **W**ot soe seet
hi **I**s dyn oge sym-
pel dat is dyn aen-
sicht puer en onū-
mengt tūtt' onrey-
nheit d' quad' bege-
tē alle dyn lichaem
Dat sijn alle dij w-
kē sullen claer wese
En dan is die aen-
dacht sympel Nac
Bernardus woerdē
op cantica **W**āneer
yemant in alle sine
werkē aensiet of
w' neemt alleen
god **E**n hoe dat
geschiet leert ons
Hugo in dē boeck

vand' arckē **N**oe **D**at
hert des menschen
dz verst ind' godlike
mynen stantachtich
en vast stont ind'
erwichheit een dreck
te wete. dz bleef ee
Mer da' na dztet
began te vloyen do
me tygerhaude be
geerten **S**oe yt in
sōe menygen dingē
gedeylt. als dwer
dingē menich is dwt
begeert **D**a' o' yt woot
dz die gaende totter
erwich; wed' vloeyē
vāder ~~te~~ voelheit
tote enē daert yt
geuoyet is **E**n dz
geschiet vinnide pu
heit of sympelheit
d' acendacht **E**n da'
in woot gemect.

die reynich; des
herten **D**ie vyfte
graet woot gemect
In afstreckinge des
geest vā allen ge
scapen dingen **A**lso
dz die geest werde
gedeylt vand' ziele
Nade woerde des
apostels **D**at woert
gods is leuendich
en crachtich ende
doer gaender dan
enich sweert dat
aen beyden syden
snydt. valende al
tote scheydinge d'
sielen en des geest
Mer en is wond'
liker dā dese schey
dinge. da' dztet
weselyck een is
woot gescheyden
vā hē seluen. als

da' gesprokē wort
indē boeck vande
geest en vand' sielē
Richardus seet

En wort die geest
dan in gescheydē
vand' zielen wan
neer hi vgeet alle
dingen van butē

En wort onwijs
en onwetende alre
dingē die lichaem
hij wde gedaen in
dē lichaem **E**n die

dragen alleen ou
rinds d' memozen
en d' verstantens
vstaet die inden
geest en bidē geest
gescheen **M**er ye

mant mocht seggē
Die geest bliuen
de indē lichaem
die is een mitter

zielē / hoe is dz mo
gelyck dz hi hē sal
af scheyden en af
trecken van allen
creatuere / als hi
noch int myddel
d' creatueren wan
dert Als die apostel

d ad corinthios seet
Also lange als wy
indē la lichaē sijn
soe sijn wi vrenidē
en pelgryms van
dē heer **D**a' op is te

antwoerde **W**ant
alle creatueren sijn
ond' gerozpe der
ydelheit als paulus

seet ad romanos
En die wise man
seet **I**c heb gesien
alle dingē die ond'
der sōnen sijn ende

siet het is al ydellyz

en bedruetheit des geest

Welke dingen be-
ulecke den geest

Da' om ist noot de
geest die gaen wil
totte onwandelba
re dingē in god af
getogen te wden
vā alle creatieren

In die da' si ydel sū

Exempel ymagi
neert een schoen
wyf die seer wael
gecleet is **Eū** unt
gout en unt peer
le vciere / schoen vā
aensicht / int trecke
liken ogen **Die** dz
haer hoers hoests
hoze hals bedect .

Eū die in alle an
dere stücken des
lichacins / en vciere
se also schoen als

ghi wilt **Noch**
schoenre dan **salo**
mou bescreyt dat
die **bruyt** was in
canticis **Nū** af
treckt en scheidt
vā ho' in dijne
hertē alle dz in
ho' is d' ydelheit
Eū aldus doet int
dijne hertē / wilt
ghi dattet reyn
sal wesen **Trecket**
da' af in desen
gract aldus **Ten**
ierste alle die din
gen die da' sijn
cierheit vā butē
Die gebrekekyck
en ydel en afreke
kyck sijn **Schoenly;**
des aensichts / der
ogē / des hals / en
des haers **Eū** die

• schoe is

131
and' deele des lich
aems **Want** het
en is and's n̄z dā
een onreyn sacle
des dreeks **Ende**
moegen een om̄en
schelike aēs **Af**vec
kende oec vander
zielē die ydelheit
die sy om beuaet
Als alle dingen
af getogen sijn.
sōe laet ons sien
watt' bliuet van
desen wyf / dā' dz
het en̄ geest mo
gen wandere son
d' sijn beuleckinge
Seker dā' blyst dz
beelt gods in ge
druct indē geest
des wyfs **En̄** dat
beelt mach onsen
geest aen sien **Dat**

mach hi mynē son
der beuleckinge **In**
aldusdangher aen
merckinge wīdē wi
gebodē onse naeste
te mynē **Des** gelijcs
sal hē een mensche
af treckē enen ye ^{vā}
gelike geschapen
dingē / so watt' ydel
tu is **En** is n̄z dā'
tu dz beelt gods /
als in onredelike
creatuere **Nochtan**
yt die boetspoer off
een kenlyc teyken
gods **Al**d' heeft die
apostel alle ydelh̄z
ende onreynheit
af getogen vā sijnē ^{gemoede}
doe hi sprack **Alle**
dingē hebbe ic ge
rekenē als dreck
Op dz ic xpi ge

wynen mocht
Die .viij. graet d'
reynichz des herte
woet gemerct in
af treckinge des geest
van allen gescapē
dingē en oec mede
vā hem seluen Da?
af seet hugo Dat
scāpe d' wynen is
wāneer die geest
alle dingē ouer
dynamende vsinaert
En dz behoert toe
den naesten staet
vande vōt gaende
graet hier te vorē
En hi seet voert
dz dz vūsedend'
wynē is als die
geest oec vūdynt
hē seluē **E**n ind'
gelikemisse des ge
mynde hē seluen

vsinaert **E**n hem
seluē laet vsinade
En dz geschiet in
word'liker ma
tyere dz hi ouer
mids dē vuer der
wynen woet apge
togen in hē seluē
En oūmits der
wynē woet ghe
dwongē wt te gae
vā hē seluē **E**n
en gedenct sijn
selsa n; want hi
god alleen mynt
Salich is die geest
die vdiert heeft te
comē tot dese graet
d' reynicheit wāt
dese sal god sien
raden woerden
die die waerheit
gesprokē heeft **S**a
lich sijn die reyn

van her ten sijn
 Want sy sullen god
 sien **Vandē** andē
 re is te wete **Dat**
 •vi. gradē d' rey
 micheit antwoerde
 •iii. gradē des godh
 kē gesichts of beke
 runge In welken
 dese heilige māne
 god sullen sien en
 kēnen ind' tegen
 woerdicheit Ende
 sien sullen ind' woco
 mend' tyt oriūds
 claren gesicht Die
 ierste graet is der
 godliker in geseest
 kēnisse En is wan
 neer yemant yet
 wat also daen wē
 godliker openbae
 runge bekennt dat
 bouē die mate sijn
 vā aensichte tot aensichte

vstantis gaet **Selhe**
 als somige **philoso**
phē is gegheuen te be
 kēne van god somi
 ge dinge die bouen
 bestripelicheit des v
 stants sijn vā na
 tuere **Als plato** die
 bekennt heuet van
 den ewangēlie **Jo**
hānes Indē beginne
 was dat woert
Als augustinus v
tellet inde boeck sijn
re buechte Aldus
was oec Augustinus
 alleē ind' scarpheit
 des vstants vleent
 van god te vstaen
 die dinge by hē selue
 die and' luyde nau
 we en conde begri
 pē vandē meestere
 dūet hē wynde En

desen graet d' kēnis
sen antwoert den
* graet wēstē d' veyncheit
des hertē **A**en sect
oec vā plato dz hi
veyn was vā hertē
en vā lichaem **E**n
des gelycks hebbe
oick wel and' phi
losophē doechdelyc
gewest **D**en . iiij .
graet des gelouen
die dz natuerlyck
vstant bouē gāet
in vroetheit d' sijnē
Desen graet antwōt
dē anderē graet d'
veyncheit alst open
baer is **D**en . iij .
graet is openbarē
ge / die sontyt gege
uē wort dē genen
die sympelyc leuē
En begeere wt te

gaen wt egypten
En wēd' bēpdele
die wtwendige mē
te **G**elyc als den
kinderē van **isrl**
in hore wtgāuck
die heer openbāden
ind' calouen des vūs
en der wolckē **D**ec
heest hi moyses in
dē bornēden bosche
geopenbaert doe
hi sijn scapē hoede
Dec dē heerde ind'
nacht der geboerte
xpi / hebbe die en
gelen siende geope
baert syngende .
Glorie sy god indē
hogen **E**n desen
graet antwaert
der veyncheit des
hertē **D**en vierde
graet is die vstan

delike open barm
 he oimds sielike
 gedaente Alst ghe
schiedē Johānes in
apocalipsi En ezehi
el en voel ander
 En desen graet ant
 woert v den .m.
 graet d' reynicheit
 des herte Als van
 synpelheit d' rey
 nicheit en aendacht
 die daer is vstendel
 Want sy wort wt
 getogen vande wil
 le oimds aenry
 finge der reden
 Nochtans is byden
 synliken en wliken
 dingen Den .v.
 graet is vstandeli
 ke openbaringe ou
 mds vstandelike
 gedaent En dit ge

schiet oimds vborge
 re ingeestinge En en
 wort n; dan den ge
 ne gegeuen die vstan
 delyke leue En hoert
 toe de engelen va na
 tiere En noch meer
 die zielē xpi oimds
 voelheit der graciē.
 Want dese openbar
 ge niet en geschiet dan
 de genen die xpi na
 volgen in heylicheit
 des leuens En in eu
 gelscher puerheit Ere
pel van seē Johānes
ewangelist die in de
 sen graet d' kēnisseu
 was doe hi d; ewan
 gelie screef Indē besp
ne was dat woert
 Alle die apostelē wor
 de oec geset in desen
 graet Doe si den heylē

gen geest ontfingen
die hem leerde alle
waerheit **T**ot desen
graet was oec geco
me scē Augustinus
doe hi had gelesē
dat woert des apos
tels **D**oet aen dē heer
Ihū xp̄m **A**l te hāt
vloē van hē alle dōc
kerheit d' twuelinge
Recht als in gestort
sijnde dat licht der
sekerheit **E**n doen
waert hē geopen
baert den godlike
wil **D**esen graet
antwoert dē vyfte
graet d' reynheit
des hertē als men
wel mach merken
Den vi. graet der
godlike kēnisse is opē
barringe bouē den v.

stant **A**l schijnt
dit contrarie te lig
dē ewige kēnisse
te wesen bouen dē
vstant **W**ant wat
ter vstaen wort
of bekennt dz wort
bekent en vstaen
bi dē vstant **H**ier
om is te weten dz
da' is tweerhande
kēnisse **D**ie een v
standelike die an
d' begeerlike **S**elike
als daer sijn twee
hande ogen d' sielē
Als vstantnisse
en begeerte **O**f kē
nisse en myne na
Bernardus woer
dē kēnisse is dat
luchter oge **M**er
myne is dz rechter
oge **E**n gelyck als

134
in natuerlyck
sien dattet
luchter oge cranc
sten is Alsoe ist
herv oec want in
desen leue en mo
gen wi god niet
bloot sien en ken
ne also als hi is
Waer om die bru
degom he belydt
gewout te wesen
oirtinds de oge d'
myne In cantica
Sprekende Ghi hebt
gewout my hert
my sust' my beyn
in een dyne oge
Want al wort god
gesien van de gene
die he mynen mit
beyde ogen Nochtas
wort hi alleen ge
wout mit een van

de twee Want da
dat vstant verdeue
wort daer vcrlytet
die myne na Berna
dus woerde Hier af
spreekt hugo O ver
stant hoe groet is
die cracht der myne
En hoe veer gaet
die myne boue dat
verstant of wetenths
Want die myne meer
wort gemynt dan
dz vstant En die
myne gaet in daer
die wetenths of dz v
stant lute blyst sta
En hi bewyst die re
de waer om en seet
Die myne is vmetel
en betrouwende in
de gemynde En doer
tredet mit hore scher
picheit en na volget

die druyfticheit d' boz
wender begeerten.
En en can ho' niet
beyuſen tot dat ſy
come tot horen ge
mynde **E**n alsoe te
meer wil ſy in hem
trede en mit hē we
ſen **E**n weſen also
na bi hē mochtet
geſchien als hi hem
ſeluer is **S**iet hoe opē
hyc ſect hi **D**at die
waerachtige wyne
meer ſond' middel
niz god v'richt wort
dan dz v'stant **E**nde
dit is dat reche oge
datter wout dz hert
des brudegoms **E**n
dit die kēniſſe bouē
v'stant die da' ant
woert d' reynicheit
des seſte graets **E**n

na deſen graet
en blyſter niz den
grest dan clær en
open beſchouwin
ge ind' ewiger ſa
lichen **T**ot welke
beſchouwinge ons
moet brenge die
gebenedide ſoen
gods **I**hs p rps x.
Opre **v**re **s**onne
dach **m**eeſter **J**oz
dannus **s**ermoen
Werdz i deel
om denct dy
quaet in un' herte
Matheus mit **v**
capittel **S**ce **H**ero
minis ſect tot de
metria **I**is alre
ſekerſte en volmaec
ſte dat dz gemoede
gerwoenthye werde
oimnds wakend

135.
hoede te ondschey
de sijn gedachten
En tott' verster be
roeringe sijn ge
moeds dz te louen
of te lasterē dat hi
denct **O**p dz hi die
goede gedachte to
voedet en die qua
de rechte voert v
iaget **W**ant daer
wt comende is
die fonteyne des
goets **E**n die oer
spronck te sondigē
Want dan die ge
dachten sijn eē fon
teyn des goets **E**n
een oerspronck des
quaets **D**aer om
heeft onse behoud'
die daer een onder
sueker d' herten is
En een ondscheyd'

der gedachte is die
scrijbe gestraft doe
hi hoer quade ge
dachte sach op dat
si niet voerder en
gingen in een qua
der **W**aer toe denct
di quaet in uwer
hertē **I**her heeft hi
ons een leeringe ge
geuen dat wy also
vwech als wi vne
mē dat wi beruert
wden in quade ge
dachte **A**l te hant ons
seluē fullē berispen
recht oft tu di seluē
dese woerdē xpi toe
seyden **W**aer toe
denct quaet in uw
hertē **I**n welken
woerdē onse behoud'
ruert tuerhande
dingen in vand' water

rien der gedachten
die wi seer blytelick
sulle mercken **D**s
ierste is waer van
die quade gedachte
in ons de oersprongk
nemē **W**ant hi seet
waer toe **D**at an
der is wat en om
hoe grote quade duf
dinge quade ge
dachte wt gesloten
sulle werden vā ou
ser herte want hi
seet **I**n uw herten
Wandēersten is
te wete **D**at vande
ierste begyne soe heb
bē alle quade gedach
een oersprongk van
de boesen geest **D**at
nū aldus mercken
mach **W**ant doe die
ierste mensche gesca

pē was indē staet
der onnosselheit **E**n
van quaden gedach
ten is en wisten
Doe quā die boese
geest in die gedaet
van eentre slangen
En riet den wive
En dat wyf riet
den man **E**n al
daer hebben die
quade gedachten
nade indragen des
horen oersprongk
gehadt **E**n ind seki
manyerē en ordina
cien als so daer ond
wiesche alsoe onder
wassē si noch in
ons **W**ant gelijck
als daer die slan
ge in droech den
wive **E**n dat wyf
van lust heeft geete

en den man heeft
 gegeven Aldus is
in ons na se gre
gorius worden.
Die viant heeft dz
 officie der slangen
 Die synlichkeit die
 stede des wyfs.
En die rede hou
 det die stede des mas
 oirinds consent.
Niet dat altoes dz
 indrage comet in
 ons vande viant
Mer die wil een
 oersprong heeft wt
 eygentre boesheit
 of cranchheit Daer
 om mogen wi wel
 segge na se August
woerde Dat indra
 gen d' slange is in
 ons dat ierste berue
 ren wt voetsel der

erfsonde **D**at consent
 des wyfs is die ge
 muecht inde nederste
 deel der reden **M**er
 dat ete des mans is
 dat consent vanden
 onste deel der reden
Want bi desen daen
Als in dragen **G**e
 tuecht **E**n consent
 wort die mensche ge
 brocht in becoringe
Want die becoringen
 begynen ouermids
 indragen dz is inde
 gedachten **E**n gaet
 voert oirinds ge
 tuechte der **g**ein ghe
 dachten **E**n wort bol
 bracht oirinds con
 sent **E**n aldus is dz
 ierste vclaert **A**ls wa
 van die quade ghe
 dachte hoere oersprock

uene Recht of uen
antwoerde d' vragē
ons herē die da' seet
Waer toe deucti
quaet **M**en mach
seggen wt ingeue
des viants en wt
eygenre cranchheit
Hier vā staet in ge
nesi **D**ie syuen en
die gedachten des
menscheliken herte
sijn tot alre tijt be
reet totte quaden.
Mer mach dragen
waer om die uen
sche bereeder is quaet
te dencken dan goet
Hier van mach men
voel sake bewysen
Die ierste sake is
van gebroektheit
d' nature in d' ierste
andere **A**ls adam

en euā als voer
seet is **E**n oec seet
die wijse man **D**at
lichaem datter ge
broken is bestwaert
die siel **E**n die cert
sche in woningē ne
der druct die syne
die voel dingen dene
ke **W**ant om der
swaerheit wil so
treckt een meer ne
derwaert dan tien
opwaert **D**ie and'
sake is want d' ge
ne dat ons veruect
totte quaden is tegē
woerdich **W**ant die
genuecht die ontfan
gen is of wort vā
dē syuen beruert
die begeerlichkeit
recht als van wode
Mer dat ons berue

137
get tottē goede dat
en is niet tegen
woerdich niet tis
van veers **Want**
die salicheit is een
eynde d' doechden

Die derde sake is
Want dat voetsel
d' erfsonde dat ons
beruert tottē qua
de is altoes bynen
ons **Mer** die hemel
sche gracie die wi
sullen siekē is bu
te ons **Die** vierde
sake is **want** wi
mogen quaet doen
van ons seluen.

Mer wi en mogē
geen goet doen het
en si vande gracie
gods ons helpende

Tandē anderen
als wat en hoe

grote quade dat die
quade gedachten der
sielen in brengen wāt
die heer seet **Sy** denck
quaet **Sij** sy quaet
soe inbrengense van
nede quaet **Want**
f vande quaden en
mach niet voert gāe
dan quaetheit **als** **eye**
Mathews getuget

Die quade boem en
mach geen goede
vrucht voert brengen
Mer o is te wete dat
wte oersprongk der
quade gedachte voel
quades come **Dat**
terste is dat quaet
d' sonde **Want** al en
sijn die gedachten
niet quaet **winer** al
mogen si wesen
goet en vduentlyck

Sijn sy van goeder
materie. **O**f sijn sy
van ongeoslofden din
ge. **A**ls of yemant
dacht van onsuuer
heit daer af te predic
ken of enē anderen
te leeren off te over
geven of die te vlie
Nochtans in die dz
toe gaet de begeert
d' synticheit of oeck
des willen van ou
geoslofden dingen.
So ontfanget yemant
die vleck der sonde
meer of myn na die
dat die beroeringe
tot dwer sonde meny
gerhande is. **T**ot wes
verclaringe te weten
is. **D**at nadēersten
berueren d' syntichz
die sonde horen ver

sprouck heiet. **M**er
die verste beruerin
ge is tweerhande
Want sy sijn die ge
heytē werden ten
verste mael verst.
En die ander die ge
heytē wden. **T**en
anderē maele verst.
Die beroeringe te
verste mael verst
is natuerlyc en bu
tē die manyer der
doechde of d' odoech
den. **E**n also toe
gaet die beroeringe
totte gedachten. en
en leydet niet totson
den. **K**ede waer om
Want alsulke beroe
ringe niet en vol
get der yuaghtmee
ringe. mer die w
kinge der natuerē

130
En sy mogen hoere
totten grovende dael
der natuerē Als hon
ger en dorst en dier
gethyck Welcke berue
ringe in ons geen
sōde en is En da'om
en leyden sy oec n̄
tot enigen sonden
In die dat sy soe
daen blyue Mer
die ierste beueringe
vande anderen
verst sijn die synlicheit
die den wil onder
gewoepē En daer
om ist dat si valle
op ongevolde ma
teerie Soe sijn sy son
de mer gemadelijck
Want die wil daer
geen heerschappie
ou en heeft Nochtā
die wil belette al

Dydamige beueringe
ge elck by sond' mer
met alle gader Want
ind' vader collacien
staet Het is omoge
lijck dat hert en mo
aen gestote werden
mit gedachte Mer
die te ontfangen of
erwech te wysen Is
naden woerde gods
elken vlytegen oef
fender mogelijck
Want al ist dz die
oerspronck der ghe
dachten n̄ te mael
van ons en is Nocht
tans hoer vsmaden
of vkyesen staet aen
ons En na desen be
roeringe ind' reden
en indē wil Die oec
onderscheydē werde
Int ierste en int and

Als dat die ierste w
de geheyt beroerin
ge ondercrupende
ind' redē en inden
wil **E**n daer om
wden si geheyt
die ierste om dat sy
alle die and' beroc
ringen voer gaen
indē wederste deel d'
reden **A**lfoe dz dese
sielle en ondercrū
pende onberaden in
der reden en inden
wille sijn **D**ie noch
tan sond' consent
sijn make dagelice
sonde **M**er yt sake
datt' volget die and'
beroeringe ind' redē
en indē wil ouer
mits vertreckende
gedachte **W**elke ge
dachte wordē gehey

tē vtreckende met
vtreckende d' tyt
Mer daer van dz
die redē ho' beraden
de daer op merre
de is **E**n **S**innide
consent d' vertrec
kinge en en ver
dryffe met mer sy
houste geern om
keerende in hoer
Welke gedachten
rechte voert als sy
dz gernoede voerde
versinaet souden
wden **E**n alfulke
gedachte yt van
georlofde dingen
soe en derfine us
twiuelē dat sonde
is **M**er yt van on
georlofde dingen
Als die tot dootson
den dragen **S**oe

yt noch te ondschey
 den **W**ant enther
 alfulke vtreckende
 gedachte becomert
 hē da' mede alleē
 dat aemmerkende
 dan en yt geen
 soude **A**l yt onds
 materie wil soch
 tyck mede becom
 mert te wesen **O**f
 dat gedacht becom
 mert hē da' mede
 onnds onsent d'
 genuechte inde ge
 dachten **E**n alsoe
 daen genuechten
 na hore manye
 ren en is gee doot
 soude mer somwi
 le dagelike soude
En sonatyt geen
 soude mit allen
Als wāneer yemat

denct vā onsuūlyz
 en in dien gedach
 te genuecht heeft
Nochtan is vleysche
 hie **M**er want hē
 genoegēt daer van
 te dencken gelyck
 of hem genuechden
 te dencken van hou
 dien off gwrichet
En dat consent is
 in die genuechten
 van dien dingen en
 den werke der on
 suuerheit **M**er yt
 dat yemant wil nē
 waellust genuecht
 hebbe in hem selue
 ende wyltans dat
 werck niet en doet
Also dan gen con
 sent wort gerekent
 onder die dootsoude
Want dat yemant

denckende is vande
onfuihent en ge
muecht heuet van
dien gedachte Dat
geschiet daer by dz
sijn begeert is ge
weyget tot die werck
Waer om dat hi
heest consent gege
ue tot dier gemuech
te Nochtans yser
tweerhande consent
Als dat waerachtig
ge en open consente
En dat bedudende
consent Dat bedu
dende consente is
Wanne die mensch
so dange quade ge
dachten in hē op
rysende sijn uz en
verdriect **A**l ist dat
hyt niet opelueck
en consenteert **E**n

dit is die leegeste.
en ierste graet der
dootsonde Die doot
lyc wort gheeyten
waer verreckend
gemuechten **W**er
ist dat die mensch
opelyc consenteert
inden gemuechte
vande gedachten
en uz mit werck.
So ist die and' graet
Wer gaet dz consente
voert dat hi dz werck
denct te volbringe
So wort die wille
voer dz werck ge
reken al weert dz
die macht hem oec
gebrake dat werck
te volbringen **E**n
dit is den dorden
graet van welke
sich seē **I**he rommis

seet in eentre epe
epistelen tot Demetri
 tria In dien gedach
 te is sonde / die der
 indraginge consent
 genet Die ho' quart
 saechtelyc voedet die
 begeert wt te berse
 totte werck Aldus
 dainge gedachten
 al waert oec dat
 sy ouunds enige
 hindernisse den
 wille niet en vol
 brengen Nochtans
 soe en wort sy niet
 te myn ounds cu
 sent der sonde van
 de heer vdoemt
 Als wi inde ewan
 gelie lesen Soe wie
 een wyf aensiet
 hoer te begeeren.

die heuet alte hant
 onsintheit in sijnre
 herten **O**p welke ^{gedae}
 woert see Augusti
 sect Soe wie een wyf
 aensiet hoer te bege
 ren Dat is tot dien
 eynde en in du' ge
 moede aemercket
 dat hise begeerte
Welke te hant niet
 alleen en is te con
 senteren de gedach
 ten / mer opelyc
 der onsintheit Also
 dattet n; weder ge
 brydelt en wort
 die ongeozlofde be
 geerten **M**er mocht
 hi so soude hi daer
 af versaedt werde
Dese heeft onspeel
 gedaen in sijnre
 herte **I**n dat satme

vstaen niet alleen vā
dē gesicht des lichaens
mer oec vanden ge
sicht des herte **A**er
gynck dat consente wt
in dat werck soe is
daer een dootsonde
volmaect **W**elc da
is die vierde gaet
Daer na volget die
gewoent en vhardi
ge en dier gelyck.
die noch vdoemlike
gradē make **E**n ald
wort dz quaet d' ge
dachte altoes vsvaert
Welker gradē vsva
ringe sē **G**regorius
bescryft **W**tt genueth
ten d' gedachte wort
geborn die toeneych
licheit der sonde **W**tter
toeneychelicheit consente
Wtē consente dz werck

Wtē werck die ghe
woente **W**tt geworu
ten die vhardinge.
Wtt vhardinge.
wan hope **W**tt wā
hopen beschuldunge
Wtt beschuldunge
gloriacie **W**ant sy
glorieeren als sy
qualyck gedact he
~~wt~~ hebbe **W**tt glori
acien ewige vdoe
menisse **E**nde tot al
le dese quade vbringe
ons quade gedachte
Dat and' quaet is
d' gedachte is dat sy
ontreynē en beulec
ken dz herte **W**ant
dat edelste dat in
dē mensche is dz is
dat hert **A**lsoe dat
die ongesapē wylt
dat begeert te hebbe

141
vo' hoer deel sprekē
de In prohibus Soru
geest my dyu hert
Iher om al en waer
in quade gedachten
geen sonde: nochtas
sonde die mensche
om edelheit des her
ten verwerdigen
sin hert te becomē
vē met onreynen
gedachte Exempel
vande heydensche
Seneca die sprack
Al wyt ic dztet god
wel vgeuen sonde
en die mēschen iz
en sonde weten:
Nochtans o stweeth
der sonde woude ic
verwerdige te son
dige Waer om die
ppheet inde psalm
bidde God schept

in my een rey hert
Dat dorde quaet is
dat sy den bosen geest
wede in dat herte be
eyden hem daer een
huyt Waer teghen
die apostel seet W
ephesios En en wilt
den dauel geen stede
geue Als ouer unds
oureyne beulecte ge
dachte in welken
die oureyne geest ge
mēcht heest Daer
die aen he wede v ^{mensche}
boude wort als gre
gorius seet in mora
libus Al yt dz die her
ten d bosē dē dauel
altoes iz en volgen
inde werken nocht
ans v bynde si hem
zeer inde gedachten
Al ons daer wed tege

gūnds goede ge
dachten wort god in
der hertē een stede be
rept Nadē woerden
Anna sammels moed
in hore loue sauge
da' sy spæct hē w
dē berept die ghe
dachte Dat sijn die
goede gedachte u.
als die glose spæct
Want hi aftrect hē
vā gedachte die son
der verstant sijn.
Als inden boeck der
wysheit staet Dat
wierde quaet d' ge
dachten is dat daer
volget mit nadē vō
seiden woerdē en
hoel and' quaden
uz hē treekt Dat is
dat die quade ge
dachte maken een

helle Want waer
die diuel is daer
is die helle Ende
weder daer tegen
Soe waer die helle
is daer is die diuel
En soe waer god
is da' is dē hemel
hier o' wāt die di
uel sijn woerstat
heest indē herten
die mit quaden ge
dachte beulect sijn
En die diuel wā
hi nestelt da' bren
get hi vō' een tey
ken d' hellen hier
om ist dat in al
fulke hertē hier in
der tyt teykenē der
helle sijn Daer is
dat vier der boene
der begeerlicheit
Daer is die stuck

der ouerwynne on
 sinerheit Die woe
 der knaughtender
 der consciencien
 Die dypstermyse
 des verstaets als i
 die psalm staet Doc
 ker sulle werde ho
 ogen op dat sy niet
 en sien Want ghe
 lyck als die dreck
 der swaerwe **To**
biag ogen heeft v
 blynt Aldus ver
 blynt die dreck des
 viants als d'quad
 gedachten die ogen
 des herten dat sy
 nuz en sien dz licht
 des geware goets
Als se gregorius
seet op dat woert
vsaias da' hi seet
 Sie inde stubbe

Wat sullen wi by
 den stubbe nemen
 anders dan die ge
 dachten Die wan
 neer sy onbehoertlyc
 en r singende vliege
 soe v blynde sy die
 ogen des herten In
 alsulken herte is
 oec dorst der onv
 sadeliker genoechi
 ker toe treckinge d'
 sonde Want gelyc
 dat een rat dat and
 treckt Alsoe trecket
 dat een quaet ge
 dacht dz ander En
 die een gemuechte
 die ander Exempel
 vande bloet synken
 de echel als in pro
 uerbys staet Dat sy
 twee da dochteren
 heeft die altoes roepe

hael hael. **T**en leste
soe is noch een and'
quaet. d' quader ge
dachte. **E**n dat is dz
sy den mensche be
roue vand' gracieu
gods. **W**ant Judas
na die dat he tu die
druel in geseyt had
gedachte in sy here
Hoe dat hi **J**hu sou
de vanden. doe ver
loes hi alle gracie so
der wed' vercrygen
Welke gracie voel
ander sonder vlore
hebbe. en nochtans
wed' vercrege heb
ben. **E**xempel va
ene hermyte daer
me af leest ind' va
der boeck. **D**ese had
menich iare inder
woestine onsen heer

god gedient. **E**nde
alle dage waert
hi gewoet mit he
melscher spysen die
he gebracht waert
ter tafelen ind' tyt
des etens. ouerunds
ene vogel. **E**n hi
viel in sonige qua
de gedachte. **W**aer o
hi des naesten dages
vanden dat broet dat
hem vande hemel
gebracht waert wat
was beulect. **E**nde
tal volbrachte hi sy
gewoentlike gebeden
Nochmans en liet hi
mit af van ourey
nen gedachte. **D**es
andere dages vant
hi in sijne tafelen
broet noch meer
beulect. **M**er ten

143
lesten en vant hi
te mael niet **Wa**
om hi zeebedroeft
waert dat hi ouer
mits vuylen ge
dachten had verlo
den sijn vruende
hemelsche prouen
En hi dacht te ga
ne we woestinen
en wed' ter werlt
te keren **M**er doe
hi soude gaen so
waert hi inde we
berispet oirunds
den wil gods **A**
soe dat hi weder
guck tot sijnre cel
le **E**n dede pen
tencie en diende
god trouwelyck
Mer die hemelsche
proue en creech hi
n; weder **S**iet hoe

grote scade die qua
de gedachten mbren
gen **A**l ist dat seer
luttel mensche alsulc
hemels broet outfan
gen **N**ochtus sijn
voel die van god
soudinge genade
d' deuocie hebben
outfangen en god
like sueticheit inde
gebeden en inden
gedachten die sy
dick verliesen ou
mits quade gedach
ten **A**ls die wiser
man seet **D**ie ster
uende vliegen ver
liesen die sueticheit
der saluen **V**liegen
sijn die wilde ge
vliegende gedach
ten die dan ster
uende sijn als sy

beginnen te vuylen
inder herte **N**ader
gelikemisse eens
doden aes **E**n dese
vliegen vliessen die
sueticheit der saluē
Dat is alre deuoci
en en graciē daer
die mensche mede
gesaluet is vande
h. geest **H**ier om
soe laet ons van
ons keren die vlie
gen d' quader ge
dachten **O**p dz wi
mogen behouden
die sueticheit d' sal
uen d' deuocien
en der graciē.
En mit dier saluē
moete wi saluen dz
hoest des mylde ge
uers alre graciē
hē te lonen en te

dancken vā alle
sinē goeden in e
nichheit **Ame Dat**
ander deel des

Ninwerfermons
herten **W**ant dan
alsoe veel quade
in brengen die
quade gedachten
als voerseet is.
Daer om roept
die **ppheet ysaias**
haelt af dz quade
in gedachten van
myne ogen **H**ier o
so is in te merke
hoe dat die quade
gedachten af ge
daen sülle werden
van onser herten
Om datt' staet **In**
in herten **S**yn sy
dan in onser her
ten **S**o sülle wise

pinen daer wt te
verdrue. En we
der hoeden dat
si niet in en tre
den. **D**ese twee
dingen sijn hier
te merken. Ten .j.
oimids wat hoe
de mense vo'hoede
sal dat si niet in
ons en come. Ten
anderē na dien dz
sy in gecome sijn
hoe wense dā wt
vdrue sal en wt
doen. **V**andē wiste
is te wete dat wi
se n; en comen
te maet voer hoe
de die quade ge
dachte en treden
wael in ons. **A**er
wochtans fullen
wyt voer hoede

144
also voel als wij
v'mogen. **W**ant see
Gregorius seet In
mozalibus. Die ou
vloedige gedachte
salme mit groten
vlyt af snyderen.
Nochmans en mo
gen si niet te grou
de af gesneden w
den. **W**ant dz vley
sche altoes oinloe
dige gedachte baert.
Die die geest altoes
af sal snyderen mitte
yfer der sochtuoldich;
En daer toe sijn
drie reden. **D**ie .j.
reden is die aere
des here. **A**ls die
mensche denet dat
god op hē altyt
sochtuoldich is en
siet alle die heyme

licheit sijnus herten
Want voel sondige
werken werden
vo^r hoet om art d'
mensche **O**p datse
den menschen is
bekent en werde
Want wie soude
ontemelike dingē
dozē doen in tegē
woerdicheit der
menschen **H**oe
voel te meer sal
dan die mensche
outsien die tegen
woerdicheit gods
in sijne herten
Die al onse gedach
tē siet voel claerlik
dan die menschen
doen onse werken
Hier af staet in pro
uibus **I**nden aert
des herē keertme af

vandē quade **D**ie
·ij· reden is / die
quade gedachte wt
te sluyten dz is be
waringe d' sijnen
en sonderlinge der
ogen **H**ier af spreect
Job **I**c heb een ou
dracht gemaect in
mijnē ogen op dat
ic niet denckē en
soude vand' maget
Op welke woert
siet **S**ic **G**orius seet
Op dat dz hert reij
blyue indē gedachte
vā oureyne ge
mechten **S**oe sijn
die ogen da^r weder
te druckē / recht als
eenre hande roeues
dijne reynheit
Hier af seet die **P**si
dorus **D**ie ogen sijn

werst vweckende
 tot quade gedachte
 Want dat gesicht
 toe trect dat ge
 moede en beweget
 die ziel en wout
 dat hert hier om
 afstrect dz gesicht
 en slaet die ogen
 ned vanden bekeer
 licheit En en vest
 se uz op die schoen
 heit des vleysche
 yt dat ghy seker
 wilt wesen vande
 quaden gedachten
Die derde reden
 is te schoinven le
 dicheit op dat ghy
 altoes yet goets
 doet Op dattu die
 diuel niet ledich
 en vynt mer al
 toes becomert wat

hi en wort uz lichte
 lye geuangen van
 den viant idie in
 goet oeffeninge be
 comert is als sint
Jeronimus seet in
 ene sermoen Ende
Johanes cassianus
 seet Dat hert des
 ledigen menschen
 en pynt hem ande
 uz te denken dan
 vanden buyck en
 van onsuüheit En
 dat is daer om wat
 dat hert is in stadi
 ger berovinge erget
 mede becomert te
 wesen Niet alleen
 wakende mer oock
 slapende En want
 dat hert bereeder is
 totte quaden dan tot
 te goeden Soe becomee

vet hē meest mitte
quaden **H**ier om
salme die ledicheit
schouwe **W**ant als
die meesters spreken
Soe mach maect le
dicheit sonde **D**aer o
saluense vlieu **H**ier
na is te merke hoe
me die quade ghe
dachte wt dzyuen
sal vaud' herten
na dien dat sy in
gegaen sijn **D**en
ierste raet is dat
me rechteuoert in
de begine als die
diuel onnuids quin
de gedachte dz hoeft
steket in die doze des
herte **G**oe salmen
hē dat hoeft af sijn
den **H**ier af staet
tude boeck dat **D**y

vader

pollong leerde dat
sy dat hoeft des dra
ken soude vdrue
ken **E**n also wor
de alle sijn lichaem
gedoot **D**aer om ge
biet hi ons te hou
de af dat hoeft d'
slangen **O**p dz wi
te mael met vā be
gine en sulle ont
fangen die quade
onreyn gedachten
in onser herte **H**oe
voel meer dan en
ist met wite dat
die fantasien der
gedachten door die
sijnen lope gestort
werde **D**ie hi ver
biet tude begine
te ontfangen **D**en
ij raet is dat het
tot andere dingen

te kerē **A**ls dz die
mensche tot een
re andere mate
rien hē keer **E**n
die ogen des her
tē van die gedach
tē trect en hē be
cōmer mit ande
rē dingen **A**ls le
sen beden of mit
andere mensche
te spreekē **O**f aen
dachtich te wesen
der oeffeninge vā
buytē **a**ls Cesarius
seet **L**aet ons begi
nē goede gedachte
te mynē **E**n te
hant sal ons die
heer verlossen
vandaē quaden
Den .ij. vaet is
aendenckinge eens
eynde en d' mit

tichheit alfullker ge
dachte **A**ls dat die
mensche denct en
aen merket **W**at
oerber hi int eynde
van alfulkē gedach
tē weder in hē dra
get **W**ant wi en
dragen uz weder
mit ons van qua
dē gedachten dan
die vtoernyngē gods
Ongeordinertheit
des gemoets en ey
gen confusien in
ons seluē **H**ier af
sprect Genea in
de boeck vanden
vier doechden **D**ie
wilde omittē ghe
dachte **E**n die ge
lyck sijn den slape
en ontfanget niet
Want ist dz ghi dijn

gemoede da' mede ver
miegēt **A**ls ghi dan
alle dingē af sett
dan sulstu droevich
en ongetroest bliuē
Den vierde raet
is' brecht en belym
ge der gedachten da'
yemant mede aenge
vochtē wort **W**ant
een gepriest aindt
vader ind' vader
boeck seidē tot' enē
broeder die aenge
nochtē was vand
bosen gedachtē **S**oen
en ontfiet v niet
En en verberget
uz v gedachtē **W**at
also sal die onreyn
geest van di gaen
confus **W**ant geē
druck en quetste also
seer die cracht der

diuelē **A**ls datmē
die heymelicheit
d' quad' gedachten
den heyligen vads
openbaert **D**ese en
voel ind' radē heb
stu ind' vad' boeck
Mer die wort sa
lich gheeytē die sij
cleyn dat sijn die
ierste besyuen der
quader gedachten
slact aen den steen
Dat is aen xpm
Welke hē gewerdi
gen wil ons te ge
uē Ihūs xps onse
heer **A**mē **O**pen
Selue sondaech
meest' iordanus
anderde sermoen
vander ongestu
dicheit des her
ten **De De De De**

Wer toe denct
 quaet in uw
 herten Mathews
nut . iij . capittel .
 Want naden woer
 de des wisen mans
 So maken die ver
 keerde gedachten
 een af scheidinge
 van god **E**n die
 heylige treect hem ^{seest}
 af vande gedachte
 die sonder verstant
 hier o is ons te mer
 ken welke d gedach
 ten ons sijn te vho
 de **W**ant sy vkeert
 en quaet sijn **E**nde
 welke gedachte tont
 fangen sijn **W**ant
 sy goet sijn . ande
 wiste is te weten .
 Dat dat mensche
 like hert zeer wilt

en ongestadich is .
Als Bernardus beka
get inde boeck sijnre
gedachte seggende .
Een dreck en is mer
 bluchtich dan mijn
 herte **W**ant alsoe
 dick als dz uy laet
 en wtuloyet oimids
 quade gedachte **A**lso
 die vtornet god **M**ij
 hert is wilt en on
 gestadich alst geleyt
 wort na sijnz selfs
 wil **E**n derst den
 godliken vaet **E**n
 mach niet staen in
 hem setuen **M**er
 noch beroerbiker
 dan enich beroerlyc
 dreck wordet vto
 gen oimids de in
 veste dingen **E**nde
 herwaert en dwaert

doer weingerhande
en ontelike dingen
lopet alst rust suet
en en vintter geen
Mer ind' arbeyt
bliuet ~~onwistich~~ on
sakech en ind' ruste
ydel **T**en vudraget
met int he seluen
Dit sijn al bernar
dus woerde **E**nde
want dan dz hert
aldus ongestadich
is **E**n die valt op
quade omutte din
gen **G**oe is te wetē
datt' sonderlinge sijn
drie manere van
gedachten die den
goede mensche staende
te houwe **A**ls wael
berwyft **B**ernardus
in een sermoē daer
hi aldus seet **O**ns

Vmaent die salige
Benedictus **D**z wi
sochuwoldich sulken
wesen van onsen
gedachte en volge
den vaet des wysen
mans **D**ie radet
int alre hoede dz
hert te bewaren
Want dat leuen
daer wt comet
Iher o soe voer
comē ons drie ma
nere vā gedachte
Van welke noot
is int voel sochuwol
dicheidē die gene
vā he te vhoeden
die gekeert werde
tott' herten **E**nde
haesten god in he
selue te berwyfen
enē vridigen teru
pel **W**ant het sijn

sonnyge gedachten
 te mael ledich en
 die da' niet toe en
 hoze totten dingē
Welke die ziel heh
 telyeck af mach w
 pen op dat sy een
 perlyc blyue in hō
 selue in hoze herte
 en voer staende dē
 heer des eertryck
En het sijn and
 gedachte die mee
 gewellich sijn
 en sterckelike aen
 cleuen Als die da'
 hoze tott' wooldzaf
 ten d' natueren
En vecht sijn ge
 nome vande selue
 sijn da' in af ge
 maect sijn **I**s dat
 die da' hebbe een
 luttel in gerust

Goe en mach men
 da' n; af kerē sōnd'
 quetsinge en swaer
 heit **W**ant die wile
 die vleyschelike ge
 dachten van spise
 off drauck of cledi
 ge ons alsoe pringe
 dat sy nauwe af ge
 raden en mogen
 wden van onser
 herten **D**at anders
 nergens af en is
 dan die slymende
 cleuēde gedachten
Dat vynt in eenre
 maniere dz slymē
 de cleuē aen cleuē
 de eertryck **W**ant
 sōnd'^{dat} en ist n; ge
 seet dz die mensche
 is gescapē n; vā
 elker eerde **M**er
 vande slyme der

eerde **S**iet dan hoe
slymich dattet lich
aem is. **D**z den geest
sosterckelic. en by
na ou af scheidelic
aen cleuende is. **D**z
hi nauwe en mach
uz voel pynē daer
af. **S**cheyden tot
eniger tyt. **W**at
sullen wi dan doe
als die slymige ge
dachte onse herten
ond' gaen. **C**laerlic
so staet ons te roe
pē mitte heyligen
patriarch Jacob
en segge. **R**uben
mij ierste geboren
ghi en moer niet
op wassen. **W**ant
ghi hebt op geclō
men in die slaep
camer dyns vaders

Want aldusdan
ge begeerlicheit
in gedachten der
tytliker dingen is
roet en vleyschelic.
Want welker op
clymt in onse slaep
camer. **A**ls si niet
alleen en voert
die memoer uz
gedachte. **M**er die
in gaet dat bedde
des wille. en be
ulectet uz quader
genuwchte. **W**aer
te recht wort die
wil geheytē dat
bedde d' vuyllheit.
En die vleyscheli
ke begeerte wort
waer geheytē
ons ierste gebo
re. **W**ant inde be
gynē ons leuens

149
Soe groeyt die in
ons. En in voert
gaend' tyt wt boes-
heit deser werelt
en meningerhan-
de oersaken der
sonde wden daer
wt getogen. Hier
om ist noot dz wi
die begeerlicheit
vdrücken; die wi
niz wt en mogen
doen. Op dz also
vroech als si in
gaet in onse slaep-
camer dat wynt in
geene e wys en in
de dat si voert op
wasse; mer sy moet
ond' bliuen. Gelyck
als daer gescreuen
staet. Ouder di sal
wesen dyn bekeer-
licheit. En ghi sielt

se vheren. Aer die
dorde mannyer der
gedachten die te ma-
le onreyn en styue
kende sijn. Die wy
vners in geene
wys toe ~~lat~~ laten
en fullen. Aer van
veers sulle wi hore
stancck voelē ende
mit alre cracht v
driue. En mit gehee-
len moede stadelyck
af keevende. Ende
ter stont ons keere
tot sichte mit schreyē
en wenige. En aen
roepen de geest; daer
helpē mach o se cranc-
heit. Aldus sal die boe-
se geest ewech scheidē.
En en sal nize alsoe
hichelyck anderwerf
mit des gelycs den

gene die hē manlyc
wed' staen · vmeten
voer te brenge of te
vade **Ic** set die gedach
tē te mael oureyn te
wesen en stynckende
Die tott' onsinheit
hoeren **Tot** haet **Tot**
ydel glorie · en tot an
der vdoemlike sou
den **Want** het is vā
nede willen wi on
se ziel reyn houden
Soc wāneer dz dese
gedachte noch vā voer
werke · dat wise dan
mit grot' onwdichheit
te gemoet gaen · en
van ons blasen **Op**
dat hē gene toe ganc
en geschie of gegene
en werde **Die** verste
manyer d' gedachten
als der lediger gedach

ten of geyensien
Die niet tot ho de
dingē en hoerē **Dat**
is slyck · mer synu
pel slyck **Dat** is us
aen cleuende noch
stynckende **Ten** sy
sake dat sy te lange
in ons merre en
oninids onachtsam
heit en vsinelheit
gekeert wden in
een and' manyer
d' gedachten · dat
wy dagelike ond'
vynde **Want** als
wy us en achten
die ledige gedachte
recht als cleya din
gen **Soe** ghyde wi
dickwil tot lasteli
k ken en ouerlike
gedachte **Die** and'
materie d' gedachte

en is niet sympeelstyk
Mer als wi geseet
 hebbe tis stynich en
 aenclenende **M**er
 die dorde manier is
 te seouwe niet als
 stych of slym **M**er
 als een stynckende
 onreynicheit **D**it is
 geseet vā drierhande
 gedachte die wi seou
 wen sulle **A**s die le
 dige **W**ant si n̄ in
 en brengen datter
 mittich; toe hoert
Die noodrustige ge
 dachte noodrustich
 te gebruyke en n̄
 oinuloedelyck **M**er
 die oinuloedichheit
 af te sayde **E**n die
 onreyn gedachte n̄
 alle wt te werpe
Mer n̄ te willen

ontfangē tot enigen
 tyde **M**er god aen te
 roepē en oetmoedelyc
 te bidde mitte heylig
 kercke aldus **V**erwi
 ge alre goedertiereste
 god aensiet genadelyck
 onse gebede **E**n vloest
 onse herte vand beco
 ringe d'quad gedachte
Op dat wi moeten
 vdiene te wden een
 wdige wrige des. **h.**
 geest **V**andē andere
 als vāden goede ge
 dachte die wi in ons
 outfangē sulle **S**oe
 is te wete dz si oecle
 drierhande sijn **N**ae
 drierhande staet der
 goed' mensche **W**ant
 d'begynend' mensche
 gedachte sulle wesen
 vā oindenckinge hoer

sonde in bitterheit
hoerre zielen **E**n d'
voertgaend' mensche
gedachte sulle wese
van op clympuge
en voert ganck van
der eenre doecht in
die ander **E**n der
volcomere mensche
gedachte sulle wese
te dencke en te suu
ke vand' godliker
sueticheit **A**ls die
Aphheet seet **W**est le
dich en siet want
ic god ben **E**n ter
andere stedē **S**ma
ket en siet want die
heer suet is **E**n dese
drierhande gedach
ten die dat hert dect
wde' gelyct by drier
hande weē dat die
mole maelt **A**ls hau

garst en weyt **H**ier
af seet **A**uclimus
Onse hert is gelyck
eenre mole die al
toes maelt **D**ie wel
ke een heer heeft
beuolē sine knecht
hē gebiedende dat
hi alleē sijn coren
Als hauer garst
en weyt daer op
malle soude **E**nde
vande' setue d; hi
maelt daer af leue
soude **M**er daer is
en viant des knechts
die hē lagen leet
En die molen be
geert te vnielē **I**st
dat hise ledich vint
Enther hi wozyt
da' in sant da' sy
by vderst **O**f peck
datse slymich maect

Off yet anders dz
 se besmet **O**f cass
 diese alleē becom
 mert **I**n dan dat
 die knecht sijn mo
 lē wael bewaert
En alleen sijn he
 vē coen daer op
 malet **S**oe sal daer
 een reyn meel wt
 gaen ind' manye
 vē des coenus dat
 ter in gemalē wot
En vande seuen
 dat hi gemalē he
 wet dient hi sijn
 heer **E**n vericht
 hem selwē da' hi
 af leest **M**er laef
 laet hi sijn vian
 sijn molē vderue
Soe sal daer quaet
 meel wt gaen .
Want het is quaet

coē dat hi maelt
En dat meel ins
 haget seer sijn he
En hi en cricht
 daer uz af da' hi
 by leest mer hi
 moet hongere hiden
Die molē die altoes
 maelt is dat men
 schelike hert die al
 toes yet wat den
 kende is **D**it heeft
 god enē yegeliken
 mēsche gegene te
 bewarē **D**aer hi
 in malen sal sijn
 gedachte **D**aer die
 sonyge af sijn als
 weyt **D**ie and' als
 geyst **E**n die dorde
 als hauer **D**ie puer
 gedachten sijn als
 weyt die die siel
 dan vūhaect als sy

puerlyc denct vā
god **M**er die gedach
tē werdē geleken
byd' garse · da' die
mensche bi vōt gaet
van doechden in
doechdē **R**echt als
sōmige arbeiden.
Want dese gedachte
al sijn si goet · noch
tanis sijn sy myue
voluaect dan die
ierst **E**n die gedach
ten sijn als hauer
vinnis welken die
mensche denct sijn sondē
te late **D**ese gedachte
sijn goet · in onvolco
mentre dan die voer
seiden **A**lle dese ge
dachte wil god dat
se die mensche om
keert in sijnre her
ten **E**n dan wt hē

beringe dz ewige
voetsel **M**er want
die diuel altoes
is tegen den mensch
en sijn hert altoes
lase **l**eges **W**aert dat
hij tot eniger tijt
ledich vont **S**oe v
uult hij al te haer
mit quade gedach
tē · waer hi dat
v'mach **E**n sōm
ge van desen qua
dē gedachte v'stoer
dz hert **A**ls thornē
en haer **D**ie sōm
ge bestymene en be
uleckene **A**ls gul
sicheit en onsinichz
Die sōmige becom
merent **A**ls caff
Aldus doen die le
dige gedachten die
met zeer hinderlyc

en sijn hier om
 ist woot dat die
 mensche sijn hert
 wel bewaert **E**n
 daer alle heylige
 gedachten in oef
 fent **D**oe werde wt
 geseyt reyn woer
 de do den mout
 als do dz gat der
 mole **R**eyn gedach
 gesichte als do die
 ogen **R**eyn horen
 als do die ore **R**ey
 ruyke doer die woe
 sen **R**eyn smaken
 do den mout **E**n
 reyn beuoelē doer
 alle dz lichaem **D**a
 de manieren der
 reyne gedachten
 die vā byuen w
 de geoeffent **E**n
 wt desen reyne ge

dachtē for dient die
 mensche god **O**p hem
 denckende soe verij
 get hi hem seluē dat
 ewige leuē **M**er laet
 hi de diuel sijn hert
 vnyelē soe gaen te
 hant voert die sonde
 do die syuen **N**aden
 quade gedachten die
 dat van byuen w
 de geoeffent **E**n de
 se gedachte unsha
 gen god seer **E**n die
 mensche en verijget
 oec iz daer af da
 hi by mach leuen
 mer hi verijget da
 af den doot **W**ant
 als een pestelick
 aldus coemt totten
 eynde **A**lloe voel
 goets of quaets als
 hi dan gemalē heeft

alsoe voel vint hi hē
dan bereyt totten le
uē of totter doot **H**et
is te wete dat deser
molenaers die daer
arbejde in desen le
uē dwerhande sijn.
En sijn recht als
drie mensche die vā
dē morgen totten
aumont malen wite
hand. **D**ie eerste ont
fanget wat hi maect
en verberget in sy
uē sack. **D**ie ander
ontfanct eens deels
en eens deels laet hi
vallē van vsmellh
in die vloet. **E**n een
deel wort gegrepe
vande wynt. **D**ie
dorde wat hi maect
dat neemt die druyf
ticheit d' vloet e wech

en die wynt vstrop
et. **A**ls dan die aumont
coent en uē af la
tet vande arbejt.
en die vrecht des ar
bejts wort gesocht.
Wat meynde dat
elc nu hebben sal.
Die gene die al sijn
weel behoude heeft
die bekent dat alle
sijnē arbejt wael be
stact is. **A**der die ee
deel vgadert heeft
die vblxt hem van
die dat hi vgadert
heeft. mer hi bedroeft
hē wed' van dien
dat hi verlore heeft.
Ader diet al vlozen
heeft die is noch dwe
inger. **D**ie vloet wort
hier genome voer dē
voerloep deser werlt

153
En by de wynt
wort vstaen die
ydel glorie Die mo
len die al de dach
maelt is die tegen
woerdicheit deser
tyt die vanden
morgen totte auot
nimmermeer af en
laet van ouruste
Die morgen was
doe wi gebore wa
ren Die auot sal
wesen als wi sterue
sulle En die tegen
woerdige tyt is die
dach in welke wy
arbejde fullen daer
wi inde auot af
leue mogen En ge
tyck als die mole
om gaet en altoes
wed' coemt totter
selu steden Scliker

wys als wy eertmen
sv seymē sv meyt
mē sv kintmē sv
bactmē broet Alsoe
coemt dat selue wed'
tot hē selue **M**er o
mde auot almen
seggen sal roept die
werde luyde en ge
uet hē ho' loen **D**o
sulle die gerechtige
hem vblide die al
ho' meele dat is
al hoer leuen hebbe
behouden En die an
der dies is al en heb
ben behoude die sulle
hē daer in bedroene
Sochtanis fullen sy
blide wesen vande
deel hoers arbejts
dat sy woch hebben god
bekent **M**er die ge
ne die al horen tyt

setten in ydellheit.
En dat sy doen en v
bergen sy niet voer
dat menschelike lof
Die werpen recht
alle den vlyt hoers
leuens indē loep der
bloet **E**n beuelen dē
wynt hoer waele.
Daer om sülle si der
nē in dat eynde hōs
leuens dat ewige le
uē **A**er wec dien
mensche **D**ie sijn
Amelms woerde
Iher om want on
sehert is als een
molen en geen
dreck en vsmact
Mer maect wae
men daer in werpt
En als da' n'z in en
wort gedaen soe v
maect sy ho'schuen

als Bernardus seet
Laet ons dan goet
core daer in storce
So mogen wi goet
broet eten inden a
uontmael des ewi
gen leuens **A**ls die
geest sal seggen vōt
aen sülle sy rusten
vā horen arbeyt.
En scē Augustinus
seet inde boeck sijre
biedte **W**eer gy hebt
onse gemaect totti
en onse hert is on
rustich hee en rust
in di **A**ldus en sal
die molen des her
tē n'z rustē eer d'z
sy wed' werde ge
keert tot horen oer
spronck **E**n dese wā
delbaerheit stille sal
staen en rusten in

154
dat selue datt' on
wandelba' is ende
een v'sadinge des
herten Laet ons da
hier ind' tijt ons pi
ne alsoe te maken
goede gedachten in
onser herten dat
wi mogen v'cry
gen da' wi ewelike
van leue En bid
de' mit' heyliger
kercken O heer hoe
liet mit' v' des
heiligen geest onse
wyeren en onse her
ten Op dat wy
v'dienē dy te dienē
mit' ewere k'ny'sch'
hertē en mit' ewen
reyue lichaem Off
oec aldus Wy bid
de' di hee' dat ghi
onse werken toe

geestende v' comeste
en helpende nauvol
geste Op dat al onse
gedachten sprake/
en werke van dy
altoes begynen en
ou'nds dy eynden
Ou'nds xpm Ihm
onser heer Amen
Opton .xx. soudach
na pyuxten meest'
jordanus sermoē
dat ierste deel :-

Okient hoe bistu
hier in gecome
met hebbende enich
brulofstē cleet Ara
theus int .xxij. capit
tel Dese woerden
in parabele gespro
ken sijn eens comē
Die sijn soens bru
loft beginet toe enē
mensche die hē on

werdelijck en sünd
reuerencie da' toe
voechde **M**er ind'
waerheit so sijn
die woerde gods des
vaders **D**ie daer
trouwet sine xpin
die heilige kerck.
Tot ene vegelyke
mensche die hē sel
uen kerste hout te
wesen, en die wke
d' kerstenheit met
en heuet **D**ie god
aldus toe spreken
sal inden ordel **V**riet
hoe bistu hier in ge
gaen **I**n welken
woerde drie dingen
wde geroert **D**at
ierste is d' vrient
scap gods tot ons
bouē gaende wdich.
Dat and' is die

streuge ondersueki
ge onser werken
van god **D**at. in.
is die godlike bewi
singe des kersten
staets **D**at ierste
wort geroert ind'
uoeringe des vriets
In die woerden.
Vrient **D**at and'
wort geroert ind'
oud' vragen d' ma
nyere des ingancs
als hi seet **H**oe bistu
hier in gegue **D**z
dorde wort bewyst
ind' wypprekinge
des bruloffs cleet
als hi spacet **S**iet
hebbede **e**tnich brui
loff cleet **T**andē
ierste is te weten
Al ist dat naden
woerde **A**ristotiles

155
Die vrentscap wort
aen gemerct ond'
dē gelikē en na ge
lycheit En die geh
kemisse d' creatiure
tot god Als des eyn
delikē dingē, totten
oepudeliken dingē.
en is geen gelikemisse
Noch eens soe gew
dicht hem god ouer
mits ouergaender
werdicheit sijne
goetheit **Op** dat hi
vrentscap mach
hebbē mitte mensche
mede neder te dalē
totten mensche En
is mensche gewor
dē **Op** dattet geschē
dz Tullius seet van
d' vrentscappen.
Want hi seet vrent
scap is een ouer

drachticheit d' godlike
en der menscheliker
dingē mit gewillichz
En da' o' is dat god
is en voutdicht dē
mensche **Ja** oec den
sondere vrent te hey
tē als hier staet **Oec**
woeden hi **Judam** dē
vrader indē wick sijn
re vrademisse des cus
sens sine vrent **Ma**
theus vrent waer
o' bistu hier gecome
Vm claer v'staut de
ser dingē te hebben
So is te merke dat
nadē woerdē Aristo
teles Die menschen
in tweerhande wys
wde vrentdē geheytē
In eenrewys sympe
lic **In** d' andere wys
vande' toenal Die. i.

vrientscap is d'geme
die te gader te leuen
en mit malanderē
vblhyde en ond'linge
gaue genē. En hoe
dese vrientscap gehan
dē sal wden tusschen
god en dē rechtuer
digē mensche. Da' is
voer af gesproken
indē sermoen vandē
vyn sondach. Vrient
chynt op Mer vand'
andere vrientscap die
nadē toenal is, da'
nu af gesprokē is
die hynckt dicwile
vand' eentre syden
of vand' andere.
Enther om lange
af te wese d' vrien
dē van een. Of om
dat si in wed' en w
dē begauet of om

and' sake. Nochtans
wordet geheytē eē
vrientscap. Want
die myne blyft vā
der eentre syden. En
alsulke vrientscap
is tusschē god en
den mensche als d'
sondere. Want god
van sijne wegen
die sondere myne.
Als dē genen die hi
vā ewichz heeft vō
geordineert in sijn
re hertē. En voert
gebzacht hier inder
tijt. In dat wesen
dien hi geteykene
heeft in sijn beelde.
Da' hi mensche vō
getworde is ende hē
gegeue indē doot.
Die hi tottē geloue
geroepē en geroedt

heeft tot sijne bru-
 lost **E**n gemaect
 begripelike d' ewiger
 salicheit **S**iet hoe dz
 god van sijne syde
 vrientscap hout tot
 ten mensche doende
 al dz in hē is **W**ant
 hi heeft ons ierste
 geuynt **A**ls **J**ohā
 nes getuget **M**er ley
 der onser voel sijn
~~omme~~ ondancbaer
 deser groet vrientscap
 en mynen gods.
En myne niet we
 der onsen vrient.
Mer wi scheyden
 ons van sine dienst
 ommits ene quaden
 leuen, en bewisen
 ons hē ongetrouwe
En aldus dragende
 dat godforinge dect

inde ogen sijne mo-
 gentheit vatteere wi
 sijn bruilost daer wi
 toe geroepen sijn **M**
nade woerde Aristotil
Niemant en vliest
 te leuen sond' vrende,
 al had hi al ander
 goede **S**oe machme
 mit recht vragen hoe
 dat die mensche niet
 twee vrientscappen
 en heeft mit god
Die hē ons ind' vriet
 scappen vo'coemt, en
 mit soe menige wel
 daet den hē getogen
 heeft **D**a' wi sijn ge-
 brekelike en sterfe-
 like menschen **D**aer
 so machme op seg-
 gen, datt' drie din-
 gen sijn die ene men-
 sche tot yemans vriet

scap sal brengen Dat
werste is gelyck als
die wise man seet.
Eke dier mynt sijn
gelyck En daer om
dattet hē meer gelyc
is soe mynet meer
En oec seet hi dat
die vogelen te gader
comē tot hoer gelike
Dat and' is tegen
woerdicheit Want
die tegenwoerdige
dingē die wy sien
bewegen ons meer
dan die dingen die
veer sijn Want seē
Iohānes seet Die is
en mynt sijnē beue
der die hi siet Hoe
mach hi god mynē
die hi niet en siet.
Die doede is begeē
lichheit des goets.

En nae Aristoteles
woerde soe isser
dierhande goet.
Als gemuechlyck
goet en mit goet
en eerlyck goet.
Welck eē pegetlyck
beweget die begeert
Al yt dattet die wil
is goet en is in
hē selue mer schy
uende goet Hier o
gebreect d' gebroke
der begeerten en
d' ~~synlicher~~ sijn lichz
wtten vo' seden sake
So wden die men
sche voel meer ge
ueyget tot vrient
scap der menschen
dan tot gods vrient
scap Mer sy wde
bedrogen want
mercken sy da' wel

157
wte sekuen sake
So soude sy meer
vrientscappen met
god maken dan
mitte menschen d'
werelt Dat een
soude segge als in
cautica staet Ady
genyude is wit
blyckeude ende
root welicore wt
dufente Want myt
stu den mensche
wt gelijcheit der
natueren So mer
ket hoe god men
sche geworden is
Op dattu om de
ser sake wil di n
af trecke en sou
dest van sinre
vrientscappe En hi
noemt he sekuen
inde ewangeliu

des menschen soen
Waer om hi van
dy meer is te my
ne dan einch and'
mensche Om dier
hande saken Den
wiste Sydy dat om
een vrient des men
sche om dz hi mit ee
mensche is So fult
ghi vol meer we
sen een vrient des
geens die om dy
mensche geworden
Op dz hi di vloesen
mocht en voeden
mit sine heyligen
vleysche en bloede
Sec augustinus f
Op dat die men
sche mocht eten dz
broet d'engelen So
is die schepper der
engelen mensche

gerwordē **Jen. ij.**
is die mensche die
vrent om d' tegen
woerdicheit wille
Hoe merct datti
god tegenwoerdich
ger is dan enich
mensche **En** dā gy
di seluen biste **Al-**
scē Augustinus seet
Du heer biste yure
liker mynen alre
yureste en hoger
dan myne hochste
en vūste **Mer** het
mocht licht enich
plumpe mensche
setgen **Is** my god
tegenwoerdich dat
en sie ic niet **Je** en
hoers is **Je** en voels
oec is **Hoe** mach hi
hē dan gehebbe n
tot ene vrent **En**

antwoert is da op
Merct wattu siet
ste in ene mensche
die die vrent is .
Gieftu oec anders
wat daut lichaem
Welck lichaem wāt
di tegenwoerdich so
d' ziel ghi sōdet die
heuer af wesen dā
by **Waer** wt dattet
daer is dat ghi die
ziel dīns vrents
meer mynt die ghi
is en siet dan dē
lichaem dē gy weet
tegenwoerdich te
wesen wtē berue
vē d' zielen **Al** yf
dē ghi god die in
di is is en sietste
mittē ogen dīns
lichaems **Nochtans**
moecht ghi hē beke

150
nē sijn tegenwoer
dicheit by sinen vō
ken Ambrosius
God en wort in ge
sien als een druck
in eniger steden.
Mer unwendelick
vande reyne herten
En hi en wort in
gesocht mit lichaem
liken ogen **N**och hi
en wort niet om
schenen mitten ge
sicht **N**och gehouden
mitten tastē **N**och ge
hoert oitwinds toe
spreekē **N**och oec ge
woelt inden gaen
Mer alsmē waene
dat hi niet hi ons en
is / soe is hi tegenwō
dich / mer hi en wort
niet gesien **E**n seet
voert dat oec alle die

apostelē xpm niet en
sagen inden vleysche
nochtans waren sy
sijn vriendē **M**er hoe d;
god wort bekent ouer
tints d' werkinge d'
in ons te wesen **D**at
leert ons Bernardus
seer sinuerlyc en seet
Denck hoe danich dy
god gemaect heeft **N**a
dē lichaem een edel
creatur **M**er nad'
sielē noch edelre / als
een beelde des scepp's
deelachtich d'reden /
begripelyc d'saicheit
En dordē hebt ghi
die menschen lief of
tot vriendē / om d' be
geerlicheit enichs goets
dat ghi van hē hoepet
te vcrigen **H**oe voel
meer goets moegest u

Vorigen vanden vrient
scapen gods **Want**
begeert ghi dz genue
ghelike goet. soe merct
dan alle die genoech
ten die ghi hi moecht
hebbē van enigen
vrient. **Want** dat is
oulihdende. **Mer** daer
sijn gemiechte inder
recht' hant gods tot
indē eynde. **Want**
in sijnre vrienſcap
sijn goede en salige
genoechte. **Want** sij
mede wanderinge
en heeft geen bitter
heit. **Mer** blyscap
en vroude. als die
wyſe man seet. **Sweet**
ghi oec tūtte goede
God heeft di gegeue
ongeluck meerre goe
dē dan dy enich men

ſche die dyn vrient
is geuen mach. Als
voer seet is in Ber
nardus woerden.
Mer hi heeft di al
le dingen gegeuen
Als die apostel ad ro
manos seet hi en he
uet oec n̄ gespaert
sijn enigen sden. in
hi heeft en voer ons
allen gegeue. **Hoe** en
soude hi oec ons n̄
alle dingen geuen
n̄ hē. **Wie** veru dy
nē vriendē soude di
willeu geuen sijnē
soen. dat hi vo' di
gedoot soude wden.
Als god gedaē heuet
Mer o' soe watti die
mensche dat dyn
vrient is geuet. dat
is meer geleent dan

gegeue want hi
 verwacht een wed
 geue **M**er dz heeft
 alle een stede in
 desen vrient dz hi
 niet en geuet om
 wed' genen **W**ant
 hi onser goede niet
 en behoeft **S**uecstu
 oec in dine vrient
 dat eerlyck goet
Merct dat alle die
 eer en wdichz deser
 werck mit hoeren
 tyniers te wgaet
 als een roeck **M**er
 die eer en glorie die
 god geuet sijnē vrie
 de **D**ie blyst in ewic
 heit als petrus vā
rauēna seet **D**ie ho
 uerdie en gunst de
 ser werelt is een
 roeck en enē wint

die haestelyck te niet
 gaet **E**n al ist dat sy
 dicwile behagē si in
 leyden tot rouwen
En al ist dz si tot
 ceure depure tyt ge
 noechlyck sijn noch
 tans mit voertgaen
 d' tyt so fullen sy
 myshagē **E**n hugo
 inden boeck vander
 zielen alle die voer
 sechde werlike dui
 gen begripende seet
 aldus **S**egt my wal
 sijn die tyniers de
 ser werelt die in cor
 ter tyt mit ons ge
 weest hebbe **E**n w
 en is van hē geble
 uē dan asche en
 wozne **W**at heuet
 hē genozdert die
 ydel glorie en die corte

blyscap / weelde of
valsche ryedoume
Want soe wat dieu
geschiet is dat mach
di geschien / want gy
sijt vand' erde en
sult weder keeren
tott' erde **Hier** om
soe laet ons maken
enē blyuendē vriend
In welken en van
welkē wi alle druck
hebbē dz ons gebreec
Als seē **augustin** op
Johānes getuyget dat
hi seet **God** is di alle
druck / want hebstu
honger hi is di broet
hebt ghi dorst hi is
dine druck **Dyt** ghi
in duysterisse hi is
dijn licht **Dyt** naect
hi is dijn cleet **in**der
ousterfelicheit **Hier**

om is dit alleē die
vriend dat dat woert
des **wisen mans**
waer aen is **Den**
trouwē vriend en
is geen gelykenisse
En ten is geen wer
deringe / gewichte
des gouts of des syl
uers tegen die goet
heit sijne trouwen
Hier om laet ons
vriendscap maken
mit hem **Op** dat
hi waerachtelyck
elcken van ons seg
gen mach dat voer
sprokē woert **vriend**
Dat ander deel des
H **De sermoen**
blytu hier in ge
gaen / niet hebben
de dat beulost cleet
Hier wort geruert

ten anderē mael
 die strenge onder
 sūckinge onser w
 kē van god Ende
 da' mede die geeste
 like beteykenisse des
 kerstē staets die da'
 gemerct wort in
 dē beuloffs cleet.
 En want alle dese
 ond' sūckinge is vā
 dē beuloffs cleet.
 Daer o is vā dese
 te gader te tractere
 hier om is te wete
 dat die he' after la
 tet die sonden der
 werke des mensche
 Mer alleē ond' suet
 vand' versuymentisse
 Als dz hi met en had
 dz beuloffs cleet Wāt
 hi en werp hem n
 vo' vandē quaet dz

hi gedaē had. mer
 alleen dat hi dz goet
 met en had dat hi
 hebbe soude want
als scē Augustinus seet
 in ene sermoē Het
 sijn vol lipde die me
 ne dat hē dat hem
 dz genoch sy tottē ewi
 gen leuen dat si geen
 quade werken ge
 daen en hebben M
 die gene die hē selue
 aldus bedrogen moe
 ten sekerlyck bekene
 Dattet gene korsten
 mensche genoch en
 is dat hi alleē geen
 quaet gedaē en he
 uet ten si dat hi alsoe
 als hi smach hem
 pijn dat goede te vol
 brenge Als die pro
phete seet Afkeert

vandē quadē en doet
dz goede. **E**n die heer
vmaent ons vuer
lyc indē ewangelio
sprakende. **A**lle boe
mē die geen goede
vrucht en brenget
sal op gehoude wer
dē en nūt vuer ge
worpe. **N**iet en seet
hi die quade vruchte
brenget. **M**er hi seet
die boem die geen
goede vrucht en bren
get. sal op gehoude
werdē. **E**n oeck sal
die heer indē ordel
tote boesen seggen.
Saet van my ghi
vmaledyde in dat
ewige vuer. **I**c heb
honger gehad. en
ghi en hebt my
niet teete gegeuen

Want niet alleen
en sal hē die hē vō
wēpen dz quade dz
sy gedaen hebben.
Mer dz goet dz sy
vsiywt hebbe. **A**ld
oec hier. die heer
en seet niet. **H**oe byt
tu hier in gegaen.
ghi die quaet gedaē
hebt. **M**er hi seet.
Niet hebhende dat
beulofs cleet. **W**elck
is die myne minne
werke. **I**ner is vly
telijck te werke. dz
die gene die geroe
pen sijn totte beulofs
xpi. en d'heyliger
kerckē. dat is des
kerste leuens. **D**ie
welcke sijn d'uerhā
de onderscheydē van
staden. **W**ant sommige

161

syn in dē staet d' be
gynend' menschen
en d' sumpelre koe
sten. **D**ie and' syn
in dē staet d' voert
gaend' en d' geeste
liker mensche. **D**ie
doorde syn in dē staet
d' prelatē en d' vol
maecter menschen.
En elck soude heb
bē dat brulofst
cleet. **S**elick als wi
sien inden staet d'
werelt. **D**aer die so
unge om dz teyken
hoze hoecheit ende
werdicheit gulden
clieder dragen. **A**s
princē en prelaten
en ridders. **D**aer
dragen versliuerde
clieder. **A**s edel vrou
wē en rycke luyde.
T Die ander als die gemeen
luyde drage sumpel cled?

Aldus ist oec nadē
onderscheyden der
stadē in d' heyliger
kerke. **E**n een yegē
lyck van hem sal
gevraget werden
na synē staet. **H**ier
hoe bistu hier in
gegaen. **A**s of elck
van hem oec heb
dz brulofst cleet dat
synē staet toe behoet.
Hier om salmen ten
verste sien welc dat
brulofst cleet is. **E**n
waer om dattet eē
cleet heyt. **E**n oeck
eens brulofst cleet.
Daer na salmen
sien hoe dat elck
na synē staet hem
die cleet sal princē te
vringe. **V**andē ver
ten is te weten dat

dit brulofst cleet is
die myne die daer
onderscheyt tussche
die kynd^{er} des ryckes
en d^e verloreuthew
Als scē augustinus
seet **Het** sijn sonnyge
menschen ind^e heylig
kerken die alleen
dat geloue hebben
sond^e myne en dese
oimids lasterlichz
des cleets ontciereu
sy die brulofst d^e heylig
kerken **En** si
sijn kynd^e der vlo
reuthew en sullen
werdē geworpen
in die wterste duyf
tervassē **Als** in de
sen ewangēlie ghe
seet wort **Het** se sijn
ander menschen die
hebbent geloue unt^e

myne en mitten
werke **En** dese heb
bē dat brulofst cleet
en sijn kynd^e des
ryckes **Die** myne
wort geheytē een
cleet om drierhā
de arubochs des
cleets **Want** dz cleet
bedect die naecthiz
en die lelicheit **Al**
dus bedect die my
ne die voelheit der
sondē **Als** petrus
seet **En** in proūbys
staet **Die** myne be
dect alle sondē **Sa**
lich is hi dan die
sijn cleed^e bewaert
op dz hi n^{iet} naect
en gae **Als** in apo
calypsⁱ staet **Sen** cleet
besudde oec tegen
die coude en heye

En tegen regen en
 wynt Aldus besud
 oec die myne te
 gen die heyt d' beco
 ringe **T**egen die con
 de des mistroest **T**e
 gen die regē d' ver
 uolgende **E**n te
 gen die wynt des
 dencs **A**ls in prou
 bns staet **D**ie my
 ne en sal n̄z ontfie
 hore huysē vand'
 coudē des suess.
Want al ho' huys
 genotē sijn gelect
 mit dubbelē clederē
Want da' sijn .ij.
 gebodē d' mynen
Als god en dē naef
 tē **E**n gelijck dat
 een cleet verciert
 die ledē Aldus v̄
 ciert die myne al

le doechdē na Ber
nard' woerdē op
cantica da' hi seet
Dat die middelt
 des conincs stoels was
 gestroyt mit' mynē
Want alle doechdē
 staen indē wyddel
 en wden verciert
 mit' op gestroyd'
 mynē **W**elke cier
 heit pauwelus v̄
 telte sprekende **D**ie
 myne is lydsam.
Si is goed' tierē **S**y
 en beynyt n̄z **E**n en
 werct n̄z v̄keerde
 lyck **S**i en wort n̄z
 op geblasen **E**n en
 wort w̄ n̄z eer gie
 vich **S**y en suect n̄z
 dat hoer is **G**i en
 wort n̄z v̄toerut
Sy en denct geen

quaet Sy en vbllyt
hoer niet vander
quaetheit **M**er sy
verbllyt hoer vand'
waerheit **A**lle din
gen **L**ys lydt si **A**lle
dingen geloest sy
Alle dinghen hoept
sy **D**ie myne ē valt
nimmermeer af **E**n
die myne en wort
niet alleē gemeyn
lyde een cleet gehey
ten / mer een bru
lsts cleet / om hoer
sonderlinge duerbaer
heit wil **W**ant ten
is geen oūdager dū
bare dan die bru
lost **W**ant in andere
oūdachten wort ge
geuen gout of ande
wat **M**er indē bru
losten geest elck / also

wael die brudegom
als die bruyt ouer
dat dūbaerste dz hi
heest / als he seluen
En aldus danige
oūdragen gelyct wel
der mynen **D**a' van
soe seet die wise mā
in cantica **I**s dat
die mensche geest al
le die substancie syns
huys **D**at is recht
als niet / vsmact
hi die myne **W**ant
die mensche niet en
weet hoer werde
Met desen duerba
re clederen na scē
Gregora worden
was die soen gods
gedect **D**oe hi co
mende tott' brulofte
wt groter mynen
mensche woude

werde **E**n da' om
 soe wil hi dat syn
 bruyt die heylige
 kercke in elken le-
 de by sond' sal w'
 de gecleet mit desen
 cleden **E**n hier om
 heytet mit vecht
 eens bruloffs cleet
En dit cleet is ge-
 come met va haer
 d' geyte of d' scape
 of and' d'ere **N**och
 vande byneste d'
 worne da' die syde
 cled' v' van werde
Mer vande byneste
 ons here **J**hu xpi
 Op dat wy prelik'
 ontfincen souden w'
 de tot sijne mynen
Daer om heest hi sijn
 syde doen opene op
 dat hi toenden die wij

ne die daer in was
Augustinus **M**y sijn
 geopent oirinds den
 wonde die byneste
 ons here **O**irinds
 den gaten des lichaes
 is my geopent die v'
 borghentheit sijnus her-
 ten **M**y is geopent
 een groet teyken d'
 goedertierenheit **J**a
 die ingedoeuten der
 barmhertichz ons he-
 ve ons gods **D**at dor

de Deel des seruwens

Dat bruloffs cleet
 na dien dat ge-
 sien is welck dat bru-
 lost cleet is **S**oe volch
 ter nu te sien hoe dz
 elck na sijne staet he
 pynē sal dat cleet te
 vereten vercrigen **D**at
 af te wete is dat die

myne nu gene an
dere loen noch vde
ringe en mach gecost
wende Want als ber
nardus seet op anti
tica Die myne is
hoers selvs vdiuent
en loen Want die
myne buytē hoer
selue geen sake en
suet noch ander
vrecht buten hoer
Want ho^r is hoer ge
bruykinge Hier om
ve myne op dz ge
mynt mach werde
Op dz ic wed mach
myne Die myne is
een groet dunck Ja
wāneer sy wed^r loept
tot hore oerspronck
En die oerspronck
ouser myne is die
myne gods want

hi heuet ons verst
genynt En da om
en mogen wi ons
uz verigen dz bra
lofts cleet ten sy van
dier myne Welck
cleet is dierhande
nae dierhande staet
d^r mensche Want
die begynende men
sche sullen hebben
een gestrippt cleet
Die voertgaende en
sywere cleet En die
volcomē een gulde
cleet Ten versten
sulle die begynende
mensche hebben ee
gestrippt cleet Dat
is een eersam cleet
vā meingerhande
verwe Als da wort
gesprokē in prover
bys vande sterke

164

Winne **D**aer die **h.**
kerke of oec elke
gelouinge ziel by v
staen wort dat sy
ho' gemaect heeft ee
gestrippt cleet **E**n
nad' glosen beteyket
dit sterck **w**yf die
heilige **kerke** **E**nde
die menigherhande
cuerheit hore doech
de onderscheydenh;
recht als int meny
gerhande verwen.
mogen wi vstaen
die doechdelike wer
ke daerme wt wer
ke mach of yemant
heeft dz bruloffs
cleet dat is die my
ne **W**ant het syn
• **v**y teykene d' myne
Dat ierste teyken
d' myne gods is be

waringe sijne gebo
de **J**ohanes **D**at is
die myne gods dat wi
beware sijn geboden
En noch die selue in
de ewangelie **I**st dat
ghi my mynt soe
hout my geboden.
Dat **g.** teyke der
myne is geern op
god te dencke **W**ant
da' een mynt da' is
sijn oge **E**n daer sine
schat is da' is oeck sijn
sijn herte **F**ulgentius
seet in eue sermone
Is wort daer die
schat d' mynen voer
gestaen is dat daer
volget die begeerten
der gedachten **D**aer
om soe spreect die wa
heit **G**oe wa' dinen
schat is da' is dij hēt

Op dat wy dan mo-
gen leggē onse schat
indē hemel. **Sor** laet
ons myne die hemel-
sche dingen. **Wilt** ghi
wetē waer dine u-
schat is. **Aer** wat
ghi denck, wat ghi
mynt. Aldus salt ge-
schen dē ghi dyuen
schat wt alle dyre
hertē sult bekēuen.
En dyn myne on-
unds dē oerdel dyn
re gedachtē sult v
staen. **Dat** .ij. is
geern van god te
spreekē. **Mathe⁹**, wat
van oueruloedichs
des hertē spreck die
mout. **Erist**. **Vryf**
tymus seet. **het** is
een manyer d'geern
re die daer mynen

dat si ho' myne in
en kinnen bedeckē
mit swigen. **Dat**
·ij. teyke is geerne
mit god te sprekken.
En die mensche
schynē mit god te
spreekē in sine gebe-
den. **Da** **Augustino**
woerde **Want** een
pegelyck geern spre-
ket met sine geern
dē. **Als** in **antia**
staet. **Wiset** my die
my ziel mynt, wa-
voedestu, wa rust
ghi indē middē
dage. **En** da volcht
Siet my geernude
spreck in my, ende
tot my. **En** in **exo**
do leestme vā **prop**
ses dat hi sprack in
tē heer, en die heer

inz hē van aensicht
 tot aensicht **Als** die
 eē vrient mitte an
 dere **En** alfulke ge
 bet voertgaende wt
 mynē vhoert god
 geern als die wise
 man seet **Goe** wie
 god mynt die sal v
 hoert werden in
 sine gebeden **Dat**
 .v. teyke is gerue
 te horen dz woert
 gods en dz wd me
 more te outhoude
 en da' na te leuen
Johānes Die daer
 heeft my geboden
 en die handt hi yt
 die my mynt **Daer**
 om wort van onp
 lieū vrouwē **maria**
 geseet als **lucas** ge
 tucht **Maria** out

hielt alle dese woer
 de in hore herte **En**
 van maria magda
 lena wort geseet
Dat sy was sittende
 bidē voete ons here
 en horende syn wo
 de **Dat** .vi. is dat
 huys gods geern te
 versueke **Als** se **Ma**
dries mitte anderen
Jongēn doe sy den
 hē begonde te kēne
 en te mynen **Al** te
 hant v'aecheden sy
 na synre wouinge
 seggende **Meester** wā
 woent ghi als **Johā**
nes seet **En** van **Ma**
na d' **pphetissen** seet
Lucas Sy en ginc
 nz af vande tempel
En **Jhus** doe hi vā
 .vij. **Jare** was is

geuonde in dē tem-
pel. En sechden tot
sijnre moed' en Jo-
seph. En wist di us
dat my behoerden
te wesen in die din-
gen die mynē vād'
toe behoeren. En die
glos op math' woert
Ihūs ginc in dē tem-
pel. seet aldus. Doe
Ihūs was in gegaen
in die stad. ginc hi
ierst in dē tempel.
En gaf ons een soe-
me des kerstē leuens
Dat soe wa' dat wy
gaen. dat wi ten
erstē sullē gaen totte
huysē des gebedis.
dat is die kerche. Ist
dat daer een is. **Dz**
• vy. is geern o god
te gelie want actus

se te geuen is een
werck d' mynen.
als Johannes in sin-
re epistelen seet. Die
die substantie deser
werelt heuet. en sy-
nē brued' wort siet
hebbē. En sijn sub-
stantie of bynensstē
hē voer sluyt. Hoe
mach in hē bliuen
die myn gods. **Dz**
sijn die • vy. teyke-
nen des gestrypten
cleets. Dat een bru-
lots cleet is d' sijn
pelre kerstē die be-
gynende sijn. **Aer**
in dē genē die woert
gaen. salmen daer
noch twee toe doen.
die bidē sijn be-
teykent sijn. **Want**
dese wōde gesect te

hebbe een sytuere
 cleet **D**at wiste
 van desen is and
 mensche in woer
 de en mit werken
 te trecke tot myne
 gods **G**oe dat die
 gene die voert gae
 niet alleen hem
 selue en vorderen
 mer oec and men
 sche **W**ant die my
 ne is treckende
 als Heremas seet
In ewig mynen
 heb ic ontfermen
 de di tot my geto
 gen **E**n Ozee seet
Ic salse trecke in
 de seel d' mynen
Dat and is tegh
 heit om die myne
 gods te lyde **W**ant
 die myne is lydsam

en vdraget alle din
 gen Als paulus seet
En die pijn die va
 get wie dat god wa
 achtelyck myne Als
see Gregorius seet
En die and wort
 van node mede ge
 eyst tottenersten
Want als see Grego
rius seet in eenre
Omehen Symant
 en mach waerach
 telyck leeven den an
 deren goet te doen
Ten sy dat hi ee moe
 delyck a dat quade
 can lyde **D**ie sijn die
 vstuerde vederen
 der diue da' inden
psalm va staet **D**ie
 vedere der diue sijn
 sytuere **E**n dat ach
 terste is in bleetheit

des gouts **I**nd' du
uen wort verstaen
die heilige kerck of
die gelouinge siel **D**a
af soe staet in canti
ca **E**en is mij' diue
Dese diue uad' glo
sen is v'stuerit dat
is gecleert mitte god
like w'spreke **W**ant
bidē s'huer wort d'
godlycke w'spreke
verstaen **A**ls in ene
anderē psalm staet
Dat wt sp'cke des
here is als een sylū
gepruēst indē vuer
Want gelyck als ou
d' alle metael is s'ue
ters en is dat sueter
clauck geest dan dat
s'huer **A**ldus onder
alle redē soe luydet
die herten sueter die

godlike reden die
die godlike w'spra
ke verstaen **E**n dit
is vande iersten.
Dec hoert dat toe
dat d' s'itū s'p' ghe
pruēst indē vuer
des deuchs **E**n dat
is vande anderen
Dec sal dat s'itū
gepruēgeert werde
· vij · vout **A**ls me
de in te s'huere die
vij teykenen d' be
gynend' menschen
w' geseet **W**ant het
is wort d' die voer
gaengde dese vij
teykenē in hem
p'gē te hebben.
En da' en bouē
dese twee wt ge
uen' grunde wel
ken si in eenre wys

187
mogen gemaeken
totten werke d' vol
maect' **Want** die
volmaectē dese selue
twee omvaen mer
hogeliker **En** daer
om staet daer voert
van deser d' d' d' d'
Dat achtste hoers
rugs is in bleechz
des gouts **Want**
dat vorste d' d' d'
als den hals en die
borst sijn schoen ge
merwet als te spre
ken vande begyne
den mensche **En**
hoer vedere of vlo
gelen sijn versit
En dat vande vōt
gaende **Mer** hoer
achterste als inder
lest' volmaectz sijn
in bleechheit des gouts

En dat vande vol
maectē **Van** welke
voert volget **En** de
volmaecten boue al
le dese voerseede **Soe**
werde noch drie and
teyken **Daer** toe ge
daen by welke hoer
bruloffs cleet sal we
sen recht vergult
Dat eerste is den
wil gods in allen
sine werke en wel
behagen **Als** wael
inde rade als inde
gebode te v'vullen
Als Johanes sp'et
Soe wie my myn
die houdt myn gebo
den / of myn raden
Niet alleen en seet
hi myn geboden /
mer oec myn rade
Op dat hi mede be

grippet die vade die
mede in gheloude w
de ind' vede des herē
Dat and' is iz al
loen vduidelic te ly
de duu quade als den
voertgaende toe behoet
Mer oec te verblide
inde druck als die
apostel seet **I**nde druc
lydsam te wesen en
inde hope te vbliden
En die he' sprecht do'
see Matheus Als v
die lyde hate en v
uolgen **E**n seggen
alle quaet van v v
blyt v en v'rouwet
v want v loen is ge
dobbelt inden hemel
En see Gregorius in
uozalibus **D**at my
nende herte is dzet
mit stercker mynen

en aendacht i god
wort gestuert **W**at
dat he in dese leue
bitters geschiet dat
reken hi al suet **E**n
datt' p'nuicht dat re
kent hi voer rust
Dat doede is te ge
voelen dz schynsel der
godliker wysheit in
de schouwe **J**ohanes
Die my myn die
sal genyt werde
va myne vad' **E**n
ic sal he mynen en
openbare hem my
sehuen **D**ese drie we
de vstaen bidē gont
Want bidē gont wort
vstaen die volmakē
ge d' mynen **D**ie ho'
wtstrect niet alleen
totten geboden mer
oec totte vaden **I**her

af staet in cantica
Wy sullen di make
gulden kethene der
oze. oud' spreukelo
mit sijn **I**nde gulde
kethene der oze. wort
vstaen volcomē ge
hoersamh; In welke
is doechdelike v'vull
ge alre godlike gebo
de. en raden. die wel
gulde seheyte voden
Waar gelyck als oud'
alle metael dz gont
alre oud' danichsten
is dē hamer en der
vilen **E**n tydt dat. dz
tet mit hamere ge
slagen wort. en ghe
dūnet totē volbrēn
gen **A**ldus die gene
die waerachtelyck
oud' danich is. die la
tet hē leyde tot alle

168
gebode en rade **E**n
en wed' staet in indē
alre myuste **E**n dese
kethene werde geset
oud' spreukelt te we
sen in sijn **D**at is on
derscheyde geuerwet
mit menigerhande
manere des godlike
woerts **I**n die dz be
svouwendē mensche
na wandelinge der
tyde. sonnge weder
keere tott' oeffeninge
der w'kender of voert
gaend' mensche **O**f da'
weder tegen vande
werkende tottē scou
weden leue **E**n dz wort
hier merkelyck bewe
sen **W**ant die v'sijde
vlogelen d' dūne gaen
in dat achterste des
goude **I**n die dymen

vandē w'kendē leuē
gaet tottē beschou
wē **E**n die gulden
kethenē werdē ond'
sprenkelt mit siluer
In dien d'zine vand'
schouwinge weder
keert tott' werkinge
Bidē goudt wort oec
verstaen volcomen
lydsamh; **W**ant ge
lyck als dat goudt
wort gepruēst indē
ouē als die wise mā
seet **A**ldus soe wort
die volcomē mēsche
clær o'rnids den
druck en wed'spoet
By dē goudt wort
oec v'staen die godli
ke wijsheit Als indē
boeck d' machebēen
staet **D**ie sone wed'
scheen in die gulden

schildē en die ber
gen hebbē een wed'
schijn van hē gege
uen **D**ie gulde schil
dē sijn die beschou
wende mānē **I**n
welker schijnt die
sone d' godh'k' wijs
ind' scouwige **E**n
die hoge doechden
geuē enē hoge schij
van hē **D**it is dat
goudt d; die drie com
gen den hē offerden
Want als die paus
leo seet **D**ie coninge
wolgedē die leydinge
des voer gawendē
lichts **E**n in; aen
dachtiger schouwin
ge wordē si geleyt
tott' bekēninge der
waerheit; o'rnids
dē schijn d' waerh;

en d' gracen **M**it
 dese drie edelheide
 des gouts wort in
 geprent of geteyket
 vande bruloffs cleet
 d' volmaect' mensche
Want vande heilig'
kerke of va elker
 geloung' sielē wort
 wdeltyck en pperlyc
 geseet dat inden
ysalm staet Die co
 ming'ne stont bi vā
 dyre rechte syden in
 vergulde clederē. o
 gedaen int men
 gerhande curheit
Want al ist dz elke
 geloung' ziel in wat
 staet si is' gheeyten
 mach wde een con
 g'ne. want sy een
 bruyt xpi is' e mach
 by staen tott' rechte

syde **W**ant si is van
 de getal d' wticozen
Nochmans en sijn sy
 uz al inde vergulde
 clederē **M**er die besty
 uende sijn inde gestripp
 te clederē **D**ie voert
 gaende inde sijn clederē
Mer die volcomen
 inde gulden clederē als
 voerseet is **E**n dā toe
 wort dese coning'ne
 geseet te wesen om ge
 daen int meniger
 hande curheit **A**s
 die doechde d' gauen
 d' salicheit **E**n vruch
 te d' salicheit **E**nde
 vruchte des geestes
Die als wden begre
 pen inde .xy. teykenē
 der bruloffs cleet **M**er
 welke bruloffs cleet
 ons moet gewdigen

te dedē en te vieren
die brudegom d'ker-
ken Ihs xps onse he
Die mitte vad' ende
mitte heilige geest
leuet en regneert ee
god van ewe tot ewe

*Annē · Opten · xvi ·
sondach na pyntē
Arest · Jordanus ser-
uoe · d; ierste deel*

Het was eenre
hande cleyne co-
vinct, twes soe sieck
was in caphernaū
Johānes dorde capit-
tel Totē verclaringe
des voersprokē wots
is te merke dat die
name des covincts ge-
nomē wost ind' scū-
stēnen, voer dē ewi-
gen covinct, dē tyth-
kē covinct, en den in

wendigē covinc Die
covinct is alleē, die
covincts des hemels
en d'eerde In wies
hulpe gescreue is
een covinct d' covin-
gen, en een he' der he-
re Als in apoca-
lypsi staet Die tyt-
like covinct is de
eerste covinct, dier
voel is Na menich
uoldich; d' covincten
kē der werelt Die
te getyken biden
hemelsche vinct Om
cleyneheit des vincts
uogen wael cleyne
covingē heytē, al
waer oec hoere een
heer van alle der
werelt Want alle
dat eertryck in ge-
lykenysē inden he-

170
mel/en is n̄ dan
een puntkē of een
scripken / als die mees
ters seggen **M**er die
inwendige coninc
is die redelike geest
elcs mensche **W**el
kē gegeuē is eē ryck
dats een regement
des lichaems en d'
sielē **E**n alre crach
tē van hynen en
van butē **A**lre wer
kē / alre begeerten
en alre gedachten
En dit ryck is
cleyn en nauwe
en heest die mate
vā . vy . voete **D**at
om mach die coninc
des ryckes wael cleyn
geheytē werde na
dē cleynē ryck / welck
da' is die tyre we

velt **M**er nad' wythz
des vstaunts / soe wort
dit ryck gestrect tot
tē eynde der werelt
En tot indē hemel
als ouunds gedachte
en begeertē **A**ls die be
houd' selue seet **D**aer
dine schat is daer is
dij hert **E**n die apostel
seet **D**use wandern
ge is indē hemel **E**n
hier na wort dese cley
conic oec een coninc
geheytē **P**sidorius **G**hi
sult een coninc we
sen ist dat ghi dy
selue regeert **A**ristotyl
Die redelike gemoe
dē regeerē die bekeer
ten / ouunds eene
coninciker heerscappe
En van desen coninc
is hi' te spreke / die o

soud' luych; sijn
rhes wort gheheyten
een coninc Als da'
wort gesproke Het
was eenrehande cleyn
coningken **W**ies soen
sueck was Des conincs
soen is elck werck
des swensche **W**itt
na Aristotiles woer
de inden boeck Ethicorum
Soe wude wy
geleken onsen wike
Als ee vad' wort ge
leke sine kynderen
Dese soen is dan ge
sont waneer onse w
ke geschie in myne
en in god **A**xer hi
wort sieck onnude
de souden als waneer
onse werke geschien
tegen dz gebodt des
goets wt gebreck d'

syulicheit **S**u dat is
in caphernaum **D**at
voersproke woert
dan te bedude na de
sen sijn **S**oe werde
da' drie dinge geruet
Dat ierste is die re
gerende heerscappe
des redeliken geest
Dat .ij. is die ont
bakeude staet onser
wike **D**at .iiij. is
die vgeuede of veng
de gebroektheit onse
syulich; **D**at ierste
wort getueret ind'
conidik' werdich;
als hi seet **H**et was
eenrehande cleyn co
ningke **D**at and'
wort beteykent ind'
siet' sijn soen; als
hi seet **W**ies soe siec
was **D**at .iiij. wort

bedriyft ind' weelde
d' stede. Als hi vo'
seet Tot capharna
u. Uandē ierste is
te wete dat die re
delike geest of dat
gemoede. dat is dz
ouste indē mensch
Dat wort bequame
lyc een coninck ge
heytē indē rijk der
sielē. Want hi is al
le die mogentheit
en crachte d' sielē
en des lichaems.
en d' sinnen. En die
werken d' gedachte
En die begeerten
des menschen. ouer
mits conincklike ge
bode sal regieren.
En werhoedenit
sochtuoldelyck. Soe
dat tot geure tyt

171
indē ryc d' zielē en
ge ongeordeneerde be
roeringe tegen die
godlike eer op en ry
se. En waert dz som
tyt yet begonde op
te staen. dat sal hi te
hant als tuit' co
nincklike macht be
dwinge. Op dz hi seft
geu mach. dat indē
psalm staet. Mijn
ziel is altoes in my
nē handē. en d' ewe
en heb ic n' vgetē.
Ambrosius So wie
sijns selfs lichaem
oud' hē oud' gedaen
heuet. En als een re
geere sijns selfs. n'z
bequamer leuedichz
met en vhenget sijn
ziel gestoert te wden
mit passien. Dese die

hē aldus bedwinget
vriunds eeuvehande
coninclike macht. die
wort wael eē coninc
geheytē **W**ant hi hē
seluē wael can regie
ren **E**n een vichter
syns selfs is **S**o dat
hi us genangē en
wort noch getogen
en wort in die schout
Noch omvrentlyc ge
brocht indē sonden
Mer op dz die ve
delike greeft dz ryck
te recht regere **S**oe
syn hē woot dzie dy
gē **A**ls wysheit.
Rechtūdich; en macht
Vandē ierste seet
die wise man **D**gh
coningē myne wys
heit **O**p dz sy moget
regueere in ewicheit

Want oivunds wys
heit worden onder
scheiden die ewe wel
te leuen / en wel te
regieren **I**n prouer
bys staet **I**c die wys
heit / woue inden
raet **E**n da' na vol
get **V**riunds my
regueere die conin
gen / en die insettes
der ewe oudscheiden
die rechtūdige din
gen **W**ant dit wael
wyt die coninc Sa
lomo **G**oe badt hi
vo' alle dingē van
god wysheit **W**ant
op dz woert parah
ponuē seet die gloze
Vest my vstante
wisse en wysheit
Seer gloze **S**alomo
en badt vā god us

172
gout noch ryedom
me **N**och eersche glo
de **M**er hi hadt om
wysheit **O**p dat hi
wiste dz volc gods
te regere en te orde
len **H**eeft da die ve
gere der lichaem
dz wtlicke **H**oe
voel meer sal die
regere der sielen
dat wtlicke

Want nu mer mee
en sal hi wael re
gere and' luyde sie
len die niet ierst
geleert en heeft he
selue te regeren
als ^{Socrates} **S**ocrates sprecht
in sijne vmanige
Die gene die macht
heuet voelre dringē
Sal ten ierste puer
gere sijn consciencie

Op dat hi and' luyde
uyfdaet corrigeren
mach die uysdaet
die hi selu is en doet
hi schouwe dat hi
wreke wil **W**ant het
is sothen dz yemant
wreke wil die enen
andere wil gebede
die oit he selue met
en mach gebede **H**ier
om is die wysheit al
re meest woot de co
mingen **A**s die wise
man seet hoert ghi
coninge en vstaet
op dz ghi wysheit
leert **E**n die is wel
gefvgueret inde co
muck **S**alomo **D**ie
do' alle sijn ryck set
te wyselyck die rech
te **E**n vo' sette wise
lyc een ewe ordnee

delic te regere sijn
lyysdeyne Also dz
die coningyne van
saba gecome was
te hore sijn wysheit
Doe sy sach sijn wys
heit en dat luyt
dz hi getymert had
En die ordiancie
sijne diens Doe
en had si hi na ge
ue geest Dese dingē
te bedude van on
sen inwendige co
nuck die bi hulo
wou vstaen wort
Goe is te wetē dat
bid' coningynen van
saba die een conin
gynē d' heyde was
vstaen wort ende
also voel is als roe
pende of om keere
de En mach begre

pe werde die siel
nae hore nedersteu
deel en d' syulichz
Die cleyu bekēnen
heest van god ge
lyck den heyden
sche wyf Welke
ziel een coningyne
wort geheytē
want si schickt en
richt vande ou
garnde en voerbi
lurende dingē en
ho' becomert mit
ten syulike ding
gen En want dz
vleysche bekeert
tegen den geest
Hier om is dat
die coningyne dick
wort roepende te
gen den geest hore
conuck En hier by
mach si geheytē

173
werdē een conu
gryue d' soude **M**
dese conigine als si
siet die wysheit.
Salomōs Dat is
des redeliken geest
die dē godlike en
dē vūsten dingen
aen denct **E**n als
si onderuyndt hoe
wyselyck hi alle
die crachte d' siele
regiert **o**uunds d'
ewiger ewē **E**nde
hoe geordineerdelyc
hi waticht ouer
tunds conlike gebode
alle die opzisen
de becoringē d' sou
dē en ond' worpse
sine dienst **S**oe en
heeffse voert genē
geest als weder te
vechte **W**ant si v

liest ho' crachte datse
voertmeer is en v
mogen te roepen te
gen dē geest **E**n aldus
wort die conigine
van **saba** vanden
weder roepē weder
keerende **O**p dat
elck bedrūngē ho'
stede heb **W**ant die
da' ierst was roepē
de tegen dē geest die
wort na te mael om
gekeert tottē gebode
hoers wittachtigen
conics **M**er het d' inct
licht voel menschen
ongeloefelyc te we
sen / dz die synticheit
tot eniger tyt d' rede
also te mael onder
geworpe soude we
sen / en dz vleysche
dē geest **D**at da' voort

aen geen wed' vech
tē en si **W**ant daer
was paulus die a
postel een man vā
grot' volmaechheit.
Die nochtans altyt
moste vechte **M**egē
dz vleys **D**at is wel
waer vā enē gemey
wē recht te spreken
Nochtans van enen
sonderlinge vordel
d' gracie en ist niet
mogelyck **W**ant ind'
collacien des abts ger
manus stant **D**at is
waerachtelyck een
volmaecte wysheit.
die da' v'suadende is
mz alre vreesen die
vleyschelyke beverin
ge **E**n in hē houdt
een stadige en oube
ilecte puerly; syns

selfs **E**n dz geschiet
wāneer dat dz vleys
op houte te bekeerē
tegen den ghest/ en
te mael conuenterē
de is dē begeertē des
ghest **H**oe dat si be
gynen te gad' genoe
get te wurdē in seer
vasten vrede **E**n de
se heyt meer hemel
sche en engelsche
puerheit/ dan men
schelyck **D**it beken
dē die **ppheet** v'wo
derede in hē seluē
en in syns gelyken
En v'wett alle me
schen da' toe dat te
beschouwē/ seggen
de **T**oemt en niet
die werke des herē
En die wonderen
die hi geset heeft op

die erde **Want** wie
en sal us v̄wonderē
die wiken des herē
in hē schiue. **Als** hi
siet dz die onv̄sade
lichheit des lichaems
alsoe tued' gedruet
wort in hē. dat hi
natuwe een luttel
suwed' spisen en nēet
Wie en sal us v̄wou
derē die da' voelt dz
dat vū der oncupshz
dat hi ierst veken
de natuerlyck. **En**
w̄ is mogelyc te
wden wtgedaen
En oec alsoe voelt
in hē geleschet te
~~wden~~ wesen dz hi
oec niet en voelt
dat hi yet beweget
wort. v̄tands eny
ger symptre beroe

174
vinge des lichaems
Mer datt' geseet
wort vande apostel
dat hi altyt teghen
dz vleysche moeste vech
ten om dat die groet
heit d' openbaringe
hē us v̄heffen en sou
de **Dochtans** waert
hē namuels vā god
af genomē. **Alst** wel
schynt wt die woer
dē die hi scryst tot
die ad colosenses da'
hi toe seet **Dode** v
ledē die opt' eerde s̄
Op welke woert Gen
genes sprect **Dat** sē
panwels niet en ge
boet and' luyde te doē
dz hi schiue us en dede
En brenget daer by
vā Abraham die na
dē woerdē des apost

tels had een gedoodt
lichaem **En Sara**
had een gedode watue
En dz en was niet
van gebreck d' aithz
Mer nader doecht
die die heylige men
schen onder vynden
in hē seluen Van de
ser dodinge d' watue
rē also dat si iz en
werdē beweget tot
onsinnihet **Noch** ge
bant vand' quader
genuechte **Mer** si be
sittē horen tabernakel
in vādē **Als** in oec
lesen van sē Thomas
van cautelberch dat
hi te mael bedwanck
sijn vleysche te dienen
dē geest Van deser
waterien staet wael
meer indē leue d' vade

rē Vandē anderen
als vand' rechtūdichz
spreet planas Siet die
conick sal regneren
in rechtūdichet wat
geen tyt en mach
staende bliuē sonder
rechtūdichet **Vier**
mids welke euen
yegeliken wort ge
geuē dat sijn is **Als**
in proiibus staet
Al haelt die boesheit
vandē aensicht des
conicks **En** sijnē co
nick stoel sal geuest
wōdē ind' rechtuer
dichet **Iher** om als
ghelyck als ons onse
conic die redelike
geest sijn ryck be
waert oimids wys
heit **En** beschuddet
vandē quade als

voer seet is Aldus
vmeervet hi dat
goet vinnids recht
vndichheit Hier aff
spreekt Synnar Se
denct dier goeden
die die rechtvndichheit
werct in die ryck
En seet indē boeck
vande. ry. nysbruy
kangē rechtvndich;
des conincs is vre
de des volcs Gescher
myngē des lauts is
eendrachticheit des
volcs Een vestinge
des volcs is genesu
ge d' sieken Glyschap
d' mensche is satich;
Der sōwen claerheit
en d' lucht is vrucht
baerheit der eerde
En d' arui troest
is die erfemisse der

145
kynid, en oick een
hope d' wecomender
salich; Alle dese din
gen werdē bewyft
indē ryck d' sielen
elck bi sond' dat toe
te trecke Richardus
seet Volcomē rechtv
ndichheit gebiet die vi
andē te mynen Dat
eygen goet te laten
Die geschiede quade
vduidelick te lyden
Die eer en glorie
alre wegen te vlien
Alle die gedaente d'
doechde wde gehou
de ond' den name d'
rechtvndichheit, als seē
Iheronimus seet hier
om dese coninc ghe
biet en raet ons on
nys rechtvndichheit
tot allen goede En
wa' d' dwale wi do' voel wege

dat is wael gefygh
reert inde conuick
Ezechias daer van
geset wort in para
lipomenen Dat hi
in ene volcomene
hert wanderde vo
god En dat recht
was inde aensicht
des heren dat dede hi
altoes **H**ande dorde
als vand' macht des
conics stoel staet **I**n
puerbys Die conuick
die da' sitt in sinen
conickē stoel als
oimude conickker
macht die vdryst in
sine aensicht alle qua
de En dit dorde is
wort ene conuick.
Want wysheit en
rechtidicheit syn son
d' wt wlangte ten sy

dat' by si die dinge
te vvolgen En da'
o seet die wise man
En wilt us sine sine
ken een richte te w
den ten sy dat ghy
vmoecht untt' doecht
do' te becke die boesht
Hier o hoert onsen
conuick mitt' wys
heit en rechtidichz
oick macht toe **O**p
dat hi oimius sine
conickē aensien
vdrue mach alle
quaetheit En ordi
neere alle die bewe
gugē d' ziele totten
goede d' doechden.
En die is wael
gefyguereert inde
conick **Iofias** van
welke men leest
ind' conigen boeck

Dat hi oimuds co
 mūcliker macht die
 boesheit ued' hielt
En dat wed' bracht
 tott' oeffenigē gods
Welke die ierste aen
 sien is die vwerpin
 ge des quaets **E**n dz
 and' behoert tott' in
 leydinge des goets
En tot desen dinge
 te vvolgen: soe be
 hoeft die redelike
 geest comūclike mo
 genheit en grote ster
 heit: als Ambrosius
seet Die sterch; ons
 geests en is in van
 middelbaere hoedre
Die da' stryt tegen
 alle sonde ene onv
 wyntlike stryt **E**n
 is oninwonen inde
 arbeide **S**terck inde

uode: strenge tegen die
 weelde **D**ie alleen be
 schermut die cverheit
 alre doechde ende die
 recht iudicheit bewaert
Hier o die redelike
 geest die dese drie co
 mūclike tegenheiden
 heuet: en wort met
 alleē een cleij comūck
 gehepte **M**er mach
 oic wael een groet
 comūck gehepte w
 de Want als profp'
seet **I**n en derst met
v' comigen macht die
 bekent heeft redelyck
 te gebiede ouer syn
 lichaem **I**n is waer
 lyck een heer: die
 syn vleysche regert
 oimuds de seden der
 doechde **V**an desen
 comigen seet scē Gre

gornus in moralibus
Die heylige manen
wde wael coningen ge
heytē byde getugen
der heylig^h scriftuerē
Want sy sijn geset bo
uē alle beroeringe des
bleysche **N**v weder
breydelen sy die begē
tē der onfinheit als
nv temperere sy die
heye d' giericheit **N**v
wykē sy vand' eere
Nv vdrucken sy die
indraginge des haets
En als nv wt doen
sy dz vuer des toerns
Iner o sijn si coninge
die bekenit hebben
in te consentere die
beroeringe hore be
cozingen die niet
oud te liggē mer
bouē hē te regnerē

Van dusdanigē men
schen wort geset
dat ryck gods is in
Dat ander deel
des sermoens
Wes soen sieck
was hi wort
tē .ij. mael bewyft
die gebreckelike
staet onser werke
Die beteyket wort
bi des conincs soens
siecke **W**ant als vo
set is bi des conincs
soen widen vstaen
onse werke **W**elck
sontyt leuē en som
tyt sieck sijn ja oick
sontyt doot **W**ant
onse wke sijn dan
leuendich en gesont
als si in god geschie
En sy geschien in
god wāmeer si in

172
mynē geschien. wāt
god is die myne. En
dan sijn sy sieck wā
neer men twiuel
vā hore leuē. Als of
sy te recht sijn. als
sy soude. Mer dan
sijn si doot als si ge
schien in dootsonde.
Vandē sieckē wken
behoert ons nu te
spreekē. Want hier
wort geset dz des
conincs soen sieck
was. Daer drie din
gē van sijn te mer
kē. Ten verste welc
onse wken sijn. Te
anderē waer wt
dat dese sieck horen
verspronck heeft.
Ten dorde hoe dz
se genesen sal wden.
Vandē versten is

te wetē. dz cortelike
te spreekē. al onse w
ken. hoe goet dat si
oec schynē. sieck sijn.
Want ysaias spreckt
Al onse w rechtuer
dicheidē sijn recht als
een besniet cleet. Deet
hi dat van onser rech
verdichz. wat sullen
wi dan vmoede vā
onse sonde. En daer
om seet die heylige
man Job. Ic heb my
ontvrecht in allen
mynē werke. laet
ons dā sien welck dz
sijn wke warē. hi
plach in; menichuol
diger offerhanden
god te v'schattē. hi
had medelidē ouer
sine euen mensche.
Want hi seet. Ic schrey

dē op die gene die
gepincht warē **I**n
dede dienste d' goeder
tierenh; want hi
seet **I**c was een oge
der blynd' **E**nde enē
voet d' cropelen **I**n
bewaerde die cupsh;
syns herte **I**n hielt
die hoecheit der oet
moedicheit **I**n herber
gedē die elleyndigen
In gaf mylde aelmissē
In mynde syn wa
vanden **E**nde had
voel and' doechden
alst openbaer w in
sine boeckē **H**ier om
yt dat dese heylige
man ontvraughtē sijn
werkē wt welke
hē god pleech gesacht
moedicht te werden
Wat mogē wi onsal

ge broesche mensche
dan **V**moede vā on
sen werkē **M**er als
seē Gregorius seet
Dese werkē ware
alle goet, nochtans
warē si te onturich
ten, dē gene die wa
achtelick god begere
te behagen **W**t wel
kē openbaer is, dat
al onse wken hoe
goet dat si oeck schyn
nē sieck sijn **E**n dā
ora wort hier wel
geset dz des conincs
soen zueck was **D**es
conincs soen sijn die
wken des geest/
die van hē seluē al
toes goet sijn **M**er
die werkē des vleys
sijn althit quaet
Als die apostel seet

ad galathas Die werke des vleysche syn openbaer Als oncijsheit ouer spel ongerechtig. Voert seet hi die alfulcke dingē doe die en sullen niet verigen dat vryck gods. En dz en is geen wond want sy en sijn geen conincs kynd. Mer vā dē werke des geest seet hi Die vruchte des geest sijn Myne Blyscap Vrede en vduldicheit Tegen dese en is die ewe us want sy conincs kynd sijn En hoe groot en coninclyck die wken des geest sijn wochtans wde

si zueck geheytē Want des conincs soen zueck was Vandē andere waer wt dese siete hore oerspruock heeft Vinnts welke onse wken hoe goet dz se sijn wochtans sijn te onfruchte Soe is te wete dz na soe Grego 29 woerde twee dingē sijn die indē goe dē werken zeer vlyte lyck sijn te ontsien. Als traechet En be druechemisse Eley ny ne gods maect traech. En grote myne ons selfs maect bedruege misse Vinnds traechz gebreke dicwil onse goede wken Als die vuericheit daer wy in begynen is vlainwet

en die myne vout
En oec vgaen dick
wil onse goede wke
oimnds onser cruppe
der bedriegemisse En
dz in drierhandewys
Als wi vo' onse goede
werke begeere' enther
froygende gracie des
menscheleke herte Of
die lucht d' gunsten d'
tongē of and' emich
druck van herte Mer
salich is hi die sijn hā
dē schudt van allen
gaueu als des herē
des monts en d' han
dē Die gaue des her
te is die gracie ont
fangen oimnds dē
gedachte Die gaue
vand' hant is ouer
mits den outfangen
d' gracieu Die gaue

vandē monde is die
glorie vandē gunstē
des herte hier om
alle mensche en doe
geen bedriegemisse in
dē goede werken.
Die indē goede w
ke n; en begeert
gunst des mensche
like loues of hbeha
gens noch woerdē
des prys noch loen
eniger tytliker din
gen En waer hem
deser een in hē mē
get daer wort des
comincs soen zuech
Vandē dordē als
hoe dese zuechte gene
sen sal werde Soe is
te wete dat die vo'
seide siect onser w
ken wort ind' seluer
maniere genesen.

als des conincs soē
genesen waert **Die**
genesen waert al
leē mitte woerde
ons behouders doe
hi sprack **Saet** dij
soen leest **Aldus** oec
onse wke en wden
n̄ genesen noch en
wden v̄moet te gene
sen ten si dz dē men
schen geopenbaert
woz oimnds dē wō
dē gods **Want** nye
mant en is seker vā
sine wke ten sy dz
hē dz geopenbaert
woz either ouer
wnds god of oimnds
den engelen **Of** do
ene pphcet / of ande
vē heyligen **Selick**
alst voel heilige va
ders voert̄s geopē

179
baert is **Wānceer** ho
wke god behagelick
ware **Alsinē** leest vā
Abel in genesi **God**
sach op abel en sijn
gaue **Dat** openbaer
was in enē claren
teylke **Want** dat vū
ned' daelde vanden
hemel en ontfinctē
sijn offerhande **Waer**
by god bewysden dat
hem dat werck ont
fendelick was **En**
aldus was dz werck
gesont **En** wed' daer
tegen van Saym die
sijn werck sieck was
om dattet god niet be
hagelick en was **En**
oec vā Abraham **Dat**
dz werck d' offerhan
de sijn̄s soens Ysaack
god ontfendelick was

Dat openbaerden
god selu doe hi sprack
Want ghi dit werck
gedaen hebt en dme
soen niet en hebt ge
spaert soe sal ic di ge
benedien **O**ec van
dauid dat sijn pen
tencie god behagede
is he bewyft vande
ppheet Nathan die
sprack **G**od heeft di
dijn soude vgenē **D**z
was recht of hi ge
seet had **D**ijn soen le
uet **H**ier af sij voel
meer exempelē ind
heiliger scrifte **O**eck
leestme van voel hey
ligen die oirunde d
opebaringē gods off
des engels geopenbat
is dz ho wken god
behagede **E**n elck vā

dē heilige machuen
toe vuegē dit woert
Dz soen leest **M**er
anders gemeylyck
vā al onse werken
alst die scrift seet
Die mēsche en weet
niz of hi wdich is
d' wyne gods of
des haets **M**er alle
dingē wdē ons mit
onseker gehouden
tott' toecomed' tyt
En hier om leert
ous onse behouder
seggende **A**ls wi ge
daen hebbē al dat ons
gebodē is **S**o sullen
wi g seggen dz wi
ōmitte knechten sijn
Want wi hebbē ge
daen dat wy schul
dich sijn **D**at dorde
deel des sermoens

Oet caphernaū
 Iner soe wort
 te dordē gemerct
 die vgeuende of die
 geseuende gebrocent
 heit onser synlicheit
 Caphernaū is een
 hoest stat van gali
 leen Daer een te sa
 me vgsaderinge vā
 voel mensche is En
 een waellustige of
 weldege d stede is
 Welck oec bewyst
 die bedudinge des
 name Want caphē
 naū beduyt eē doep
 d vettichz of d troef
 tinge En beduyt
 die weelde des vleys
 en d synlichz wt
 welken dick die zie
 le vgeue werden
 Goe dat hoer wke

oec siec wde Van sal
 ke mensche staet inde
 sonter ho boesheit
 gnick voert als twee
 vette Want die din
 ge die god geest tot
 onthoudinge d natue
 re en troestinge d zie
 le Du misbruyken
 si in lichaemliker
 gemuechte En tot
 desen mensche seet
 onse heer Wee v rye
 ke die uwe troest he
 hebt Augustinus
 Niet en is onsaliger
 dan die salicheit der
 sondare Aldusdange
 wken al sy si in
 Caphernaū Noch
 tans en vdiene si n
 geheyte te wde des
 conincs soen om dz
 si n en werden ge

boze bande geest
Mer si wde gehey
ten voel meer / one
del knechte **T**otte wt
wendige dinge si di
wilt en onge omgae
de **Welc Bernardus**
beclaget op dz ewan
gehe van ouser vrou
we boetscap en seet
Wy syu w wyghe
stort van buyte **E**n
vande ryck gods dz
in ons is acht' gela
te dat waerachinge
en ewige goet sieke
wi bite in onutte
troestinge d' ydelheit
en valscher vwoethz
En dese wden mit
recht suode knechte
geheyt Ja uwe
knechte d' knechten
Alme leest van Du

genes de filosofhe
Die de gene dier in
ouwden nam dat
hi met op en stont
hi w de keyser / toe spick
Ic en ontfie niet de
kuecht d' knechten.
Voert seide hi **G**hi
dient d' weelde / en
die weelde dient
my **S**ulle nochtan
dese en ho' werke
geheyt wden des
conincs kynd dat
sal wesen vanden
ryck d' Epicurien
dat is d' secten der
philosophie van
welke se Augustus
vertelt inde boeck va
d' stat gods **D**ie phi
losophe sette die doechte
vo' die weelde om
te bespotten die **E**pi

curus die die weel
 de sette bouen die
 doechde **E**n hebbe
 gemaelt een tafel
 da' dz wyf dat
 was die weelde
 sat indē stoel d'eeze
Recht als gebieden
 de elk' doecht die
 ond' hoer gemaels
 is was **D**at si hoer
 werck soude schickē
 totte eynde d' weel
 dē **D**at die wyshheit
 soude suekē die we
 ge da' die weelde
 mede mocht regne
 re en gehoude wde
En alsoe voert vā
 de andere doechde
Mer seker dit en is
 dz ryck gods des
 geest n; ind' zielen
 mer het is gelyck

dē ryck des diuels.
Da' **B**ernard' af seet
 op cantica **D**ie diuel
 is oec een conuick.
 want hi is eē come
 ou alle die kynder
 d' hoidien als **J**ob
 seet **D**ese conicks he
 uet prince in sinen
 ryck **E**n dz is als in
 der ziele is die onfini
 het **E**n dz is een
 groot prince en sit
 optē wagen beset
 in; diuelen **D**ie ge
 vuert wort in; in;
 vaderē **D**at eerste
 rat is gulsichheit
 des lichaems **D**and'
 rat is saechtichheit
 der clederē **D**at. in.
 rat is weelde des
 vleysche **D**at. in. rat
 is ledichheit **D**z eerste

peert van dese wa
gē is gesontheit des
lichaems **D**ander
peert is oñuloedich
tytliker dingē **D**en
verste wagē deryer
is traechheit **D**ie an
d' is dwase vryheit
Want oñuloedicheit
tytlik' dingē maect
traechheit **E**n nader
scrifte soe salse die
voerspood' verliesen
d' dwaser verliesen
En dat and's nē
gens om dan d'zet
sekerheit maect **M**er
wāneer si seggē vrede
en sekerheit **S**oe sal
hē oñcome swelle v
derffemisse **D**ese derys
en hebbe geen spore
noch geen sweep of
pet des gelycs **M**er

dat vo' gebruykē si
een vliegen om eē
schienne te maken
d' geueynstheit dat
sise beschermē van
d' heytē d' sorgen
Want het is d' derten
der zuelē eygen oeck
iz te wille hebben
uoodrustige sorge
Op dz si geen beswa
ruge en voelt **D**ec
gebruykē sy vo' die
sweep enē weyer
die hē toe weyt wye
d' sinekend' mensche
Want die onfiner
mensche copen mit
goude dē wynt vā
dē monde d' swecke
Dit sijn bernardus
woerde **S**iet ghy
moecht merke wte
voerseidē woerde.

hoe datt twee
 hande ryckē ind'
 ziele sijn **E**en ryck
 des geest dat is dz
 ryck gods **E**en ryck
 des vleys en d' wed
 den **E**n dz is dat
 ryck des diuels.
Nu kiest van wel
 kē ryck ghi wesen
 wilt en ond' wat
 coninck ghi stryde
 wilt om saudie.
Die saudye des geest
 is dat leuen als
Paulus getuget ad
romanos **I**st dat
 ghi oimunds dē geest
 die wke des vleys
 dodet soe suldi leue
Da' die glose op seet
Ist dz ghi te male
 afwerpt die dingē
 die dz vleysche be

geert **S**o suldi leuen
 hi' in rechtudicheit
 en namaels ind' glo
 re **M**er die soudye
 of dz loen des diuels
 is die doot **N**ochtrus
 die diuel die logenach
 tich is belofde val
 schelyc die soudye des
 leues **D**oe hi in een
 serpents gelijck **E**ua
 toe sprack en seiden
In geenrewys en
 suldi sterue mer gy
 sult wesen als goden
 wetēde goet en quaet
Welck hē scē bernar
 dus vwyt seggende
Vscalcke viant wa'
 is nu dattu sechdest
In geenrewys en
 suldi sterue **S**iet wy
 sterue allen en wy
 glyden ned' als wat

hier ō soe laet ons
houdē aen onsen co
ninc̄ dē redeliken
geest **Op dz wi ouer
mids̄ sinē coninc̄ken
regement alsō moe
tē wdē geregeert in
desē leuē dat wi in
dē rick des hemelschē
baderlands̄ dē coninc̄
alrē coningē in sijre
schoenheit moeten
schoonwē Dat ons
moet sinen die leest
en̄ regneert een god
ewelyck sond' eynde
Amē **Optē xxij.
sondach / Meester
jordanus sermoen
dat ierste deel****

Bstaect dat ghi
schuldich sijt
Mathens mit viij
apittel Desē woerdē

sijn in parabeleten
geseet vandē knecht
die sijn schult van
sinē medē geselle
enich̄ sijn̄ woude
hebbē **Mer** geeste
lijck machinē dit
nemē dat die ou
ste richtē sal seggē
tot elcken menschē
ind' doot / of indē
lestē ordel **En̄** sal
reden eyschen van
hē mit recht **Noch**
taus machinēse
wael nemē als dizē
geseet wden van
elckē predicaer
of leerē of biech
ter tottē gelouigen
menschē Die trou
welyck vmanende
tott' betalinge hore
schult **Soe** spreken

de elcken mensche
Bedaelt dattu schul
dich bist In welke
woerde twee din
gen gemerct wer
de **D**at ierste is
dz v'bout des schul
denaers **D**at and
is opschinge des
geens diemē schul
dich is **D**at ierste
wort v'staen in
die dat hi seet dz
tu schuldich bist
Dat ander wort
v'staen in dien dz
hi voert seet **Be**
taelt Als die ordi
nancie d' woerde
aldus luyde **D**attu
schuldich bist be
taelt **W**ant die be
talinge voer settet
die schult **I**her om

103
soe is te ierste te be
sien **W**at en wien
wy schuldich sijn
Een andere hoe
wi elcke sijn schult
betalen sullen **A**ndē
ierste is te wete dz
wi sommige dingen
schuldich sijn god die
boue ons is **E**n somi
ge dingē ons seluen
bynen ons **S**omme
dingē onsen eue iue
sche by ons **S**omme
oec dē diuel benede
ons **G**od sijn wy
schuldich vyf dingē
Behoersamh' in sine
gebode **R**euerencie
en eer inde h' sacra
ment **E**n geestelichz
inde dienst gods **P**acht
of pensie vande goe
dē die ons v'leent sijn

En voldoen of beeterin
ge vand' verzoeringe
Een ierste sijn wy
god schuldich gehoer
samen; in sine gebode
Als in leuitico staet
Bewaert mijn gebode
en doetse **E**n dit is
een woordzuchtige scrif
Also zeer de dat wi nu
mermeer ons en dor
ue vmetē gesekert te
wesen vand' votre be
talinge als **L**ucas seet
Wanuer ghi doet al
dz v gebode is **S**oe
segt wy sijn omittē
knechte **D**at wi schul
dich ware te doen
dz hebbe wi gedaen
Want hoe seer dz die
mensche pynit die ge
bode gods te vullen
Altoes soe siet hi he te

bluē dz hi onfrucht
Als seē gregorius seet
Een y sijn wi god
schuldich reuerencie
inde sacramenten
Als dz wi sine per
soen of sine sacra
mentē geen sinacth
aen en doen **A**ls die
gene doe die ourb
delijck misse doen
En ourbdelyc dat
heilige sacrament
ontfangen **E**n dat
heilige sacrament
handele sond' reue
rencie **H**ier af staet
in leuitico **D**ie me
sche die da' heeft en
ge vleckē die e gaet
uz totte altaer en
en sal uz beulecken
mijn heylige stede hi
beulect die heylige

stede gods also veer
 alst in hē is die ou
 widelike dz heilige sa
 crament omfanget
 En die sond' reuerē
 cie die sacramenten
 handelē Dit is te v
 starn vandē vleckē
 d' dootsondē Als pau
lus spreect ad corinti
os hier om wie' eēt ^{oude}
 dz broot des heren ^{lyc}
 lichaē of dz met sine
 kelek die sal schuldich
 wesen des lichaens
 en bloets ons heren
En in sij wi god
 schuldich geestelicheit
 in sine dienst als in
 leuitico staet **O**hi sult
 castie god v zielen
 oinnids ewige geeste
 lich; **D**at is in oeffe
 ninge des godlike dienst

Als aenbedinge **G**e
 bet **A**enroepinge **I**of
Dauchbaerh; **E**n and
 deser gelyck dienē god
 alleē schuldich is **D**ie
 scē Augustinus v'telt
op dz ps nr en seet
Wy sijn di onsen heer
 god schuldich oeffen
 ge d' dienstachent.
En wi sijn hē oec
 schuldich aenbedinge
 offerhande en offer
 gawe yndichert herte
 like vroude **I**of eer
 en glozie heyl bene
 dicrie dogē en dan
 baerheit **M**aecht eer
 samh; en gebodt **E**n
 deser gegelyck die toe
 behoerē d' oeffeningē
En als wyse dy is
 en betalē als wi seul
 dich sijn **S**o maken

wi schout **Item. iij.**
sij wy god schuldich
Pacht vande goede
die hi ons vleent he
uet **W**ant god en
heest ons n; gegene
die gawe die wi vā
hē hebbē om onse v
dienstē wil **M**er om
sijnre goeth; wil en
in sine dienst te ge
bruykē **A**ls exem
pel is vande prin
ce en herē **D**ie den
lypde vleue sonnge
goede tot leen goet
Op dat si hem daer
tot sekerē dienst
sullen dienē of daer
betalē tot sekeren
pachtē **H**ier om die
goeden die wi van
god hebbē en laet
ons n; rekenē ons

gegeue als ons eyge
Mer tot gebruyken
ge onser noodduft
En wi daer af sullen
wesen meer diures
dan herē **E**n dese
goede die wi vā god
outfange hebbē sijn
in drierhande wyse
Want sonnge sijn
goeden d' natuere
sonnge d' auentue
re **E**n sonnge sijn
goede der gracien
Die goede d' natur
en hore sonnge der
siele en sonnge den
lichaem **D**ie goede
der ziele sijn memo
rie vstant en wil
Die daer sijn dz deel
des beeltes d' zielen
van welke wi god
schuldich sijn pacht

of vrucht Als wi
 vand' memorie be-
 taltē die ierste
 vrucht al onser ge-
 dachtē En vanden
 vstant hē betalende
 die pensie al onser
 kēnissen Vandē wil-
 hem betalende die
 pensie d' mynen en
 al onser werken.
 Want des nachts als
 wi ierst ontwaken
 dan sullē wi ons ke-
 vē in onser memo-
 rie En dat ierste daer
 onse vstant toe sal
 keere sal wesen ken-
 nisse van god Dat
 ierste daer die wil
 toe wort genepcht
 oinnits myne en
 begeerte sal god we-
 sen En daer na sul-

len alle oeffeningen
 dier selu crachte w-
 de geuvert in god.
 Dit sijn die ierste
 vruchte die wi god
 schuldich sijn wien
 redelike deel d' sielen
 van welke dz here
inpas die pphert seet
 laet ons offerē die
 ierste vruchte des
 weyts en des wyngs
 En des olys Juden
 huysē des herē ons
 gods Dit huysē des
 herē is die redelike
 siel van welke huy-
 se staet inde psalm
Dyne huysē heer be-
taent heylcheit In
 desen huysē sullē wi
 offerē die ierste vrucht
 des weyts dat is der
 memorie Die voel

cozens te gader leest
vo' voetsel des geest
Als die psalm seet **O**
nnds vetticheit des
weyts sal hi di saden
En wi sille god offe
re die ierste vrucht
des wyns / dz is der
vstantenisse **H**ier
vā staet in cantica
Din strote is als die
alre beste wyn **O**ec
sulle wi god offeren
die ierste vrucht des
olys / dat is des wil
le in god te mynen
vo' en boue alle din
gen / gelyck als die
olye boue alle dingē
deyuet **H**ier of staet
in cantica Dinen
name is als eē we
gestorte oleye **D**ie goe
dē d' ziele te spreken

vandē beuoeliken
deel d' sielen / sijn die
redelike cracht / die
toerulike cracht / die
begeertlike cracht .
Die syuen vā buytē
en van bynen van
alle desen sijn wy
god schuldich pacht
of rente **A**ls dz die
cracht d' gehoechins
alle ho' gedachten
werpe inden heer
Als die psalmista seet
Werpt v gedachten
indē he' / en hi sal v
voede **E**n dz die toer
like cracht niet en
ontfie aen te gaen
enige dingen die
swaer sijn om die
myne gods **E**n die
begeertlike cracht sy
alle tyt bereet tot

alle dingen die tot
eere gods sijn **D**ie
synen vā buyten
en van bynē elck
na sinē ambocht hē
af houdt van sonde
like dingen en vā
ydelheit **E**n geuen
hē tot saligen ende
mittē dingen naden
ordel d' reden **D**ie
mout en die tonge
sulle god offerē die
ierste vrucht d' woē
dē **E**n die ierste wō
den als een mensch
ontwaket sulle we
sen gebet off dz lof
gods **E**n om dat te
bewysen soe is dat
begyne vand' mette
Heer du sulste op
doē my lypen en
myne mout sal vōt

106
cundigen diue loff
Wāneer die siel aldy
alinge na alle hore
crachte van bynen
en van buytē god
heest betaele die schout
d' goddiensticheit **S**oe
mach v' inlt wden
dz gebode d' mynen
In welke god wort
gebodē gemint te
wden van alre her
te wt alle gedachten
wt alre stercheit
en wt alle crachte
Mer die goede des
lichams sijn gesont
heit / geheelheit d' ledē
Joecht / cracht ende
schoenheit / edelheit
en lange leuē **D**ie
goede der aientuerē
sijn **R**ychheit / macht
gesyne eer d' werelt

Vriendē / magen / goet
gerucht en glorie / of
lof d' werelt / en die
gelyck van welken
wi oec schuldich sijn
dz wise gebruyken
totte loue en totten
dienst gods. En al
soe als hi ons alle
dese dingen vlcant
Also sullen wise wed'
stortē mit danchaer
h3 in god. Op dz al
le die vloede d' goe
de / en d' gāue gods
wed' vloyen in die
zee d' godliker myl
dicheit / op dat sy
weder mogē vloyen
Mer leyd' sommige
mensche en betalen
w3 ho' schult vande
voersede goeden / die
sy van god ontfangē

hebbē. Mer si kerent
meer tot enen myl
bruykē / als seē. Ex
gorius seet in cenre
omuelē. Alle dingen
die wi ontfangen
hebbē tot gebruykē
des leuens. Die kee
rē wi tot gebruykē
d' sondē / en d' schult.
Want die eendrach
ticheit des mensche
liken vreedts keere
wi tott' gebruyken
ge d' ydelre sekerh3.
Die pelgrymaedsy
deser eerde / mynen
wi vo' dz in wouē
des hemelsche va
der lants. Die gesot
heit des lichaems
kerē wi tott' sondē.
Oūuloedich3 der
goede en trecke wy

met tot noodruste
des lichaems mer
tott' quaetheit d' we
relt. Die claerheit d'
licht keere wi ons
te dienē tott' mynen
d' eertsher gemiechte
Vandē goedē d' gra
cien sijn wi oic god
schuldich pacht te be
tale. En die goeden
sijn souinge vcregen
als wijsheit, vroethz,
rechtidichz, stercheit,
Matichheit, en ander
sodelijke doechden.
Welck al sijn sy ver
cregen oimids des
mensche vlyt. Noch
tans en werden sy
ni geenverwys ver
cregen sond' d' gra
cien gods. **W**ant was
wat hebste dattu ni

107
omfange en hebt.
Diet sijn and' goe
dē d' gracie, die den
mensche van god ge
geue en in gestort w
dē, als **v**eloue, hope
en **M**yne. Ende die
gracien die te vgrefo
gegeue sijn, **welck**
die apostel stelt ad
corinthios sprekende
Ene yegelijke wort
gegeue die openba
ringe des geest tot
mittichent. Den euen
wort gegeue oimids
dē heyligen, reden d'
wijsheit. **D**e andere
rede d' conste. Van
welker gracien wi
schuldich sijn, dien
diest daer si ons
toe vleeut sijn. En
da' toe vmaect ons

die apostel ad corin
thios **W**ij toe herde
v dz ghi die graciën
gods n; yn dz ydel
en ontfanget **D**aer
die gloze op seet hi
ontfanget die gra
cie gods in dz ydel
die hem nader gra
ciën gods n; en oef
fent in goeden wer
ke **E**n da' om vdiert
hi die gracie te vhesen
Sā bernardus seet
Ondanckbaerly; is eē
viant d' sielen **E**en
vnynderinge der v
diertē **E**en verstreyn
inge d' doechden; en
een vlesinge d' wael
dadē **M**er die apostel
heest danck' geweest
vandē gauē die hē
vleent waren; eū

spreet trouwelijck
vand' gracie gods
ben ic dz ic bē **E**n
sijn gracie en heest
in wij niet ydel ge
weest **E**en vyften
sijn wi god schul
dich voldoen of be
teringe vand' vtoer
linge **D**it is een
schuld der pinne.
die wi oüerwinds
onse sonden ons sel
uen gemaect hebbe
Waer af wij ons
seluē seer sullen py
nē die te betalen.
Want die daer niet
en betact ind' tegen
woerdig' tyt die sal
werdē geset inden
kerk' hent hi betact
den lesten vierlinck
Want geen sonde

en sal vō by gaen
 ongepunct **M**er
 euther die mensche
 of god selū false py
 nge Seē Augustinus
 seet indē boeck van
 der penitencie **D**e
 soude weder si sijn
 groet of cleyu en
 mogē n̄ ongepunct
 blyuē **E**uther van
 dē mensche dies von
 wehebbē of vā god
 dret wret **E**n seē
Gregorius seet in
moralibus / op jobs
 woert **I**c weet dat
 ghy n̄ en spaert dē
 genē die da' sondicht
En wort hi n̄ ge
 spaert die daer son
 dicht **W**ie sal dan
 v̄memeen verlost
 wde vand' ewiger

doot want nyemat
 en wort geuonden
 reyn van sonden
En hi antwoert
 cortelick en seet **D**e
 genē die penitencie
 doet die spaert god
 en n̄ den genē die
 sondicht **W**ant wā
 neer wi die sonden
 bescreyen dan en
 sijn wi in geene
 wys soude doende
Mer in geenrewys
 en spaert d' god den
 genē die da' sondicht
Want hi en laet die
 soude n̄ ongewolke
Mer yemant mocht
 brage of segge **G**od
 heeft doch **D**auid's
 soude gespaert sond'
 wrake want tottē
 sympele woerde doe

hi seiden **Ic heb ge**
sondicht Soe waert
hē ter stont geantwōt
Die heer heeft di dij
sonde v̄geuen Veck
vande sonde des v̄
sakens See peters
en lesen wi geen
wrake genolcht te
wesen noch oec vā
dē sonde paulus
die hi dede ind' ver
volginge d' heyliger
kerckē Tot welken
see Vaegeuus sinū
lyck antwoert
En seet ierst van
daind Daer nae dz
hē geseet waert
Die heer heeft di dij
sonden v̄geuen Da
na waert hi noch
tans mit voel cru
cingen gepincht

En vliende vō sijn
vuolgers was hi be
talende die schout
die hi gedaen hadde
Alst openba' is ind'
coningen boeck want
van petrus seet hi
Dat hi sijn schult be
taelden oinnids sinē
tranē als dat ewā
gelū tuget En vā
paulus seet hi dat
sond' pijn d' wraken
sijn sonde iz voer
by en gingen Alst
openbaer is in acti
bis wt die woer
dē die xps sprack
tot ananiās Ick
sal hē thoenē hoe
voel dingen hem
noot sijn te lyden
om synē name
Wt welke woerdē

Gregorius beschryft
 Dat onse sonden
 enther oimnds ons
 Of oimnds hē selue
 op houdt oec wan
 neer hise ontloffet
 Want enther die
 mensche die pen
 tencie doet, pynch
 se in hē seluen Off
 god pynchse, als hi
 den mensche wreke
 de slaet hier om en
 wort die sonde in
 geenrewys gespaet
 want si n; en wort
 ontloffet sond' wa
 ke Want god py
 ncht in sine wt
 ierozen die vleckē
 d' boesheit En oim
 nds tijtliker pynē
 doet hi die af welke
 vleckē hi in hem n;

en wil sien ind' ewich.
 En oec die erfsonden
 hoe seer datse ouer
 imds der dopen aff
 wort gedaen, nad'
 schouit te spreke noch
 tans soe blyft die py
 d' schult die betaelt
 wort oimnds d' doot
Dit is den syne van
scē Gregorius Dat

ander deel des ser
staect dz moens
Btu schuldich bist
 Na dien dat gesien
 is wat wi god schul
 dich sijn Soe is nu te
 sien wat wi ons sel
 ue schuldich sijn Wy
 sijn ons selue schul
 dich Sonnge dingē
 dē lichaem Ende so
 unge dingē d' ziele
 Onse lichaem sijn

wy drie dingen schul
dich Als voedinge in
der woortdrofticheit
Dwanck' mid' weel
dē **E**n oeffeninge in
d' ledicheit Die ver
staen wde in dien
drie dingē da' die
wise man af seet.
Die spysse Die roede
En die last sal sijn
dē ezel broet coere
en werck hoert toe
dē knecht **E**n dese
drie alle beyde toe
behoze wael in recht
onfen lichaem **D**at'
is als een ezel en als
een knecht **W**ant on
se vleysche wat ist
anders dā een ezel
d' ziele **E**n dz vleys
wat is dz anders dā
een knecht des geest

dient te mael onder
geworpe sal wden
wese **D**esen ezel on
sen knecht ons vleys
sijn wi schuldich sijn
se of broet tot sijnre
onthoudinge dattet
in en bederft **A**ls
die apostel seet ad
romanos **W**y sijn
schuldenas met des
vleysche als dat wy
naden vleysche soude
leue **M**er dz wi dz
vleysche voede fullen
en doen hē sijn woot
drust als die gloze
seet **W**y sijn oeck
schuldich dē vleysche
die roede om te be
dwinge sijn onge
temptheit **O**p dat
tet in te derten en
wde Als die wise

190
man seet **G**eeft den
quaet willigē knecht
pēningē en broet
en voetbandē boert
sijn wy schuldich
de seluē ezēl en knecht
last en arbeyt tot oef
fenigē op dattet n;
en vtrage als die
wysē man seet **S**ett
hē int wēck op d;
hi n; ledich en sy
Want ledicheit heeft
geleert voel quaetly;
hner is te merke dat
die oeffeninge die wi
onser lichaem schul
dich s; tweerhande
is Die een is liden
de dat is in te liden
Van welke die psal
mista spreck **I**c ben
bedroeft in mine
oeffeninge En d; wort

beykent biden last
des ezels Die and' oef
fenigē is wkende die
da' is in vruchtbare
at arbeyt **D**aer pauly
af seet **T**ot thimotheū
Die lichaemlike oeffe
ningē is tot luttel din
gen mitte sond' goed
tierenheit **M**er mit
goedtierenly; is si seer
mitte En dat wort
beykent bidē werck
des knechts **I**her om
sijn wi schuldich de
ezel onser sielen den
last d' oeffeninge in
te liden dat daer is
een schuld des ingebo
re lidens **O**uermits
welker schuld die ier
te ouds hebben ver
bondē onse eertryck
Da' in beslotē wden

hong^{er} en dorst heyt
en conde arbeit fiet
ten en die doot Die
die alre meeste is on
d' de schulde Want
die da' steruet wort
geseet te betalen die
schult d' natueren
paulus Dat lichaem
is doot om die die
sonde dat is het is
toe geroecht d' wort
drusticheit des sterues
Iher om sal hi hem
verblyde die dusda
mge dingen lydet
want hi betoelt sijn
schult Dec sal die
mensche d' god dan
ke dat hi bereet is
dese dingē hē te gene
tot ene loen des ewi
gen leuens Ist dz hi
se vduidelijck lydet

Dec sijn wy schul
dich desen knecht ons
sen geest dat is onse
lichaem werck d' oesse
muge die da' is in
de arbeit Als dz hi
nimmermeer ledich
en si van goede w
ken als die wise
man seet Dat ruck
en die hals banden
croemen den harde
hals En den quaet
willigē knecht ned
blygen die stadige
wken Want ledich
maect die sonde Se
Augustinus seet in
ene sermoē tot sine
bruedere ind' woef
tue Myn alre lief
ste brueders vdryst
vā v alle ledicheit
Doet altoes wat

goets **E**n die gene
driet v̄driet te lesen
of te beden die en
vertrecket niet te w̄
kē mitten handen
Vendenckende dat
dauid alsoe lange
als hi hē oeffenden
indē sryden **S**oe en
rees n̄z in hem op
die quade begeerte
d' onsūh; **M**er da'
na doe hi ledich was
doe viel hi in ouer
spel en dede doot
slach **S**ampson also
lange als hi vocht
tutte philisteen.
soe en mocht hi n̄z
geuangē werden
Mer daer na doe hi
slep indē schoet des
wyfs en ledich n̄z
hoer bleef **D**oe waēt

191
hi vluchts gegrepen
en blynt gemaect vā
sine viande **S**alomo
doe hi beūuert was
ind' t̄yneringe des
tempels doe en voel
dē hi niet die quade
begeerten **M**er doe
hi af giuck vande
werck voelden hi
aenvechtige d' sōndē
En by raden d' wiue
aenbedē hi die afgo
dē **D**it is sijn August
tinus woerde **M**er
vand' sielen wegen
Soe sijn wi ons seluē
eer schuldich als die
wise man seet **S**oen
bewaert dyn siel in
saechtmoedicheit **E**n
geest hoer eer nae
v̄dienten **D**at is na
hoze wdicheit want

sy is een edel creatū
in elleynde deser we
relt. en in dē kerker
geset. Dee seet die wi
se man Onfermt
dijne siele en beha
get d' god. Welcke edel
heit d' zielen See ber
nardus merkende is
da' hi sprecet inden
boeck sijne gedachte
O siel geteykent mit
tē bedt gods. Vetrou
wet in dē gelouie Ver
loest mitte bloede xpi
Een erfgenaem der
godheit Wat is dy
gemeepnis mitten
vleysche huer wt
wort gemertt in dē
godlike beelde wa'
om die eer die wi
hē schuldich d' siele
schuldich sijn daer

in staet Dat wy dat
godlike beelde in ons
in sijne puerheit
en schoenheit hou
dē sullen En oft yet
intraect geworden
is dat wi vltich
sijn als wi verst mo
gē dat wed' te make
En da' toe hore in
dingē Dat eerste
dz die memorie sta
delyc oüdenckende
is die waeldaden
gods Dat ander
dat dz vstant oetmoe
delyc werde vheue
totte raden gods
Dat derde dz die
wil suetelyc omhel
se dat waelbehagē
gods En dese drie
sijn suülyck gesygn
veert in hesters boeck

192

daer staet **Doe die**
comick Aſuerus
Amon vzaechden
hoe dat yemant ge
eert soude werden
die die comic wou
de eere Soe antwo
de hi **Men** sal hem
aendoe des comics
cled' **En** setten hem
op des comics peert
En sette he des co
mics croen op sijn
hoest **En** waerlyc
want god onse co
mick die ziel heeft
wille eeren in; si
nen beelde Soe ist
wael temelyck; dz
die mensche seluer
sijn ziel eest **Ende**
aldus sal hise eeren
Ierst salme hoer
aendoe die comick

ke cled' daer by ver
staen wort die wese
licheit des verstant
stunts welken ge
cleet wort die vstan
temisse op datse oet
moedelyck vheuen
wort boue ho' seluen
te sien die ewige re
de **En** te berade ind'
ierst' waerheit **En**
na die dat si hoer
siet ho' pynt te rege
re die nederste et crach
ten **I**nd' werckinge
en schickinge d' tytli
ker dingē van wel
ke clederē **Iob** seet -
Ghi wdet aengedaen
in; schone clederen
Een anderē mael
sal si geset wden op
des comics peerte
By welke verstaen

wort die memorie
die dat is een setel
gods **W**ant die ziel
des rechtūdigē men
schen is een stoel d'
wysheit **A**ls die wi
se man seet **E**n dz
is oūmits d' memo
rie **I**n welker wy
stadelyc hebbe sille
die godlike tegemwo
dichz oūmits oū
dencketide sijnve
waeldadē **D**aer die
siel meer wt wort
vblit dan van alle
begeerlike dinge de
ser werelt **A**ls die
psalm sprect **I**c heb
gods gedachtich ge
weest en heb ghe
mucht gehad in
god **T**en dordē ma
le sal si gecroent w'

dē mitt' conūclik'
crouē **I**n welken
vstaen wort die
wynne des willen
Of die caritate **O**
ūmits welker die
ziel gecroent wort
Als in canticis staet
Siet dē conūc **S**alo
mon ind' crouē da'
hē sijn moed' mede
gecroent heeft **D**ie
moeder d' zielen is
die godlike vrucht
baerheit **O**ūmits
welkē die vader
sprack ouermits dē
woerdē hem seluē
en die siel **I**c seg hi
sprack hē seluē wyn
nede dē soen **D**eck
sprack hi tott' ziele
indē seluē woerdē
ho' indruckende sijn

beelde **In** da' bi ho' crownende overmids d' ewiger mynen Als Ierimas seet.

In ewiger mynen heb ic di gemynt.

Hier om een yeghe gelyck die sijn selfs die god soe hogelijc ge eert heeft. **ere** woude die en soude minnermeer sonde doen.

Bernardus

O myn siel bekeent sijn dyn edelheit. **gh**i soudet versnaden de sonde. **Hier** na volget te sien wat wi schuldich sijn onsen ewe mensche die bi ons is. **Mer** dien sijn wy alleen schuldich myne. Als die apostel seet ad ro

x he' seluen

manos **Nyemant** en suldi yet schul dich wesen anders da' dz **gh**i malcande ere mynt. **Daer** die glose op seet. **Ander** dingen betackt alsoe dz **gh**i is schuldich en blyst. **Mer** die myne betackt alsoe dat **gh**i alwe' schuldich blyst. **Hier** om sijn wy alle die myne schuldich. **Die** woctā is alleen en is wat in ho' sijn besloten woel dingen die wi doen sullen onsen ewe mensche. **Als** hulpe en raet goet exem pel en ander werke d' mynen. **Hier** af spreect Iob **Ic** heb gerveest een oge den

blynde den cropelē
een voer een vader
der armen en des
gelijcs **Matheus**.
Hoe wat ghy wilt
dat v die luyde doe
dz suldi hē doe het
is nochtans te we
tē dat wi niet alle
mensche alleens
schuldich en sy mer
elke na sinen staet
Bernardus Wi sul
lē betalen dierhan
de mensche dat hem
toe behoert Als on
se oüsten onse gel
ke en onsen nedste
Wi sullē geuen on
sen oüsten reueren
renae en gehoersam
heit onsen **prelaten**
Welker die een is
des **herte** ende die

and des lichaems
Wy sullē geue on
sen geliken raet da
die onwetentheit by
gelert werde **En**
hulpe da die cranc
heit by gebetert w
de **Wy** sullen geue
onsen onsen onder
sten hoede **Op** dat
hi die sonden ver
hoede mach **En** da
twe disciplijn of cor
rectie op dat dat
geue dz hi us ver
hoede en heeft niet
en blyst ongepynt
voert soe sijn wy
schuldich alle men
sche trouwe ende
myne **Dec** yt te on
derscheyde vanden
oüsten **Want** het
sijn sonige geesteli

ke prelaten **E**n so
 ingte werlike prin
 ce en here **D**en wel
 ke men ondscheyde
 ond' danich sal wese
En daer af salmen
 segge inden nauol
 gende sermoen op dz
 woert des ewange
 lio **G**eeft de keyser
 dz sijn is **E**n alle
 dese werde besloten
 ind' mynen des eue
 menschen Nade wo
de des apostels ad
romanos **D**ie sine
 naeste mynt die he
 wet die ewe viindt
Den leste sijn is te
 sien wat wy schul
 dich sijn de diuel
 die beude ons is
Hem sijn wy schul
 dich drie dingen **A**s

viantschap wed'staut
En stryde **D**en weste
 viantschap **W**ant hi
 is een viant gods
 en haet god en alle
 sijn vriende suken
 de alle maniere da
 hi die vriende gods
 mede vderue mach
Hier om sijn wi schul
 dich te wesen sijn vi
 ant als see Gregorius
seet op dz woert des
psalmis **M**aet volmaec
 ten haet heb iqe ge
 haet **D**ie viandē gods
 sijn wi schuldich te ha
 ten **D**at si geschapen
 sijn sulle wy mynen
 mer dat si doen sulle
 wi hate en vsmaden
Want die diuel mit
 myemant vrientschap
 hebbe hi en steke he

dat rechte' oge Uline
leest ind' coninghen
boeck van Naab.
Die beduyt is eē slan
ge / en' beteykent die
dinel / dz is die oude
slange. Die alle die ge
we da' hi in vreden
mede staet wt steet
dz rechte' oge. Dat is
die vstantensse des
geloues / als die glose
seet Iher o' desen alre
stercke' viant' fullē
wi te rechte' hateren
Want seē august'
seet Mocht die vy
ant' also' voel' hynde
re' als hi woude. da'
en bleef geen men
sche' rechtuerdich.
Ien andere' sijn
wi hē schuldich te
wederstaen Want

hi wie Seē peters
wōden onaloept / als
eē brieschende leinwe'
siekende wie hi ver
slynde' mach. En' da'
om' fullē wi hē ster
kelyck wed' staen in
de' geloue / als seē Ja
cob seet Weder staet
den dinel / en' hi sal
vā v vlien Want
als crisostimus seet
Iude ierste' ut swal'
en onūdragelyc die
druystichz des dū
uels Mer ut dz pe
mant' wz stercken
gemoede dat weder
staet / hi sal hem te'
andere' mael cranc
ker vynde' Want
hoe voel' meer hi ge
slagen wort / alsoe
voel' te meer verēc

hi en ontbreect **Ber**
nardus hiet hoert
 de diuel toe quaet
 te radē. mer het hōt
 ons toe n̄ te consen
 terē Also die als wi
 hē wed' staen. also
 die v̄w̄ynē wi hem
Eū glorificerē ~~wp~~
hē die engelen. en
 eren god **Ten** dor
 de sijn **W̄** de diuel
 schuldich stryft. wāt
 het en is n̄ genoch
 hē te wed' staē **Mer**
W̄ sijn hē schuldich
 stryft aen te b̄engen
Want wi ac̄wech
 tē hē ōm̄nds den
 goedē w̄ken die hē
 contarie sijn **Eū** al
 re meest ōm̄nds
 d' **w̄ynen** **Als hugo**
ket **met** en iser d̄

die diuel alsoe seer
 outfiet. als eenheit
 d' **w̄ynē** **Want** is d̄
 w̄ ōm̄nds de bant
 d' **w̄ynē** **Verucht** w̄
 de. da' vā ontfucht
 hi seer **Om** d̄ w̄ d̄
 houdē m̄' eerdē. dat
 hi v̄s̄nadē te houdē
 m̄' h̄emel **Tot** dese
 stryft v̄maent ons
 die heylige kerck.
Singende **Weest** sterck
 m̄' stryde. en vecht
 m̄' ouden serpent.
 en ghi sult ontfangē
 dat ewige ryck **Siet**
 aen alle die schulde
 m̄' welkē w̄ m̄ al
 le syden verbonden
 sijn **Mer** laet ons
 sien. of w̄se allē v̄m̄
 mermeer mogē be
 talē **Dat** doede deel

des sermoens : : :

Betackelt dattu
schuldich bist
Nae die datt' gesien
is vande verbont
des schuldenaers In
die woerde dat hi
spreekt Dattu schul
dich bist Soe volcht
hier nu te sien van
d' eyfinge des geens
diene schuldich is
Dat gemeret wort
van dien woerde
Betackelt Waer van
te wete is dat van
ons geeyst sal wde
van onsen sonden.

In dwerhande wys
des oedels of gericht's

Dat eerste gericht
is inde gemoede D
and' ind' doot Dat
doerde inde doesdach
+ betalinge

Vande iersten is te
wete dat die apostel
seet ad roma coru
thos Waert dz wi
ons selue ordelden
als o'vinds de ordel
des hefe Wi en sou
de vmer us geoz
delt wde als ouer
vinds de leste ordel d'
wvake Van desen oz
del spreekt At August
inde boeck vande pe
nitencie It dat die
mensche vrest die
openbaringe woerde
richt' stoel des stren
ge gericht's als dat
elck da' ontfinget
na die dz hi gewacht
heeft inde lichaem
het si goet of quaet
Soe sal hi clymen
opte richtstoel sijns

hertē tegen hē seluē
 En sette da' hē seluē
 vo' sijn' selfs aēficht.
 Op dat hē dat na
 maels niet en ge
 schie Want god drey
 get die sonderē spre
 kende Ic sal di straf
 fen en sette di voer
 dij aēficht En als
 aldus dat gericht
 is ind' hertē Dan sal
 da' by wesen dz wro
 gen der gedachten.
 En die consciencie
 dat getuych En die
 aert den stock' Da'
 na sal vlieten dat
 bloet des gemoets.
 oimnds den tranen
 des geens die hem
 bekijdt En voe' die
 ogen sal wesen dat
 beelde des toecomen

dē ordels En die me
 sche sal seggen wt
 alre hertē Ick bekēne
 mij boesheit ende
 mij soude sijn altoes
 tegen my Dit sijn
Augustinus woerde
Tot desen gericht
 roept die boede des
 oijsten richters Dat
 is die predicaer of die
 biechter elker gelou
 ger siele sprekende
 Betaels dattu schul
 dich bist recht of hi
 seide Betaels hier o
 imnds penitencien
 op dz van di iz en
 wde geeyst alle die
 schult oimnds d' sen
 tencien des strengen
 richters Want hoe
 voel en groet onse
 schulde sijn En wy

die te betalen vā ons
seluē te mael onnec-
tich sijn. **N**ochtans so
lange als wy in de
sen leuē sijn. **S**oe isser
stede d' betalinge mit
bermherticheit des
geens. die wi schuldich
sijn. **A**ls openbaer is
vande knecht die v
duisent pont schuldich
was. **J**ot welck schult
te betalen. **I**n ewelike
ōnrechtich waer ge-
bleuē. **M**er doe hi hē
seluē voetmoedichdē
en weder vallende
badt v'reck. **S**oe heeft
hi bermherticheit v-
cregen en quaet-
quyt latinge alle sijn
re schult. **L**aet ons
oec ned' valle voer
dē hē die ons gema-

ket heuet. **E**n laet
ons seggē. **V**gheest
ous s' onse scout als
wi v'geuē onse schul-
denare. **H**ier ō soe
laet ons ons seluē
settē vo' dē rickstoel
ons hertē op dz wi
bermherticheit v'cregen
mogen. **E**n dat toe
wort eē yegelyc vā
ous v'maent. **I**n
Jobs woerde da' hi
spraect **W**erdet geoz-
delt woerde hē. ende
v'wacht hē. **O**p wel-
ke woert. **S**cē grego-
rii seet. **I**n moralijs
hi wort geordelt vo'
dē hē die mitt' herte
den heer aensiet. **E**n
sijn w'kē voer sijn
tegenwoerdich' s'rich
woldelike v'ud'ficket

Want die gene die
 da' coenut tot synen
 leste ordel die e' wort
 da' w; ge ordelt vo'
 he' men va' he' **Da'**
om so wort segget
mitte prophete schu
 dij boesheit op dat
 tu gerechtidich mo
 ges wde **Want** elc
 mensche hert sal sy
 sake voerde he' ope
 bare **En** die saken
 vo' de he' mit soch
 uoldiger ond' suckin
 ge ondscheyde **In** sal
 vlytelike ondencken
 wat goede hi va' hem
 ontfange heeft **En**
 w; wat quade hi
 vkeerdelyck leuende
 de goede des heren
 geantwoert heeft.
En ee' yegelyck die

alsoe dancch is mach
 also' voel sekerliker
 de he' verwachtē hoe
 voel dat hi dagelick
 syn leue vresende on
 der suect **Die** syn gre
 gorius woerde **Van**
 de andere ordel datt'
 geschie sul mid' doot
 elc mensche' sprecht
Lucas Die armē laza
 rus is gestorue en
 gedragen vanden
 engelē in **Abrahams**
 schoot **En** die rycke
 man is gestorue en
 gefraue in die helle
En aldus syn si ge
 ordelt mid' doot **En**
 dit ordel ond' vint
 een yegelyck inder
 doot als hi ontfangt
 die sentencie vande
 goede en quade wke

die hi gedaen heeft
Vandē dordē ordel
dattē sal wesen ghe
meyn getuget **Ma**
theus **W**āneer des me
sche soen coemt in
sijnre mogenth; **E**n
alle sijn engelē mit
hē dan sal hi sitten
optē stoel sijnre mo
genth; **M**er hi' mocht
mē op seggē **W**ant
elck mensche gōrdelt
sal wden in sijnre
doot **E**n die senten
cie des richters ontfā
gen vā hore goede
en quade werken
als vo'sect is **E**n
god en ordelt niet
twaerwēf in d; selue
Nadē woerden des
pphete Davin waer
toe wort dan verwacht

een and' indē leste
dage **H**ier toe is te
antwoode **A**l ist d;
des mensche leuen
indē oinnits dē doot
in hē seluen wort
ge eynde **N**ochmans
soe blyst noch yets
wat verhangē indē
toecomendē dringen
Dat in daen manne
rē is **I**nd' ierst' in
uere uader wtis
wtwerkinge sijnre
werke **G**elyck als
wtē vleydinge **A**r
ruis; en der andere
die verleyt waren
ind' ongeloue; welc
ongeloue noch groeyet
totte eynde d' werle
En oec vander an
dere syde wt' pre
dickinge d' apostelen

en d' leerres en d' predikers **S**o neemt dat geloue toe al tot ten eynde d' werelt **D**es gelycs vā goe dē en quaden eyempele die geschiet sijn welke alle nauolginge nader doot blyst **D**ie iz en mogen geordelt werde eer sy geschie **N**och een and' manyer **N**a dien dat die mēsche na sijne doot leeft ind' memorien andere menschen **E**n d' nauolgender kynd' **E**n d' kynd' kynder **A**ls die wyse man seet **S**ij vader is gestorue en is recht of hi niet gestorue en wa' want

hi heuet gelate sijn gelyck na hē **D**es gelycs ist vanden dingē en vander substantie die yemant achte hē laet **W**t welke alle goede en quade blyuen in toecommenden tyden **I**nder doot' manyerē nade lichaem te spreke **W**es vclari ge of vdoemnisse wort vtoegen tot in den dage des ordels **E**n die hier en byne seruen werde allen geloens of gepynche ind' rike **N**er inden toecommende ordel soe sullen si dz ontfangen indē lichaem en in der fielen **A**lle dese dingē vde onder

gedaen d' ondersue-
kinge des godlike
ordels. **E**n daer om
en machme n; van
alle desen een open
baer ordel hebben
also lange als die lo-
pe deser tyt duert.
En hier om is noot
d;ter si een eyndelike
ordel indē leste dage
In welke dage off
ordel volcomelike ge-
ordelt sal wden en
openbaertlyck. **D**at
elcke mensche toe hot
in wat manieren
dattet si. **H**et is te we-
te dat d; leste ordel
seer gruwelike sal
sijn van alle syden
Want bouen sal we-
sen die strenge ver-
weerlike richt'. **O**nd'

sal wesen die gapē
de helle van bynē
die knagende consci-
encie. **V**an butē die
bornede werelt. **T**ot
ter rechte syden die
beschuldigende sou-
de. **T**otter lichte syde
die vuerlike diuelē
diese da' sullen wpe
in die helle. **D**aer
sulle alle heiligen
mede prisen die sen-
tencie des richters.
En alle die quade
en die gorde sullen
bekenē die sonden
d' verdoende. **W**ant
als Origenus seet
Als god wil ondsue-
ke die herte alre me-
sche da' sal hi euen
pegeliken oirunde
een onspreeklike

cracht haestelijck
doen comē in sijn
herte alle dingen
van elken en tot
elcker tyt gedaen
sijnde **H**ier o want
dat ordel also vuer
lyck is da' geen ber
hertich; des richters
en wort geschopet
Noch geen mogent
hiet die schout te be
talē en wort gegeue
Noch geen stede der
onschuldunge **N**och v
treck d' tyt verleent
en wort **l**aet ons dā
lopen tottē richttoel
ons hertē **E**n die be
talunge d' schult laet
ons van ons seluen
eysehen **O**p dat wy
mogen vcrigen vee
latunge alre schout

Dat ons moet gū
uen die vad' die soē
en die heilige geest
Amen **O**pen **x**ijm
sondach **m**eeſter **J**os
darius sermoen **D**at
lerste deel. . . . .

Wes is die beel
en sijn op ge
scrist **M**attheus int
sine **x**ij capittel
Als die glose seet op
dese woerde **G**elyck
als die keyser die in
prentunge sijn beel
eyst **A**ldus eyset
god die siel die na
sine beelde geschape
is **E**n ingeprent in
ten licht sijns aēsichts
Hier om als die he
dede nad' letter een
brage vande beelde
des keyseris dat inde

pennick geprent
was **P**iet dat hys
tz en wist niet op
dat hi die gene die
hi toe sprack brænge
mocht te merken
wat hi meynde **A**ls
doet die heer noch
hude te dage die sel
uer vrage van sine
beelde die in geprent
is der sielen en seet
wie is dit beek en
sijn op gescreuen **E**n
dese vrage machme
nemē in tweerhan
de te sijnē **I**n ene
sijnē als dat god o
uermits ingruen vā
hijnē dagelike totter
gelwing⁹ siele spreck
Op dat hys mach bræ
ge tot hoers selues
bekenen **I**nde anderē

sijnē **A**ls dat god
indē lesten ordel de
se vrage sal doen
elke mensche redē
eyshende van sine
beelde **I**nde eerste
sijnē mach dese vra
ge in tweerhande
manierē genomē
wden **A**ls in eenre
manierē vanden
inwendigen beelde
des menschen **I**nde
ind⁹ andere manie
rē vande utwendigen
beelde **N**ad⁹ eerste
manierē te spreken
vande utwendigen
beelde soe is te wete
als die glose seet op
dz verse des psalmis
Dat licht dyns aen
siches heer is op ons
geteykent **D**z beek

des inwendigē men
sche is drierhande
Als dz beelt d' scep
pinge Dat beelt der
wedermakinge Dat
beelde d' gelykenisse
Dat eerste beelde
is van god oūnds
der natuerē geformt
Dat and' is van
god oūnds d' graci
en wed' maect **M**er
dat doede is vā god
en vande menschen
oūnds **W**ken **v**
de der doechden in
geformt. at eerste
beelde da' die men
sche in is gescapen
is die rede **D**at an
d' da' hi in wort we
der gemaect is die
gracie gods **D**ie daer
wed' maect die siel

en wort daer in ge
stort **D**ie doede is dz
beelde da' die mēsche
na gemaect is **A**s
nade beelde en gelike
nisse d' heyliger drie
uoldicheit **I**st dzue
vraget vande eerste
beelde **W**ies is dat
beelde **M**en mach sou
d' twiuel antwoerde
dattet is dz beelde
gods **W**ant da' staet
in genesis dat god de
mēsche heuet gemaect
na sijne beelde en na
sijne gelykenisse **D**a
lomon **G**od heeft de
mensche gemaect vā
der eerde **E**n heeft
gemaect na sinen
beelde **E**n dit ghe
scape beelde is ouer
mits der soude zeer

infinact **W**ant o
dz die mensche god
ogelyc is geworden
da' o en machinē
iz bequameliker
antwoerden dier
vragen **W**ies is dit
beele **H**et is dz beele
gods / mer het is te
male infinact **N**a
den woerde **N**aym
des **A**phete **H**o' aeu
sicht is als ene swar
ten pot **D**aer om
sue is god weder ge
daelt dz hi sijn beele
dz infinact was
sonde wed' maken
En hi heeft dz wed'
getnaect oirinds der
gracie d' rechtidich
makinge / die daer
wort gegene inden
doepsel **E**n dan sue

wort in geprent dat
and' beelde **V**a wel
ker inprentinge is
dz woert des psals
vo' sprake **D**at lichte
dijns aensichts is op
ons geleykent **D**at
aensicht gods wort
geheyt dz beele gods
ouser rede of ouser
sielē in geprent **A**ls
die glose seet **A**lso als
de een mensche den
anderē gelyck is in
foeme / also sijn wi
god gelyck oirinds
d' rede **E**n da' om
wort die reden ge
heyt dz oiriste d' rede
sielen **M**en heytet
dat gedacht / of die
rede / of die geest **I**n
welkē oirinds der
sielē in is geprent

dat beelde gods als
 in etie zegel **E**n da'
 om soe wordet ge
 seet **D**at licht dyns
 aensichts heer is op
 ons geteykent **D**at
 is inde oirsten onser
 siele **D**at licht dyns
 aensichts is die gra
 cie xpi da' wy by
 sien **E**n da' om is
 dat beelde in ons in
 gelicht wed' geformit
 wed' gemaect en ver
 nyet **p**aulus **w**er
 det vnyet inde geest
 irwes en trect aen
 de nyen mensche die in
 god gescrepen is **I**ck
 segge dat dz beelde on
 ser siele wort oirunde
 den licht in ons ge
 teykent recht als dz
 beelt des keyfers in
 gemoets

de penynck **w**ant
 die mensche is ghe
 maect nade beelde
 gods **w**elcke beelde
 hi sondigende he niet
 geboke mer weder
 gebore wort hi daer
 mede geteykent **a**ls
 die glose seet **E**n dit
 beelt aldus geteykent
 ald' vlicht aldus we
 der maect wil god
 dat he gegeue werde
als da' gesproke wort
 ind' ewangeliē **G**eeft
 de keyser dat des key
 sers is **E**n geest god
 dat god is recht of
 hi seggen woude nae
 se Augustin' woer
 de **v**elyck als ghi we
 d' geuet de keyser sijn
 beelde **a**ldus geest god
 die ziel die vlicht en

geteykent is intte
beelde syns aensichts
En tot dese merkin
ge wil god den men
sche brenge oimnds
synre vragen seggen
de **W**ies is dit beelde
Op dat dz beelde we
d' geboecht wde tot
dier natuerē in wel
kē die mensche ge
scape is **E**n dz opge
seris tott' graciē
oimnds welke hi we
d' gemaect is **R**echt
of god oimnds synē
inspreken dē mensche
vā bōnen toe seiden
Nerct di selwē ende
deuct wies dat beelt
is dattu van bōnen
drages ind' sielen /
oft oec mi is dat ic
gemaect heb oimnds

d' natuerē **O**f na die
dzet gebochtē was
wed' gemaect heb o
imnds der graciē
Nochtans is dattu
dz bewaerste inder
puerheit daert me
de vuyent is **O**f licht
ghi hebt gemaect ee
and' beelt in di oim
nds sonde **D**at is
dz beelt des dunels
da' mē na af spreke
sal **N**er yemant
mocht vragen wa
om dat god wil dz
wi sijn beelde merke
en vo' oge hebbē sal
fien **D**at is om die
aemerkinge d' eygen
re tverdichz dat die
leyt tot houerdien
En sprack **I**c sal ge
lyck wesen dē alre

ouſten **I**her toe is te
 antwoerde dat den
 werke des beelde gods
 dat is mit tot vier
 dingen die daer wt
 come **D**at ierste is
 dz wi da' wt god te
 blitcliker mynen
Want elck dinc na
 tuerlyck sijn gelyck
 mynt **E**n al iser na
 tuerlike myne tussche
 de vad' en dz kynt
Nochmans pleecht die
 myne d' meerre te we
 sen als dat kynt de
 vad' seer gelyc was
Want dan in alle
 geschapē dingen die
 redelike siel met en
 om vynde hoers ge
 lyck mer in god soe
 vynt sy hoers ge
 lyck **W**ant si gena

ket is nae sijne ge
 lkenisse **E**n daer om
 sal si miz vōdicheit al
 ho' myne voede in
 god als se Augusty
sect **D**ie natūlike va
 der is te myne **M**er
 de schepper salme vō
 sette **D**at and' is dat
 wi de beelde gods in
 ons behoerlike reue
 reucie bewisen sulle
As die wise man
sect **S**oen bewaert
 dij ziel in saechinoc
 dicheit **E**n geest ho'
 eer na hoze v'dientē
Want het is omwer
 dicheit dz ~~is~~ die rede
 like creatuer da' in
 god te onteere **I**n ⁷ soude
 welke hoer god voer
 alle ander creatuere
 heuet geert **I**st on

geolost dz beelt der
salster maget maria
Of dat crucifixe mit
slyck te wpen hoe
voel meer ist ongeuo
lost dz beelde der. ij.
deuoldichheit te beudec
ken mit lelicheit der
sonde Waer af die
glose seet, op dz woert
des psalmus heer in
dijre stat salstu hoer
beelde te uz maken
Aldus is dit gesproke
dat die bosen in hore
eertsch' stadt. dz beel
de gods dat is die re
den te uz hebben ghe
maect Daer oin sul
god in sijne hemelch'
stadt hietin ho' beelde
te uz make Want si
en sullen niet hebben
vande' waerachtigher

salichheit. welker si be
grapelicks ware wten
beelde gods nad' siele
Dat doerde is. dat
wi de gene die wy
getlyck sij onnids d'
natuere. ons pyuen
getlyck te wden mid'
gracien en mid' glori
en In welken dat
staet onse volcomen
heit van welker ge
lycheit iohannes seet
Wi wete watmeer
hi sal openbareu.
dan sullen wi hem
getlyc sijn. want wi
he sullen sien als hi
is van welk' getlyc
heit men meer aff
spreke sal inde' nae
uolgende sermoen
Dat vierde is. dat
wi na die dat wi be

kenen also groten
 waeldact gods/ god
 da' vo' dancken.
Want al sijn wy
 hē schuldich te danck
 kē vo' alle sijn wael
 daet **N**ochmans alre
 meest van deser
 waeldact sijn beelde
Dat alle dē andere
 te bouē gaet **V**an de
 sē beelde behoert
 toe begripelichz der
 ewiger salicheit/ die
 dē redelike creatuere
 alleē toe hoert ende
 bouē gaet alle der
 werelt **A**ldusdā
 ge grote wdicheit
 onser ziele t witten
 beelde gods is ons
 mitte aen te merke
 om die sake die vo'
 seet sijn **O**p dat wy

da' wt n; en werde
 verheue **W**ant als
 sē Augustinus seet
 op dz woert dē ps
Behoet mij ziele want
 ic ben heyligh **D**it en
 is geen hoedie des
 vheffendē menschen
Mer een belyndge
 des geens die n; ou
 danckba' en is **M**er te
 bekēnen dz hi heest
 en n; vā hem selue
Op dat hi n; houē
 dich en si noch on
 danckbaer **S**egt dīne
 god **I**c ben heyligh om
 dattu mij heyligh ge
 maect hebt **M**er wat
 ict heb mer want ic
 van di onfangē heb
Want du geueft mij
 dz ic n; vdiēnt en
 heb **D**it sijn August

woerd **E**n hier bi
is openbaer die ant
woert op die vōspro
ke woerden of vra
ge **Dat ander deel**
des sermoens .:.

Wes is dit beelde
en sijn op schrift
Na die dāt gesien
is vande beelde der
scerpensse **E**n van
de beelde d' wedev
makinge **S**oe volcht
hier nu te sien van
de dordē beelde **A**ls
d' gelikenisse **T**os was
vclaringe is te wete
Us aristoteles seet
God en die natuer
en doen geen dinck
te vgeefs dat niet
wo en gaet tot sijn
re of in figure wer
kinge **A**ls dat vier

waer te vgeefs dat
iz warm en ~~in~~
maecte **E**n des ge
lycs iz van andere
dinge **A**ldus soe wāt
te vgeefs d' beelde
gods ind' ziele waert
dat die ziel dat niet
na en vracht **W**ant
het sijn drie crachtē
d' sielen in welken
bekent wort dat
beelt d' heylig' drie
voldicheit **D**ie dat
sulle voert gaen tot
horen wken **O**p dat
si mogen aendoen d'
beelde en die gelijke
nisse d' h' drie voldich
Want die glose seet
op dat woert des
psalms voersproke
Dat licht dyns aen
sichts heer is op ons

geteykent **D**at is dat
 beelt d' gelikenisse na
 welckē die mensche
 gemaect is totte beel
 de en gelikenisse **N**iet
 alleē des vaders en
 des soens mer d' h
 driewoldich; **O**uer
 mids d' memorien
 gelyet sy den vader
Omnis den vstant
 gelyet sy den soen
Mer omids den
 wil gelyet sy den
 heyligen geest **H**ier
 is te wete d; die ge
 likenisse hier wort
 genomē als in een
 volmakinge des
 beelds **E**xempel **I**st
 dat in eenre tafelen
 wort gemaect dat
 beelt eens menschen
 na alle sine leden d;

is syn beelt **M**er wort
 daer op gedaen vve
 den exempelaeer ghe
 lyck **D**an is die geli
 kenisse die volmaken
 ge **W**ant die gelyke
 vve die da' op gedaen
 wort volmaect die le
 dē in welckē d; staet
 die reden des beelds
Aldus ist oec rad' siele
 als die crachten der
 siele da' dat beelt
 gods in staet op w
 dē gedaen die werke
 off die hebbelicheit
 in god voertgaende
Dan wort die ziel god
 geliker omids dien
 wken **E**n die wort
 gheeyten dat beelt d'
 gelikenisse **I**n dien dat
 die crachte des beelts
 in leedich en syn **N**och

oec ydel noch inder
natiere noch inder
gracien **M**er dat sy
syn in gefozint mit
tē wke bi welken
die ziel voert gaet in die
godlike gelikeisse.

Dec is te wete van
dē wke daer die crach
tē des beels mede sul
len volmaect wden

Die volmakinge der
memorien wort vol
gemeret in stadiger
gedenckenissen gods

Die volmakinge des
vstants in kerisse of
beschouwinge d'godh
ker heymelich; **E**nde
die volmakinge des
willē in aenhangen
d'godlik' mynē **A**en
ierste wort gemeret
die volmaetheit der

memorie in stadiger
gedenckenisse gods
Dese volmakinge
had die pphret da'ln
spract **I**c sal gods ge
denckē als oirinds
der memorie **E**n in
my sal te uz wde my
zul als oirinds der
ontbrakinge d'eygen
re cracht en gewel
dicheit d'godlik' crach
tē in my **B**ernardus
Gelyck als geen tyt
en is in welke dit
god uz en sulc hebbe
tegenwoerdich in d'
memorie Also reken
di alle die tyt vloze
te hebbe da' ghi mee
in op god en denckest
En andere wort
gemeret die volmaect
heit des vstants in

der beschouwinge der
 godliker heymelichz
 Naet en seg ic van
 dier beschouwinge
 die oimnds de crea
 tuere / of oimnds
 dzome geschiet **N**er
 die geschiet oimnds
 openbaringe va by
 ne bi inprentinge
 des ongescape lichts
 in die siel **O**imnds
 welke sy wort vhe
 nen te bekenen die
 heymelichz d'godlik
 wysheit **D**ie bouen
 gaen alle begrip der
 natuerlik' rede **H**ier
 af sprec bernardus
op cantica **D**ie ziel
 en is in vernoecht
 oimnds dier kēnisse
 va god die voel me
 sche geschiet biden

dingē die geschapen
 sy **N**och int dier ken
 nisse die luttel luyde
 geschie oimnds visio
 ten of dzome **T**en sy
 oimnds sonderlinge
 voordel / inde inresten
 begeerte en mitten
 moech des herten he
 ontfangen / neder co
 mede vande hemel
Dese volmaechtz des
 vstants heuet gehad
 die **J**offerlike beschou
 wer der hemelscher
 heymelicheit **J**ohan
 nes ewangelist **W**el
 ke vo' die and' ge ope
 bat waere die hemel
 sche vborghentheit **T**e
 dode wort die vol
 maechtz des wille ge
 meret in aenhangige
 d'godliker mynen .

Want die ziel die die
godlike myne berot
die is bereet tot alle
die dat die myne be
geren mach Augusti
nus Die myne is
een groot dreck daer
die ziel by ho' seluen
mede getrouwelyck
toe gaet tot god **G**od
stantachtelick aen
hanget **G**od vriende
lyck suet raet te ne
men van alle dingen
Die ziel die god myne
die en mach anders
uz dencke **A**nders uz
begerē dan god **S**y be
vstaet alle and' din
gen **W**ant ho' vdruct
alre dingen wat sy
denet wat sy spreect
wat si sinneet **W**at
sy rucket dat is al

myne **A**lle dese drie
dingē die dat beelde
d' ziele volmaken
heest scē Augustinus
gehadt en begeert d;
sy in hē gemerret w
de **D**aer hi aldy bidt
mit leste boeck van
d' heyliger driewoldic
heit **O** he' voer dy
is my wetentheit
en onwetentheit; **D**a
du my op hebste ge
laten ontfanget de
inganger **D**aer du
my hebste voer ge
stote ontfangt den
doppende **N**aden op
set sal ic dijne ge
dencken **D**i vstaen
en di mynen **V**er
meeret dese dingen
in my tot dattu my
wed' makest totten

heelen **H**ier om dit
 is dat beelt gods in
 ons wed' gemaect
 in; goe dē wken **E**n
 da' bi godlyck god ge
 lyck **W**aer om het ge
 hepten wort dz beelt
 der gelikenisse dat
 sine' exempel' volco
 melijc medefoemich
 is geworden **E**n wā
 mer god vraget vā
 dien beelde **W**ies is
 dat beeldt en sijn op
 geserif **S**oe machmē
 trouwelyck antwo'
 dē **I**s gods beelde
Want claerlyck soe
 ist gods beelde bider
 scheppenisse en oech
 bider gelikenisse **E**n
 in; myne oūmids
 dē opserif d' werke
 hebbecheit gaende

in god **M**er leyd' die
 volmartheit ~~en~~ des
 beelds en wed' schijnt
 niet in voel mensche
 want in hē en wort
 in; genoude dz beelde
 in geprent ouerunds
 alsulke edelen wken
Mer daer wed' tegen
 mit sinadehke wke
als die apostel sprec
ad romanos **S**y heb
 bē v'wandelt die glo
 rie des ongebreklike
 gods in gelikenisse
 des gebrekeliken
 beelds des menschen
Der vogelē en d' vier
 voetiger dierē en d'
 slangen **b**y welke v'
 staen wort meniger
 hande maniere vā
 soude da' si in v'wan
 delē dz eerlike beeldt

gods in hē Daer ysa
ias af spreekt Hoer
aensichten sij vbran
de aensichte Als die
heer alsulke beelde
aensiet die aldus mis
maect en lasterlyck
by ons sij geworden
en geset in sinē tem
pel **So** vraget hi wies
is dit beelt en sijn
op gescrijft **Recht**
ost van god n̄ en
waer bekennt **Ende**
ost sijn werck n̄
en waer/als hi som
ge toe sal seggen **Je**
seg v voerwaer/ **nic**
en kene v n̄ **En** dā
machinē bequamelijc
antwoerde **het** is des
duuels beelde **Want**
soe voel sonde als die
mensche heeft in sijner

herte/also voel duue
kelen heuet hi daer
gemaelt die dz beelt
trecke tot soude **En**
dat op gescrijft tegen
die onstaende soude
Dese vkeerde v wan
delinge des beelde be
schreijde **Ihermyas**
die pphet seggende
Hoe is dz gont ver
donckert en die al
re beste v̄be ver
wandelt **Hoer** aen
sichte sijn swart ge
worde bouen colen/
en sy en sijn inde
strate n̄ bekent
Dat dorde deel des
Wies sermoens
sijn op scrijft **Nae**
eenre andere manne
re/soe machinē dese

vraghe vstaen van
 de beelde van bute
 Want ten mach nye
 want een goet leue
 hebbe int heymelike
 ten si dat hi vltich
 si goet exempel te be
 wisen van bute als
see Gregorius op
lucas woerde seet
V licht dat sal lichte
 voerde mensche op dz
 sy v goede werken
 sien en glorificeren
 uwe vad' die inde
 hemel is Welke wo
de hugo verect inde
boeck vande cloest'
d' ziele en seet **D**at
 geschiet als die ber
 hertich; geopenbaert
 wort inde werken
Goedertierenh; inde
aensicht haechheit

ind' hebbelicheit / off
 gemuechsamh'. Ma
ticheit t ind' wande
ringe vduidicheit
inde druck **A**lso da
 nige beelde heeft be
 wist see Iohanes bap
tista Welke die ka
meel heeft gegeuen
 een vott cleet dat
scapē ene gordel en
 dz wat' syne druck
Dat hormch mitten
locuste gemengt die
spyse Aldusdange
beelde heuet gedra
 gen Paulus die ierste
heerinte die wt ge
 togen was alle der
 werelt en aengedaē
 mit ene rock van
bladerē des palmboēs
 En leyde een hemels
leue ind' woestinen

Aldus heuet oeck
gedaen onse heilige
vad' scē franciscus
In habyt en in wa
deringe **E**n oec in
sine lichaem gedra
gē die lictykenen
d' wondē xpi Wat
hebbē si anders ge
toent dan dat beelt
des gecruystē **W**aert
dz' een vrage ghe
snydē van dese
en deser gelike **S**o
machmē bequame
like antwoerden
Het is gods beelt
Want si dat beelde
treckē tot heylcheit
des leuens in hem
seluē **E**n d; op scrift
tot anderē luydē goet
eyempel te genē **E**n
die aldus danich sijn

mogē seggen mitte
apostel ad corinthios
Gelyck als wi ghe
dragen hebben dat
beelt des eertfchen
mensche **A**lsoe laet
ons oeck nu dragē
dat beelt des hemel
sche mensche ouer
mits hemelsch wan
deringe **M**er leyder
alle mensche en dra
gen n; allulke beel
de **M**er voel dragen
der dat beelt hore
afgodē die si hem
seluē maken als
Amos die apheet seet
Aldus danich sijn die
wynē die ho' seluen
ouervloedelyckē cressē
tot behagelich; der
anderē menschen
En clek vā hem

wort gesert dz woet
Ezechias Du hebste
 di gemaect beelden
 d' onsuüheit vzaecht
 mē van alfulcken
 mensche . wies is
 dit beelt en sijn op
 geserift **Mē** mach
 dat wael op antwo
 de het is des diuels
Want si dat beelde
 trecke tot lechheit
 dz sode in hoers
 selfs persen **Ende**
 dz op scrift totter
 vceringe vā buten
In anderē lipden
 te behagen **En** mit
 rechte machmē seg
 gen dat alfulcken
 beelde en sijn op
 scrift des diuels is
Want alfulkē wyf
 wat is si ande dan

een strick des diuels
Die niet vnoeghet en
 is m; hoers selfs v
 doemwisse sy en be
 grypt oec die zielen
 vā anderē mensche
 als **Salomon** seet
 in **proübyns** Siet dz
 wyf hep hē te ge
 moet in cürheit des
 gemeynē wyfs . be
 reet die zielen te vā
 gen **Iher** om radet
 die **wise man** seggen
Ghi sult di hoeden
 vandē quaden men
 sche wyue . want dz
 wyf grypt die da
 duerbaer ziel des mā
En datt' gesert is
 van desen wiue dz
 si draget dat beelt
 des diuels mitte op
 scrift **Dat** machmen

oec wael seggen vā
yegelikē mensche
die nūz hore quade
exempelen ander
lyyde vkerē/ als **Ber**
nardus seet in ene
sermoē **Duncti** met
dz xps sware vūol
vūolstuge lydet vā
de genē die vūmits
quade vade/ en scha
delike exempelen
en oersake d' schan
de die ziel verkeet
die god vloest heeft
Dan hi leedt vande
toden die sijn bloot
stortē **Want** dese tūe
sche die ald9 dz an
bocht des duuels v
inillē en vden nūz
oubequamelyc dat
beet des duuels ge
heytē als Johānes

tugēt **Die** sonde doet
die is vande diuel
En die glose daer
op **Want** hi is een
nauolger des duuels
want die diuel vā
begīne gesondiche
heuet **I**n ene ande
re syne machmen
uene dese vōspro
ken woerde **Als** dz
god indē leste ordel
dese vrage vō sal
sette / eyschende van
elcke reden/ hoe dz
hi sijn beelt in hem
bewaert en ge erit
heuet **Want** vader
schickinge des beelts
in elke mensche **En**
nad' gelycheit en on
gelychz xpi sullē so
geordelt werde **En**
da' hi sullē onder

scheidē wden die
 wtlicoren vanden
 boesen En al sullē
 da' alle dingē open
 baer wesen dē ogē
 des richters en hi
 n; en derff vragen
 van yemant als
 of hys niet en wist
Nochmans sal hi na
 d' uunpervē ees wy
 sen richters vo' die
 sentenche vragen
 wat dz sijn **b**itters
 by sitters gewolen
Hier om sal hi dese
 vrage van enē ye
 gelikē doen **W**ies
 is dit beek en sijn
 op scrift **W**elker
 vragen mē antwo
 dē mach **H**eer het
 is dijn beelde want
 het is na d; getey

kent ind' sceppnisse
Vinnids di veruydt
 ind' vloessinge En di
 medefornich gewordē
 ind' geliknisse dijre
 erwē **D**y wed' gegene
 in nauolginge d;is
 leuens en ind' wan
 deringē na d;ine yē
 peken **M**er vander
 syde des bosē wan
 meer men vraget
Wies is dit dat beek
 soe mach mē antwo
 dē **D**it is d; beelde des
 diuels **N**iet nad' scēp
 pingē **M**er na s;ire
 v;wandelingē en me
 defornich; s;is willē
 als Johānes getuget
 dat die heer sprach
 totte Jode **G**hi sijn
 vā unwē vad' dē du
 uel **D**an sal die richte

Wecoudigen die seu
tencie. en spreke tot
te dienes **H**ier om
soe geest de duuel dz
des diuels is **E**nde
geest god dat gods is
En dese fullē gaen
in die ewige pijn
Mer die rechtindige
in dz ewige leuen.
Welck ons moet ge
ue die da' leest ende
regneert van ewe
tot ewen **A**me **O**p
ten **v**ry. sondach
meeſter **J**ordanus
fermoen dat **1**erste
Open die **D**eel.
Schaer wt ge
dreue was / doe ginc
Ihus in en hielte ho'
lant **E**n die maget
stont op **M**atheus
11. 11. capittel. wat

dan alle die werke
xp̄i ons een leer sijn
na Augustus woer
dē **H**ier om soe ist
dat alle dingen die
vā **x**p̄o gedaen sijn
ind' verweckinge de
ser maget / en oeck
andere dode / ghe
keert mogē wden
tot onser sedeliker
leer **E**n oec da' na
mogen beduyt w
dē die voerscreuen
woerde vand' ver
weckinge d' doder
maget / omwils d'
dē doot d' natuerē
Vand' verweckinge
eene yegelike ziele
die indē leuen der
gracien is gestorue
Welke natuerlike
doot / daer die siel in

wort gescheydē van
 dē lichaē **N**er inder
 sse geesteliker doot
 soe wort die siel ge
 scheydē van god **h**
 af sprecet **s**c̄ August
Ghi bescreypt dz lich
 aem da' die siel af
 gheuen is / en niet
 en bescreyftu die
 siel da' god af ghe
 faen is **V**an deser
 materiē na gelike
 tussē d' doot des lich
 aems / en te spreke
 vand' geestelk' doot
 Soe sijn da' drie din
 gen te merke **E**en
 ierste vanden in
 ganck d' sōndē / als
 hoe dzme coemt tot
 ter sōnden **E**en an
 dere vande voert
 ganck d' sōndē / hoe

dat die sōndē beswaet
 wōdē **E**en dorden vā
 dē afganck d' sōnden
En hoe dz die siel
 wed' totten leuē wort
 vweckt **V**ande ierf
 ten is te wete dat
 nade woerde sē **A**u
 gustinus / inden ser
 monen vande woer
 dē ons heven opten
 berch **N**o soe coemt
 me totte sōnden oū
 mids drie graden.
Als oūmids indrage /
 gemuechte / en con
 sent **D**at in dragen
 geschiet oūmids der
 memorie / wāneer
 wi yet ongeordofs
 dencke **O**f oūmids
 dē sūnen des lichaes
 yet siende / of hoende /
 ruykende / of smakende /

of vnelende **O**f oec
als ons oümds den
want yet in gedragē
wort dz dē synen ge
muefelyck is **A**lsulke
indragē het coemt
wan dat coemt het
wort al gelyct inder
slangē **M**er die ge
muecht geschiet wā
neer die begeert op
zist dat te gebruykē
dat ho! in gedagen
wort **A**ls wāneer
yemant die vast
enige spysē siet die
hi begeert te etē **O**f
oec siet eue schouen
persoen da! die begē
lychheit op rust **E**n
dese gemuecht staen
de ind! syulichheit
wort gelekē by **E**ua
onser alre moeder

Welke gemuechte
buytē den consent
geen sonde en is
Mer ist dat dz con
sent da! op comt / soe
ist volcomē sonde
vo! god in onser her
ten / al waert oeck
dattet indē werckē
iz volbracht en woet
En aldus datingen
consent is ind! re
dē **M**er het is te we
ten dat da! is twe
rehande consent
Dat een ind! ge
muechten der gedach
ten **D**at and! ind!
vruillinge des werck
Vandē werstē seet
see **A**ugustinus als
dat hert alleen indē
gedachtē gemuecht
heest van onse or

lofde dingen **M**er
 mit onderscheyt d'
 gedachte nochtans
 houwende en om
 kerende die gedach
 ten diene haest als ^{also}
 mensche vneemt ver
 sinade sal ten is in
 sond' sonde **M**er voel
 mynre dan of op
 geset worde mitten
 wken te vinllen
 En da' om van al
 sulke gedachten sal
 me genade bidden
 en vo die borst slaen
 en seggen **V**ergeest
 ons onse schuld en
 men sal doen datt'
 nauolget En inde
 gebede daer weder
 toe ^{so} wegen als wi
 vgeuen onse schul
 denaers **V**ande an

derē consent seet seē
August Als yemant
 consent geest in eny
 gen dringe werken
 Soe schyns dat syn be
 geerlichz wort vsact
 en wt gedaen **M**er
 da' na wanneer die
 indraginge weder
 vhaelt wort dan
 wort' inreze ghe
 mecht ontfangen
 Welke gemuecht noch
 voel myre is dan
 die gemuechte die da'
 wort gekeert in sta
 digen wken in ge
 woente **A**lsme na
 seggen sal **H**ier om in
 dese drie grade coemt
 me tot' sonde **W**elk'
 graden onderscheydi
 ge wort genome wt
 drie woerde daer

die drie ewangeliste
vand' doot deser ma
get spreken **Want**
Lucas seet dat sy
sterf **Marcus** seet dz
si in horen leste was
Matheus seet dat sy
gestorue was **Aldo**
soe doet die ziel mit
sonde **Jen** verste soe
sterft si oüunds der
indraginge recht of
ho' dat venijn der
slange in **g**we ge
dragen waer **Jen**
andere is die ziel
in hore lesten oü
unds d' gemachte
Want als dz venijn
is bi geset soe ar
beyt die ziel inde
leste of si dat oeck
wil ontfangen by
consent **Jen** dorde

als dat consent toe
gaet **Soe** coemt die
ziel totte dorde gract
En dan is si gestor
ue want dz venijn
is gecome tott' her
ten ande andere
is te werē **Dat** na
scē **Augustin** woer
de drie onderschey
den der sonden sijn
Als die sonde des
herte **Der** werke
Der gedachte **Off**
d' gewoente **Die** da
sijn rechte als drie
dode d' sielen **En**
wden beteykent by
de daen doden dal
me af leest datse
die heer vweeten
Den ene in huise
als die maget da
hier af gesproken

wozt Daer by betey
kent wozt die sou
de des herte alsme
inde huyse des her
te consent gheest tot
t' quader getuechte
Die and' dode was
gedragen wtte huy
se en was der we
duwe soen als Lu
cas getuget Daer
by beteykent wozt
die soude des werck
Als dat consent des
herte voert gaet tot
te werck als wt
poerte gedragen.
En dan is die sou
de swaere Die dor
de dode was lazarus
als Johannes tuget
Daer bi beteykent
wozt die soude der
gewoente da' die

menschche te hant bi
wozt stinckende en
is die swaerste van
desen drien als Mi
gustinus seet En see
Gregorius seet in
eenre onuelie Die ge
woenlike schout v
bynt dat hert dat
tet iz op en pynt
te ryssen tott' vechtdich
Mer het gelydt we
der waert want
daert lange mitten
wil heuet gegestaen
da' vallet oec alst iz
en wille Nochtans
ist dat die mensche
iz en wille instho
pet mer loept tott'
penitencien mitter
hulpe gods sal hi v
wynne die gewoente
als see Augustinus

seet **N**ier het is te
wete dat na voet
ganck der vswarin
ge der sondē Sal w
den gewegen die
manier d' peniten
cien Nadē exempel
des herē indē drien
voerscreuē dodē als
Beda daer op sprecht
Hoe voel die doot
der zielē swaerre is
Alsoe voel sal die vū
richz des geens die
penitencie doet te
scherper da' by we
sen **W**ant die daer
lach gestorūe ind'
carnereu heeft die
heer mit licht' stem
mē v'weet **N**ier den
Jongelinc die wt
gedragen waert he
uet hi mit voel mee'

woerdē gestercke
Nier om te v'weck
kē lazaru vā vier
dagen indē graue
Soe heeft hi gebant
indē geest en' oeck
tranē gestort ende
mit groet' stemmen
geroepen **H**et is te
merke dat gelyck
als die sondē wden
geleke der quader
doot Alsoe wort die
penitencie geleken
der goed' doot **W**ant
gelyck als d' doden
vleysche wort ver
teert inden graue
Alsoe doden hē seluē
dagelike om god
die gene die waer
lyck penitencie doe
als die psalm sprecht
O **U**m di wden

in alle den dach
 gedoot. **E**n dusdan
 gen doot ouermits
 d' penitencie is ons
 noot wille wy co
 me tott' geesteliker
 vryensse. **W**y sul
 le doden in ons vif
 rehande dingē ouer
 mits d' penitencie.
Een ierste die ydel
 yseden. **E**n dat ou
 rinds geestelike dis
 cipline of oeffeninge
 Als die psalm
 sprect. **A**ls den e
 nemet disciplijn
 op dz ghi is en v
 derst of en dwaelt
 vande rechten we
 ge. **E**en anderen
 mael suldi doden
 die onnutte clappin
 ge. **E**n dat ouermits

nutte swygen. **W**aer
 af Origenes sprect
 Dat swygen is een
 berygen d' volmarct
 myne. **E**en behoedin
 ge des waerachtigen
 vrede vincerdinge
 der vriende bewari
 ge d' doechde. **E**n ver
 crigunge der ewig
 zalicheit. **E**en derde
 te vderue die quade
 gedachte. **E**n dat ou
 rinds d' passien xpi.
Daer see Augustinus
 af seet inde boeck
 vand' Joncferschap
 Denket die wonden
 des herē die da' han
 get. **D**at bloet des gees
 die daer steruet. **D**at
 loen des geens die
 da' verloest. **D**ie tyt
 teykenē des geens die

op vryst In heeft sijn
hoeft geneycht om
di te cussen Dat hert
geopent om di te wip
ne Die arme wt ge
recht om di te om
vaen Alle sijn lichaem
wt geset om di te v
loessen Denct hoe
groet dese dingē sijn
Aengrypsē in die wa
ge ws hertē op dat
hi te mael v wde
genest in uw hertē
die voer v te mael
genest heeft geweest
indē cruce **Item** wij
om te vdrucken die
vleyschlike bezweringe
En dat oirunds ont
houdinge der eijshz
Paulus Dodet v ledē
die opē eerden sijn
En hoe dat mogelyc

is dat is bewyft
tot voel stedē inder
vader leuen **Item**
vyste sullen wip
uen te vdruc die
ouyrychheit des ge
bedes En dz ouer
mits vlien der be
comerisse van bi
ten Want als beda
seet van **Salomons**
tempels Dat vuedet
seer der puevlyz des
gebeds Ist dat wy
in allen stedē en
in allen tyden ons
matigen van onge
ozlofden werken
Want wat dingen
dat wy plegen te
doen en te spreke
of te hore **Is** woor
dat si in onsen ge
moede wed' comen

als wi onse gebet
doen / als tot hoeren
eygen stoel **Dat verst**

Doe .ij. deel des
die schare **moes**
wt gedreuen was
nae die datt' gesien
is vande ingauck
en voertganck der
sonde **Soc** salmen
voert sien vander
sonde af ganck va
der zielen / by welke
die ziel wed' vweect
wort totten leuen
d' gracien **En** dit
is meer naden op
set des voersproke
woerts **Waer** van
te wete is / dat alle
die dringen die xps
dede ind' verwecki
ge deser maget va
der doot des lichaes

werde noch hyden
des dages **vinlt** ind'
vweckinge der zielen
vande geestelike doot
Welke al te samen v
gadert sijnde gebracht
mogen werden tot
vj pinte **Dat** verste
is / dat god die gene
die den dode beclage
de / en die vmengede
schaer wt dreef **Wa**
by vstaen wort die
wtverpinge d' ydelre
gedachten / ende der
quad' begeerten die
hem vermengde in
der herten des sonds
Want ind' herten
dat becomert is mit
sonde / en mach gene
vrede noch euenheit
gewesen **Want** den
bosen en mach gene

vaede geliden Want
altoes is daer vmen
ginge der gedachten.
Als seus **gregorius** seet
Ist dat vande huysse
des herte tot enyger
tyt af gaet die rede
ouerunds sonden
te hant als of die
vrouwe des gesyns
van huys waer So
wort vmenchvol
dicht dz roepē der
gedachte als een
schaer d' weechden
die gerucht maect
Mer als die reden
weder coemt totter
herte oimuds pein
tencie alte hant soe
rust die vstoringe
En dat ouerunds
twee dingē Ten
ierste wt ydelē twest

syns selfs da' die
sonder mede wort
getroest **En** sineect
mit hē seluē van
lancheit des leuens
van gemeechten d'
sonde van ouuloe
dicheit der yncheit
van toe vloyen d'
weelde van growth
der godliker berin
herticheit van sek'
heit d' penitencien
indē eynde **Asulke**
gedachte trecken dē
mensche recht als
eenrehande vissche
des meers geheye
meer myne te blyue
indē sonde **Welcke**
gedachte hier wt v
staen vden biden
genen die dē doden
becarindē **Want**

het ware sonige
 vroue die een schrey
 lyck het sondgen
 ou den doden om
 te vlichte de rouwe
 der geevre die daer
 schreyde In welke
 bedekē sy gedachte
 die doechdelike w
 ke d' geevre die da
 doot ware **Hier af**
sprect die philoso
phie **Iude** schreyen
 en inde karmen
 datme doet ouer
 die doden geschiet
 eenrehande gemuecht
 in te dencke hoe
 daen die dode ge
 weest doe hi leefde
 en wat syn wken
 ware **Hier om soe**
wden wael vstaen
by desen beclagers

der doden ydel troef
 ters die d' mensche
 ond' erupers syn in
 de gedachten **Aldus**
 daen was hi die da
 sechde in syre herte
Lucas **Siel** my ghi
 hebt voel goeds tot
 voel **Jare** rust nu
 vande arbeyt **Set** en
 demact en worschape
Mer dat desen troest
 ydel is dats openba
 by dien datt' volcht
Doe die heer sechde
Du dwaes in de
 ser nacht sulle die
 diuele dyn ziel van
 dy eysche **En** die din
 gen die ghi bereyt
 hebt wies fullen sy
 wesen **Ten** anderen
 soe op rijst die vinnen
 gruge d' gedachte ind'

hertē des sonders vā
quadē toenygen der
souden **Want** die eē
sonde treckt die and'
tot ho' als dat een
radt dat and' **Als**
Gregorius seet **Die**
sonde die ouerunds
penitencie met af ge-
daen en wort . die
treckt te hant ouer
unds swaerheit and
sonde tot ho' **Van**
welkē mensche seet
ysaias die **Apheet**
Wee v ghy die die
boesheit treckt int
iwer ydelheit **Daer**
die glose op seet **Mit**
recht wort die boesht.
getogen bydē zepen
Want die sonde w
dē te samē geknoept
als die draden der

spynen . welck al
ydel sijn **Nochtans**
wille wi daer wt
gaen . wi wden ge
houdē als int vas
tē bandē **Als** **exem**
pel is vaudē vliege
die indē netten der
spynen d sijn ende
is wt en mogen .
Gregorius **Die** ge
woenlike schult ver
bint dz hert en dz
geschiet in pijnē d'
sonde **Want** god v
diryfert dat herte
des sonders in recht
uerdygen ordel . dat
hi om die vdierten
der vo' gaend sonde
oec in die and' valt
Op dat hi die we
tende quaet gedaen
heest . daer na vick

mit recht onwille's
 in anderen sonden
 valt **E**n aldus is
 die na volgende son-
 de nu alleen sonde
 mer oick mede pyn
 d' sonde voergaend'
 sonde Van desen re-
 pen seet die salta
Die repē der sonde
 hebbē nu onvaen
En dat om vaen
 wort betykenē by
 d' schare der geeure
 die scryde karmde
 en weende **B**y wel-
 ken wort verstaen
 dz alle troest en ge-
 wecht des tegenwo-
 digen leuens **E**n al-
 re meest d' geeure
 die in sonden sijn.
 altoes gemengt is
 nu rouwe en droef

fenisse **A**ls die wise
 man seet **D**at lachen
 sal mit rouwen ge-
 mengt wden **E**n dz
 scrypen sal becomere
 dat rotterste der blye-
 schappē **H**ier om en
 mach een sonder mi-
 mermeer van herte
 blyde sijn **I**n dz we-
 der knagen d' consci-
 encien en angst der
 hellen **E**n daer om
 die he' doe hi vwecke
 woude die dode ziel
Soe heuet hi werst vā
 den huyse v'dreuen.
 die gene die ydelen
 troest gene **E**n die v
 mengede schaer der
 quader te samen kno-
 pingen der sonden
Dec is te mercken
 dz huse nu we en dreef

mit eeuve geeselen
Als hi die geire dede
die costen en vcoften
wtē tempel **M**er nū
slechtē woerden sei
den hi gaet wt of
gaet ewech **I**e bewij
sen dat dz wt gaen
dzē geschiet vander
hertē des sonders nū
en geschiet sonde wille
des mensche **W**ant
ewech te gaen of wt
te gaen dat is in eē
re manere inden
wille al ist somtijt
vmencht **E**n tott recht
iudich makinge der
boeser al ist dat die
gracie gods voerco
mēde vō gaet **N**och
tūns is daer woot
die beweginge des
vriē wille in god en

in vsmadenisse d' son
dē **O**p datt' volget
vgtiffenisse d' souden
Want als scē **A**ugus
tinus seet **D**ie di ge
scapē heeft sonder
dy en sal di nū recht
uerdich makē son
der dy **E**n ten is
oec nū vō by te gae
dat altoes in alshil
ker wt werpinge
daer wi af spreken
wozt gegene hope
d' genaden **W**ant
nadē vsmaden der
sondē volcht hope
d' genadē **D**at daer
in wozt betekent
dz die he' sprackē
Gaet wt **I**e hant
sechde hi die magt
en is nū doot mer
sy slaept **W**ant vō

217
god en is nyemant
doot dan die die
waeldaet des leues
vsmaden En ist dz
die dese dingen wer
de vbreue vander
herte Soe gaet die
hope d' genaden da
in. **Dat derde deel
des sermoens**

Jhesus is in gegaen
en hielt die maget
mitt' hant **O**nder
dat die he' gedaen
heest in die vweckā
ge desen maget dz
is dat hi in gegaen
is in dat huys **D**at
is dz huys d' zielen
Doer varende ou
mids d' gracen dat
inreste **O**nd'scheyden
de dz inruste **O**nder
sueckende dz vborge

Verlichtende dz douck'
is En leuendich ma
kende dz doot is En
wael schickende dat
ongeordineert is .

Waer af te werken is
dz die he' is alleen in
en stuck **M**er hi na
mit he' vyf persone
Als petrus Jacobus
en Johānem En die
vader en die moed'
vand' maget **B**y wel
ken vyf persone wy
mogen nemē vyf
goed' punten / die na
volgen den inganck
gods ind' zielen in
ho' verweckinge **D**z
ierste is rouwe ende
brecht d' sonden **D**ie
betykent wort hi pe
trus / die voer die
sonde des vsakens

bitterlyck schreyden
En dese twee als rou
we en biecht werden
genome bi ene persoē
Want hore steen en
doech sōd' die ander
alsme behoerlike tyt
heest. Dat and' is een
ond' tredinge d' sōdē
die istaen wort by
Jacobus, die een on
dertredinge beduyt
Op dz die mensche
die besteert d' sōden
also ond' die voeten
tredet dat hi voert
aen nimmermeer
sōdigen en wille
Dat dorde¹⁶ ontfan
ginge des goedē op
sets. Want ten is n
genoch die sōden
ond' te treden ten
sy datmē oec mede

opset goede wken
te doen. En dz wort
betykent by **Johan
nē** die also voel be
dudet als da' die
gracie gods in is.
Want die godlike
genade en is nū
mermeer ledich. En
ist dat si nū en wēt
so en ist geen gena
de als **Gregorius**
seet vand' mynen
Dat vierde is aē
merckinge des eygen
staets da' die geest
by wort voortmoedicht
Also dat die wēsche
hē seluen nū goets
toe en scrijuet. Tot
welkē seer vordert
aēmerckinge eygen
re suethz en onsa
lichkeit die hi ontfan

gen heeft van va
 d' en vā moeder
Want merctē die
 mensche vā wat
 onreynē saden hi
 ontfangen is als
Innocentius spreect
 Die mensche is ge
 foert vande slyck
 vande stubbe / vande
 asche. **Eū** dz noch
 vyltre is vanden
 onreynē sadē. **Eū**
 dz noch quader is
 geboren vande inder
 vleckē d' sondē / tot
 arbeit tot aurt.
 en droeffernisse. **Eū**
 dat noch onsaliger
 is / tot doot. **Waert**
 dz die mensche dit
 stadelyc aen merctē
 hi en soude geen
 materie vynde hē te

vhouerdigē / mer hē
 seluē god te onderwer
 pē. **Iher** om tu leyde
 die hē mede in dat
 huys die vad' en die
 moed' vande maget
Op dz sy mercken
 soude die suetheit
 hoers staets / of wesen
 die si van hē ontfā hē
 gen had. **Na** Jobs
 woerde. **Ic** heb ghe
 seet d' onreynicheit
 du biste mijn vader
 en mij moed'. **Eū** dē
 wormē sechde ic mij
 sust'. **Iher** om sal die
 gene die penitencie
 doet / denckē en on
 wdich rekenē en v
 achten hē seluē. **Dat**
 alskūke vyltre onreyn
 icheit / alsoe boschlyck
 en menichuoldichlyck

god sine sceppe en
vloessee heuet ver
toerut **D**it geselschap
neemt god gheestelick
mede da' hi in gaet
die ziel te verwecke
Dat derde dat die he'
heest gedaen dat is
dat hi d' maget hant
hielt **I**n welken be
teyken wort die god
like hulpe **W**ant in
alle de voerscheden
goede en mocht nye
mant staende bliue
ten waer dz he' god
vepeten sijn behulpe
like hant **O**p dz hi
oimds beroeze dier
selu hant die de men
sche gemaect heest tot
te leuen d' natueven.
wed' verweect wort
totte leuen d' gracieu

Op dz hi mach seg
gen dat woert des
psalms **D**u hebste
my gemaect en op
my geset dyn hant
Du hebste my ghe
maect dz is inden
wesen der natue'n
En du hebste geset
op my dyn hant.
my vweckende totte
wesen d' gracieu.
Dat vierde is dat
die he' heest gedaen
is dat hi geroepen
heuet seggende Ma
get staet op Als Iu
cus getuget **I**n wel
ken beteykent is die
insettinge des godli
ken geboeds **W**ant
god plach de' genen
die hi gesont maecte
toe te sprekken mit

enen ghebuedenden
 woerde **O**p dat hi
 soude leren wat hi
 doen soude **A**ls den
 gene die hi gesont maecte
 in Salomons halle
 of poertael des tem
 pels **D**ie sprack hi
 toe en seyden **S**iet
 du biste al nu gene
 sen nu en wilt nu
 meer sondigen op
 dz di nu argers en
 geschre als **J**ohanes
 getuget **V**oert den
 gene die hi verplich
 den vand' melaeftchap
 sprack hi toe **S**act
 en thoent di de prius
 ter als **L**ucas tuget
Des gelijcs sechden
 hi ene anderen toe
Standt di geloue
 heuet di gesont ge

maect **A**ls oec lucas
 getuget **E**n oec des
 gelijcs seyden hi den
 ropue toe die becom
 mert was nu hore
 siecten als dz ewan
 gelie van huden be
 wyft **E**n sonnge an
 d' seide hi toe als ma
 ria magdalena **S**andt
 in vreden **D**es gelijcs
 die gene die hi vweet
 heest vand' doot heest
 hi sonnge woerden
 toe gesproke **W**ant
 hi seden toe **L**azaru
 coemt wt **E**n totter
 weduwen sven seyde
 hi **J**ongelinc stact op
En dese maget sprack
 hi toe **M**aget stact op
En in alle desen wo
 den als si wael beduyt
 wden **G**oe heuet hi

ic seg dy

soninge gebode d' sa-
lichheit gegeven die
hi gesont wuecten of
wuecten **Welke** gebo-
den woerd worde sy
gehonde **si** sonden
soud' twuel den men-
sche gesont maken.
als in desen corten
woerde die hi sprach
Maget staet op want
in desen woerden
staet op **in** den begre-
pen alle die dingen
die d' salichz der ziele
toe horen **En** dz hi
dat woert al roepen
de sechden **beteykent**
die grote begeert xpi
tot salicheit d' ziele
Want dat grote roe-
pen beduyt die grote
begeert **als** see **Grego-
rius** seet **Mer** die dui

gen die hore tot sa-
licheit der ziele die
staen in drien van
welke die menschen
op staen sullen **Als**
vand' doot vanden
slaep en vand' siectē
vandē doot d' sonden
vandē slaep d' traechz
en vand' siecten des
bdricts des godliken
woerts **In** welken
drien alle dat geeste-
like leue staet **Want**
het is ten ierste woot
den mensche op te staen
vandē sonden die
da' sijn een doot der
zielen **Paulus ad**
ephesios **Staet** op
vand' doot en xpus
sal di vlichten **Mer**
want soninge men-
schen na drien dat

si op gestaen sijn
 vande sondē noch
 bynen liggen en slape
 ind' traechheit ende
 ledicheit van goede
 wiken Daer om is he
 ten anderen noot
 dz si op staen van
 de slape om goede
 wiken te doen Paulus ad romanos.

Het is nu die vze
 vanden slape op te
 staen Daer die gloze
 op seet Dat is vand'
 traechheit en v'stymel
 heit goet te doen dz
 verstaen wort byde
 slaep En die apostel
 spreckt den genen toe
 die bekeert waren
 en op gestaen van
 de sonden Mer si
 waren ledich van

goede wiken En hi
 seet het is nu die vze
 op te staen vanden
 slape want na dien
 dz die sondē gelaten
 sijn So ist nu die vze
 wael te doen En die
 somyge na dien dat
 sy op gestaen sijn va
 d' doot d' sondē ende
 vande slape d' traech
 Goe sijn si noch lig
 gende ind' sichten des
 v'driets des godliken
 woerts En dat v'
 driet en die onlusten
 oimuds welken den
 mensche wort geno
 me die begeerten des
 extens / mit ene mis
 mogen d' spisen wor
 det geheyt en siecke
 En daer bi wort v'
 staen dat v'driet des

godliken woerts; dz
da' is een spysse der
sielen Als da' gescree
uē staet Die mensche
en leuet in alleen vā
dē broede Da' om is
hem woot ten doeden
dz hi op staet van al
sulke vdrict **Want** die
gene die liggen in die
quellunge die leuen
in grote verdriet so
dat si wael mogen
seggen **Mijnre ziele**
vdrict mijns leuens
En seker die vdrict
hebbē des godliken
woerts sy en bekēnē
in wat sy doen sullen
of hoe si mogen co
mē totten ewigē leuē
Dese hebbē een vdrict
telijck leuen **Her** af
is een schoen eyem

pel ind' coningen
boeck van **Ihelyas**
die ond' den schneue
des hoems lach be
druet **En** en wist
in wat te doe want
hē vdrict te leuen
en badt sijne ziele
dat si steruē soude
En die engel des he
vē openbaerden hem
en sprack **Staet** op
en eet want du
hebbe noch enē gro
ten wech vō handē
Dat hier wael toe
diert **Want** die we
ge totte vad' lande
die wy sullen gaen
seer groot en lanck
is **En** niet ouer
bracht en mach w
dē sond' spysse des god
liken woerts **Want**

als die gloze da' op
 die selue woerden
 seet **S**eltyck als dz
 lichaem is e' mach
 leue sonder spysse
 alsoe en mach oeck
 die ziel is leue sond'
 dz woert gods dat
 sy op chyne witten
 visten dingen **H**ier
 om als die he' ouer
 tants den engel he
 lyas toe sprack **S**taet
 op en etet **A**lso doet
 hi noch oimuds in
 wendiger in sprekin
 ge tott' zielen te ver
 wecken en seet **S**taet
 op en etet dz broot
 des godlike woerts
En dit is dz v.
 dat die he' gedaen
 heuet inder vwee
 kunge deser maget

Hier om wte voer
 sechde woerden ist
 openba' dat dit woet
Staet op **I**nder ver
 weckunge d' ziele in
 brenget drierhande
 werck **R**echt of hi
 sechde **S**taet op en le
 uet **S**taet op en wer
 ket **S**taet op en etet
En dit drierhande
 werck is daerlyck
 openbaer ind' maget
En dit is dat vyfte
 seste dat die heer ge
 daen heuet in hoer
 vweckunge **A**s dz hi
 ho' oimuds synre
 woerde cracht gaf
Want doe hi dz woet
 gesproke had **M**aget
 staet op daer volget
 na dz si te hant op
 stont en wanderden

En hi geboot dat
mē ho' tēte ganc als
Marcus getuget **I**n
welken woerde alle
die voersprokē wer
ken bewesen wden
Want in dien dat si
op stont soe wort be
wyst dat si vrees
vand' doot d' sonde
In dien dz si wand'
den wort bewyst
dat op staen vand'
lelich; tot goedē w
ken **E**n in dien dat
si adt wort bewyst
die vrisinge vander
sietten des verdaets
En tot desen woede
die brudegom die ziel
sprekende in cantica
Stact op en coemt
naye mī vrendine
Stact op vanden

quadē tottē goeden
En coemt dattu ge
uoet wdes vanden
godlike woerden
Salich is hi die gref
telyck na deser ma
get exempel aldus
op staet aldus wā
dert aldus eet dat
woert gods **W**ant
die sal wanderen
mit **H**elyas in ster
heit dier spisen tot
tē berch gods ozeb
Dat beduyt een tafel
Ic segt tot ozeb dat
is tot dier tafelen
van welker die be
houd' sprect als **L**u
cas getuget **G**hi
sult eten en drinckē
op mī tafel in mī
ryck **T**ot welke ons
moet brengen **J**hus

xps die leeft ende
 regneert mitte va
 der en den heyligē
 geest van ewē tot
 ewen **Imē Opten**
xxv sondach weest
Jordanus sermoen
Dat eerste deel :-

Ove **ihūs** sijn
 ogen op sloech
 sach hi een seer gro
 te schaer **Johānes**
int .v. capittel wāt
als seē Augustinus
 seet Al da' soe heb
 bē **xps** miraculen
 hoer tongen **Wāt**
xps is dat woert
 gods **hier** om gees
 telijck te spraken soe
 heeft **xpus** in desen
 ewangelie gedragen
 of in hē bewijst
 inrehande persouē

Den eerste heuet
 hi gedragen die per
 soen des vaders die
 hē ontfermt In die
 dz hi sijn ogen op
 sloech en vsmaden
 die eerde **Wāt** dat
 op slaen sijne ogen
 beteykent dat op ge
 sicht d' godliker ber
 herticheit **Dat** begēe
 den die ppheet spraken
de niet in my en ont
fermt di in myre En
op een ander stat
 Alsoe als een vad' ont
 fermt sijne kinder
 Also heuet die heer
 ontfermt der geure
 die hem ontfien En
 seet voert die sake
 der ontfermenisse
Die een woert ge
 nome wte deel des

begyns Als dz wi vā
sivod^o materien ghe
maect sijn Daer om
seet hi want hi he
uet bekent ons broef
heit **D**at and^o wort
genomē wten deele
des eynds want wi
allen wed^o gemaect
sullen wden tot assen
En daer om seet
hi want wi stubbe
sijn **D**at dorde
wort genomē wte
deel des myddels om
dz wi een onstantich
tich leuen hebbe **E**n
daer om seet hi Die
mensche is gelyck als
hoy Want nader ge
lykenisse des hoys of
d' bloemen soe groyt
die mensche inder
soecht en dorret in

dē onderdom ende
vgaet inder doot
En andere heeft
vps gedragen die
persoen eens vrients
die mynlyc ende
vriendelijc spreck
En dat daer om
want hi also vrien
delijc sprack mit
Philippus Waer
sulle wi broot co
pen op dz dese
mogen eten **E**n
als Johānes getu
get op een ander
stat Nu en sal ic
v n^oz hepte knechte
mer vriende **M**er
dat daer na volget
dat hi dz seiden he
becorende bewyft
dat nyemant sijn
heymelichz sijn vrien

den gemeyn ma
 ke en sal hi en
 becoeren of pruef
 he ierst **Als die**
wise man seet **Du**
 en sulste elke men
 sche n; leyden in
 dyn huys dat is
 in dy hert **Want**
 daer sijn voel bedrie
 gend' laghen **Noch**
 seet die wise man
 op een ander stat
Ist dat ghi besuet
 dine vrient so be
 suecten ind' becom
 ge en en gelouet he
 di selue niet te haef
 telijck **Mer** da' na
 dat hi hem becoert
 en geproeft en ge
 trouwe geuonden
 heuet **Soe** sal hi he
 seluen he sekerlijck

beuelen **Want** me
 leest vande groten
Alexander doe phi
lippus sijn medicus
 en getrouwe t ge
 pwest vrient he me
 decijn geuen soude
Dat daer ouer qua
 me brieuen va sine
 berijders **In** doe
 alexander die brie
 ue gelesen had doe
 nam hi ierst die
 medecijn en gaf
 daer na sine meest
 die brieuen te lesen
Want of om grot
 trouwe wil die hi
 tot hem had so en
 mocht hi dz quaet
 niet gelouen **Dat**
 hier geset wort dz
 die heer philippus
 becoerde schijnt con

trarie te wesen dz
sunte Jacob seet.
God en becoert nye
mant Daer op te
antwoerden is An
ders becoert die vi
ant anders die me
sche En auids god
Want die viant be
coert op dat hi be
dziegen mach Als
see peter seet V we
der sake die viant
gaet om als een
braeschende leuwe
suckende wien hi
vshynde mach Die
mensche becoert op
dat hi proue en be
kene Als die wyse
man seet Wat voel
re sprake sal hi dy
becozen op dat hi
de gene die hi becoet

andere luyden be
kent make Alster
staet in genesi God
becoerde Abraham
En da' volget Nu
heb ic bekennt dattu
de heer outsiet Nu
het schijnt dz vps
vande scharen te
spisen in en soude
geuzaget hebben
phylippus, mer Ju
das die den budel
had te dragē Hier
toe is te antwoert
de dat phylippus
was van dien lan
de van galileen
En da' om so was
hi meer bekent der
scharē En licht be
sordyt vande scharē
te spysen Wat ma
theus seet Doent

auont waert doe
gingen die Jonge
re tot **Ihm** seggen
de Dese stede is
woest en die vze
is vo' bi geguen.

Laet ons die scha
re orlof geuen dz
si gaen in die caste
le om spysse te co
pen **Is** wael te ge
loue dat **philippus**
da' mede was mit
te geuen die **xpm**
dat vmaende **En**
da' om heuet hem
xps meer getraget

Ten dorde heeft
xps gedragen die
persoen ons heren
die mechtelyck wer
ket **In** die dat hi
vyf dusent mensche
behalue vyf en kij

der dat gesaert heeft
als **Mathens** getu
get want dz was
van oneyndeliker
macht **Mer** die hee'
als **Augustinus** seet
woude syn kernisse
geue den mensche
Mer want hi niet
en mocht bekenit
werde den mensche
oianits lichaemlike
ogen soe woude hi
he openbaren mit
gethoende myracu
le **En** hier om he
uet hi voel mirake
le gedaen **Jud** ierpe
schepemisse **Onder**
welke mirakel heeft
geweest dat hi dat
eertryck voert dede
brengen vrucht
Mer want dese my

raculē wt genomē
gewoentē luttel ge
rekenē sijn **H**ier o
heest xps wecomen
de gedaen voel an
der mirakelē buytē
dē gewoentike lope
d' nature **N**iet dat
sy meere sijn mer
sy sijn meer onge
woentlyck **W**ant als
scē Augustinus seet
Het is meerre my
rakel die vergeringe
van alle der werelt
dan vyf dusent me
schen te vsaden in
vyf brode **E**n die
verwondere zeer dē
mensche in dattet
meerre is mer dz
ter seldene is **W**at
getyck als die heer
vmenichuoldicht dz

saet van wenich co
rens **A**ldus vme
nichuoldichden hi
in sine hande die
vyf brode **W**ant
in sine hande was
mogenh; **E**n die
vyf brode waren
saede in der eerden
beuolē mer god die
die eerde gemaect
heest die heefse v
menichuoldicht **W**at
al haddet xpo licht
geweest broot van
nyes te scheppen
getyck als hi die bro
de vmenichuoldich
den **N**ochtan wou
de hi die gemaecte
brode vmenichuol
digen **O**p dat hi cō
fys make woude
die ketters die hi

en
vpe
desen
gen we
vif aēme
die dat hert sp
Welker die sonig

...tot
...ant
...werde
...ie daer
...die pijn d?
Als Job seet
...weer ic diev ge

dencke begyne ic te
vresen **E**n die aert
te staet mij vleysche
En die psalm spreckt
Aert en vrese sijn
op mij gecoxmen.

En dat en is geen
wond, want daer
eetme dat alre bit
terste en verijuste
broot, als Job seet

Sijn broot sal gewa
delt wden in sinen
lichaem in galle d'
douer slange **D**at
dorde broot is dat
broot des medelidens
d' eietre menschen
Dat oec va bitter
meel gemaect wort
Als van hore onsa
lichkeit of lyde **I**her
af staet in Ijobias
Dat hi ade dz broot

d' tranen en des aert
En dat va medelide
d' geetre die da iamer
lyc wordē vslagen
en gedooet **E**n bleue
inde strate liggen
voerde beesten, die
hi des dages vberch
in sijn huys ende be
gwoesse hi nacht in
aert **D**at vierde
broot wort gemaect
va bittere en van
sucte meel te samen
Als wt ofidencken
d' sondē **W**ant dat
ouerdenckē d' souden
of die rouwe heuet
bitterh; om die ver
toernige gods **E**n sue
ticheit om die hope
d' genaden **I**her aff
spreck die psalm **D**u
sulste ons spysen in

tē brode d' tranen
dat is die bitterheit
En ghy sult oō dinc
kē geuen tranē in
maten **W**ant die ge
ne die daer hopē tot
ē' genadē sullen in
dē tranen een mate
hebbē **D**aer af staet
in proibys **D**at hert
datter bekenē die bit
terheit sijne zielen
in sijne blyscap en
sal den vreedē n
toe gelaten werden
Daer is die bitterlyz
oūmids bitterheit d'
zielen **E**n sueticheit
om dat die vreedē
dat sijn die sonden
daer met toe en w
dē gelaten **D**at .v.
broot is dat broot
der deuocien dat ge

maect wort van sue
ten meel te samen.
Als wt aensien der
hemelscher blyschap
pen van welke ge
seet wort indē psal
Mijn tranē hebben
mij broot geweest
alsuē my dagelics
sechdē waer is dī
god **W**ant den hey
ligen mānen met
sueters in desen le
uē en is dan ghe
uoet te wden ouer
mids den tranen d'
deuocien Iher aff
spreet psalm **I**c sal
di dronckē maken
oūmids d' mynen
tranē **W**ant gelic
als een droncken
mensche geen see
richheit en gevoelt

Noch genē schade
 en rekeut en ver
 sinaet die woerden
 des vrowtens Aldus
 die heilige mānen
 die mit dese tranē
 dronckē sijn die re
 kenē cleyu die zee
 richz des lichaems
 die schade der dingē
 en dat onrecht der
 woerde Ten vierde
 heeft xps gedragen
 die persoē eēs mees
 ters die wyselichd
 volbrengēt In dien dz
 hi sprack vergadert
 die cruyne die daer
 oubleue sijn op dat
 sy xnz en vderuen
Cristus woude als
crustinus seet Dat
 die cruyne of dat
 ou blyf worde vga

dert Op dat dz miza
 kel mit en soude wer
 de geloest alleē een
 schijn te hebben mer
 waerachtich te wesen
 En op dz die schaer
 der Jongere en der
 armē da lange en
 voel dagen by outhou
 de worden Het is te
 merke dat vsonnge
 ouerblyngē of reli
 quien d' sonden sijn
 Als quade gedachte
 quade gemueche die
 oec somtich bliuen
 inden soude Dese sal
 men verstrepe Als
ysaias seet Ick sal
 vstrepen die name
 van babilomen Die
 knoppen en die ou
 bliuingen Die na
 me van babilonē

syn outemelike woer
de en die knappen
van quade werken
Die oübluigen syn
dier quade gedachte.
dese saluē al vstrepe
En anderē mael
syn die ~~quade~~ reliqui
en of oüblif goede
gedachte Ende dese
saluē te ~~gagader~~ hou
de **A**ls die psalmista
seet Dat gedacht des
mensche sal di belye
en die oübluige
der gedachten sullen
dy make enē hoech
tidelike dach **W**ant
het syn goede woer
de die die mont spre
ket wt ~~wo~~lhet der
goeder gedachte des
herten **E**n het syn
goede wken want

dat dat hert begrypt
dat werct die hant
Dese drie louen de
he en maken een
groet hoechtjt **A**ls
goede gedachte goe
de woerde en goede
werke **H**ier af seet
Origenes Ic vmoē
de dat alle gelouge
die bekeert werden
totte he en voert
gaen indē geloue
een hoechtjt opryft
den heer **E**n derde
mael syn da reliqui
en off oübluigen
der spysen of d' vyc
dōnen en die saluē
genē den armē **A**ls
Lucas getuyget **G**eniet
den armen in ael
nissen dz v oüloept
En alle dingen sul

227
len v reyn wesen
Mer vande gher-
gen mensche spreect
Job dat van sijne
spisen niet bliuen
en sal En da' om
en sal niet bliuen va
sine goeden **Als die**
psalm spreect Sy sijn
versaecht inde kin-
deren dat is nutte
kinderen En noch
taus en hebbense die
oubluunge den ar-
men niet gegeuen
Mer si hebbense ge-
laten horen gesyne
Of god heeftse ver-
saecht mit kinder/
Dat is niet vol rjdo
me en inder doot
en hebbense niet ge-
laten den armen.
Mer hoer rjdotue

dat sy gelaten hebbe
en niet mede nemen
en mochten die heb-
ben sy gelaten horen
kinderen en den dey-
ne dat sijn horen ma-
ghen **Dat and' deel**
des sermoens :-

Doe **Ihus** sijn
ogen op sloech
Die heylige scrift he-
uet tweerharde v
stant **Als** nad' letter
en naden geesteliken
sine Daer om wort
sy geleken de houch-
voten en der aren
des corens en den
vuersteen **Vanden**
twee iersten spreect
Se augustinus inde
sermoen vande woer-
de ons heren **Wanneer**
wy wite godliken

werken die da' gele
sen wden trecken
mogen enyge sedeh
ke of doechdelike
leer **D**an brengen
wy voert recht
als hornich wten
donckeren rote **O**f
als wi na volgen
die discipulen xpi
Als te wyne die
are mitten hande
op dz wi gewort
mogen werden
vande cozen datt
in ons vborzen is
Vande dorde seet
Se gregorius in
moralibus **I**c segge
dat woert gods ge
lyck te wesen den
steen daer dz vuer
in schuyt **D**ie als
hi inder hant ge

houde wort cont
is **E**n nochtans
als hi wort geslage
mitte yser so geeft
hi vuer wt **A**ldus
doen die woerden
der heyliger scrift
Hier om soe laet os
wt drucke wtte h.
ewangeliē dat ho
nich oimids wel
ken wy suet moge
wden **D**at cozen
daer wi mede ge
voert wden **D**at
vuer daer wi mede
ontfunct werden
Want in dese ewā
geliē wde geleert
voel manyerē van
mensche **Gen. 1.**
die schijnwede me
schen **A**ls dat sy
die ogen des herte

op heffen sullē tot
 god **D**at daer in
 gemerct wort dat
Ihūs sijn ogē heeft
 op geslagen **W**ant
 dese menschen sul
 len die ogē des
 vstantis op slaen
 tot god ouermids
 heylige gedachten
En die ogē der
 begeertē oūmids
 deuocien **S**alomo
 seet **D**ie ogē des
 wisen sijn in sijnē
 hoeft **W**ant die ge
 ne die hemelsche
 dingen smaaken
 die sullē die ogē
 des verstantis en
 der begeertē hebbe
 geuest in xpo ho
 ren hoofde **A**ngel
 lūgēet en vertelt

dat **D**emocretus
 die filosofhe sijn
ogē wt stack **E**n
 die saken daer af
 wordē bewijst van
 anderē philosophen
 dese te wesen **A**s te
 ierstē want hē dat
 gesicht hinderden
 in sijnē inwendigen
 gepeynsen **S**en .ij.
 want hi iz aensien
 en mocht die vrou
 wē sonder begeer
 licheit **S**en dordē
 want hi hiet te seer
 becōmerden unttē
 genuechtē d' synlik
 dingen **I**nder sekū
 manperē worden
 die soungē belet dat
 sy ho' ogē niet op
 en slaen tot god
En ten iersten als

hi te seer becōmert
is mit spulike din
gen dat is inz eert
schen ryedōmen .
Want daer mede dz
oge beulect wort mit
ten stof d' eertseher
giericheit **Als die pō**
spreec **Es** hebbe geset
hoer ogen te neygen
in die eerde **Ten. ij.**
wāneer dat hert be
cōmert wort mitten
^{vuer} der vleyscheiker din
gen **Want** dā wor
det v'blynt vūmids
dē vier d' quader
begereten **Als die**
ppheet seet **Dat** vier
viel van bouen en
sy en sagen die sōne
niet **Ten. iij.** als dz
hert becōmert wort
mit hogen dinghen

Als mit werliker
eeren / want dan
wort dat oge ver
douchert mitte roke
d' houerdien **Als in**
apocalipsi staet **Die**
voeck vande putte
des afgronts is op
gedōmen / ende die
lucht is v'douchert
En vanden voeck
des puts gingen
wt locuste of sprinc
hancn **Desen** voeck
des afgronts is die
houerdie / die daer
ierst op gedōmen
is inden hemel / en
heest v'douchert die
sōne / dat is den en
gel **En** is voert op
gedōmen in die
locht / dat is in dz
eertsehe paradys

En heuet daer ver
 donckert onse werste
 ouders **E**n desen
 roeck d'houerdien
 is daer na weder
 gedaelt vandē eert
 schen paradys, en
 is gecomen in die
 werelt **E**n heeft ge
 wōnen sp muchanē
Dat sijn die houer
 dige menschen, die
 niet alleen van na
 by, mer oec van
 veers comē **H**en
 .ij. werdē hier ge
 leert die werlike
 mensche, dat sy ver
 mullen sullen die w
 ken der bermhertichs
Dat daer in vstaen
 wort dat die heer
 die schaer gewoet
 heuet **D**us exempel

geuende, dat wi sul
 len vlitich sijn te v
 mullen die werke
 der bermherticheit
En al ist seer arbej
 delijc, nochtans en
 ist seer vruchtbaer
Het is te weten dat
 sommige dingen sijn
 arbejdelijc en ydel
Sommige dingen sijn
 ydel en niet arbejde
 lijck **S**ommige sijn ar
 bejdelijc en n̄ ydel
Want tegenheit te ly
 den om der werelt
 wil, dat is arbejde
 lijck **E**n nochtans
 ydel, om dattet niet
 wert en is des he
 melschen loens **A**ls
 die wise man seet
 in horen persden
Wy sijn moede ghe

wordē inden wegen
des vlies en d' boesht
En hebben swaer
wegen gewandert
Weeldē te hebben
dat is ydel ende is
arbeydelyc **A**ls die
wise man seet **W**at
heest ons houerdie
geworderb / of wat
heuet onse berouyn
ge d' ~~houerdien~~ in
gebrocht **S**y sijn al
voer by gegaen als
een schyeme **M**er
te lyden om **xpus**
off te oeffenen **d**er
goedertierheit dat
is arbeydelyck / mer
met ydel **M**er vuer
seer vruchtbaer **A**ls
die wise man seet
Der goeder luyde w
ken of arbeyt heest
/ rydomen

een eerlike vrucht
Den dorde wordē
hier geleert die pre
laten / dat sy inden
corrigere sullen hou
dē een schuldige for
me **D**at gemerct
wort da' in / d' **xpus**
d' scharen garsten
broot gaf en vissche
Judē garste broot
wort vstaen scherp
heit **J**uden vissche
sueticheit **W**aer bi
te vstaen is dat
die prelatten die so
nyge sullen straffe
mit weersicheit **S**o
nyge salme vma
ne mit sueticheit
En elck mit beschey
denheit **H**ier van
spret die wise man
Die woerde d' wiser

+ die wke

sijn recht als pre
 kele en als nagele
 geweest int hoghe
Want die prelaten
 sulle souinge coeyen
 en doen slechts van
 bryte en dat den
 saechtmoedige Den
 souinge scherpe straf
 finge en dat den
 houerdigen **M**er
 elck salme doen in
 onderscheydenheit
Een werde wer
 de geleert die ond'
 saten dat siullen
 bedwingen ho' syn
 licheit **D**at daer i
 gemerct wort dat
 die kyde saten ten
 ete op dat hoy **W**at
 bi den hoy wort v
 staen dat vleysche
als ysayas spreckt al

le vleysche is hoy.
Want die synlicheit
 is blynt **D**aer om
 soe leydet sy die siel
 doer enen sochlike
 wech **A**ls die wise
 man seet **G**eeften
 dijne zielen die qua
 de begeerlicheit **S**y sal
~~fullen~~ di make in
 blytscapen dinen vi
 anden **W**ant dat
 vleysche is ee viant
 der zielen want het
 is ongetemt ende
 weeldich **D**en sy dz
 tet werde gecastyt
 van god als Iher
myas spreckt **H**eer
 ghi hebt my gecastyt
En ghi hebt my ge
 leert als een onge
 temt dier **W**ant
 dan dat vleysche

blynt is / soe sal die
siel dat leyden doer
enē sekereu wech.
En wanttet een vi
ant der ziele is / soe sal
syt crachtelyc slaen
En wanttet weel
dich is / soe sal syt
weder brengen in
dienstachticheit. Als
paulus sprec ad co
inthios Hier om en
loep ic niet als mit
onseker. Siet hoe de
se syn synlicheit ley
det totten rechten
wech. Alsoe wecht ic
niet als die locht
slaende. Siet hoe hi
syn vleysche crach
telyc sloech. Mer ic
castye mynē lichaē
en weder brengtet
ind' dienstachticheit

Siet hoe dat hi syn
vleysche weder ge
bracht heuet inder
dienstachticheit.
En v. mael w
de geleert die predi
caers dat si sille
bekenē dat sy die
woerde die si den
volck predicken us
en hebbē van hem
seluē / mer vā god.
En dat wort daer
by vstaen / dz xpus
sinē jongeren dat
~~broet gaf~~ die broede
gaf / en die jonge
re gauense d' schare
Want een is / en is
half leuende / en da
toe bevoest. Als lu
cas getuget vanden
mensche die onder
die moerdenaers

viel **mer** om sullen
die predikers die ge
wonde zielen gene
sen mitt' medecine
des gebedes **Daer**
see Jacob af seet

Ist datter yemant
cranch is onder v
die in leydet die
priester d' kerken
dat si biddē voer
hem / en saluende
mittē olye **En** dat
gebet des gelouen
sal den sieken ge
sont maken **Deck**
sulle si die ziele die
half doot sijn voe
dē mittē broede des
godliken woerts .

Als see Matheus
getuget Die men
sche en leest niet al
leen byden broode /

mer in alle dē wo
dē die daer gaen wt
ten troude gods .

Gy sullen oock die
naecte zielen cleden
mittē clederē d' doech
dē **Daer paulus af**
seet Laet ons af wē

pen die werken der
duysterissen / en aen
doen die wapenen
des lichts **Nochtans**
die predikers weder
dat si die sieke h' wo
den genesen / of dat
si die half leuende
vuedē / of die naecte
cleden **Dat** en hebbe
si van hem seuen
met / mer van god

En daer om sal elc
predicaer seggen als

ysaias sprack **Je** bē / en
geen medicus / in my

nē huyse en is broot
noch cledinge **Ic** en
ben geen medicus
Eū dat opt ierste
Iu mynē huyse en
is geen broot **Eū** dz
opt and? **Noch** oec
geen cledinge / en
dat opt derde **Ien**
vi werde geleert
die hoeres des god
liken woerts **Dat**
soe wāneer si enyge
dingen hoze dz si
niet en cōuen be
gripē **Dat** si die
nochtans niet en
vergeten / mer dat
sise vbergen inden
cozf hoze memorie
Dat gemerct wort
daer in / dat **xps**
sprack **vergadert**
die cruyne die da

ou gebleuen sijn
dat si iz en beder
uē **Want** dicwil
valt swaerheit des
begripens **Eū** dz
sonderlinge om
drie sake / als sinte
heronimus seet
Die doncker owe
tentz coemt in
driehande manie
re **Euter** by swa
heit d'dingen **Off**
onwetentheit des
meesters **Of** van
groter plomphheit
des discipels **Want**
als yemant etich
druck iz en vstaet
vstaen en can / dat
comet daer bi dytet
swaer is in hem
seluē **Of** die gene
dies betwisen sal en

caus niet te recht
 wt leggen **O**f die
 gene die verstaen
 soude is plomp vā
 vstant **N**ochtans en
 sal hi dz niet vgetē
 mer hi salt verber
 gen inder memorie
Dat sal hi in sijne
 tūt vragē den genē
 die wijser sijn dan
 hi **A**ldus dedē die
 jongere wāneer sy
 van **x**pō hoerden
 enige verborge pa
 rabelen soe vracch
 dē si hem na alle
 dat af **A**ls **p**etrus
 sechde **O**utghit ons
 dese parabel **E**n
 by mael werden
 geleert die gene
 die aelmissen geue
Dat si hoer gisten

of waeldact dē ge
 nē geuen dies meest
 behoeuē en wotdrof
 tich sijn **D**at gerneret
 wort daer in dz **x**pō
 spysde die schaer die
 hongerich was tottē
 auont toe gebleuen/
 en geen spysse en cō
 de geuigen **W**ant
in scē Ambrosius
woerde soe sullē wi
 onse gisten lieuer
 geue den armē dies
 behoeuē dan dē ryc
 kē **O**m drierhande
 sake **E**n verste om
 die meere vdiensse
 als **L**ucas getuget
Wāneer du wosscap
 makest en wilt n
 roepē die ryckē op
 dat si di n wed' en
 noede en alsoe ghe

schien soude een we
der geuynghe **M**er we
pet die armē **T**en an
dere om die meerre
schult **W**ant die armē
rekenē hem v̄boudē
te wesen dē geuen
die hē wael doen te
dauckē / en voer hē
te biddē god des he
uels **M**er die ryckē
pynē dauckelyck te
wesen dē geue daer
sy gauē af ontfangē
Ten dordē om dat
meerre lof **W**ant die
armē prysen die ge
ue die hē doecht ghe
daen hebbe **M**er als
eu doen die rycken
tz / mer sy schame
hem te belyen dz si
wat vandē anderen
ontfangen hebben.

Ten viij. mael w
dē geleert die geue
die waeldact ont
fangen / dat si hoze
waeldact danbaer
sulle wesen **D**at da
m gemeret wort dz
t' geset wort **M**er.
doe die luyde die
teykē sagen dz **H**is
gedaen had sprake
sy **D**it is waerlyck
een **pp**heet die toe
comende is inder
werelt **E**n dit is te
gen die geue die
die waeldaden niet
en willen kēnen
noch danbaer wese
Mer te hant v̄geatē
syt **W**ant die wael
dact **F**uther sy is so
derlinge of si is ge
ueyn **I**s sy sonderlin

ge die menschen v
 getent lichtelyc **Als**
Gemca seet Die me
 morie d' waeldade
 is glidende **Mer** die
 memorie d' ~~waeldade~~
 de onrechte die is
 vast **Mer** ist gemey
 waeldart soe verge
 tent die menschen
 noch lichtelyc **want**
 men plech gemeyn
 lyck te seggen **Wie**
 der gemeyntē dient
 die en dient nyemāt
Dat dorde deel des
Ande fysermoens
 sijn al verfaede
 Oūnds deser spysē
 by welker sy alle v
 saede sijn wort ver
 staen die hemelsche
 spysē **want** het sijn
 drie s steden **Als** die

die werelt die helle
 en den hemel **In**der
 werelt en is geen
 sathet **In**der hellen
 is ewigē honger **Mer**
 indē hemel is volco
 mē sathet **In** d' we
 relt is lichaemlike
 en tyclike spysē mer
 hore geen en vsaede
Die lichaemlike spys
 heuet god bereyt den
 mensche in meniger
 hande maniere nae
 menigerhande staet
 d' mensche **want** in
 dē ierste staet als vō
 der sonde doen gaff
 god den mensche spysē
 vande vruchten der
 bonē **Mer** En dese spysē
 se behoert toe der on
 woselheit **Veck** gaf
 hi doe den mensche

driehaude maniere
van vruchte Die een
daer hi by onthoude
wort Die and' daer
hi by genoot wort
Die derde daer hi by
geprueft wort Van
deser driehaude
vruchte staet in ge
nesi **E**n op dat ierst
staet Die he bracht
voert een hondt dz
schoen was van ge
sicht en seer gemuech
lyck te eete **O**p dat
ander **E**n een hondt
des leuens **O**p dat
derde **E**n een hondt
der wetenheit goets
en quaets **E**en an
dere mael gaf god de
mensche die cruyden.
d' eerden die spysse
sijn der geene die pe

uencie doen **E**n
dese spysse hebbē die
mensche gebruyct.
Mer want die me
sche is en had alsoe
grote cracht **N**och
dat eertryck alsoe
grote vruchtbaerlyz
Goe heeft god mede
deylende d' menschelik
cranchheit hem ge
geue te eete vissche
en vleysche **W**ant
die heer sprack toe
Noe. en tot sijnen
kunderē **A**s in gene
si staet **W**ivē anxt
sal wesen ou alle
die beesten d' eerden
En op alle vogelē
des hemels **E**n die
vissche des meers die
ic v alle heb gegene
te eeten **M**er inden

grooten dierē heeft
 die mensche vlozen
 die heerschappie **A**ls
leiwē en ander wil
 de beesten **O**p dat
 hi bekenen soude
 dat sijn werdich;
 verimpuret is om
 d' sonden wil **A**z
 inde middelbaren
 dierē heeft hise be
 houde om d' men
 schelike nootdroffen
En dese vleynghe
 van ^xvissche te eete
 duert noch tot huy
 de toe **M**er in ge
 ne van desen staten
 en heeft die mensche
 genoude satticheit.
Niet inde vruchte
 der bonē voer der
 sonde **N**och inden
 cruyde nad' sonden

x vleys en

Noch inde eten des
 vleysche en vissche
Want ist dat die men
 sche huyde wael he
 uet geeten en ghe
 dronckē / hi wil moe
 gen bet etē en drinc
 kē / als ysaias seet
Soemt laet ons ne
 me wijn en laet os
 v'vult wden mitte
 drouckenscap **E**nde
 het sal morgen we
 sen als huyden is
Den dorden sal
 god geue inde para
dys des ewigen le
 uens / een spysē die
 ongetyck is deser spi
 sen **N**iet die vruchte
 vande mateerliken
 bonē / mer die vruch
 ten des Jonckerlike
 lichaems **A**ls die ps

seet **W**āneer hi sal
geue den slaep siuen
geuyde **S**iet dz erue
des herē des soens
loen / die vrucht des
lichaems **D**eck en
sal hi niet geue die
crupde der eerden
Mer die groen wey
de des ewigen leues
als **J**ohānes getu
get **S**y sille in gaē
en wt gaen / ende
weyde vynde **D**eck
en sal hi hē uz ge
uē dat vleysche der
dierē / of die vyshē
Mer die weelde der
engelen / want die
mensche sal eten dz
broot der engelen
En anderen he
uet die werelt tyt
like spysē **D**at is be

geerbike ryedōnen
der weelde en der
eere **E**n dese spysē
en sadet veck niet
Want hoe soude ye
want gesadet wer
dē vande schyeme /
vande wynt / off
vande stanch **W**at
die schyeme ē mach
niet vnsaden / mer
vercoelen **D**ie wylt
en vsmach uz dan
vcoelē **D**ie stanch
en mach oec niet
vnsaden / mer vge
uen **D**ie schyeme
beteykent ryedōne
want si lichtelyck
vo' hi geet **A**ls die
wysē man seet **S**y
sijn vo' by gegāen
als een schyeme .
En dat om make

sy coite dat hert des
 ghyerigen / s en on
 vruchtba van alle
 goede werken **Als**
 die wise man seet
Ic sal wt stozen
 die coide opt eer
 de gelyck de suer
Die wynt betey
 kent die tytlike
 eer / als Job spreect
Ghy hebt my ver
 heuen / en recht
 als opten wynde
 setteude quetstū
 my seer **Als** dam
 gen wynt opbla
 set dz hert des ho
 uerdigen **En** die
 houerdigē sullen
 te broke werden
 vandē hamer der
 godliker sentencien
Seggende **Vact** vā

my ghy boesen in dz
 ewige vuer **Die** hee **Salomō** p
 sal breken die houer
 dige sonder stēme .
Want sy en sullen
 geen stēme hebben
 der ontschuldiginge
 en der appelacien
Die starck betey
 kent vleyscheleke on
 reynich; **Nadē** wo
 den Ysaas da' hi
 spreect van hoxen
 wasedō clam op
 stanck Johel spreect
 die beeste sijn ver
 iult in hoxē dreck
Desen stanck ē vuedt
 us / mer hi v'geest .
En te breket al dz
 eertryck / als Ezechi
el getuyget sprekē
 de **Ic** sal nat ma
 kē dat eertryck in

dē stauck sijn bloets
Die ander stede
is die stede d' helle
In welke is ~~die~~
~~stede~~ ewigen hou
ger Die also groot
is dat van grote
honger ho' vleysche
verteert sal wer
den als Heremuy
as seet in sijn be
caruysge Ho' huyt
heest aengehangē
hoze gebeente En
het is vdozvet en
geworde als een
hout Alsoe groet
sal die hunger we
sen dat hi sal ghe
sloten sijn tussche
hozen ribbe Dat
hi nimmermeer en
sal mogen wt
gaen van hozen

gebeenten als Job
seet Sijn stercheit
sal wesen verdu
wet vintts hou
ger In apocalypsi
staet Alsoe groet
sal die hunger we
sen dat sy ho' selue
fulle verslynden
ysaas Alsoe groot
sal die hunger we
sen dat si van
grote ~~ha~~ hunger
god sullen vma
ledien als noch
ysaas sprekende
is Wanneer dz he
hongerit dan sal
hi toruch wden
en vmaledie sine
cornick en sineu
god Aldus soe is
clær dat ind' hel
le noch ind' werlt

x dz si fulle etē ho'wonge

(1) De naam, voornam, beroep en woonplaats in te vullen.

geen sacht en is
Die derde stede
 is die hemel **I**n
 welken voel ver
 sadingē is **W**ant
 die mensche wort
 daer akinge v̄saet
 in sinen v̄yf sijn
 nē **W**ant dat ge
 sichte wort v̄saet
 ind' schoinwingē
 gods **W**ant dat
 gesicht heeft ge
 mecht in groen
 heit / dat een ind'
 del v̄we is tussen
 wit en swart .
Die blyckende
 godheit is die wit
 te v̄we **E**n die
 menscheit vand'
 eerden is die swā
 te v̄we **D**ese twee
 verhande verwe

als die claer god
 heit / en die swarte
 menscheit sijn in
 xpo veremicht .
En daer om is
 hi te mael groen
 en gemuechelyck
 geworden **W**ant hi
 hiet hē seluen groē
 te wesen / spreken
de als Lucas seet
Ist dat si dit indē
 groenē hout doen
 wat sal inden dor
 ren gescheu **H**ier
 om mach hem
 een yegelyck toe
 seggen / als die co
 ringine hest' seide
o heer du blyte seē
 wonderlyc / en dij
 aensicht is vol ge
 nade **E**n petrus
sprect in sijnre

epistelē Die enge-
len des hemels be-
geerē in hem te
schouwē Dat ruy-
kē sal gemuecht
hebbē inden suetē
roeke xpi Want
in hē is fit balsam
der godliker natie-
rē, cannel d' heiligē
zulen En myre
des gedodē vleys
Nadē woerde des
wisen mans daer
hi seet Als cannel
en balsam geuen
suetē roeke, alsoe
7 gaf geue ic roeke der
sueticheit Van de-
sen drien waerū-
kende cruydē sul-
lē die heiligen also
suetē roeke vne-
me, dz si sullē roe-

pē en spreken als
in cantica staet.
Trect my na dy
en wi sullē loepē
indē roeke d'ure
satie Die sinneck
sal gemuecht hebbē
in te sinaken die
suetich; xpi, als ysa-
ias spreekt En die
heilige kerck hellet
In dien dagē sullē
die bergē drupen
suetich; En die ho-
uelē sullē vlyen
melck en hornich
By dē melck wort
verstaen dat alre
reynste vleysche
xpi By dē hornich
die alre suetste ziel
xpi En bider sue-
ticheit, sijn alre
suetste godh. Dat

tasten of gevoelen
sal gemuecht hebbē
xpm te rueren.

Want die mensche
gōte gemuecht heeft
in aenvoeringe sijn
gebenediden lich
aems. **En** da' sullē
die heiligen xpm
om vattē en hou
dē Als in cantica
staet **Ic** hebbē ge
houdē en ic en sals
niz laten gaen. **Sy**
sullē oec crestum
vrotlic omvaen.

Als in psalms
staet **Om** vasse en
sy sal di verhoghen
Dat is die wijsz
die xps is. **Wan**
neer du dese hebste
omvaen. soe sulstu
wden glorificeert

van hoer. **Dan** sullē
si xpm suetelic cussē
Als in cantica staet
Wie sal my geuen
dz ic di minne brue
der buxtē vjnden
mach. **die** da' suykēt
die borstē minne moe
der. en my cussē en
my dā nyemant
en sal v'sinade. **Dat**
f'cussen begeerdē dz
menscheleke geslechte
sprekende. **In** custen
my ninte cussen sijn
selfs monts. **Dat**
hoze sal oec gemuecht
hebbē en versaedt w
den in te horen die
stēme xpi. **Die** alsoe
suet is dat een yegē
lic mach roepē en
seggen. als in canti
ca staet **Dijn** stēme

moet luyde in my
nen oren **Want** dy
steine is suet **Naden**
woerde seē Augusty
soe geschiet suet ge
luyt in drierhande
wys **Somtyt** mit
beroeringe / als dat
geluyt d' **herpe** en
der **santorie** **Sōt**yt
oimids blasen off
wynut / als in orgelē
Somtyt ouermids
steinen / als in syn
gen **Dit** drierhande
geluyt sal luyde in
den hemelsche vader
lande **Want** dat ge
luyt datt' geschiet in
beroere / als in her
pen en **santorie** / be
teykenet dat alre suet
ste toe spreken des
soen gods **Want** hi

is die herpe en **santo**
rie **Als** dat staet in dē
psalm **Staet** op myn
glorie **Staet** op myn
santorie ende herpe
Dat geluyt datter
geschiet oimids dē
blasen / als in dē oz
gelen **Beteykent** dz
lof der heyligen **der**
~~gelen~~ die ge weest
hebbē een orgel des
heyligen geest **Ouer**
mids **ken** suete oz
gel gegene hebben
Als seē **petr** getu
get **Dat** die heilige
mensche gods hebbē
gesproke **In** gegeest
vanden **heylighen**
geest **In**er om soe
sulle die heyligen
wt borste in loff
en in danbaerly

gods Als ysaias siet
 Da' sal geuondē vō
 dē blyscap en vro
 licheit en een stem
 me des loies Dat
 geluyt datt' geschiet
 mitt' stēnen als in
 dē sange Beteykent
 die engelsche jubele
 ringe Daer die heer
tot Job af sprack --
Waer waerstu doe
my my loude die
 morgen sterre En
 'ibeleerde alle die
 kinde' gods Hier
 om sal dit dierhā
 de geluyt behoert
 wden inden vader
 lande Dat een sal
 gesungen werden
 vand' alder suetster
 stēne En Dat au
 der vanden jubileerē

dē engelē Dat dorde
 mensche en vandē
 saligen indē ewigen
 leuē In danbaerlyz
 en in ewiger stēne
 des loies Want dat
 is dat ambocht der
 heiligen en der euge
 len god stadelijck te
 louen Hier af sprekt
Sē Augustinus indē
boeck vander stude
gods Daer sille wy
 ledē ledich wesen en
 sien Wy sille sien en
 mynē Myne en louē
 Giet wat sal wesen
 in dien eynde sūd?
 eynde Want welck
 is anders onse eynde
 dan te comen tot
 dien ryck Wes geē
 eynde en is Hier om
 in desen eynde sille

hierboven vermeldē voorhanden bevendene (2)

LAURENCE VOCHT BEBOEK 1513

in onse wlaē eynde
den laet ons dan
bidden den heer.
Alsoe als hi heeft
gewest een eynde
oufer arbeyde. Dat
hi hem alsoe gew
dich te wesen een
eynde oufer begeer
ten. In die sonder
eynde sal werden
gesien. Sonder ver
dract getuynt. Son
der vnoyen gelo
uet. Dat hi ons br
get tot dien eynde.
In die is dz begyu
en dat eynde. Die
soud' eynde leuet
en leue reguert
een god doer die
oueyndelike tyde
der tyden in ewic
heit. Amen.

Dit boeck is vol
eynde Anno M.
cccc. en xliij. den
achten dach in Ju
nius op der heyl
gher dienoldicheit
dach. Ende heeft
gescreuen J. styn
ken zeberts god oē
ferne hore zielen

